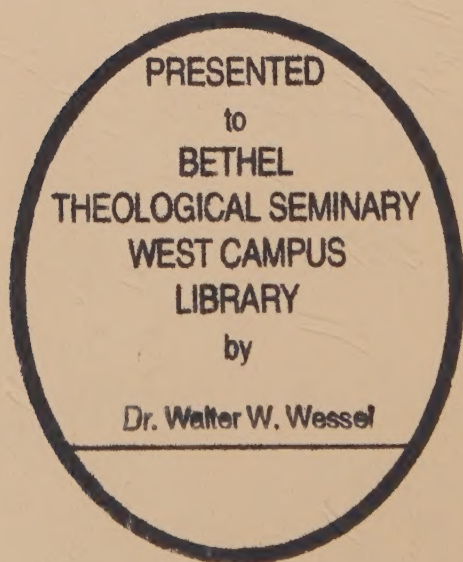

A harmony of the synoptic Gospels in Gre

3 0513 20020 0810

Walter H. Wessel

Nalt Hessel

3.00

**BETHEL SEMINARY WEST
LIBRARY**

6116 Arosa Street
San Diego, CA 92115-3902

A HARMONY OF THE
SYNOPTIC GOSPELS IN GREEK

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

THE BAKER & TAYLOR COMPANY
NEW YORK

THE CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS
LONDON

THE MARUZEN-KABUSHIKI-KAISHA
TOKYO, OSAKA, KYOTO, FUKUOKA, SENDAI

THE COMMERCIAL PRESS, LIMITED
SHANGHAI

A HARMONY OF THE SYNOPTIC GOSPELS IN GREEK

By

ERNEST DE WITT BURTON

and

EDGAR JOHNSON GOODSPEED

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

COPYRIGHT 1920 BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO
ALL RIGHTS RESERVED. PUBLISHED DECEMBER 1920
SEVENTH IMPRESSION MARCH 1940

COMPOSED AND PRINTED BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS, U.S.A.

PREFACE

For more than a century, since the name "Synoptic Gospels" was first applied to our first three Gospels, because of their observed similarity in content and structure, the task of ascertaining the mutual relations of these three books and their sources has engaged the attention of New Testament scholars. The list of those who have contributed to the solution of the problem is a long one including, among others, Griesbach, Eichhorn, Schleiermacher, Gieseler, Wilke, Baur, Hilgenfeld, Weisse, Holtzmann, Holsten, Bleek, Weiss, Meyer, Wendt, Wellhausen, Jülicher, Wernle, Spitta, and Harnack in Germany, and among English writers, Owen, Marsh, Westcott, Bruce, Woods, Badham, Abbott, Salmon, Wright, Hawkins, Stanton, Sanday, and Streeter. One result of the labors of these men is that the question is no longer one which concerns the technical scholar only but demands the consideration of all who aspire to any measure of independence in their judgment of the value of the Gospels. Value is not indeed determined by origin, but the two matters are so intimately related that one cannot determine the former without an intelligent judgment on the latter. For the reaching of such a judgment an indispensable instrument is an arrangement of the Gospels in parallelism which makes possible an accurate comparison of their text, sentence by sentence, phrase by phrase, word by word.

Convinced by experience that none of the works prepared and published for this purpose fully met the necessities of the case, we began some years ago the preparation of a work which should more perfectly serve the needs of the student. The main lines for such a work were laid down in an essay published in 1904.¹ Having in mind the widening interest in the subject on the part of students who do not read Greek, and discovering that the main facts can be exhibited even in the English text, we recently published with Charles Scribner's Sons of

¹ See Burton, *Some Principles of Literary Criticism and Their Application to the Synoptic Problem*, Chicago, 1904; cf. also Burton, "Some Phases of the Synoptic Problem" in *Journal of Biblical Literature*, Vol. XXXI, Part II, 1912.

New York, *A Harmony of the Synoptic Gospels for Historical and Critical Study*. Except for its use of the Greek text in place of the English, the present work is in method and execution substantially identical with that.

As the purpose of this book is not harmonization or the discovery from the narratives of a historical order of events, but the exhibit of the facts respecting the parallelism of the Gospels as they stand, we have in general retained each of the three Gospels in its own order. The only exceptions to this statement are that the material of Matt. chaps. 8-11, in which Matthew has followed an order of his own, we have arranged in the order of the other evangelists, and that Luke 8:19-21, which though closely parallel to Mark 3:13-35 is placed by Luke after the Parables by the Sea instead of before them as in Mark, we have placed in Mark's position.

We have found the intricate documentary relationships of the Synoptic Gospels greatly clarified by making a sharp distinction between (1) parallel sections, and (2) parallel material in non-parallel sections.¹ Parallel sections are sections which by position and content or by content only are shown to be as sections basally identical—narratives of the same event, or discourses dealing with the same subject in closely parallel language. They may differ greatly in extent by reason of one evangelist's including material which another omits. Parallel passages in non-parallel sections are passages which, though standing in sections not basally identical, closely resemble each other in thought or language. This *Harmony* places in parallelism not only the whole of the two or more parallel sections but also all parallel material in non-parallel sections. The latter is printed in smaller type and sometimes for practical convenience at the bottom of the page.

The book is therefore not constructed in the interest of any theory. Yet by our study of the facts, which has extended now through many years, we have come to hold certain definite opinions with regard to the relations of the Synoptic Gospels to one another and their literary sources, and we judge it not unprofitable to state briefly the theory which the facts seem to us to demand—a theory which we are more and more convinced furnishes the clue to the complicated problem.

¹ Burton, *Principles of Literary Criticism*, pp. 54 f.

1. Our Second Gospel, or a document in large part identical with it, was employed as a source by both our First and Third Gospels.

2. Matthew and Luke also possessed in common a document containing substantially the non-Markan material now found in Luke 3:1—9:50, viz., Luke 3:7-18, 23-38; 4:2-30; 5:1-11; 6:20—8:3. For convenience, it may be called G.

3. Matthew and Luke possessed a third document consisting substantially of the non-Markan material now found in Luke 9:51—19:28, viz., Luke 9:51—18:14 and 19:1-28, from which Matthew drew about one-half; or this portion of Luke is itself composite, consisting of two documents, one of which Matthew possessed, but both of which were in the hands of Luke, probably already combined into one. The portion which was used by Luke only, and perhaps not in the hands of Matthew, may be called P_l; the remainder P_m; or the whole document P.

4. Matthew also possessed a document not in the hands of Luke. It included about one hundred and fifty verses of sayings of Jesus, now scattered through chapters 5-25 of Matthew.

5. Besides these major sources, there were, undoubtedly, several other sources of Matthew and Luke, oral or written, each having his own; thus, e.g., Luke had his infancy narrative and a special narrative of the passion and resurrection story; Matthew had his infancy story and a source or sources of rather late origin and pertaining to the public ministry and to the passion history.

The text of the Gospels employed in this book is that of Westcott and Hort, the critical excellence of which is now, thirty-nine years after its publication, more firmly established than ever, and is nowhere more significant than in the comparison of the Gospels. The use of this text with its marginal readings has made it possible for us to limit our additions to the latter for the most part to those variant readings which illustrate the effect of harmonistic corruption bearing directly on the synoptic problem.

Permission of the publishers, MacMillan and Company, Ltd., London, to make use of this text is herewith gratefully acknowledged.

To President Judson and the University of Chicago we desire to express our deep appreciation of their co-operation in the publication of this volume. Without the subsidy which the University, on the recommendation of the

PREFACE

President, granted with no expectation of reimbursement, our work must still have remained in manuscript. Our hearty thanks are due to Miss Fridelle Newberger, Mrs. Mabel C. Lee, Mr. William H. Herdman, Mrs. Elizabeth Mader, and Mrs. Jessie Dunten Johnson, who with an interest, skill, and cheerfulness unequaled in our experience, have co-operated with us to make the book typographically correct.

ERNEST DEWITT BURTON

EDGAR JOHNSON GOODSPEED

UNIVERSITY OF CHICAGO

August 1, 1920

ANALYTICAL OUTLINE OF THE SYNOPTIC GOSPELS

PART I INFANCY AND YOUTH OF JESUS

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
1. Luke's Preface			1:1-4				1
2. The Genealogy (Mt)	1:1-17					3:23-34	1
3. The Birth of John Promised			1:5-25				4
4. The Annunciation to Mary			1:26-38	1:18b, 20c, 21a			4
5. The Annunciation to Joseph	1:18-25					1:27; 2:5b, 4; 1:31, 35; 2:7a, 21b	5
6. Mary's Visit to Elizabeth			1:39-56				6
7. The Birth of John the Baptist			1:57-80				7
8. The Birth of Jesus			2:1-7	1:20b; 2:1; 1:18b, 25a			8
9. The Angels and the Shepherds			2:8-20				8
10. The Circumcision			2:21	1:25b			9
11. The Presentation in the Temple			2:22-39	2:23a			9
12. The Wisemen from the East	2:1-12					2:4	10
13. The Flight into Egypt	2:13-23					2:39b	11
14. Childhood at Nazareth			2:40				11
15. Visit to Jerusalem			2:41-50				11
16. Eighteen Years at Nazareth			2:51, 52				12

PART II INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
17. The Ministry of the Baptist	3:1-12	1:1-8	3:1-20	4:17b; 11:10b; 12:34; 7:19; 14:3, 4	1:15b; 6:17, 18	7:27b; 3:21	13

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
18. The Baptism of Jesus, and the Genealogy (Lk)	3:13-17	1:9-11	3:21-38	3:6; 17:5; 1:1-16	1:5; 9:7	9:35	17
19. The Temptation	4:1-11	1:12, 13	4:1-13				20

PART III THE GALILEAN MINISTRY

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§ 20-23							
20. The Departure into Galilee	4:12-17	1:14, 15	4:14, 15	3:2; 4:24, 23a; 9:35a	1:21, 28, 39a; 6:6b	4:31, 44	23
21. The Rejection at Nazareth (Lk)			4:16-30	13:53-58	6:1-6a		24
22. The Call of the Four (Mt-Mk)	4:18-22	1:16-20				5:1-11	27
23. The Response to Jesus' Work	4:23-25			9:35	1:39; 6:6b; 1:28, 32, 34a; 3:7b, 8	4:44, 14a, 15, 37, 14b, 40; 6:17b	29
CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§ 24-27							
24. A Day in Capernaum	8:14-17	1:21-34	4:31-41	4:13; 7:28b, 29; 4:24a; 12:16	3:11, 12	4:14b	30
25. A Preaching Tour in Galilee		1:35-39	4:42-44	4:23; 9:35	6:6b	5:16; 4:15a	33
26. The Call of the Four (Lk)			5:1-11	4:18-22	1:16-20		34
27. The Healing of a Leper	8:1-4	1:40-45	5:12-16				36

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§ 28-32							
28. The Healing of a Paralytic	9:1-8	2:1-12	5:17-26		5:21; 3:22		37
29. The Call of Levi	9:9-13	2:13-17	5:27-32				40
30. The Question about Fasting	9:14-17	2:18-22	5:33-39				41
31. Plucking Grain on a Sabbath	12:1-8	2:23-28	6:1-5				42
32. The Withered Hand	12:9-14	3:1-6	6:6-11			14:5; 12:24; 14:3, 4a	44
CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§ 33, 34							
33. The Fame of Jesus	12:15-21	3:7-12		4:25	1:34b	6:17-19; 4:41	46
34. The Choosing of the Twelve		3:13-19a	6:12-19	5:1a; 10:2-4; 12:15; 4:25	1:35; 3:7-10		48
CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§ 35-44							
35. The Character and Duties of Disciples	5:1-16		6:20-26		3:13; 9:50b; 4:21b	6:12, 13; 17; 14:34b, 35a; 11:33; 8:16	49
36. The Righteousness of the Kingdom and the Law	5:17-20					16:7	52
37. The Righteousness of the Kingdom and the Teaching of the Synagogue	5:21-48		6:27-36	18:9, 8; 19:7, 9; 7:12a	9:47, 43; 10:4, 11, 12; 12:31	12:58, 59; 16:18	52
38. The Righteousness of the Kingdom and the Ostentation of the Jews	6:1-18			6:32; 26:41; 18:35	14:36, 38; 11:25	12:30; 11:2-4; 22:40	57
39. Trusting and Serving God Alone	6:19-34					12:33, 34; 11:34, 35; 16:13; 12:22-31	60
40. On Judging	7:1-6		6:37-42	15:14b; 10:24, 25a	4:24b		63
41. On Asking of God	7:7-11			21:22	11:24	11:9-13	64

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
42. The Golden Rule	7:12			22:40		6:31	65
43. On Doing Righteousness	7:13-27		6:43-49	12:33; 3:10b; 12:35, 34b		13:24; 3:9b; 13:26, 27	65
44. The Wonder of the Multitude	7:28, 29				1:22	7:1a	68
CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§ 45-49							
45. The Centurion's Servant	8:5-13		7:1-10	7:28a; 13:42, 50; 22:13b; 24:51; 25:30		13:29, 28b, a	68
46. The Raising of the Widow's Son			7:11-17				71
47. The Message from John the Baptist	11:2-30		7:18-35	21:31b, 32; 13:9, 43b; 10:15; 28:18b	1:2; 9:13; 4:9b, 23	16:16; 8:8b; 14:35b; 10:13-15, 12, 21, 22	72
48. The Anointing of Jesus (Lk)			7:36-50	26:6, 7	14:3		77
49. A Preaching Tour, Women Accompanying			8:1-3				79
CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§ 50, 51							
50. On Casting out Demons by Beelzebub (Mt-Mk)	12:22-45	3:19b-30		9:32-34; 7:16-20; 3:10b, 7b; 23:33; 16:4a	8:22f; 9:40; 8:12	11:14-23; 9:50b; 12:10; 6:43-45; 3:9b, 7b; 11:29-32, 24-26	79
51. The Kindred of Jesus	12:46-50	3:31-35	8:19-21				86
CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§ 52-65							
52. The Soils	13:1-9	4:1-9	8:4-8	Cf § 47	C § 47	Cf § 47	87
53. The Reason for the Parables	13:10-17	4:10-12	8:9, 10		4:25	8:18b, 12b; 10:23, 24	89

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
54. The Explanation of the Parable of the Soils	13:18-23	4:13-20	8:11-15		4:12b		90
55. On the Use of Parables		4:21-25	8:16-18	5:15; 10:26b. Cf § 47. 7:2b; 13:12;25:29	Cf § 47	11:33; 12:2. Cf § 47. 6:38b; 19:26	92
56. The Tares	13:24-30						93
57. The Seed Growing of Itself		4:26-29					94
58. The Mustard Seed	13:31, 32	4:30-32				13:18, 19	94
59. The Leaven	13:33					13:20, 21	95
60. Jesus' Custom of Speaking in Parables	13:34, 35	4:33, 34					95
61. The Explanation of the Parable of the Tares	13:36-43			Cf §§ 45, 47	Cf § 47	Cf § 45. 13:28. Cf § 47	95
62. The Hidden Treasure	13:44						97
63. The Pearl of Great Price	13:45, 46						97
64. The Drag Net	13:47-50			Cf § 45. 13:43		Cf § 45. 13:28	97
65. The Understanding and Use of Parables	13:51-53						98
CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE. AND RETURN TO NAZARETH, §§ 66-69							
66. The Stilling of the Tempest	8:18-27	4:35-41	8:22-25			9:57-60	98
67. The Gerasene Demoniac	8:28-34	5:1-20	8:26-39				100
68. The Raising of Jairus' Daughter, and Other Acts of Healing	9:18-34	5:21-43	8:40-56	9:1. Cf §§ 141, 50	Cf § 141. 8:22-26. Cf § 50	Cf § 141. 11:14, 15	104
69. The Rejection at Nazareth (Mt-Mk)	13:54-58	6:1-6a				4:16-24	109
CHAPTER X. DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§ 70-76							
70. The Sending Forth of the Apostles	9:35-10:4	6:6b, 7	9:1	4:23; 14:14	6:34; 1:39;3:16-19a	10:2; 4:44; 6:14-16	111
71. Instructions for the Journey	10:5-15	6:8-11	9:2-5	10:1; 4:17; 10:16, 18; 11:24	6:7, 12; 1:15; 6:13	9:1; 10:3-12	113
72. Persecution Predicted	10:16-23			11:24; 24:9, 13	13:9; 6:11b; 13:11-13	10:3; 21:12-19; 12:11, 12	116

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
73. Courage and Faith	10:24-33				3:22; 4:22; 8:38	6:40; 8:17; 12:2-9; 21:18; 9:26	118
74. On Taking up One's Cross	10:34-39			16:24b, 25	13:12; 8:34b, 35	12:51-53; 14:26, 27; 9:23b, 24; 17:33	120
75. On Rewards	10:40-42			18:5	9:37, 41	10:16; 9:48b	121
76. The Departure of Jesus and the Disciples	11:1	6:12, 13	9:6	10:7, 8; 7:28; 13:53; 19:1; 26:1			122
CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§ 77-80							
77. The Death of John the Baptist	14:1-12	6:14-29	9:7-9			3:19, 20	123
78. The Feeding of the Five Thousand	14:13-23a	6:30-46	9:10-17	15:32-39; 9:36	8:1-10		125
79. The Walking on the Sea	14:23b-36	6:47-56			15:39		129
80. Eating with Unwashed Hands	15:1-20	7:1-23				6:39	131
CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§ 81, 82							
81. The Syrophenician Woman	15:21-28	7:24-30		10:6	10:47b		134
82. The Return to the Sea of Galilee	15:29-31	7:31-37					136
CHAPTER XIII. RETURN TO THE SEA OF GALILEE, §§ 83-85							
83. The Feeding of the Four Thousand	15:32-39	8:1-10		14:13-23a	6:30-46	9:10-17	137
84. Demanding a Sign from Heaven	16:1-12	8:11-21		12:39b		12:54-56; 11:29b; 12:1b	139
85. The Blind Man of Bethsaida		8:22-26					141

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§ 86-91							
86. Peter's Confession	16:13-20	8:27-30	9:18-21	18:18			142
87. Jesus Foretells His Death	16:21-28	8:31-9:1	9:22-27	17:22, 23; 20:18; 10:38, 39, 33	9:31; 10: 33, 34	17:25; 9: 44; 18: 31-33; 14:27; 17:33; 12:9	143
88. The Transfiguration	17:1-13	9:2-13	9:28-36	3:17	1:11	3:22	146
89. The Epileptic Boy	17:14-20	9:14-29	9:37-43a	21:21	11:22, 23	17:6	149
90. Jesus Again Foretells His Death	17:22, 23	9:30-32	9:43b-45	16:21; 20: 18	8:31; 10: 33, 34	9:22; 17: 25; 18: 31-33	152
91. The Temple Tax	17:24-27				9:33a		152
CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§ 92-98							
92. Who Is Greatest?	18:1-5	9:33-37	9:46-48	17:24a; 23:11; 20:26, 27; 10:40	10:43, 44, 15	22:26; 18: 17; 10:16	153
93. The Man Casting out Demons		9:38-41	9:49, 50	12:30a; 10:42		11:23a	154
94. On Offences	18:6-10	9:42-50		5:30, 29, 13b		17:1b, 2; 14:34	155
95. The Ninety and Nine	18:12-14					15:4-7	157
96. Concerning Reconciliation	18:15-17					17:3	158
97. Binding and Loosing	18:18-20			16:19b			159
98. On Forgiveness	18:21-35			6:15	11:25	17:4	159

PART IV FROM GALILEE TO JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§ 99-103						
99. The Departure from Galilee	19:1, 2	10:1	9:51-56				162
100. Answers to Three Disciples			9:57-62	8:19-22			163

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
101. Mission of the Seventy			10:1-16	10:1; 9:37, 38; 10:7-16a, 18; 11:21-24; 40:18; 5	6:7-11; 9:37	9:2-5, 48b	164
102. The Return of the Seventy			10:17-24	11:25-27; 28:18b; 13:16, 17	16:18		168
103. The Good Samaritan			10:25-37	22:35a, 37-40	12:29-31		169
CHAPTER II. SINGleness OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER, §§ 104, 105							
104. Visit to Martha and Mary			10:38-42				171
105. Concerning Prayer			11:1-13	6:9-13; 7:7-11	14:36, 38		172
CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§ 106-110							
106. On Casting out Demons by Beelzebub (Lk)			11:14-28	9:32-34; 12:22-24, 38, 25-30, 43-45, 50	3:22-27; 9:40; 3:30, 35	9:50	174
107. The Sign of Jonah			11:29-32	12:39-42; 16:4a	8:12b		177
108. The Inner Light			11:33-36	5:15; 6:22, 23	4:21b	8:16	178
109. The Rebuke of the Pharisees			11:37-44	23:23-27; 6, 7a	12:38b, 39	20:46	179
110. The Rebuke of the Scribes			11:45-54	23:4, 29-31, 34-36, 14			181
CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§ 111-116							
111. Concerning Fearing and Trusting God			12:1-12	16:6, 11b; 10:26b-33; 12:31, 32; 10:19, 20	8:15; 4:22; 8:38; 3:28, 29; 13:11	8:17; 21:18; 9:26; 21:14, 15	183

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
112. The Rich Fool			12:13-21				186
113. Concerning God's Care			12:22-34	6:25-33, 8, 19-21			186
114. Concerning Watchfulness			12:35-40	25:3ff; 24: 43, 44			188
115. The Faithful Steward			12:41-48	24:45-51			189
116. Concerning Fire and Division			12:49-53	10:34-36	10:38b, 39b		190
CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§ 117, 118							
117. Interpreting the Times			12:54-59	16:2, 3; 5: 25, 26			191
118. The Galileans Slain by Pilate			13:1-9				192
CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§ 119-124							
119. The Woman Healed on a Sabbath			13:10-17			14:5	193
120. The Parables of the Mustard Seed and the Leaven			13:18-21	13:31-33	4:30-32		193
121. The Question Whether Few are Saved			13:22-30	7:13, 14; 25 : 11b, 12; 7:22, 23; 8:11, 12. Cf § 45. 19: 30; 20:16	10:31		194
122. Reply to the Warning against Herod			13:31-35	23:37-39			196
123. Discourse at the Table of a Chief Pharisee			14:1-24	12 : 10b, 11; 23: 12; 22: 1-10	3:4	6:9; 13: 15; 18; 14b	197
124. Discourse on Counting the Cost			14:25-35	10:37, 38; 16 : 24b; 5:13b. Cf § 47	8:34b; 9: 50a. Cf § 47	9:23b. Cf § 47	200
CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§ 125-127							
125. The Lost Sheep			15:1-7	18:12-14			202
126. The Lost Coin			15:8-10				203
127. The Lost Son			15:11-32				203

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS, AND AVARICE, §§ 128-131							
128. The Unjust Steward			16:1-13	6:24			204
129. Concerning the Law and the Kingdom			16:14-18	11:13, 12; 5:18, 32; 19:9	10:11, 12		205
130. The Rich Man and Lazarus			16:19-31				206
131. Concerning Forgiveness and Faith			17:1-10	18:7, 6, 15, 21, 22; 21: 21; 17: 20b	9:42; 11: 22, 23		207
CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§ 132-134							
132. The Ten Lepers			17:11-19				209
133. The Coming of the Kingdom			17:20-18:8	24:23,26, 27; 16: 21; 17: 22, 23; 20:18; 24:37-39, 17, 18; 10: 39; 16: 25; 24: 40,41,28	13:21; 8: 31; 9:31; 10:33, 34; 13: 15, 16; 8:35	9:22, 44; 18:31-33; 21: 21; 9:24	209
134. The Pharisee and the Publican			18:9-14	23:12		14:11	213
CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§ 135-141							
135. Concerning Divorce	19:3-12	10:2-12		5:32		16:18	214
136. Blessing Little Children	19:13-15	10:13-16	18:15-17	18:3			217
137. The Rich Young Man	19:16-30	10:17-31	18:18-30	22:39; 20: 16	12:31	10:27; 22: 30b; 13: 30	217
138. The Vineyard and the Husbandmen	20:1-16			19:30	10:31	13:30	221
139. The Prediction of the Crucifixion	20:17-19	10:32-34	18:31-34	16:21; 17: 22, 23	8:31; 9:31	9:22, 44; 17:25	222
140. The Ambition of James and John	20:20-28	10:35-45		23:11	9:35b	12:50a; 22:25-27; 9:48b	223
141. Bartimæus Healed	20:29-34	10:46-52	18:35-43	9:27-31; 15:22			225

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§ 142, 143						
142. Zacchæus the Publican			19:1-10				228
143. Parable of the Minæ			19:11-28	25:14, 19-29; 13:12	13:34; 4:25; 10:32	8:18b	228

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§ 144-148							
144. The Triumphal Entry	21:1-11	11:1-11	19:29-44	24:2b; 21:17	13:2	21:6b, 37	232
145. The Cursing of the Fig Tree		11:12-14		21:18, 19	11:20		235
146. The Cleansing of the Temple	21:12-17	11:15-19	19:45-48	22:33	11:11b	21:37	235
147. The Lesson of the Withered Fig Tree	21:18-22	11:20-25		17:20; 6:14, 15; 7:7; 18:19, 35	11:12-14	17:6; 11:9	237
148. Jesus' Authority Challenged	21:23-27	11:27-33	20:1-8		12:35; 14:49	21:37	239
CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§ 149-151							
149. The Two Sons	21:28-32						240
150. The Unfaithful Husbandmen	21:33-46	12:1-12	20:9-19				240
151. The Marriage Feast	22:1-14			8:12; § 45		14:16 ff. 13:28	243
CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§ 152-155							
152. Paying Tribute to Caesar	22:15-22	12:13-17	20:20-26				245
153. The Question about the Resurrection	22:23-33	12:18-27	20:27-38		11:18b		246

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
154. The Question about the Great Commandment	22:34-40	12:28-34	20:39, 40	5:43; 19:19b; 7:12b; 22:46		10:27	248
155. Jesus' Question about the Son of David	22:41-46	12:35-37	20:41-44		12:34b	20:40	250
CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§ 156-159							
156. Ostentation	23:1-12	12:38-40	20:45-47	20:26, 27	9:35b; 10:43, 44	11:46, 43; 9:48b; 22:26; 14:11; 18:14b	251
157. Various Sins	23:14-36			5:34; 23:6; 3:7b; 12:34	12:38	11:52, 39-44; 20:46; 11:47, 48; 3:7b; 11:49-51	253
158. Lament over Jerusalem	23:37-39					13:34, 35	257
159. The Widow's Mite		12:41-44	21:1-4				258
CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§ 160-169							
160. Prediction of the Destruction of the Temple	24:1, 2	13:1, 2	21:5, 6			19:44	258
161. The Great Tribulation	24:3-14	13:3-13	21:7-19	10:17-22, 30	13:22	12:11, 12, 7a	259
162. The Abomination of Desolation	24:15-28	13:14-23	21:20-24			17:31, 23, 24, 37b	262
163. Concerning the Coming of the Son of Man	24:29-31	13:24-27	21:25-28				265
164. The Hour that No One Knoweth	24:32-44	13:28-37	21:29-33	25:14, 13		17:26, 27, 34, 35; 19:12, 13; 12:39, 40	266
165. Concerning Faithfulness	24:45-51		21:34-36	8:12. Cf § 45		12:42-46; 13:28a	268
166. Parable of the Ten Virgins	25:1-13			24:42	13:33, 35a	12:35, 36; 13:25b	269

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
167. Parable of the Talents	25:14-30			13:12; 8:12. Cf § 45	13:34; 4:25	19:12-27; 8:18b; 13:28	271
168. Concerning the Judgment of the Son of Man	25:31-46						274
169. Jesus Lodges on the Mount of Olives			21:37, 38	21:23, 17	12:35; 14:49; 11, 19		275
CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES. §§ 170-173							
170. Conspiracy of the Chief Priests	26:1-5	14:1, 2	22:1, 2	7:28; 11:1; 13:53; 19:1			275
171. The Anointing of Jesus (Mt-Mk)	26:6-13	14:3-9				7:36-38	276
172. Plot of Judas and the Rulers	26:14-16	14:10, 11	22:3-6				277
173. The Last Supper	26:17-35	14:12-31	22:7-38	18:1; 20:25-28; 23:11; 19:28	9:34; 10:42-45; 9:35b	9:46, 48c	278
CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS. §§ 174-180							
174. The Agony in Gethsemane	26:36-46	14:32-42	22:39-46	6:13a		11:4b	284
175. The Betrayal and Arrest	26:47-56	14:43-52	22:47-53	8:17			287
176. Trial before the Jewish Authorities	26:57-75	14:53-72	22:54-71				289
177. The Trial before Pilate	27:1-31	15:1-20	23:1-25				293
178. The Crucifixion of Jesus	27:32-56	15:21-41	23:26-49				299
179. The Burial of Jesus	27:57-61	15:42-47	23:50-56		16:1		304
180. The Watch at the Sepulchre	27:62-66						306

PART VI
APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
181. The Resurrection Morning	28:1-10	16:1-8, [9-11]	24:1-12			23:56a	307
182. The Report of the Watch	28:11-15						310
183. The Walk to Emmaus		[16:12, 13]	24:13-35				310
184. The Appearance to the Eleven in Jerusalem, and the Commis- sion of the Disciples (Lk)		[16:14]	24:36-49				313
185. The Appearance to the Eleven in Galilee, and the Commission of the Disciples (Mt)	28:16-20	[16:15- 18]		11:27a		10:22a, 19	314
186. The Ascension		[16:19, 20]	24:50-53				315

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

[The page figure indicates the page on which the passage referred to begins. This Table does not refer to passages from non-parallel sections printed in parallelism for the purpose of comparison.]

		SECTION	PAGE			SECTION	PAGE
Matt	1: 1-17.....	2	1	Matt	12: 1- 8.....	31	42
	18-25.....	5	5		9-14.....	32	44
Matt	2: 1-12.....	12	10		15-21.....	33	46
	13-23.....	13	11		22-45.....	50	79
Matt	3: 1-12.....	17	13		46-50.....	51	86
	13-17.....	18	17	Matt	13: 1- 9.....	52	87
Matt	4: 1-11.....	19	20		10-17.....	53	89
	12-17.....	20	23		18-23.....	54	90
	18-22.....	22	27		24-30.....	56	93
	23-25.....	23	29		31, 32.....	58	94
Matt	5: 1-16.....	35	49		33.....	59	95
	17-20.....	36	52		34, 35.....	60	95
	21-48.....	37	52		36-43.....	61	95
Matt	6: 1-18.....	38	57		44.....	62	97
	19-34.....	39	60		45, 46.....	63	97
Matt	7: 1- 6.....	40	63		47-50.....	64	97
	7-11.....	41	64		51-53.....	65	98
	12.....	42	65		54-58.....	69	109
	13-27.....	43	65	Matt	14: 1-12.....	77	123
	28, 29.....	44	68		13-23 _a	78	125
Matt	8: 1- 4.....	27	36		23 _b -36.....	79	129
	5-13.....	45	68	Matt	15: 1-20.....	80	131
	14-17.....	24	30		21-28.....	81	134
	18-27.....	66	98		29-31.....	82	136
	28-34.....	67	100		32-39.....	83	137
Matt	9: 1- 8.....	28	37	Matt	16: 1-12.....	84	139
	9-13.....	29	40		13-20.....	86	142
	14-17.....	30	41		21-28.....	87	143
	18-34.....	68	104	Matt	17: 1-13.....	88	146
Matt	9:35-10:4.....	70	111		14-20.....	89	149
Matt	10: 5-15.....	71	113		22, 23.....	90	152
	16-23.....	72	116		24-27.....	91	152
	24-33.....	73	118	Matt	18: 1- 5.....	92	153
	34-39.....	74	120		6-10.....	94	155
	40-42.....	75	121		12-14.....	95	157
Matt	11: 1.....	76	122		15-17.....	96	158
	2-30.....	47	72		18-20.....	97	159

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Matt 18:21-35.....	98	159	Mark 1:12, 13.....	19	20
Matt 19: 1, 2.....	99	162	14, 15.....	20	23
3-12.....	135	214	16-20.....	22	27
13-15.....	136	217	21-34.....	24	30
16-30.....	137	217	35-39.....	25	33
Matt 20: 1-16.....	138	221	40-45.....	27	36
17-19.....	139	222	Mark 2: 1-12.....	28	37
20-28.....	140	223	13-17.....	29	40
29-34.....	141	225	18-22.....	30	41
Matt 21: 1-11.....	144	232	23-28.....	31	42
12-17.....	146	235	Mark 3: 1- 6.....	32	44
18-22.....	147	237	7-12.....	33	46
23-27.....	148	239	13-19a.....	34	48
28-32.....	149	240	19b-30.....	50	79
33-46.....	150	240	31-35.....	51	86
Matt 22: 1-14.....	151	243	Mark 4: 1- 9.....	52	87
15-22.....	152	245	10-12.....	53	89
23-33.....	153	246	13-20.....	54	90
34-40.....	154	248	21-25.....	55	92
41-46.....	155	250	26-29.....	57	94
Matt 23: 1-12.....	156	251	30-32.....	58	94
14-36.....	157	253	33, 34.....	60	95
37-39.....	158	257	35-41.....	66	98
Matt 24: 1, 2.....	160	258	Mark 5: 1-20.....	67	100
3-14.....	161	259	21-43.....	68	104
15-28.....	162	262	Mark 6: 1-6a.....	69	109
29-31.....	163	265	6b, 7.....	70	111
32-44.....	164	266	8-11.....	71	113
45-51.....	165	268	12, 13.....	76	122
Matt 25: 1-13.....	166	269	14-29.....	77	123
14-30.....	167	271	30-46.....	78	125
31-46.....	168	274	47-56.....	79	129
Matt 26: 1- 5.....	170	275	Mark 7: 1-23.....	80	131
6-13.....	171	276	24-30.....	81	134
14-16.....	172	277	31-37.....	82	136
17-35.....	173	278	Mark 8: 1-10.....	83	137
36-46.....	174	284	11-21.....	84	139
47-56.....	175	287	22-26.....	85	141
57-75.....	176	289	27-30.....	86	142
Matt 27: 1-31.....	177	293	Mark 8: 31-9:1.....	87	143
32-56.....	178	299	Mark 9: 2-13.....	88	146
57-61.....	179	304	14-29.....	89	149
62-66.....	180	306	30-32.....	90	152
Matt 28: 1-10.....	181	307	33-37.....	92	153
11-15.....	182	310	38-41.....	93	154
16-20.....	185	314	42-50.....	94	155
Mark 1: 1- 8.....	17	13	Mark 10: 1.....	99	162
9-11.....	18	17	2-12.....	135	214

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Mark 10:13-16.....	136	217	Luke 2:41-50.....	15	11
17-31.....	137	217	51, 52.....	16	12
32-34.....	139	222	Luke 3: 1-20.....	17	13
35-45.....	140	223	21-38.....	18	17
46-52.....	141	225	Luke 4: 1-13.....	19	20
Mark 11: 1-11.....	144	232	14, 15.....	20	23
12-14.....	145	235	16-30.....	21	24
15-19.....	146	235	31-41.....	24	30
20-25.....	147	237	42-44.....	25	33
27-33.....	148	239	Luke 5: 1-11.....	26	34
Mark 12: 1-12.....	150	240	12-16.....	27	36
13-17.....	152	245	17-26.....	28	37
18-27.....	153	246	27-32.....	29	40
28-34.....	154	248	33-39.....	30	41
35-37.....	155	250	Luke 6: 1- 5.....	31	42
38-40.....	156	251	6-11.....	32	44
41-44.....	159	258	12-19.....	34	48
Mark 13: 1, 2.....	160	258	20-26.....	35	49
3-13.....	161	259	27-36.....	37	52
14-23.....	162	262	37-42.....	40	63
24-27.....	163	265	43-49.....	43	65
28-37.....	164	266	Luke 7: 1-10.....	45	68
Mark 14: 1, 2.....	170	275	11-17.....	46	71
3- 9.....	171	276	18-35.....	47	72
10, 11.....	172	277	36-50.....	48	77
12-31.....	173	278	Luke 8: 1- 3.....	49	79
32-42.....	174	284	4- 8.....	52	87
43-52.....	175	287	9, 10.....	53	89
53-72.....	176	289	11-15.....	54	90
Mark 15: 1-20.....	177	293	16-18.....	55	92
21-41.....	178	299	19-21.....	51	86
42-47.....	179	304	22-25.....	66	98
Mark 16: 1-8 [9-11].....	181	307	26-39.....	67	100
[16:12, 13].....	183	310	40-56.....	68	104
[14].....	184	313	Luke 9: 1.....	70	111
[15-18].....	185	314	2- 5.....	71	113
[19, 20].....	186	315	6.....	76	122
Luke 1: 1- 4.....	1	1	7- 9.....	77	123
5-25.....	3	4	10-17.....	78	125
26-38.....	4	4	18-21.....	86	142
39-56.....	6	6	22-27.....	87	143
57-80.....	7	7	28-36.....	88	146
Luke 2: 1- 7.....	8	8	37-43a.....	89	149
8-20.....	9	8	43b-45.....	90	152
21.....	10	9	46-48.....	92	153
22-39.....	11	9	49, 50.....	93	154
40.....	14	11	51-56.....	99	162
			57-62.....	100	163

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Luke 10: 1-16.....	101	164	Luke 18:18-30.....	137	217
17-24.....	102	168	31-34.....	139	222
25-37.....	103	169	35-43.....	141	225
38-42.....	104	171	Luke 19: 1-10.....	142	228
Luke 11: 1-13.....	105	172	11-28.....	143	228
14-28.....	106	174	29-44.....	144	232
29-32.....	107	177	45-48.....	146	235
33-36.....	108	178	Luke 20: 1- 8.....	148	239
37-44.....	109	179	9-19.....	150	240
45-54.....	110	181	20-26.....	152	245
Luke 12: 1-12.....	111	183	27-38.....	153	246
13-21.....	112	186	39, 40.....	154	248
22-34.....	113	186	41-44.....	155	250
35-40.....	114	188	45-47.....	156	251
41-48.....	115	189	Luke 21: 1- 4.....	159	258
49-53.....	116	190	5, 6.....	160	258
54-59.....	117	191	7-19.....	161	259
Luke 13: 1- 9.....	118	192	20-24.....	162	262
10-17.....	119	193	25-28.....	163	265
18-21.....	120	193	29-33.....	164	266
22-30.....	121	194	34-36.....	165	269
31-35.....	122	196	37, 38.....	169	275
Luke 14: 1-24.....	123	197	Luke 22: 1, 2.....	170	275
25-35.....	124	200	3- 6.....	172	277
Luke 15: 1- 7.....	125	202	7-38.....	173	278
8-10.....	126	203	39-46.....	174	284
11-32.....	127	203	47-53.....	175	287
Luke 16: 1-13.....	128	204	54-71.....	176	289
14-18.....	129	205	Luke 23: 1-25.....	177	293
19-31.....	130	206	26-49.....	178	299
Luke 17: 1-10.....	131	207	50-56.....	179	304
11-19.....	132	209	Luke 24: 1-12.....	181	307
Luke 17:20-18:8.....	133	209	13-35.....	183	310
Luke 18: 9-14.....	134	213	36-49.....	184	313
15-17.....	136	217	50-53.....	186	315

TEXTUAL SYMBOLS AND ABBREVIATIONS

SYMBOLS AND ABBREVIATIONS USED IN THE APPARATUS OF READINGS

TOGETHER WITH THE MANUSCRIPT SYMBOLS OF VON SODEN

- Σ Cod. Sinaiticus, fourth century. Petrograd. Sod. δ 2.
A Cod. Alexandrinus, fifth century. London. Sod. δ 4.
B Cod. Vaticanus, fourth century. Rome. Sod. δ 1.
C Cod. Ephraemi Rescriptus, fifth century. Paris. Sod. δ 3.
D Cod. Bezae, sixth century. Cambridge. Sod. δ 5.
E Cod. Basiliensis, eighth century. Basle. Sod. ε 55.
F Cod. Boreeli, ninth century. Utrecht. Sod. ε 86.
G Cod. Wolfii A, ninth century. London, Cambridge. Sod. ε 87.
H Cod. Wolfii B, ninth century. Hamburg, Cambridge. Sod. ε 88.
I Sixth century. Petrograd. Sod. ε 16.
K Cod. Cyprius, ninth century. Paris. Sod. ε 71.
L Cod. Regius, eighth century. Paris. Sod. ε 56.
M Cod. Campianus, ninth century. Paris. Sod. ε 72.
N Cod. Purpureus Petropolitanus, sixth century. Petrograd, Patmos, Rome,
London, Vienna. Sod. ε 19.
P Cod. Guelpherbytanus A, sixth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 33.
Q Cod. Guelpherbytanus B, fifth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 4.
R Cod. Niriensis, sixth century. London. Sod. ε 22.
S Cod. Vaticanus 354, tenth century. Rome. Sod. ε 1027.
T Cod. Borgianus, fifth century. Rome. Sod. ε 5.
U Cod. Nanianus, tenth century. Venice. Sod. ε 90.
V Cod. Mosquensis, ninth century. Moscow. Sod. ε 75.
W Freer Gospels, fourth or fifth century. Detroit.
X Cod. Monacensis, tenth century. Munich. Sod. A³.
Z Cod. Dublinensis, sixth century. Dublin. Sod. ε 26.
Γ Cod. Tischendorfianus IV, ninth century. Oxford, Petrograd. Sod. ε 70.
Δ Cod. Sangallensis, ninth or tenth century. St. Gall. Sod. ε 76.

- Θ Koridethi Gospels, seventh, eighth, or ninth century. Tiflis.
 Ξ Cod. Zacynthius, eighth century. London. Sod. A¹.
 Π Cod. Petropolitanus, ninth century. Petrograd. Sod. ε 73.
 Σ Cod. Rossanensis, sixth century. Rossano. Sod. ε 18.
 Ψ Eighth or ninth century. Athos. Sod. δ 6.
 070 Fifth century. Oxford. Sod. ε 6.
 099 Seventh or eighth century. Paris. Sod. ε 47.
 0112 Seventh century. Sinai. Sod. ε 46.

MINUSCULE OR CURSIVE CODICES

- 1 Twelfth century. Basle. Sod. δ 254.
 13 Thirteenth century. Paris. Sod. ε 368.
 22 Twelfth century. Paris. Sod. ε 288.
 28 Eleventh century. Paris. Sod. ε 168.
 33 (Eichhorn's "Queen of the Cursives"), ninth or tenth century. Paris.
 Sod. δ 48.
 63 Tenth or eleventh century. Dublin. Sod. A¹¹⁸.
 64 Twelfth or thirteenth century. Marquess of Bute. Sod ε 1287.
 69 Fifteenth century. Leicester. Sod. δ 505.
 79 Fifteenth century. Leyden. Sod. ε 529.
 124 Twelfth century. Vienna. Sod. ε 1211.
 131 Fourteenth or fifteenth century. Rome. Sod. δ 467.
 142 Eleventh century. Rome. Sod. δ 151.
 157 Twelfth century. Rome. Sod. ε 207.
 248 Thirteenth century. Moscow. Sod. ε 395.
 271 Eleventh (?) century. Paris. Sod. ε 169.
 274 Tenth century. Paris. Sod. ε 1024.
 346 Twelfth century. Milan. Sod. ε 226.
 min Minuscule or cursive codices.
 Fer The Ferrar group, of south Italian origin, including Codd. 13, 69, 124, 230,
 346, 543, 788, 826, 828, 983, 1689, 1709.

VERSIONS

- arm Armenian version, fifth (?) century.
 eth Ethiopic version, fifth to seventh centuries.
 cop Bohairic (Coptic) version, sixth and seventh centuries.
 go Gothic version, fourth century.

har	Harklensian Syriac version, seventh century.
it	Old (Itala) Latin version, second and third centuries.
pesh	Vulgate (Peshitta) Syriac version, fifth century.
sah	Sahidic (Coptic) version, third and fourth centuries.
syr cur	Old Syriac version, third century, Cod. Curetonianus (fifth century).
syr sin	Old Syriac version, third century, Cod. Sinaiticus (fourth or fifth century).
vg	Vulgate Latin version, fourth century.
verss	versions.

FATHERS

Eus	Eusebius of Caesarea, third and fourth centuries.
Hier	Hieronymus (Jerome), fourth and fifth centuries.
Or	Origen, third century.

THE NOTATION IN THE WESTCOTT AND HORT TEXT

[Condensed from Westcott and Hort, *The New Testament in Greek*, pp. 581-83]

ALTERNATIVE READINGS

Wherever it has been found impossible to decide that one of two or more various readings is certainly right, alternative readings are given: and no alternative reading is given which does not appear to have a reasonable probability of being the true reading. The primary place in the text itself is assigned to those readings which on the whole are the more probable, or in cases of equal probability the better attested (see p. 563 and Introduction § 377). The other alternative readings occupy a secondary place, with a notation which varies according as they differ from the primary readings by Omission, by Addition, or by Substitution.

A secondary reading consisting in the Omission of words retained in the primary reading is marked by simple brackets [] in the text. Thus in Matt 7:24 τοὺς λόγους τούτους is the primary reading, τοὺς λόγους without τούτους the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Addition of words omitted in the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying marks, the place of insertion being indicated by the mark τ in the text. Thus in Matt 23:38 ὁ οἶκος ὑμῶν without ἔρημος is the primary reading, ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Substitution of other words for the words of the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying mark, the words of the primary reading being included within the marks ' ' in the text. Thus in Matt 16:20 ἐπετίμησεν is the primary reading, διέστειλατο the secondary reading.

Where there are two or more secondary readings, they are separated by *v.* at the foot of the page, unless they differ from each other merely by the omission or addition of words; in which case they are distinguished from each other by brackets at the foot of the page, enclosing part or the whole of the longer reading.

SUSPECTED READINGS

Wherever it has appeared to the editors, or to either of them, that the text probably contains some primitive error, that is, has not been quite rightly preserved in any existing document, or at least in any existing document of sufficient authority, the marks † † are placed at the foot of the page, the extreme limits of the words suspected to contain an error of transcription being indicated by the marks ' ' in the text. In a few cases a reading apparently right, and also attested largely though not by the best documents, being probably a successful ancient conjecture, is printed in the text, the better attested reading being placed at the foot with "MSS" added, and a note inserted in the Appendix.

NOTEWORTHY REJECTED READINGS PRINTED WITHIN DOUBLE BRACKETS

A few very early interpolations in the Gospels, omitted by "Western" documents alone (Luke 22:19 f.; 24:3, 6, 12, 36, 40, 51, 52), or by "Western" and "Syrian" documents alone (Matt. 27:49), are inserted within double brackets [] in the body of the text.

A few interpolations in the Gospels, probably "Western" in origin, containing important matter apparently derived from extraneous sources, are inserted within double brackets [] in the body of the text (Matt. 16:2 f.; Luke 22:43 f.; 23:34), or separately (Mark 16:9-20, where the same notation is used for the alternative Shorter Conclusion of the Gospel; John 7:53-8:11).

PART I

INFANCY AND YOUTH OF JESUS

1. LUKE'S PREFACE

LUKE 1:1-4

ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ ΠΟΛΛΟΙ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, 2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, 3 ἔδοξε κάμοι παρηκολουθήκоти ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, 4 ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

2. THE GENEALOGY (MATT)

MATT 1:1-17

ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως Ἰησοῦ
Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβ-
ραάμ.

2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν
Ἰσαάκ,
Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰα-
κώβ,

Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰού-
δαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,

3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν
Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς
Θάμαρ,

Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσ-
ρώμ,

Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀράμ,

4 Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀμιναδάβ,

Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ναασσών,

Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν
Σαλμών,

5 Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν
Βοὲς ἐκ τῆς Ῥαχάβ,

[From LUKE 3:23-34]

34 Ἀβραάμ

Ἰσαάκ

Ἰακώβ

33 Ἰούδας

Φαρὲς

Ἑσρώμ

Ἀρρελ

Ἰ'Αδμεῖν¹

32 Ναασσών

Σαλά

MATT 1		[From LUKE 3]
Βοὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβῆδ ἐκ τῆς Ῥούθ,		Βοὸς
Ἰωβῆδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσ- σαί,		Ἰωβήλ
6 Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα.		Ἰεσσαί
Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου,		31 Δαυεὶδ
7 Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ,		Ναθάμ
Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά,		Ματταθά
Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ,		Μεννά Μελεά
8 Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ,		30 Ἐλιακείμ
Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ,		Ἰωνάμ
Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζεΐαν,		Ἰωσήφ
9 Ὀζεΐας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωαθάμ,		Ἰούδας
Ἰωαθάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχας,		Συμεὼν
Ἀχας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑζε- κίαν,		29 Λευὲλ
10 Ἑζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ,		Μαθθαί
Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς,		Ἰωρεὶμ
Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰω- σεΐαν,		Ἐλιέζερ
11 Ἰωσεΐας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.		Ἰησοῦς 28 Ἦρ Ἐλμαδάμ Κωσάμ Ἀδδεὶ Μελχεί
12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικε- σίαν Βαβυλῶνος		

MATT 1

Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλα-
 θιήλ,
 Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ζοροβάβελ,
 13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἀβιούδ,
 Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλιακείμ,
 Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀζώρ,
 14 Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Σαδώκ,
 Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀχείμ,
 Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλι-
 οῦδ,
 15 Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλεάζαρ,
 Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Μαθθάν,

Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰακώβ,
 16 Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας,
 ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγό-
 μενος Χριστός.

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ
 Ἀβραάμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ
 δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ
 ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ
 τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 ἕως τοῦ χριστοῦ γενεαὶ δεκα-
 τέσσαρες.

[From LUKE 3]

27 Νηρὲι

Σαλαθιήλ

Ζοροβάβελ

Ῥησά

Ἰωανάν

26 Ἰωδά

Ἰωσήχ

Σεμεὲν

Ματθαθίας

Μαάθ

25 Ναγκαὶ

Ἑσλεί

Ναούμ

Ἀμός

Ματθαθίας

24 Ἰωσήφ

Ἰανναί

Μελχεί

Λευεί

Ματθάτ

23 Ἥλει

Ἰωσήφ (§18)

3. THE BIRTH OF JOHN PROMISED

LUKE 1:5-25

ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλεισάβετ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασιν τοῦ κυρίου ἀμεμπτοι. 7 καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν [ἡ] Ἑλεισάβετ στείρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ 9 κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατίας ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, 10 καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἕξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος· 11 ὦφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. 12 καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. 13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνὴ σου Ἑλεισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· 14 καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται· 15 ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον [Κυρίου], καὶ 16 “οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖν,” καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, 16 καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν θεόν αὐτῶν· 17 καὶ αὐτὸς [προελεύσεται] ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει 20 “Ἥλεϊα, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα” καὶ ἀπειθεὶς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. 18 καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. 19 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα· 20 καὶ ἰδοὺ ἔση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἥς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἴτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. 21 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν ἐν τῷ ναῷ αὐτόν. 22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὄψασιαν ἐώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανέων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. 23 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 24 Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἑλεισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ περιέκρυβεν ἐαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα 25 ὅτι Οὕτως μοι πεποίηκεν [Κύριος] ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέειδεν ἀφελεῖν ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

4. THE ANNUNCIATION TO MARY

LUKE 1:26-38

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἔκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἣ ὄνομα Ναζαρετ 27 ἁπρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ

Mt 1:18b

^a Μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνέλ-
θεῖν αὐτοὺς (§5)

¹ Num 6:3; 1 Sam 1:11 LXX² Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg: Lk 1:15 τοῦ κυρίου

17 προσελεύσεται

25 ὁ κύριος

LUKE 1

ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. 28 καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὃ κύριος μετὰ σοῦ. 29 ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. 30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ· 31 “καὶ ἰδοὺ συλλήμνη ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ θεὸς ¹“τὸν θρόνον Δαυεὶδ” τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, 33 “καὶ βασιλεύσει” ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ “εἰς τοὺς αἰῶνας,” καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. 34 εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; 35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ ^bΠνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ²“ἅγιον κληθήσεται,” υἱὸς θεοῦ· 36 καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὶς σου καὶ αὐτὴ συνείληφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα· 37 ὅτι ³“οὐκ ἄδυνατήσῃ παρὰ τοῦ θεοῦ πάν ρῆμα.” 38 εἶπεν δὲ Μαριάμ Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ’ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

5. THE ANNUNCIATION TO JOSEPH

MATTHEW 1:18-25

ΤΟΥ ΔΕ [ΙΗΣΟΥ] ΧΡΙΣΤΟΥ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. Ὑμνησευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. 19 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν. 20 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ’ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων ^aἸωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαρίαν¹ τὴν γυναῖκά σου, ἔτ’ ὅ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ

Mt 1:20c, 21a

^a τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἐστὶν ἁγίου· 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, (§5)

^b Cf Mt 1:20c (§5)

Lk 1:27

^c πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. (§4)

Lk 2:5b

^c σὺν Μαριάμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὕση ἐνκύνω. (§8)

^d Cf Lk 2:4 (§8)

Lk 1:31

^e καὶ ἰδοὺ συλλήμνη ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. (§4) Cf Lk 1:35 (§4)

¹ Isa 9:7 ² Ex 13:12 ³ Gen 18:14

MATT 1

καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
 22 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος
 23 ¹“Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν,
 καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανοὴλ.”
 ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον “Μεθ’ ἡμῶν ὁ θεός.” 24 Ἐγερεῖς δὲ [ὁ] Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου
 ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. 25 ^ακαὶ
 οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως [οὗ] ἔτεκεν υἱόν· ^βκαὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

6. MARY'S VISIT TO ELISABETH

LUKE 1:39-56

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄριν ἡν μετὰ σπουδῆς
 εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ.
 41 καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος
 ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ, 42 καὶ ἀνεφώνησεν κραυγὴ
 μεγάλη καὶ εἶπεν Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναίξιν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.
 43 καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; 44 ἰδοὺ γὰρ ὡς
 ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλίασει τὸ βρέφος
 ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαημένοις
 αὐτῇ παρὰ Κυρίου. 46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ

Μεγαλύνει ²“ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,”

47 καὶ “ἡγαλλίασεν” τὸ πνεῦμά μου “ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρῳ μου”

48 ὅτι ³“ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ,”

ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί·

49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός,

καὶ ⁴“ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,”50 καὶ ⁵“τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεάς

τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.”

51 Ἐποίησεν κράτος ⁶“ἐν βραχίονι” αὐτοῦ,

“διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους” διανοία καρδίας αὐτῶν·

52 ⁷“καθεῖλεν δυνάστας” ἀπὸ θρόνων καὶ ⁸“ὑψώσεν ταπεινοὺς,53 ⁹πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν” καὶ “πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς.

Lk 2:7a

^α καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν
πρωτότοκον, (§8)

Lk 2:21b

^β καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰη-
σοῦς, (§10)

¹ Isa 7:14 ² I Sam 2:1 ³ I Sam 1:11 ⁴ Ps 111 (110):9 ⁵ Ps 103 (102):17 ⁶ Ps 89 (88):10
⁷ Job 12:19 ⁸ Job 5:11; I Sam 2:7 f ⁹ Ps 107(106):9; 34(33):10 LXX; I Sam 2:5

LUKE 1

- 54 ἄντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,
²μνησθῆναι ἐλέους,
 55 ³καθὼς ἑλάλησεν “πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
 τῷ Ἀβραάμ” καὶ τῷ “σπέρματι” αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.
 56 Ἐμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

7. THE BIRTH OF JOHN THE BAPTIST

LUKE 1:57-80

Τῇ δὲ Ἐλεισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.
 58 καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τὸ ἔλεος
 αὐτοῦ μετ’ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. 59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθαν
 περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.
 60 καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. 61 καὶ
 εἶπαν πρὸς αὐτήν ὅτι Οὐδεὶς ἔστιν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
 τούτῳ. 62 ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. 63 καὶ αἰτή-
 σας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων Ἰωάννης ἐστὶν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες.
 64 ἀνεψύχθῃ δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν
 τὸν θεόν. 65 Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτοὺς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
 ὀρινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, 66 καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκού-
 σαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεῖρ
 Κυρίου ἦν μετ’ αὐτοῦ. 67 Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος
 ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων

- 68 ⁴“Εὐλογητὸς Κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ,”
 ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν ⁵“λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,”
 69 καὶ ⁶“ἡγειρεν κέρας” σωτηρίας ἡμῖν
 ἐν οἴκῳ “Δαυεὶδ” παιδὸς αὐτοῦ,
 70 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,
 71 ⁷“σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς” πάντων “τῶν μισούντων ἡμᾶς,”
 72 ποιῆσαι ⁸“ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν”
 καὶ “μνησθῆναι διαθήκης” ἁγίας “αὐτοῦ,”
 73 “ὄρκον” ὃν “ᾤμοσεν πρὸς Ἀβραάμ” τὸν πατέρα ἡμῶν,
 74 τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ρυσθέντας
 75 λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
 ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἰπάσαις ταῖς ἡμέραις¹ ἡμῶν.

¹ Isa 41:8 f ² Ps 98(97):3 ³ Mic. 7:20 ⁴ Ps 41(40):13; 72(71):18; 106(105):48
 Ps 111(110):9 ⁵ Ps 132(131):17; I Sam 2:10 ⁷ Ps 106(105):10 ⁸ Ps 105(104):8 f; 106(105):45;
 Mic 7:20

LUKE 1

76 Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφῆτης Ὑψίστου κληθήσῃ,
προπορεύσῃ γὰρ ¹“ἐνώπιον Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ,”

77 τοῦ δοῦναι γνώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ
ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,

78 διὰ σπλάγχχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,
ἐν οἷς ἐπισκέψεται ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους,

79 ²“ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,”
τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80 Τὸ δὲ παιδίον ἠΐξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

8. THE BIRTH OF JESUS

LUKE 2:1-7

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· 2 (αὕτη ἀπογραφή πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Ἰουδίου¹·) 3 καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. 4 Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρὶος Δαυεὶδ, 5 ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ ^βἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὓση ἐγκύῃ. 6 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, 7 καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

9. THE ANGELS AND THE SHEPHERDS

LUKE 2:8-20

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραιοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποιμνὴν αὐτῶν. 9 καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν· 10 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος Μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην ἥτις ἔσται παντὶ

^a Cf Mt 1:20b (§5); 2:1 (§12)

Mt 1:18b

^b Μνηστεύσεως τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθῃ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. (§5)

Mt 1:25a

^c καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως [οὗ] ἔτεκεν υἱόν· (§5)

¹ Mal 3:1

² Isa 9:2

WH mg: Lk 2:2 Kupelov

LUKE 2

τῷ λαῷ, 11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σωτὴρ ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος ἐν πόλει Δαυεὶδ·
12 καὶ τοῦτο ὑμῖν ᾧ σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ.
13 καὶ ἐξέφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανόυ· αἰνούντων τὸν
θεὸν καὶ λεγόντων

14 Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις 'εὐδοκίας'.
15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν
πρὸς ἀλλήλους· Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός· ὁ ὁ
κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. 16 καὶ ἦλθαν σπεύσαντες καὶ ἀνέυραν τήν τε Μαριάμ καὶ τὸν
'Ιωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· 17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος
τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. 18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες θαύμασαν
περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς, 19 ἡ δὲ 'Μαρία' πάντα συνετήρει τὰ
ῥήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 20 καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξά-
ζοντες καὶ αἰνούντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

10. THE CIRCUMCISION

LUKE 2:21

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτῶ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, ^ακαὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα
αὐτοῦ 'Ιησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτόν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

11. THE PRESENTATION IN THE TEMPLE

LUKE 2:22-39

Καὶ ὅτε ¹“ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ” αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως
ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστήσαι τῷ κυρίῳ, 23 καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ
Κυρίου ὅτι ²“Πᾶν ἄρσεν διανοίγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται,” 24 καὶ
τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου, ³“ζευγὸς τρυγόνων ἢ δύο
νοσσοὺς περιστερῶν.”

25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα
Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ
'Ισραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν· 26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν [ἢ] ἂν ἴδῃ τὸν χριστὸν Κυρίου. 27 καὶ
ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον
'Ιησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ 28 καὶ αὐτὸς
ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν

29 Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,

κατὰ τὸ ῥημά σου ἐν εἰρήνῃ·

30 ὅτι ⁴“εἶδον” οἱ ὀφθαλμοί μου “τὸ σωτήριόν σου”

31 ὃ ἠτοίμασας “κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,

32 ⁵ὥς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν”

καὶ ⁶“δόξαν” λαοῦ σου “'Ισραὴλ.”

^a Cf Mt 1:25b (§5)

¹ Lev 12:6 ² Ex 13:12 ³ Lev 12:8; 5:11 ⁴ Isa 40:5; 52:10 ⁵ Isa 25:7 Heb; 42:6; 49:6 ⁶ Isa 46:13

WH mg: Lk 2:12 τὸ 13 οὐρανόυ 14 εὐδοκία 19 Μαριάμ

LUKE 2

33 καὶ ἦν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.
34 καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἰδοὺ οὗτος κείται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, 35 καὶ σοῦ ἡ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσέρ, (αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἕτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, 37 καὶ αὕτῃ χήρα ἕως ἑτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων,) ἡ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστείας καὶ δεήσεων λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. 38 καὶ αὕτῃ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλήμ.

39 Καὶ ὥς ἐτέλεσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ἠπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἐαυτῶν Ναζαρέτ.

12. THE WISE-MEN FROM THE EAST

MATTHEW 2:1-12

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες 2 Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἠλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. 3 Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, 4 καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. 5 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου

6 ¹“Καὶ σύ, Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα,
οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα·

ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος,

ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ.”

7 Τότε Ἡρώδης λάθρᾳ καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, 8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν Πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὑρητε ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. 9 οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. 10 ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. 11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ ὄνυχα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. 12 καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Mt 2:23a

^a καὶ ἐλθὼν κατέφθην εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, (§13)

^b Cf Lk 2:4 (§8)

¹ Mic 5:2

WH mg: Lk 2:35 δε

13. THE FLIGHT INTO EGYPT

MATT 2:13-23

Ἄναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ¹ τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φέγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἔσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. 14 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, 15 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος ¹⁴Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.”

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνείλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος 18 ²“Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη,

κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς·

Ῥαχὴλ κλαίονσα τὰ τέκνα αὐτῆς,

καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἰσιν.”

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων 20 Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. 21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. 22 ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, 23 ^aκαὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

14. CHILDHOOD AT NAZARETH

LUKE 2:40

Τὸ δὲ παιδίον ἠὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφία, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

15. VISIT TO JERUSALEM

LUKE 2:41-50

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. 42 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς 43 καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. 44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν

Lk 2:39b

^a ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν
εἰς πόλιν ἐαυτῶν Ναζαρέτ. (§11)

¹ Hos 11:1 ² Jer 31(38):15

WH mg: Mt 2:13 κατ' ὄναρ ἐφάνη

LUKE 2

εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, 45 καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. 46 καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς· 47 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. 48 καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ δδυνώμενοι ζητοῦμέν σε. 49 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με; 50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

16. EIGHTEEN YEARS AT NAZARETH

LUKE 2:51, 52

καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 52 Καὶ Ἰησοῦς ¹“προέκοπτεν” τῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ “καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.”

¹ I Sam 2:26

PART II

INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

17. THE MINISTRY OF THE BAPTIST

MATT 3:1-12

ΕΝ ΔΕ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ἐκείναις

παραγίνεται
Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς
κηρύσσων
ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας
2 λέγων ᾠΜετανοεῖτε,
ἥγγικεν γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[Cf v 5 below]

MARK 1:1-8

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ[†].

[Cf v 4 below]

[Cf v 4 below]

LUKE 3:1-20

ΕΝ ΕΤΕΙ δὲ πεντεκαίδε-
κάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου
Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Πον-
τίου Πειλάτου τῆς Ἰουδαίας,
καὶ τετρααρχοῦντος τῆς Γαλι-
λαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετρααρ-
χοῦντος τῆς Ἰουραίας καὶ
Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυ-
σανίου τῆς Ἀβειληνῆς τετρα-
αρχοῦντος, 2 ἐπὶ ἀρχιερέως
Ἄννα καὶ Καϊάφα,
ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ
ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν
ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3 καὶ ἦλθεν
εἰς πᾶσαν περίχωρον τοῦ Ἰορ-
δάνου
κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας
εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν,

Mt 4:17b

ᾠΜετανοεῖτε,
ἥγγικεν γὰρ¹
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§20)

Mk 1:15b

ᾠ καὶ ἥγγικεν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ·
μετανοεῖτε
καὶ πιστεῦετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
(§20)

WH mg: Mk 1:1 υἱοῦ θεοῦ

Lk 3:3 πᾶσαν with ABLW Or etc; πᾶσαν τὴν ΝCDXΔΘ etc

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ 'Ησαίου τοῦ προφήτου λέγον- τος [MATT 11:10b]	2 Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ 'Ησαίᾳ τῷ προφήτῃ	4 ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λό- γων 'Ησαίου τοῦ προφήτου [LUKE 7:27b]
1 ¹ "Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου." (§47)	1 ¹ "Ἴδου ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου."	1 ¹ "Ἴδου ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου." (§47)
2 ² "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ."	3 2 ² "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ,"	3 ³ "Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ 'Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. 5 πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς τα- πεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· 6 καὶ ὕψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ."
[Cf v 1 above]	4 ἐγένετο 'Ιωάννης ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. [Cf v 6 below]	[Cf v 2 above]
4 Αὐτὸς δὲ ὁ 'Ιωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμῆλου καὶ ζώηνν δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, ἣ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἄκριδες καὶ μέλι ἄγριον. 5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν 'Ιεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ 'Ιουδαία καὶ πᾶσα ἡ περιχώρος τοῦ 'Ιορδάνου, 6 καὶ ἐβαπτίζοντο	5 καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ 'Ιουδαία χώρα καὶ οἱ 'Ιεροσολυμῆται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο	[Cf v 3 above] [Cf Luke 3:21 (§18)]

¹ Mal 3:1² Isa 40:3³ Isa 40:3 ff

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. [Cf v 4 above</p> <p>7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα εἶπεν αὐτοῖς ^aΓεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας· 9 καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ, λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 10 ἥδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κείται· ^bπᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.</p>	<p>ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. 6 καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυσμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, καὶ ἔσθων ἄκριδας καὶ μέλι ἄγριον.</p>	<p>7 Ἐλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ ^aΓεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; 8 ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους¹ τῆς μετανοίας· καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ. 9 ἥδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κείται ^bπᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν [καλὸν] ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.</p>

^a Cf Mt 12:34 (§50); 23:33 (§157)

Mt 7:19

^b πᾶν δένδρον

μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν

ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§43)

WH mg: Lk 3:8 ἀξίους καρποὺς

Mt 3:8 καρπὸν ἄξιον with N^{BCW} etc; καρποὺς ἀξίους LU etc (from Lk 3:8)N^{AC}LXΔΘ etc; ἀξίους καρποὺς B Or; καρπὸν ἄξιον DW etc, from Mt 3:8

Lk 3:8 καρποὺς ἀξίους with

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>11 ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός·</p> <p>τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·</p> <p>[Cf above]</p> <p>αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·</p> <p>12 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ,</p>	<p>7 καὶ ἐκήρυσσεν λέγων</p> <p>[Cf v 8 below]</p> <p>Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω [μου], οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός· κῆψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ·</p> <p>8 ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, πνεύματι ἁγίῳ.</p>	<p>10 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες· Τί οὖν ποιήσωμεν; 11 ἀποκριθεὶς δὲ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότη τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω. 12 ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; 13 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. 14 ἐπηρώτων δὲ αὐτόν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες· Τί ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Μηδένα διασείσητε μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκείσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.</p> <p>15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μή ποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός,</p> <p>16 ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν ὁ Ἰωάννης·</p> <p>Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς·</p> <p>ἐρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμι ἱκανός· λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ·</p> <p>[Cf above]</p> <p>αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·</p> <p>17 οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, διακαθᾶραι τὴν ἄλωνα αὐτοῦ</p>

Mk 1:7 ὀπίσω μου docc pler; Δ etc om; B Or om μου
 ΣΑΔΗΡΩΘ etc

8 πνεύματι with BL 1 it vg; ἐν πνεύματι

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, [†] τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.		καὶ συναγαγεῖν τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.
		18 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν·
[MATT 14:3, 4]	[MARK 6:17, 18]	
Ὁ γὰρ Ἡρώδης	Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας	19 ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,
κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο	ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ	[Cf v 20 below]
διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,	διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·	ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρῳδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
		καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 προ- σέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.
[Cf v 3 above]	[Cf v 17 above]	
4 Ἐλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν· (§77)	18 Ἐλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. (§77)	

18. THE BAPTISM OF JESUS, AND THE GENEALOGY (LUKE)

MATT 3:13-17	MARK 1:9-11	LUKE 3:21-38
Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.	'ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάννου.	'Εγένετο δὲ

WH ing: Mt 3:12 αὐτοῦ Mk 1:9 'Εγένετο

Mt 3:12 ἀποθήκην with ⲬCKMA it vg sah etc; BELUW syr sin cur etc add αὐτοῦ

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>14 ὁ δὲ διεκώλυεν αὐτὸν λέγων Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; 15 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίγησιν αὐτόν.</p> <p>[Cf Matt 3:6 (§17)]</p> <p>16 βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεώχθησαν ἡ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν πνεῦμα θεοῦ καταβαῖνον ὥσει περιστερὰν ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν·</p> <p>17 καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα Ὁυῖός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰμου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.</p> <p>[Cf Matt 1:1–16 (§2)]</p>	<p>[Cf Mark 1:5 (§17)]</p> <p>10 καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν·</p> <p>11 καὶ φωνὴ [ἐγένετο] ἐκ τῶν οὐρανῶν Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.</p>	<p>ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου</p> <p>ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανὸν 22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.</p> <p>23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὥσει ἐτῶν τριάκοντα, ὡν υἱὸς, ὡς ἐνομίζετο, Ἰωσήφ τοῦ Ἡλεί 24 τοῦ Ματθᾶθ τοῦ Λευεὶ τοῦ Μελχεί τοῦ Ἰανναί τοῦ Ἰωσήφ 25 τοῦ Ματθαθίου τοῦ Ἀμώς</p>

^a Cf Mt 17:5 (§88)^a Cf Mk 9:7 (§88)^a Cf Lk 9:35 (§88)

WH mg: Mt 3:15 πρὸς αὐτόν

16 αὐτῷ

17 μου, ὁ ἀγαπητός ἐν

Mt 3:17 Οὐτός ἐστιν: D 1 it syr sin cur read Σὺ εἶ — ὁ υἱὸς μου: syr sin cur add καὶ Mk 1:11 ἐγένετο with ABLW etc; ~~Σ~~*DΘ etc om Lk 3:22 Σὺ εἶ . . . εὐδόκησα; D 3 it etc read υἱὸς μου εἶ συ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε (from Ps 2:7)

LUKE 3

τοῦ Ναοῦμ
 τοῦ Ἑσλεί
 τοῦ Ναγγαί
 26 τοῦ Μαάθ
 τοῦ Ματταθίου
 τοῦ Σεμεείν
 τοῦ Ἰωσήχ
 τοῦ Ἰωδά
 27 τοῦ Ἰωανάν
 τοῦ Ῥησά
 τοῦ Ζοροβάβελ
 τοῦ Σαλαθιήλ
 τοῦ Νηρεί
 28 τοῦ Μελχεί
 τοῦ Ἀδδεί
 τοῦ Κωσάμ
 τοῦ Ἑλμαδάμ
 τοῦ Ἡρ
 29 τοῦ Ἰησοῦ
 τοῦ Ἑλιέζερ
 τοῦ Ἰωρείμ
 τοῦ Μαθθάτ
 τοῦ Λευεί
 30 τοῦ Συμεών
 τοῦ Ἰούδα
 τοῦ Ἰωσήφ
 τοῦ Ἰωνάμ
 τοῦ Ἑλιακείμ
 31 τοῦ Μελεά
 τοῦ Μεννά
 τοῦ Ματταθά
 τοῦ Ναθάμ
 τοῦ Δανείδ
 32 τοῦ Ἰεσσαί
 τοῦ Ἰωβήλ
 τοῦ Βοός
 τοῦ Σαλά
 τοῦ Ναασσών
 33 τοῦ Ἀδμείν¹
 τοῦ Ἀρνεί
 τοῦ Ἑσρών

LUKE 3

τοῦ Φαρίῃς
 τοῦ Ἰουδα
 34 τοῦ Ἰακώβ
 τοῦ Ἰσαάκ
 τοῦ Ἀβραάμ
 τοῦ Θαρα
 τοῦ Ναχώρ
 35 τοῦ Σερούχ
 τοῦ Ῥαγαῦ
 τοῦ Φάλεκ
 τοῦ Ἑβερ
 τοῦ Σαλά
 36 τοῦ Καινάμ
 τοῦ Ἀρφαξάδ
 τοῦ Σήμ
 τοῦ Νῶε
 τοῦ Λάμεχ
 37 τοῦ Μαθουσαλά
 τοῦ Ἐνώχ
 τοῦ Ἰάρετ
 τοῦ Μαλελεήλ
 τοῦ Καινάμ
 38 τοῦ Ἐνώσ
 τοῦ Σήθ
 τοῦ Ἀδάμ
 τοῦ θεοῦ.

19. THE TEMPTATION

MATT 4:1-11

Τότε [δ] Ἰησοῦς

ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον
 ὑπὸ τοῦ πνεύματος,

πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβό-
 λου.

2 καὶ νηστεύσας
 ἡμέρας τεσσαράκοντα

MARK 1:12, 13

Καὶ εὐθὺς
 τὸ πνεῦμα

αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

13 καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τεσσαράκοντα ἡμέρας
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ,

LUKE 4:1-13

Ἰησοῦς δὲ
 πλήρης πνεύματος ἁγίου
 ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου,
 καὶ ἦγετο
 ἐν τῷ πνεύματι
 ἐν τῇ ἐρήμῳ
 2 ἡμέρας τεσσαράκοντα
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβό-
 λου.
 Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν
 ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις,

Mt 4:1 δ with NODLW etc; BUA om

MATT 4

καὶ νύκτας τεσσεράκοντα
ὑστερον
ἐπείνασεν.

3 Καὶ προσελθὼν
ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὸν ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι
ἄρτοι γένωνται.
4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Γέγραπται
¹“Οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπο-
ρευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.”
[Cf vv 8–10 below]

5 Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν
ὁ διάβολος
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,

MARK 1

καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,

LUKE 4

καὶ συντελεσθεῖσάν αὐτῶν
ἐπείνασεν.

3 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα
γένηται ἄρτος.
4 καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν
ὁ Ἰησοῦς
Γέγραπται ὅτι
¹“Οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.”

5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν
ἔδειξεν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας
τῆς οἰκουμένης
ἐν στιγμῇ χρόνου·
6 καὶ εἶπεν αὐτῷ
ὁ διάβολος
Σοὶ δώσω
τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,
ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ
ἂν θέλω δίδωμι αὐτήν·
7 σὺ οὖν ἂν προσκυνήσῃς
ἐνώπιον ἐμοῦ,
ἔσται σοῦ πάντα.
8 καὶ ἀποκριθεὶς
ἰὸ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ¹
Γέγραπται
²“Κύριον τὸν θεόν σου
προσκυνήσεις
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.”
9 Ἦγαγεν δὲ αὐτὸν
εἰς Ἱερουσαλὴμ

¹ Deut 8:3 ² Deut 6:13

WH mg: Lk 4:8 αὐτῷ εἶπεν [ὁ] Ἰησοῦς

ΜΑΤΤ 4
καὶ ἔστησεν αὐτὸν
ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ,
6 καὶ λέγει αὐτῷ
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
βάλε σεαυτὸν κάτω·
γέγραπται γὰρ ὅτι
1“Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε-
λείται περὶ σοῦ
καὶ
ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε,
μή ποτε προσκώψῃς
πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.”
7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Πάλιν γέγραπται
2“Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον
τὸν θεόν σου.”
8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν
ὁ διάβολος
εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν,
καὶ δείκνυσιν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας
τοῦ κόσμου
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,
9 καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ταῦτά σοι πάντα δώσω
ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.
10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἕπαγε, Σατανᾶ·
γέγραπται γὰρ
3“Κύριον τὸν θεόν σου
προσκυνήσεις
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.”
11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διά-
βολος,
καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον
καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

ΜΑΡΚ 1
καὶ οἱ ἄγγελοι
διηκόνουν αὐτῷ.

ΛΟΥΚ 4
καὶ ἔστησεν
ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ,
καὶ εἶπεν [αὐτῷ]
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·
10 γέγραπται γὰρ ὅτι
1“τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε-
λείται περὶ σοῦ
τοῦ διαφυλάξαι σε,”
11 καὶ ὅτι
“ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε
μή ποτε προσκώψῃς
πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.”
12 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς ὅτι
Εἴρηται
2“Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον
τὸν θεόν σου.”
[Cf vv 5-8 above]
13 Καὶ συντελέσας πάντα
πειρασμὸν
ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ’ αὐτοῦ
ἄχρι καιροῦ.

¹ Ps 91 (90):11 f² Deut 6:16³ Deut 6:13

PART III

THE GALILEAN MINISTRY

CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§20-23

20. THE DEPARTURE INTO GALILEE

MATT 4:12-17	MARK 1:14, 15	LUKE 4:14, 15
Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν	Καὶ μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς	Καὶ
εἰς τὴν Γαλιλαίαν.	εἰς τὴν Γαλιλαίαν	ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
13 καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρά ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καφαρ- ναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθα- λείμ·	[Cf Mark 1:21 (§24)]	[Cf Luke 4:31 (§24)]
14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγον- τος		
15 ¹ “Γῇ Ζαβουλὼν καὶ γῇ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκοτίᾳ φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.”		
17 ΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν	15 κηρύσσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ [καὶ λέγων]	
καὶ λέγειν		

¹ Isa 9:1 f

Mk 1:15 καὶ λέγων with BKL MWΔΘ it vg pesh etc; λέγων ADEF etc; ✠* syr sin om

MATT 4	MARK 1	LUKE 4
^a Μετανοεῖτε, ἡγγικεν γὰρ ¹ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. [MATT 4:24] καὶ ἀπήλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· (§23) [MATT 4:23a] ^b Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§23)	ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς ^a καὶ ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. [MARK 1:28] Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περιχώρον τῆς Γαλιλαίας. (§24) [MARK 1:39a] ^b καὶ ἦλθεν Cf v 39b (§25) κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν (§25)	καὶ φήμῃ ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. 15 ^b καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

21. THE REJECTION AT NAZARETH (LUKE)

MATT 13:53-58	MARK 6:1-6a	LUKE 4:16-30
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετήρην ἐκείθεν. (§65) 54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ	Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν ἱερα- μένος ¹ , καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ

Mt 3:2	Mk 6:6b	Lk 4:44
^a Μετανοεῖτε, ἡγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§17)	^b Καὶ περιῆγεν τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων. (§70)	^b Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας. (§25)
Mt 9:35a		
^b Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§70)		

WH mg: Mt 4:17 ἡγγικεν

Lk 4:16 ἀνατεθραμμένος

[MATT 13]

ἐδίδασκεν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτοῦ,

ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς

καὶ λέγειν Πόθεν τούτῳ
ἡ σοφία αὕτη
καὶ αἱ δυνάμεις;

55 οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;
οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαρ-
ία
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

[MARK 6]

2 Καὶ γενομένου σαββάτου
ἤρξατο διδάσκειν
ἐν τῇ συναγωγῇ·

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες

ἐξεπλήσσοντο

λέγοντες Πόθεν τούτῳ ταῦτα,
καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα τούτῳ,
καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται
διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;
3 οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τέκτων,
ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας
καὶ ἀδελφός

LUKE 4

ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων

εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον
τοῦ προφήτου Ἡσαίου, καὶ
ἀνοίξας τὸ βιβλίον εὗρεν [τὸν]
τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον
18 ¹“Πνεῦμα Κυρίου ἐπ’ ἐμέ,
οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με εὐαγ-
γελίσασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμα-
λώτοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς
ἀνάβλεψιν,
ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν
ἀφέσει,
19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου
δεκτόν.”

20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον
ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν·
καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν
τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενί-
ζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σή-
μερον πεπλήρωται ἡ γραφή
αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.
22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν
αὐτῷ
καὶ θαύμαζον
ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος
τοῖς ἐκπορευομένοις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ ἔλεγον

Οὐχί
υἱὸς ἐστὶν Ἰωσήφ οὗτος;

¹ Isa 61:1 f

[MATT 13]
 Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ
 καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;
 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ
 πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν;
 πῶθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
 Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
 εἰ μὴ ἐν τῇ¹ πατρίδι

καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.
 58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνά-
 μεις πολλὰς

διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)

[MARK 6]
 Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτου
 καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος;
 καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
 ὧδε πρὸς ἡμᾶς;
 [Cf v 2 above]
 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
 ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
 εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ
 καὶ ἐν τοῖς συγγενέουσιν αὐτοῦ
 καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι
 οὐδεμίαν δύναμιν,
 εἰ μὴ ὀλίγοις ἁρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς
 χεῖρας θεράπευσεν

6 καὶ ἑθαύμασεν¹
 διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)

LUKE 4

23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
 Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παρα-
 βολὴν ταύτην Ἰατρέ, θερά-
 πευσον σεαυτὸν ὅσα ἡκούσα-
 μεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρ-
 ναοὺμ ποιήσον καὶ ὧδε ἐν τῇ
 πατρίδι σου.

24 εἶπεν δὲ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν
 ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν
 ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

25 ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω
 ὑμῖν, πολλὰι χῆραι ἦσαν ἐν
 ταῖς ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ
 Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐ-
 ρανὸς¹ ἔτη τρία καὶ μῆνας
 ἕξ, ὥς ἐγένετο λιμὸς μέγας
 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 26 καὶ
 πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμ-
 φθη Ἡλείας εἰ μὴ¹⁴ εἰς
 Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς
 γυναῖκα χήραν." 27 καὶ
 πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ
 Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ
 προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν
 ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Ναιμὰν ὁ
 Σύρος. 28 καὶ ἐπλήσθησαν
 πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ

¹ I Kings 17:9

WH mg: Lk 4:25 ἐπὶ

LUKE 4

ἀκούοντες ταῦτα, 29 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις ὠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν· 30 αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

22. THE CALL OF THE FOUR (MATT-MARK)

MATT 4:18-22

Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς,

[Cf v 21 below]

Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον

MARK 1:16-20

Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν

[Cf v 19 below]

Σίμωνα

[LUKE 5:1-11]

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, 2 καὶ εἶδεν ἡλιόνα δύο ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἀλεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες

ἔπλυνον τὰ δίκτυα.

3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, 4 ὃ ἦν Σίμωνος,

ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους.

4 ὥς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἐπανάγαγε

εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5 καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπιστά-

τα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιᾶσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλη-

θος ἰχθύων πολὺ, διερῆσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κατένευ-

σαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβεσθαι

Mt 4:18 περιπατῶν with **XBCLWA** etc; παράγων D It syr sin 33. it vg etc; περιπατῶν δὲ **AWΓΔΘΗ** syr sin pesh etc

Mk 1:16 καὶ παράγων with **XBCL**

<p>MATT 4</p>	<p>MARK 1</p>	<p>[LUKE 5]</p>
<p>[Cf v 21 below]</p>	<p>[Cf v 19 below]</p>	<p>αὐτοῖς· καὶ ἤλθαν, καὶ ἐπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρῃ τῶν ἰχθύων Ἵων· συνέλαβον, 10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.</p>
<p>καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ἄλειτουργοι· 19 καὶ λέγει αὐτοῖς</p> <p>Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἰσχυροὺς ἀνθρώπων.</p>	<p>καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ, ἦσαν γὰρ ἄλειτουργοι· 17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἰσχυροὺς ἀνθρώπων.</p>	<p>καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἰησοῦς Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπου ἐσὶς ἰσχυρῶν. 11 καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν ἄλειτουργοι πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§26)</p>
<p>20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 Καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.</p>	<p>18 καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. 20 καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαίου ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.</p>	<p>[Cf v 10 above]</p> <p>[Cf v 2 above]</p>

Mk 1:16 ἀμφιβάλλοντας with **Ν**Λ (*-tes) BDLWΔ etc; ἀμφιβαλόντες Θ; βάλλοντας ΜΓ etc; ΑΩΓΔΠ et al add ἀμφίβληστρον· Θ adds τὰ δίκτυα

23. THE RESPONSE TO JESUS' WORK

MATT 4:23-25 [+§35]	[MARK 1:39]	[LUKE 4:44]
^a Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας	^a καὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25)	^a Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας. (§25)
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.		
24 ^b καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν·	[MARK 1:28, 32, 34a] ^b Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς Γαλι- λαίας. 32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας [Cf v 34 below]	[LUKE 4:37] ^b Καὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. (§24)
καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, δαιμονιζομένους καὶ σέληνια- ζομένους καὶ παραλυτικούς,	32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας [Cf v 34 below] καὶ τοὺς δαιμονιζομένους·	[LUKE 4:40] Δύνοitos δὲ τοῦ ἡλίου ἵπαντες ¹ ὅσοι εἶχον ἀσθενούντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·
Mt 9:35	Mk 6:6b	Lk 4:14a, 15
^a Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς	^a Καὶ περιῆγεν	^a Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)	τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. (§70)	15 καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν,
		δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. (§20)
		Lk 4:14b ^b καὶ φήμη ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. (§20)

Mt 4:24 καὶ . . . Συρίαν: syr sin om — δαιμονιζομένους with BC etc; καὶ δαιμ. **Σ**DEWΓΣ it vg syr cur etc

MATT 4	[MARK 1]	[LUKE 4]
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.	34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κα- κῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, (§24)	ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς ἐθεράπευεν ¹ αὐτούς. (§24)
25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ	[MARK 3:7b, 8]	[LUKE 6:17b]
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως	καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας	καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ
καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας	ἠκολούθησεν,	ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (+§35)	8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ¹ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, ¹ πλῆθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα ἱοιεῖ ¹ ἦλθαν πρὸς αὐτόν. (§33)	καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἱ ἦλθαν ἀκούσαι αὐτοῦ καὶ λαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. (§33)

CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§24-27

24. A DAY IN CAPERNAUM

§45+ MATT 8:14-17 [+§66]	MARK 1:21-34	LUKE 4:31-41
[Of Matt 4:13 (§20)]	Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ.	Καὶ κατήλθεν εἰς Καφαρναούμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας.
[MATT 7:28b, 29]	Καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν ἑισερχόμενος εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν ¹ .	Καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασιν.
ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ	22 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,	32 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,

WH mg: Mk 1:21 ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν

[MATT 7]

29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὥς ἐξουσίαν ἔχων

καὶ οὐχ ὥς οἱ γραμματεῖς
αὐτῶν. (§44)

[MATT 4:24a]

^aκαὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή
αὐτοῦ
εἰς ὅλην τὴν Συρίαν (§23)

MARK 1

ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὥς ἐξουσίαν ἔχων

καὶ οὐχ ὥς οἱ γραμματεῖς.

23 καὶ εὐθὺς
ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν
ἄνθρωπος
ἐν πνεύματι ἀκαθάρτω,

καὶ ἀνέκραξεν 24 λέγων
Τί ἡμῖν καὶ σοί,
Ἰησοῦ Ναζαρηνέ;
ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;
οἶδά σε τίς εἶ,
ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
25 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς [λέγων]
Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.
26 καὶ σπαράξαν αὐτὸν
τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον
καὶ φωνήσαν φωνῇ μεγάλῃ
ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

27 καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες,
ὥστε συνζητεῖν [αὐτοὺς]
λέγοντας
Τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ
κατ' ἐξουσίαν
καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκα-
θάρτοις ἐπιτάσσει,
καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.
28 ^aΚαὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή
αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ
εἰς ὅλην τὴν περιχώρον
τῆς Γαλιλαίας.

LUKE 4

ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

33 καὶ
ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν
ἄνθρωπος
ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκα-
θάρτου,
καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ
34 Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί,
Ἰησοῦ Ναζαρηνέ;
ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;
οἶδά σε τίς εἶ,
ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
35 καὶ ἐπετίμητεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς λέγων
Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ
καὶ ῥίψαν αὐτὸν
τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον
ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ
μηδὲν βλάψαν αὐτόν.
36 καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ
πάντας,
καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους
λέγοντες
Τίς ὁ λόγος οὗτος
ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει
ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις
πνεύμασιν,
καὶ ἐξέρχονται;
37 ^aΚαὶ ἐξεπορεύετο ἡχος
περὶ αὐτοῦ
εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Lk 4:14b

^a καὶ φήμη ἐξῆλθεν
καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
περὶ αὐτοῦ. (§20)

WH mg: Mk 1:24 οἰδαμέν 27 πρὸς ἑαυτοὺς

Mk 1:27 αὐτοὺς with **SB** etc; πρὸς ἑαυτοὺς ACDWΓΔΘ etc

MATT 8	MARK 1	LUKE 4
<p>Καὶ</p> <p>ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου</p> <p>εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν·</p> <p>15 καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς,</p> <p>καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἡγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.</p> <p>16 Ὁψίας δὲ γενομένης</p> <p>προσῆνεγκαν αὐτῷ [Cf below and Matt 4:24 (§23)]</p> <p>δαιμονιζομένους πολλούς·</p> <p>καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγω,</p> <p>καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν·</p>	<p>29 Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἔξελθόντες ἦλθαν¹ εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.</p> <p>30 ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.</p> <p>31 καὶ προσελθὼν ἥγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς·</p> <p>καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.</p> <p>32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας [Cf v 34 below]</p> <p>καὶ τοὺς δαιμονιζομένους·</p> <p>33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν.</p> <p>34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, [MARK 3:11]</p> <p>καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον ἰέγοντα¹ ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. (§33)</p>	<p>38 Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος.</p> <p>πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.</p> <p>39 καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.</p> <p>40 Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἄπαντες¹ ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις</p> <p>ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·</p> <p>ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς</p> <p>ἰεθεράπευεν¹ αὐτούς.</p> <p>41 ἰεήρχετο¹ δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν,</p> <p>κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·</p>

WH mg: Mk 1:29 ἐξελθὼν ἦλθεν

Lk 4:40 πάντες

ἐθεράπευσεν

41 ἐξήρχοντο

Mk 1:29 ἐκ τῆς συν. ἐξελθόντες ἦλθαν with L; ἐκ τ.σ. ἐξελθόντες ἦλθον NACAT etc; ἐκ τ.σ. ἐξελθὼν ἦλθεν B etc; (καὶ Σ, καὶ εὐθέως Θ) ἐξελθὼν (δὲ DW, εὐθὺς Σ) ἐκ τ.σ. ἦλθεν DWΘΣ Lk 4:40 ἐθεράπευεν with BDW it vg pesh; ἐθεράπευσεν NACLAΘ etc

[MATT 12:16]	ΜΑΡΚ 1 [MARK 3:12]	LUKE 4
καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· (§33)	καὶ οὐκ ἤφιε· καὶ πολλὰ ἐπ- λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσιν. (§33) ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν [Χριστὸν εἶναι].	καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
<p>MATT 8</p> <p>17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος ¹“Αὐτὸς τὰς ἀσ- θενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.” (+ §66)</p>		

25. A PREACHING TOUR IN GALILEE

	MARK 1:35-39	LUKE 4:42-44
	<p>Καὶ πρωὶ ἔννυχα λιαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν [καὶ ἀπῆλ- θεν] εἰς ἔρημον τόπον κάκεί προσήχετο. 36 καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σί- μων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 37 καὶ εὔρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες ζητοῦσίν σε. 38 καὶ λέγει αὐτοῖς “Ἀγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω, εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.</p>	<p>Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· [Cf Luke 5:16 (§27)] καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτόν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. 43 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν ἔυαγγελίσασθαι με δεῖ¹ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην.</p>

¹ Isa 53:4

WH mg; Lk 4:43 εὐαγγελίσασθαι δεῖ με

Mk 1:34 λαλεῖν τὰ δαιμόνια with ACLWA etc; τὰ δαιμ. λαλ. B; αὐτὰ λαλεῖν DΘ it vg etc — Χριστὸν εἶναι with BC (τὸν Χρ. αὐτὸν εἶναι) LWΘΣ 33. etc; ΞΑΔΑ it vg syr sin pesh etc om 35 ἐξῆλθεν καὶ: W om — καὶ ἀπῆλθεν with ΞACDLΘ etc; om B etc 38 ἀλλαχοῦ with NBCL 33. etc; ΑΔΓΑ it vg syr sin pesh etc om

[MATT 4:23]	MARK 1	LUKE 4
<p>^aΚαὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας</p> <p>καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. (§23)</p>	<p>39 ^aκαὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν</p> <p>εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.</p>	<p>44 ^aΚαὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς</p> <p>τῆς Ἰουδαίας.</p>

26. THE CALL OF THE FOUR (LUKE)

[MATT 4:18-22]	[MARK 1:16-20]	LUKE 5:1-11
<p>Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς,</p> <p>[Cf v 21 below]</p> <p>Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον</p>	<p>Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν</p> <p>[Cf v 19 below]</p> <p>Σίμωνα</p>	<p>Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, 2 καὶ εἶδεν πλοῖα δύο¹ ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἀλεεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες ἔπλυνον¹ τὰ δίκτυα. 3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους. 4 ὥς δὲ ἐπαύ- σατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἐπανάγαγε εἰς τὸ</p>

Mt 9:35	Mk 6:6b	Lk 4:15a
<p>^a Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)</p>	<p>^a Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. (§70)</p>	<p>^a καὶ αὐτοὺς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, (§20)</p>

WH mg: Lk 5:2 δύο πλοῖα ἱεροῦ

Lk 4:44 τῆς Ἰουδαίας with \aleph BCL syr sin etc; τῆς Γαλιλαίας ADXΔΘ it vg al pler; τῶν Ἰουδαίων W

[MATT 4]

[MARK 1]

LUKE 5

[Cf v 21 below]

[Cf v 19 below]

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ,
βάλλοντας ἀμφιβληστρον
εἰς τὴν θάλασσαν,
ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς·
19 καὶ λέγει αὐτοῖς

Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς
ἀλεεῖς ἀνθρώπων.

20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
Σίμωνος
ἀμφιβάλλοντας
ἐν τῇ θαλάσῃ,
ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς·
17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς
Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι
ἀλεεῖς ἀνθρώπων.

18 καὶ εὐθὺς ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκ-
τυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5 καὶ
ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπι-
στάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιά-
σαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ
τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ
δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιή-
σαντες συνέκλεισαν πλῆθος
ἰχθύων πολὺ, διεμήσσετο δὲ
τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κα-
τένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ
ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος
συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἤλ-
θαν, καὶ ἐπλησαν ἀμφοτέρω
τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι
αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων
Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνα-
σιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξελθε
ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτω-
λός εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ
περιέσχεεν αὐτὸν καὶ πάντας
τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ
τῶν ἰχθύων ὧν συνέλαβον,
10 ὁμοίως δὲ καὶ
Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς
Ζεβεδαίου,
οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.

καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμονα
Ἰησοῦς
Μὴ φοβοῦ·
ἀπὸ τοῦ νῦν
ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.
11 καὶ καταγαγόντες τὰ
πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν
ἀφέντες
πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ

[MATT 4]	[MARK 1]	LUKE 5
21 Καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν	19 Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, 20 καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. (§22)	[Cf v 10 above] [Cf v 2 above]
ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§22)		

27. THE HEALING OF A LEPER

§44+] MATT 8:1-4 [+§45]	MARK 1:40-45	LUKE 5:12-16
Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. 2 Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.	Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν [καὶ γονυ- πετῶν] λέγων αὐτῷ ὅτι Ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 41 καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο καὶ λέγει αὐτῷ Θέλω, καθαρίσθητι· 42 καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθερίσθη. 43 καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν,	Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.

Mk 1:40 καὶ γονυπετῶν with **XL** etc; καὶ γον. αὐτόν ACA syr sin etc; καὶ W; BDG^t etc om

MATT 8	MARK 1	LUKE 5
4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς "Οὐρα μηδενὶ εἵπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δεῖξον τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὁ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (+§45)	44 καὶ λέγει αὐτῷ "Οὐρα μηδενὶ μηδὲν εἵπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δεῖξον τῷ ἱερεῖ" καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 45 ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι ἐφανερώς εἰς πόλιν ¹ εἰσελθεῖν, ἀλλὰ ἔξω ἐπ' ἐρήμοις τόποις [ἦν]. [Cf Mark 1:35 (§25)] καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάν- τοθεν.	14 καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ¹ "δεῖξον" σεαυτὸν "τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 15 διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. 16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§28-32

28. THE HEALING OF A PARALYTIC

§67+] MATT 9:1-8

Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον
διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν
εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

MARK 2:1-12

[Cf Mark 5:21 (§68)]
Καὶ εἰσελθὼν πάλιν
εἰς Καφαρναούμ
δι' ἡμερῶν
ἠκούσθη ὅτι ἐν οἴκῳ ἐστίν¹.

LUKE 5:17-26

Καὶ ἐγένετο

ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων,

¹ Lev 13:49

WH mg: Mk 1:45 εἰς πόλιν φανερώς 2:1 εἰς οἶκόν ἐστιν

Lk 5:14 D adds ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον· ὥστε μηκέτι δύνασθαι αὐτὸν φανερώς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλὰ ἔξω ἦν ἐν ἐρήμοις τόποις· καὶ συνήρχοντο πρὸς αὐτόν· καὶ ἦλθεν πάλιν εἰς Καφαρναούμ (Cf Mk 1:45; 2:1)

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
	<p>2 καὶ συνήχθησαν πολλοὶ [Cf Mark 3:22 (§50)]</p> <p>ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν,</p> <p>καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.</p>	<p>καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἱ ἦσαν ἐλληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ·</p> <p>καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν.</p>
<p>2 Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον.</p>	<p>3 καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς αὐτόν παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.</p> <p>4 καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.</p>	<p>18 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες</p> <p>ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐξήτουν αὐτόν εἰσενεγκ- εῖν καὶ θεῖναι [αὐτόν] ἐνώπιον αὐτοῦ.</p> <p>19 καὶ μὴ εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτόν διὰ τὸν ὄχλον ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτόν σὺν τῷ κλινιδίῳ</p>
<p>καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ Θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.</p> <p>3 Καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων</p> <p>εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς Οὗτος βλασφημεῖ.</p>	<p>5 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ Τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.</p> <p>6 ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ κα- θήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν</p> <p>7 ἽΤί οὗτος οὕτω λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρτίας</p>	<p>εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.</p> <p>20 καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.</p> <p>21 καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι λέγοντες</p> <p>Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφεῖναι</p>

WH mg: Mk 2:7 °Οτι

Mk 2:7 Tl: °Οτι BΘ

MATT 9

MARK 2

LUKE 5

4 καὶ ἰδὼς ὁ Ἰησοῦς

τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν

εἶπεν

Ἵνα τί ἐνθυμείσθε πονηρὰ
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

5 τί γὰρ ἐστὶν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖν

Ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι,
ἢ εἰπεῖν Ἐγείρε

καὶ περιπάτει;

6 Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που

ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας—
τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ
Ἐγείρε!

ἄρῳ σου τὴν κλίνην

καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

7 καὶ ἐγερθεῖς

ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

8 Ἰδόντες δὲ

οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν

καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν

τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην
τοῖς ἀνθρώποις.

εἰ μὴ εἷς ὁ θεός;

8 καὶ εὐθὺς ἐπιγνούς ὁ Ἰησοῦς
τῷ πνεύματι αὐτοῦ

ὅτι [οὕτως] διαλογίζονται
ἐν ἑαυτοῖς

λέγει [αὐτοῖς]

Τί ταῦτα διαλογίζεσθε
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

9 τί ἐστὶν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ

Ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι,
ἢ εἰπεῖν Ἐγείρου

[καὶ] ἄρῳ τὸν κράβαττόν σου
καὶ περιπάτει;

10 Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που

Ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς]
—λέγει τῷ παραλυτικῷ

11 Σοὶ λέγω, Ἐγείρε

ἄρῳ τὸν κράβαττόν σου

καὶ ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

12 καὶ ἡγέρθη καὶ εὐθὺς

ἄρας τὸν κράβαττον

ἐξῆλθεν

ἔμπροσθεν πάντων,

ὥστε ἐξίστασθαι

πάντας

καὶ δοξάζειν τὸν θεόν

[Λέγοντας] ὅτι

Οὕτως οὐδέποτε εἶδαμεν.

εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

22 ἐπιγνούς δὲ ὁ Ἰησοῦς

τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν

ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς

Τί διαλογίζεσθε

ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23 τί ἐστὶν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖν

Ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου,
ἢ εἰπεῖν Ἐγείρε

καὶ περιπάτει;

24 Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν
ἔχει

ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας—
εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ]

Σοὶ λέγω, Ἐγείρε

καὶ ἄρας τὸ κλινιδίόν σου

πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25 καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς
ἐνώπιον αὐτῶν,

ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο,

ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ

δοξάζων τὸν θεόν.

26 Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν
ἅπαντας

καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν,

καὶ ἐπλήσθησαν φόβου

λέγοντες ὅτι

Εἶδαμεν παράδοξα σήμερον.

WH mg: Mt 9:4 ἰδὼν

6 Ἐγερθεῖς

Mk 2:10 ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας

Lk 5:24 παραλυτικῷ

Mk 2:8 αὐτοῖς; BΘ om — ταῦτα; Θ om 9 Ἐγείρου with BLΘ 28.; Ἐγείρε ~~Σ~~ACD 33. etc — καὶ with
~~Σ~~ABTΔΘ etc; CDL 33. pesh etc om 10 ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς with BΘ 142. 157.; ἐπὶ τ. γ. ἀφ. ἀμ.
~~Σ~~CDLΔ etc; ἀφ. ἐπὶ τ. γ. ἀμ. AEF etc Lk 5:24 παραλελυμένῳ with ABETΔ etc; παραλυτικῷ ~~Σ~~CDLXΘΞ etc

29. THE CALL OF LEVI

MATT 9:9-13

Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς
ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,
Μαθθαῖον λεγόμενον,
καὶ λέγει αὐτῷ
'Ἀκολούθει μοι'
καὶ
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα-
κειμένου
ἐν τῇ οἰκίᾳ,
καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

11 καὶ ἰδόντες
οἱ Φαρισαῖοι

ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει
ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;
12 ὁ δὲ ἀκούσας
εἶπεν
Οὐ χρειάν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ
ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες.

MARK 2:13-17

Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν
παρὰ τὴν θάλασσαν·
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς
αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

14 Καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν
τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,

καὶ λέγει αὐτῷ
'Ἀκολούθει μοι.

καὶ
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 Καὶ γίνεται κατακεῖσ-
θαι αὐτόν
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ,
καὶ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολού-
θουν αὐτῷ.

16 καὶ
οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων

ἰδόντες ὅτι ἐσθίει μετὰ τῶν
ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

"Ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει τ·

17 καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς
λέγει αὐτοῖς [ὅτι]
Οὐ χρειάν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ
ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες·

LUKE 5:27-32

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν

καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι
Λευεὶν
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,

καὶ εἶπεν αὐτῷ
'Ἀκολούθει μοι.

28 καὶ καταλιπὼν πάντα
ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ.

29 Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγά-
λην Λευεὶς αὐτῷ
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ·
καὶ ἦν ὄχλος πολλὸς τελωνῶν
καὶ ἄλλων
οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν¹
κατακείμενοι.

30 καὶ ἐγόγγυσον
οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς αὐτῶν

πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέ-
γοντες

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε
καὶ πίνετε;

31 καὶ ἀποκριθεὶς [ὁ] Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
Οὐ χρειάν ἔχουσιν
οἱ ὑγιαίνοντες ἱατροῦ
ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες·

WH mg: Mk 2:16 καὶ πίνει

Lk 5:29 αὐτοῦ

Mt 9:9 ἠκολούθησεν with BCG al pler; ἠκολούθει **ND** etc Mk 2:15 γίνεται with **NBL** 33. etc; ἐγένετο **ACD** **Δ** etc 16 καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων with **B** 124.; **NL** 33. etc om οἱ; **Δ** om καὶ οἱ; **ACD** **Γ** **Θ** etc read καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι — ἐσθίει· with **NBD** etc, ἐσθίεται (for -re) **Θ**; **ACLD** al pler add καὶ πίνει; **NCLD** add also ὁ διδάσκαλος ὑμῶν Lk 5:29 αὐτῶν: **B1**. 22. etc αὐτοῦ

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
13 πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν ¹ “Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν.” οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς.	οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς.	32 οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

30. THE QUESTION ABOUT FASTING

MATT 9:14-17 [+§68]	MARK 2:18-22	LUKE 5:33-39
Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες Διὰ τί ἡμεῖς	Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου	Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν Οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων,
καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν [†] , οἱ δὲ μαθηταὶ σοῦ οὐ νηστεύουσιν; 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ [μαθηταὶ] οὐ νηστεύουσιν; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν. 34 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος
Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ’ ὅσον μετ’ αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος;	Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ’ αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ’ αὐτῶν οὐ δύνανται νηστεύειν. 20 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος,	ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ’ αὐτῶν ἐστὶν ποιῆσαι νηστεύσαι; 35 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος

[†] Hos 6:6; cf Mt 12:7 (§31)

WH mg: Mt 9:14 πολλά

Mt 9:13 ἁμαρτωλοῖς with Σ BDWΔ etc; CLXΘ syr sin sah etc add εἰς μετάνοιαν 14 νηστεύομεν with Σ B min pauc; CDLWXΔΘ verss etc add πολλά Mk 2:18 σοὶ μαθηταὶ with ACDLW etc; σου μαθ. Δ; μαθ. σου Σ Θ etc; B min pauc om μαθ. Lk 5:34 νηστεύσαι with BX Σ 28.; νηστεύειν Σ ACLWΔΘ etc

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
καὶ τότε νηστεύουσιν.	καὶ τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.	τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
16 οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπί- βλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ·	21 οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.	36 Ἐλεγεν δὲ καὶ παρα- βολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπίβλημα ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει τὸ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.
17 οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται. (+§68)	22 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί. [ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς.]	37 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· 38 ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. 39 [Ὁὐδεὶς] πῶν παλαιὸν θέλει νέον· λέγει γάρ· Ὁ παλαιὸς χρηστός ἐστιν.]

31. PLUCKING GRAIN ON A SABBATH

§47+] MATT 12:1-8	MARK 2:23-28	LUKE 6:1-5
Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάβ- βασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλ- λειν	Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν ἰδια- πορεύεσθαι· διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ἰδοὺν ποιεῖν· τίλ- λοντες	Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

WH mg; Mk 2:23 παραπορεύεσθαι ὁδοποιεῖν Lk 5:39 Καὶ οὐδεὶς

Mk 2:22 ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοὶ with B cop; καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται D it codd; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται
 NACW (ἀπόλλυνται) ΔΘ (ἀπολυνται) etc; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ L. — ἀλλὰ . . . καινοὺς with N*B 102.;
 ACLΔΘ etc add βλητέον; W adds βάλλουσιν; D it codd om ἀλλὰ . . . καινοὺς Lk 5:38 βλητέον with
 ABCRXΘ etc; βάλλουσιν N*D it etc — ACD (τηροῦνται) RXΘ verss etc add καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται;
 NBLW 33. etc om 39 D it Eus om v 39

MATT 12	MARK 2	LUKE 6
στάχυας καὶ ἐσθίειν.	τοὺς στάχυας.	καὶ ἥσθιον τοὺς στάχυας ψάχοντες ταῖς χερσίν.
2 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ Ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν δοὐκ ἔξεστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.	24 καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ Ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστιν;	2 τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπαν Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν;
3 ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ	25 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ ὅτε χρεῖαν ἔσχεν καὶ ἐπέλυσεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;	3 καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν [ὃ] Ἰησοῦς Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυεὶδ
ὅτε ἐπέλυσεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ	26 [πῶς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως καὶ ἰ“ τοὺς ἄρτους τῆς προ- θέσεως” ἔφαγεν,	ὅτε ἐπέλυσεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 [ὥς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ
καὶ ἰ“ τοὺς ἄρτους τῆς προ- θέσεως” ἔφαγον,	οὗς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὗσιν;	καὶ ἰ“ τοὺς ἄρτους τῆς προ- θέσεως” λαβὼν ἔφαγεν καὶ ἔδωκεν τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὗς οὐκ ἔξεστιν φαγεῖν
ὃ οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις;	27 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς	εἰ μὴ μόνοις τοὺς ἱερεῖς;
5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βε- βηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοι εἰσιν; 6 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζον ἐστιν ὧδε. 7 εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν 2“ Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν,” οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.	Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄν- θρωπον ἐγένετο καὶ οὐχ ὃ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον.	5 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

¹ I Sam 21:6 ² Hos 6:6; cf Mt 9:13 (§29)

Mt 12:4 ἔφαγον with **SB**; ἔφαγεν CDWΘ al pler Mk 2:26 πῶς with **SC**ΔΘ al pler; BD om —
ἐπὶ Ἀβιάθαρ (τοῦ ΑΘ) ἀρχιερέως with **SB**ΛΘ al pler; DW 271. it codd om — τοὺς ἱερεῖς with **SB**Λ; τοῖς ἱερεῦσιν
ACWΔΘ al pler 27, 28 D om Τὸ σάβ. διὰ . . . ὥστε Lk 6:2 ἔξεστιν with BR it vg arm; **SC**ACWΧΘ
cop pesh etc add ποιεῖν 4 ὥς with **S***ACW al pler; πῶς LRXΘ 33. etc; BD om 5 D inserts this v
after v 10, and reads here: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ Ἀνθρώπε εἰ μὲν
οἶδας τί ποιεῖς μακάριος εἶ· εἰ δὲ μὴ οἶδας ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἶ τοῦ νόμου

MATT 12	MARK 2	LUKE 6
8 κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.	28 ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.	Κυρίος ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ¹ .
32. THE WITHERED HAND		
MATT 12:9-14	MARK 3:1-6	LUKE 6:6-11 [+§34]
Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν. 10 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Τίς [ἐσται] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,	Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένον ἔχων τὴν χεῖρα· 2 καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 3 καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν Ἔγειρε εἰς τὸ μέσον. 3 καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν Ἔγειρε εἰς τὸ μέσον.	Ἐγένετο δὲ ἐν ἐτέρῳ σαβ- βάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά· 7 παρετηροῦντο δὲ αὐτόν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύει, ¹ ἵνα εὖρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. 8 αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διαλο- γισμοὺς αὐτῶν, εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα Ἔγειρε καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον· καὶ ἀναστὰς ἕστη. [LUKE 14:5] καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοὺς εἰς φρέαρ πεσεῖται,

WH mg: Lk 6:5 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου 7 θεραπεύσει

Mk 3:2 τοῖς with AB¹.WΔ al pler; ἐν τοῖς NCDHMO cop — θεραπεύσει with ABCDLΘ al pler; θεραπεύει NWA 271. Lk 6:5 τοῦ σαβ. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. with NBW pesh har cop eth; ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. καὶ τοῦ σαβ. ADLRXΔΘ it vg etc 7 θεραπεύει with NADLW etc; θεραπεύσει BXΔΘ cop etc

MATT 12	MARK 3	[LUKE 14]
οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;		καὶ οὐκ εὐθὺς ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; (§123) [Cf Luke 12:24 (§113)]
12 πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου.	4 ^a καὶ λέγει αὐτοῖς	9 ^a εἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς Ἐπερωτῶ ὑμᾶς, εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;
ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.	Ἐξεστιν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτείνειν; οἱ δὲ ἐσιώπων.	
	5 καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συνλνπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ Ἐκτεινὸν τὴν ἰχειρά σου. καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.	10 καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς
13 Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ Ἐκτεινόν σου τὴν χεῖρα καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.		εἶπεν αὐτῷ Ἐκτεινὸν τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.
14 Ἐξελθόντες δὲ οἱ Φαρι- σαῖοι	6 Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρι- σαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν	11 Αὐτοὶ δὲ
συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	συμβούλιον ἔδιδουν κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διεάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ. (+§34)

Lk 14:3, 4a

^a καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους
λέγων
Ἐξεστιν τῷ σαββάτῳ
θεραπεῦσαι ἢ οὐ;
4 οἱ δὲ ἠσύχασαν. (§123)

WH mg: Mk 3:5 χεῖρα 6 ἐποίησαν

Lk 6:10 αὐτοῦ: DΘ add ὡς καὶ (Θ om) ἡ ἄλλη: D inserts v 5 after v 10

CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§33, 34

33. THE FAME OF JESUS

ΜΑΤΤ 12:15-21 [+§50]	ΜΑΡΚ 3:7-12	[ΛΟΥΚ 6:17-19]
Ὁ δὲ Ἰησοῦς γινούς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. [ΜΑΤΤ 4:25] Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (§23)	Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ πολὺν πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν, 8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ¹ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, ¹ πλῆθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα ποιεῖ ¹ ἦλθαν πρὸς αὐτόν. 9 καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν· 10 πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται ὅσοι εἶχον μάλιστα.	καὶ καταβάς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· 18 καὶ οἱ ἐνοχλούμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐξήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰατο πάντας. (§34)

WH mg: Mk 3:7 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησεν,

8 Σιδῶνα.—

ἐποίει

MATT 12

16 ^aκαὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς
ἵνα μὴ φανερόν αὐτὸν
ποιήσωσιν·
17 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέ-
γοντος
18 ^{1c}Ἴδοὺ ὁ παῖς μου ὃν
ἡρέτισα,
ὁ ἀγαπητός μου ὃν εὐδόκησεν
ἡ ψυχὴ μου·
θῆσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν,
καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπ-
αγγελεῖ.
19 Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγᾶσει,
οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς
πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.
20 κάλαμον συντετριμμένον
οὐ κατεάξει
καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει,
ὥς ἂν ἐκβάλῃ εἰς νίκος τὴν
κρίσιν.
21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη
ἐλπιούσιν.” (+§50)

MARK 3

11 ^aκαὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκά-
θαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν,
προσέπιπτον αὐτῷ
καὶ ἔκραζον ἰέγοντα¹ ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
12 καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς
ἵνα μὴ αὐτὸν φανερόν
ποιήσωσιν.

Mk 1:34b

^a καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν,

καὶ οὐκ ἤφιεν
λαλεῖν τὰ δαιμόνια,
ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν [Χριστὸν
εἶναι]. (§24)

Lk 4:41

^a ἔξῃρχετο¹ δὲ καὶ δαιμόνια
ἀπὸ πολλῶν,
κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·
καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ
λαλεῖν,
ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν
εἶναι. (§24)

¹ Isa 42:1-4; 41:8 f

WH mg: Mk 3:11 λέγοντες Lk 4:41 ἐξήρχοντο

Mk 3:12 ποιήσωσι(ν): O etc add ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι (cf Mk 1:34; Lk 4:41, §24)

34. THE CHOOSING OF THE TWELVE

	MARK 3:13-19a	LUKE 6:12-19
[Cf Matt 5:1a (§35)]	Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος [Cf Mark 1:35 (§25)]	Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ- ραις ταύταις ἐξελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτε- ρεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ 13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,
[MATT 10:2-4] Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·	καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. 14 καὶ ἐποίησεν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν, ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν 15 καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια· 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα (καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι) Πέτρον, 17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα) Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Ἰῖοι Βρον- τῆς), 18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον 19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.	καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν, 14 Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον 15 καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν [καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν 16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ ὃς ἐγένετο προδότης,
πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,		
3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος,		
Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελῶνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος,		
4 Σίμων ὁ Καναναῖος		
καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. (§70)		

WH mg: Mk 3:17 ὀνόματα

Mk 3:14 οὓς . . . ὠνόμασεν with NBC*W (after μετ' αὐτοῦ) ΔΘ min pauc cop etc; ADL it vg pesh al pler om 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα with NBC*WΔ; ADLē al pler om

	MARK 3	LUKE 6
[Cf Matt 12:15 (§33)]	[Cf Mark 3:7-10 (§33)]	17 καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολλὸν τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος,
[Cf Matt 4:25 (§23)]		18 οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ἐνοχλοῦμενοι ἀπὸ πνευ- μάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔζήτουν ἄπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρ- χετο καὶ ἰᾶτο πάντας.

CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§35-44

35. THE CHARACTER AND DUTIES OF DISCIPLES

§23+] MATT 5:1-16		LUKE 6:20-26
Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσῆλθαν [αὐτῷ] οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ	[Cf Mark 3:13 (§34)]	[Cf Luke 6:12, 13, 17 (§34)]
ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων 3 ΜΑΚΑΡΙΟΙ ¹ “οἱ πτωχοὶ” τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 4 μακάριοι “οἱ πενθοῦντες,” ὅτι αὐτοὶ “παρακληθήσονται.”		Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ- μοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ἔλεγεν Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 21b below]

¹ Isa 61:1 f

MATT 5

5 μακάριοι ¹“οἱ πραεῖς,”
ὅτι αὐτοὶ “κληρονομήσουσι
τὴν γῆν.”

6 μακάριοι οἱ πεινῶντες
καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

[Cf v 4 above]

7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,
ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

8 μακάριοι ²“οἱ καθαροὶ τῇ
καρδίᾳ,”

ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι [αὐτοὶ] υἱοὶ θεοῦ κλη-
θήσονται.

10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι
ἐνεκὲν δικαιοσύνης,

ὅτι αὐτῶν ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 μακάριοι ἐστε ὅταν

ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν
καὶ εἰπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ’
ὑμῶν ψευδόμενοι
ἐνεκὲν ἐμοῦ·

12 χαίrete
καὶ ἀγαλλιᾶσθε,
ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν
πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
οὕτως γὰρ
ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας
τοὺς πρὸ ὑμῶν.

LUKE 6

21 μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν,

ὅτι χορτασθήσεσθε.

μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν,
ὅτι γελάσετε.

22 μακάριοι ἐστε ὅταν
μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι,
καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς
καὶ ὀνειδίσωσιν
καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν
ὡς πονηρὸν

ἐνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
23 χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
καὶ σκιρτήσατε,
ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν
πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ·
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ
ἐποιοῦν τοῖς προφῆταις
οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλου-
σίοις,
ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν
ὑμῶν.

¹ Ps 37 (36):11 ² Ps 24 (23):4

Mt 5:11 ψευδόμενοι with \aleph BCW Θ al pler; D it etc om

MATT 5

13 Ὑμεῖς ἐστέ τὸ ἅλας τῆς γῆς·

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθήσεται;
εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι

εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι
ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 Ὑμεῖς ἐστέ τὸ φῶς τοῦ
κόσμου. οὐ δύναται πόλις
κρυβῆναι ἐπάνω ὁρους κειμένη·

15 ^αοὐδὲ καίουσιν λύχνον
καὶ τιθέασιν αὐτὸν
ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ
οἰκίᾳ.

16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς
ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ
καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν
πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

[MARK 9:50b]

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἀναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)

LUKE 6

25 οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησ-
μένοι νῦν,
ὅτι πεινάσετε.

οὐαὶ, οἱ γελῶντες νῦν,
ὅτι πεινθήσετε καὶ κλαύσετε.
26 οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς
εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι,
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν
τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πα-
τέρες αὐτῶν.

[LUKE 14:34b, 35a]

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν
εὐθετόν ἐστιν·
ἔξω βάλλουσιν αὐτό. (§124)

[LUKE 11:33]

^αΟὐδεὶς λύχνον ἄψας
εἰς κρύπτῃν τίθησιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέ-
πωσιν. (§108)

Mk 4:21b

^α Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος
ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ
ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,
οὐχ ἵνα [†]ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ;
(§55)

Lk 8:16

^α Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας
καλύπτει αὐτὸν σκεύει
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,
ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
φῶς. (§55)

36. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE LAW

MATT 5:17-20

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι·
 18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰώτα ἓν ἢ μία κερέα οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως [ἂν] πάντα γένηται.
 19 ὃς ἂν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἂν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

[LUKE 16:17]

Εὐκοπώτερον δὲ ἐστὶν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου ἑμίαν κερέαν¹ πεσεῖν. (§129)

37. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE TEACHING OF THE SYNAGOGUE

MATT 5:21-48

Ἑκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις ¹“Οὐ φονεύσεις.” ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. 22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς

LUKE 6:27-36

¹ Ex 20:13; Deut 5:17

MATT 5

τὴν γένναν τοῦ πυρός. 23 ἐὰν
οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κακεῖ
μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου
ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἅψες
ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν
τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπαγε
πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελ-
φῷ σου, καὶ τότε ἔλθων πρόσ-
φερε τὸ δῶρόν σου.

25 ἴσθι εὐνοῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ

ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ
ἐν τῇ ὁδῷ,

μή ποτέ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτὴς
τῷ ὑπηρέτῃ,
καὶ
εἰς φυλακὴν βληθῇς.
26 ἀμὴν λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν
ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράν-
την.

27 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
1^α "Οὐ μοιχεύσεις." 28 Ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέ-
πων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυ-
μῆσαι [αὐτήν] ἤδη ἰμοίχευσεν
αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.
29 ^αεἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε,
ἐξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,

[LUKE 12:58, 59]

ὥς γὰρ ὑπάγεις

μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου
ἐπ' ἄρχοντα,

ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν
ἀπηλλάχθαι [ἀπ'] αὐτοῦ
μή ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ
σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν.
59 λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ
τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς. (§117)

Mt 18:9a

^α καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζει σε,
ἐξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σου. (§94)

Mk 9:47a

^α καὶ ἂν ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζῃ σε,
ἐκβαλε αὐτόν. (§94)

¹ Ex 20:14; Deut 5:18

ΜΑΤΤ 5

^aσυνφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου
 βληθῇ εἰς γέενναν·
 30 ^bκαὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ
 σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου
 εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.
 31 Ἐρρέθη δέ
 1c: "Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
 δότω αὐτῇ ἀποστάσιον."

Mt 18:9b

^a καλὸν σοὶ ἐστιν
 μονόφθαλμον
 εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
 τοῦ πυρός. (§94)

Mt 18:8

^b Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου
 ἢ ὁ πούς σου
 σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἐστιν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν
 ἢ χωλόν,
 ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
 βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. (§94)

^c Cf Mt 19:7 (§135)

Mk 9:47b

^a καλὸν σέ ἐστιν
 μονόφθαλμον
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, (§94)

Mk 9:43

^b Καὶ ἐὰν
 ἴσκανδαλισῇ σε ἡ χεὶρ σου,
 ἀπόκοψον αὐτήν·
 καλὸν ἐστὶν σε
 κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα
 ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. (§94)

^c Cf Mk 10:4 (§135)

¹ Deut 24:1(3)

MATT 5

32 ^aἘγὼ δὲ λέγω ὑμῖν
ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτός λόγου πορνείας

ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι
[καὶ ὁς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾷται].

33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρ-
ρέθη τοῖς ἀρχαίοις ¹“Οὐκ
ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις” δὲ
“τῷ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου.”

34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ
ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν ²“τῷ
οὐρανῷ,” ὅτι “θρόνος ἐστὶν
τοῦ θεοῦ.” 35 μήτε ἐν “τῇ
γῇ,” ὅτι “ὑποπόδιόν ἐστιν
τῶν ποδῶν αὐτοῦ.” μήτε εἰς
Ἱεροσόλυμα, ὅτι ³“πόλις”
ἐστὶν “τοῦ μεγάλου βασι-
λέως.” 36 μήτε ἐν τῇ κε-
φαλῇ σου ὀμόσης, ὅτι οὐ
δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν
ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 Ἔσ-
τω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί,
οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
⁴“Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ”

[LUKE 16:18]

^aΠᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν μοιχεύει. (§129)

Mt 19:9

^aλέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι ὁς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾷται.¹ (§135)

Mk 10:11, 12

^aκαὶ λέγει αὐτοῖς
“Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾷται ἐπ’ αὐτήν,
12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα
τὸν ἄνδρα αὐτῆς
γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾷται. (§135)

¹ Num 30:2; Deut 23:21² Isa 66:1³ Ps 48(47):2⁴ Ex 21:24; Lev 24:20; Deut 19:21

WH mg: Mt 5:37 ἔστω

Mt 5:32 πᾶς ὁ ἀπολύων with **Σ**BL^o vg pesh al pler; ὁς ἂν ἀπολύσῃ D etc — καὶ ὁς . . . μοιχᾷται: B min
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾷται: D 64. 3 it om

MATT 5

καὶ “ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.”
39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν

[Cf v 44 below]

μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ·
ἀλλ’ ὅστις σε ῥαπίζει
εἰς τὴν δεξιὰν σιαγὸνάν [σου],
στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην·
40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι
καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,
ἅψες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον·
41 καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει
μίλιον ἔν, ὕπαγε μετ’ αὐτοῦ
δύο.
42 τῷ αἰτοῦντί σε δός,
καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανί-
σασθαι
μὴ ἀποστραφῆς.

[MATT 7:12a]

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
(§42)

43 Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη
1“ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου”

καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.
44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν
καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
διωκόντων ὑμᾶς·

[Cf Mark 12:31 and parallels
(§154)]

LUKE 6

27 Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς
ἀκούουσιν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν,
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν
ὑμᾶς,
28 εὐλογεῖτε τοὺς καταρω-
μένους ὑμᾶς,
προσεύχεσθε περὶ τῶν ἐπη-
ραζόντων ὑμᾶς.

29 τῷ τύπτοντί σε
ἐπὶ τὴν σιαγὸνάν
πᾶρεχε καὶ τὴν ἄλλην,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου
τὸ ἱμάτιον
καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης.

30 παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σὰ
μὴ ἀπαίτει.

31 καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
† ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

[Cf v 27 above, and v 35a below]

[Cf v 28 above]

¹ Lev 19:18

WH mg: Lk 6:31 καὶ ὑμεῖς

Mt 5:39 δεξιάν: D 1 lt syr sin cur al om — σιαγὸνάν σου with BD vg; σου σιαγὸνάν Lθ al pler; NW min etc
σιαγὸνάν 44 τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν with NB min lt vg syr cur sin etc; DLWΔ al pler add καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν (min τοὺς μισούντας) ὑμᾶς (from Lk 6:27)
Lk 6:29 ἐπὶ with ABLR al pler; eis NDWθ Clem Or 30 αἰτοῦντί with NBW; τῷ alr. ADRθ al pler

MATT 5

45 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ
πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς,
ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει
ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς
καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ
ἀδίκους.

46 ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε
τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
τίνα μισθὸν ἔχετε;
οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι
τὸ αὐτὸ¹ ποιοῦσιν;

47 καὶ ἐὰν ἀσπάσῃσθε
τοὺς ἀδελφούς ὑμῶν μόνον,
τί περισσὸν ποιεῖτε;
οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνηκοι
τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

[Cf v 44 above]

[Cf v 45 above]

48 ¹“Ἑσεσθε” οὖν ὑμεῖς
“τέλειοι”
ὥς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
τέλειός ἐστιν.

LUKE 6

[Cf v 35b below]

32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε
τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν;
καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ
τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγα-
πῶσιν.

33 καὶ [γὰρ] ἐὰν ἀγαθοποιῇτε
τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς,
ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν;
καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ
τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν.

34 καὶ ἐὰν δανίσῃτε παρ' ὧν
ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν
χάρις [ἐστίν]; καὶ ἁμαρτωλοὶ
ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα
ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.

35 πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχ-
θροὺς ὑμῶν
καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε
[μηδὲν¹ ἀπελπίζοντες]
καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς,
καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ὑψίστου,
ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ
τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς.

36 Γίνεσθε
οἰκτίρμονες
καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν
οἰκτίρμων ἐστίν.

38. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE OSTENTATION
OF THE JEWS

MATT 6:1-18

Προσέχετε [δὲ] τὴν δι-
καιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν

¹ Deut 18:13

WH mg: Mt 5:46 οὕτως

Lk 6:35 μηδένα

MATT 6

ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μὴ γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθεν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

3 σοῦ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, 4 ὅπως ἢ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, ¹“εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι” τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. 7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἔθνικοι, δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς,

[LUKE 12:30]

ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,

¹ Isa 26:20; 2 Kings 4:33

MATT 6

οὐδεν γὰρ [ὁ θεός] ὁ πατὴρ
 ὑμῶν
 ὢν χρεῖαν ἔχετε
 πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε
 ὑμεῖς
 Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
 νοῖς·

Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
 10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,
 γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
 ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν
 τὸν ἐπιούσιον

δός ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
 ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
 τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 ^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
 εἰς πειρασμόν,
 ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
 πονηροῦ.

14 Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε
 τοῖς ἀνθρώποις
 τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
 ἀφήσει καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν
 ὁ οὐράνιος·

15 ^εἂν δὲ μὴ ἀφῆτε

[Cf Mark 14:36 (§174)]

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,
 ἀφίετε εἰ τι ἔχετε κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
 οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν
 τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§147)

[LUKE 12]

ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆζετε τούτων· (§113)

[LUKE 11:2-4]

εἶπεν δὲ αὐτοῖς

Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε

Πάτερ,

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,

καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίμεν

παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·

^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
 εἰς πειρασμόν. (§105)

^a Cf Mt 6:32 (§39)

^b Cf Mt 26:41 (§174)

Mt 18:35

^c Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος
 ποιήσει ὑμῖν
 ἂν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος
 τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
 ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

^b Cf Mk 14:38 (§174)

^b Cf Lk 22:40 (§174)

Mt 6:8 ὁ θεός with ^κ*B sah; DWΔΘΣ al pler om

MATT 6

τοῖς ἀνθρώποις

[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ
γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυ-
θρωποὶ, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ
πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν
τὸν μισθὸν αὐτῶν. 17 σὺ
δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν
κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου
νίψαι, 18 ὅπως μὴ φανῇς
[τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων] ἀλ-
λὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ
κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀπο-
δώσει σοι.

39. TRUSTING AND SERVING GOD ALONE

MATT 6:19-34

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυ-
ροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς
καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ
ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
ὅπου οὐτε σῆς οὐτε βρώσις
ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσ-
σουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρός
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδιά σου.

[LUKE 12:33, 34]

Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν
καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε
ἐαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιού-
μενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίξει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·

34 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται
(§113)

WH mg: Mt 6:18 νηστεύων τοῖς ἀνθρώποις

Mt 6:21 B om καὶ

MATT 6

[LUKE 11:34, 35]

22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.

ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου
ἀπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
πονηρὸς ᾗ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν
ἔσται.

εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον.

24 Οὐδεὶς δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει·
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ.

25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν
τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσθησθε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείον ἐστι
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;
26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινά
τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπείρουσιν
οὐδὲ θερίζουσιν
οὐδὲ συνάγουσιν
εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν

Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου
ἀπλοῦς ᾗ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·
ἐπὰν δὲ
πονηρὸς ᾗ,
καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινὸν.

35 Ἰσκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. (§108)

[LUKE 16:13]

Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει.
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ. (§128)

[LUKE 12:22-31]

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
[αὐτοῦ]

Διὰ τοῦτο ἰλέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ
τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσθησθε.

23 ἢ γὰρ ψυχὴ πλείον ἐστιν
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

24 κατανοήσατε τοὺς κόρακας

ὅτι οὐ σπείρουσιν
οὐδὲ θερίζουσιν,
οἷς οὐκ ἐστιν ταμεῖον
οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς

ΜΑΤΤ 6

ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον
διαφέρετε αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τῇ
ἡλικίᾳ αὐτοῦ πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί
μεριμνᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομὼν
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν,
οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέ-
γοντες
Τί φάγωμεν; ἢ Τί πίνωμεν;
ἢ Τί περιβαλόμεθα;

32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη
ἐπιζητοῦσιν·
οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.
33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα
προστεθήσεται ὑμῖν.
34 μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς
τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον
μεριμνήσει αὐτῆς· ἀρκετὸν τῇ
ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

[LUKE 12]

τρέφει αὐτούς·
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς
διαφέρετε τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι¹ πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν
μεριμνᾶτε;
27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομὼν
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον
ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι.
29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε

τί φάγητε καὶ τί πίνητε,

καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,
30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη
τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,
^αὕμων δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆζετε τούτων·

31 πλὴν ζητεῖτε
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα
προστεθήσεται ὑμῖν.

32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποιμνιον,
ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι
ὑμῖν τὴν βασιλείαν. (§113)

^a Cf Mt 6:8 (§38)

40. ON JUDGING

MATT 7:1-6

Μὴ κρίνετε,
ἵνα μὴ κριθῇτε·

2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε
κριθήσεσθε,

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν.

[MATT 15:14b]

τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ,

ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πεσοῦνται. (§80)

[MATT 10:24, 25a]

Οὐκ ἔστιν μαθητὴς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον
οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.
25 ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,
καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
(§73)

3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
4 ἢ πῶς ἐρεῖς
τῷ ἀδελφῷ σου
Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος .

LUKE 6:37-42

καὶ μὴ κρίνετε,
καὶ οὐ μὴ κριθῇτε·
καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ
μὴ καταδικασθῇτε. ἀπολύετε,
καὶ ἀπολυθήσεσθε·

38 δίδετε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
μέτρον καλὸν πεπιεσμένον
σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμε-
νον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον
ὑμῶν·

ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε
ἄντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

39 Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν
αὐτοῖς
Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν
ὀδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται;

40 οὐκ ἔστιν μαθητὴς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,

κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

41 Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;
42 πῶς δύνασαι λέγειν
τῷ ἀδελφῷ σου Ἄδελφέ,
ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος

WH mg: Lk 6:38 μετρηθήσεται

Lk 6:37 καὶ οὐ μὴ¹ with **SBCLXΘ** al pler; ἵνα μὴ ADW etc — καὶ οὐ μὴ²; ἵνα μὴ DW*4 it eth etc
38 ἀντιμετρηθήσεται with **ADLRWΘ** etc; μετρηθήσεται B*P 3 it arm etc

MATT 7

ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου;
5 ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν,
καὶ τότε διαβλέψεις
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
6 Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς
κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαρ-
γαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
χοίρων, μή ποτε καταπατήσου-
σιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν
καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

LUKE 6

τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου,
αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν οὐ βλέπων;
ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ τότε διαβλέψεις
τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.

41. ON ASKING OF GOD

MATT 7:7-11

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει
καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει
καὶ τῷ κρούοντι ἁνοιγήσεται¹.
9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—
μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;
10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—
μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὄντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
δώσει ἀγαθὰ
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

[Cf Mark 11:24 and parallel
(§147)]

[LUKE 11:9-13]

Κἀγὼ ὑμῖν λέγω,
αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει,
καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει,
καὶ τῷ κρούοντι ἁνοιγήσεται¹.
11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν ἰὸν πατέρα
αἰτήσῃ ὁ υἱὸς[†]

ἰχθύν,
μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει;
12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ψόν, ἐπιδώσει
αὐτῷ σκορπίον;
13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὑπάρχοντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ
[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ
δώσει πνεῦμα ἅγιον
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§105)

WH mg: Mt 7:8 ἀνοίγεται

Mt 7:8 ἀνοιγήσεται with NCLWXΔΣ al pler; ἀνοιχθήσεται Θ; ἀνοίγεται B cop syr cur pesh 9 τίς with B*L 3 it syr cur etc; τίς ἐστιν NCWXΘΣ al pler

42. THE GOLDEN RULE

MATT 7:12

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος
καὶ οἱ προφῆται.

[LUKE 6:31]

καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
τὸ ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. (§37)

43. ON DOING RIGHTEOUSNESS

MATT 7:13-27

Εἰσεέλθατε
διὰ τῆς στενῆς πύλης·
ὅτι πλατεία τὸ καὶ εὐρύχωρος
ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν
ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν
οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·
14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ
τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπά-
γουσα εἰς τὴν ζωὴν,
καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες
αὐτήν.

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευ-
δοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται
πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προ-
βάτων ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι
ἄρπαγες.

16 ἁπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν
ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· [Cf v 20
below]

μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν
σταφυλὰς
ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

LUKE 6:43-49

[LUKE 13:24]

Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
διὰ τῆς στενῆς θύρας,

ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητή-
σουσιν εἰσελθεῖν

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν, (§121)

[Cf v 44 below]

Mt 22:40

α ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς
ὁλος ὁ νόμος κρέμαται
καὶ οἱ προφῆται. (§154)

Mt 12:33b

β ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ
τὸ δένδρον γινώσκεται. (§50)

WH mg: Mt 7:13 ἡ πύλη

MATT 7		LUKE 6
<p>17 αὐτῷ πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς ἱκαλοὺς ποιεῖ,¹ τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ·</p> <p>18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.</p> <p>19 ὁ πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.</p> <p>20 ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. [Cf v 16a above]</p> <p>[Cf v 16b above]</p>		<p>43 Ὁὐ γὰρ ἔστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.</p> <p>44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται·</p> <p>οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βᾶτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.</p>
<p>[MATT 12:35, 34b]</p> <p>35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος</p>		<p>45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς</p>
<p>Mt 12:33a</p> <p>^a Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν· (§50)</p> <p>Mt 3:10b</p> <p>^b πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)</p> <p>Mt 12:33b</p> <p>^c ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. (§50)</p>		<p>Lk 3:9b</p> <p>^d πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν [καλόν] ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)</p>

WH mg: Mt 7:17 ποιεῖ καλοὺς

Mt 7:17 καρποὺς καλοὺς ποιεῖ: B καρπ. ποιεῖ καλ.: Δ καλ. ποιεῖ καρπ. 18 ἐνεγκεῖν with S*B etc; ποιεῖν with LWXΔO etc Lk 6:43 καρπὸν σαπρὸν: D it vg syr sin pesh καρποὺς σαπροῦς — καρπὸν καλόν: D it syr sin pesh καρποὺς καλοὺς

[MATT 12]

ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει πονηρά.

34b ἐκ γὰρ τοῦ περισσέυματος

τῆς καρδίας

τὸ στόμα λαλεῖ. (§50)

MATT 7

21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι

Κύριε κύριε

εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασι-

λείαν τῶν οὐρανῶν,

ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα

τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς

οὐρανοῖς.

22 πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν

ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Κύριε κύριε,

οὐ ¹“τῷ σῷ ὀνόματι ἐπρο-

φητεύσαμεν,” καὶ τῷ σῷ

ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,

καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις

πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς

ὅτι Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς·

²“ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ

οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”

24 Πᾶς οὖν ὅστις

ἀκούει μου τοὺς λόγους

[τούτους] καὶ ποιεῖ αὐτούς,

ὁμοιωθῆσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ,

ὅστις ᾠκοδόμησεν

αὐτοῦ τὴν οἰκίαν

ἐπὶ τὴν πέτραν.

25 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ

καὶ ᾤλθαν οἱ ποταμοὶ

καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι

καὶ προσέπεσαν

τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

LUKE 6

ἐκ τοῦ πονηροῦ

προφέρει τὸ πονηρόν·

ἐκ γὰρ περισσέυματος

καρδίας

λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

46 Τί δέ με καλεῖτε

Κύριε κύριε,

καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ¹ λέγω;

[LUKE 13:26, 27]

τότε ἄρξασθε¹ λέγειν Ἐφάγομεν

ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν

ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν

Οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ·

“ἀποστήτε ἀπ' ἐμοῦ,

πάντες ἐργάται ἀδικίας.” (§121)

47 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με

καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων

καὶ ποιῶν αὐτούς,

ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος·

48 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ

οἰκοδομοῦντι

οἰκίαν

ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ

ἔθηκεν θεμέλιον

ἐπὶ τὴν πέτραν·

πλημύρῃς δὲ γενομένης

προσέρρηξεν ὁ ποταμός

τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

¹ Jer 27:15(34:12); 14:14² Ps 6:8

MATT 7

καὶ οὐκ ἔπεσεν,
τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
πέτραν.

26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων
μου τοὺς λόγους τούτους
καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς
ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ,
ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν
οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον.

27 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ
καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
καὶ προσέκοψαν
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,
καὶ ἔπεσεν,
καὶ ἦν ἡ πτῶσις
αὐτῆς μεγάλη.

LUKE 6

καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευῖσαι αὐτὴν
διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι
αὐτὴν.

49 ὁ δὲ ἀκούσας

καὶ μὴ ποιήσας
ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ
οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν
γῆν χωρὶς θεμελίου,

ἣ προσέρηξεν ὁ ποταμός,

καὶ εὐθὺς συνέπεσεν,
καὶ ἐγένετο τὸ ρῆγμα
τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

44. THE WONDER OF THE MULTITUDE

MATT 7:28, 29 [+§27]

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι
ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ·
29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὥς ἐξουσίαν ἔχων
καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς
αὐτῶν. (+§27)

[MARK 1:22]

καὶ
ἐξεπλήσσοντο
ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ,
ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὥς ἐξουσίαν ἔχων
καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. (§24)

[Cf Luke 7:1a (§45)]

CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§45-49

45. THE CENTURION'S SERVANT

§27+] MATT 8:5-13 [+§24]

[Cf Matt 7:28a (§44)]

Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ
εἰς Καφαρναούμ

LUKE 7:1-10

Ἐπειδὴ ἑπλήρωσεν
πάντα τὰ ρήματα αὐτοῦ
εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ,
εἰσῆλθεν
εἰς Καφαρναοῦμ.

WH mg: Lk 7:1 Ἐπει δὲ

Lk 6:48 διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτὴν with NBL 2 min cop; τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν ACDXΘ al pler;
syr sin om

MATT 8

προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος

παρακαλῶν αὐτὸν ὁ καὶ λέγων
Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται
ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς
βασανιζόμενος.

7 λέγει αὐτῷ Ἐγὼ ἐλθὼν
θεραπεύσω αὐτόν.

8 ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ ἑκατόνταρχος
ἔφη
Κύριε,
οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς
ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
εἰσέλθῃς·

ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ,
καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου·
9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν [τασσόμενος],
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

LUKE 7

2 Ἐκατοντάρχου δὲ τινος
δοῦλος κακῶς ἔχων ἡμελλεν
τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.
3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ
ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσ-
βυτέρους τῶν Ἰουδαίων,
ἑρωτῶν αὐτὸν
ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον
αὐτοῦ.

4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς
τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐ-
τὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι
ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο,
5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν
καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾧκο-
δόμησεν ἡμῖν.
6 ὁ δὲ Ἰησοὺς ἐπορεύετο σὺν
αὐτοῖς.

ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν
ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας
ἔπεμψεν φίλους
ὁ ἑκατοντάρχης
λέγων αὐτῷ
Κύριε, μὴ σκύλλου,
οὐ γὰρ ἱκανός εἰμι
ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου
εἰσέλθῃς·

7 διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἤξιωσα
πρὸς σέ ἐλθεῖν·
ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ,
καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς μου·
8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Mt 8:9 τασσόμενος with **AB** 3 min vg codd etc; CLWXΔΘΣ al pler om Lk 7:6 αὐτῷ with ABCDLRW
al pler; **Θ** 2 lt vg om 7 διὸ . . . ἐλθεῖν: D 6 lt syr sin om — ἰαθήτω with BL; ἰαθήσεται **Σ**ACDRWΘ al pler

ΜΑΤΤ 8		LUKE 7
<p>10 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν</p> <p>Ἄμην λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὔρον.</p>		<p>9 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον</p>
<p>11 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ 1^α ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν¹ ἥξουσιν</p> <p>καὶ ἀνακλιθήσονται</p> <p>μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ</p> <p>ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·</p> <p>12 οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·</p>		<p>[LUKE 13:29, 28b, a] καὶ ἥξουσιν 1^α ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν¹</p> <p>καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 28b ὅταν ἴδῃσθε¹ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ^α ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἐξω.</p>
<p>Mt 13:42a = 13:50a</p> <p>^α καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμνον τοῦ πυρός· (§§61, 64)</p> <p>Mt 22:13b</p> <p>^α Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας ἐκβάλετε αὐτόν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· (§151)</p> <p>Mt 24:51a</p> <p>^α καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται· (§165)</p> <p>Mt 25:30a</p> <p>^α καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· (§167)</p>		

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

Mt 8:10 παρ' οὐδενὶ . . . εὔρον with BW min pauc 3 lt syr cur sah cop etc; οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην
πίστιν εὔρον ΝC L X O al pler (= Lk 7:9b) Lk 7:9 οὐδὲ . . . εὔρον; οὐδέποτε τοσαύτην πίστιν εὔρον ἐν τῷ Ἰσραὴλ
D; ἐν οὐδενὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσ. πίστ. εὔρον Θ

MATT 8

^aἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων.
13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ
ἐκατοντάρχη "Τπαγε, ὡς
ἐπίστευσας γενηθήτω σοι"

καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ᾠρᾳ
ἐκείνῃ. (+§24)

[LUKE 13]

28a ^aΕκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων, (§121)

LUKE 7

10 καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν
οἶκον οἱ πεμφθέντες
εὗρον τὸν δοῦλον ὑγιαίνοντα.

46. THE RAISING OF THE WIDOW'S SON

LUKE 7:11-17

Καὶ ἐγένετο ἐν Ἰερὺ¹ ἐξῆς
ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλου-
μένην Ναὶν, καὶ συνεπορεύοντο
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ
ὄχλος πολὺς. 12 ὡς δὲ ἤγ-
γισεν τῇ πόλει τῆς πόλεως,
καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκώς
μονογενὴς υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ,
καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος
τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν
αὐτῇ. 13 καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ
κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ'
αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ Μὴ
κλαῖε. 14 καὶ προσελθὼν
ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βастά-
ζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν
Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρ-
θητι. 15 καὶ ἠνεκάθισεν ὁ
νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ
ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

^a Mt 13:42b = 13:50b = 22:13c
= 24:51b = 25:30b

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων.
(§§61, 64, 151, 165, 167)

WH mg: Lk 7:11 τῇ 15 ἐκάθισεν

Mt 8:13 ἐν τῇ ᾠρᾳ ἐκείνῃ (CΔΘ 33. 8 it etc. ἀπὸ τῆς ᾠρας ἐκείνης) with BLW (ἡμέρα) etc; **N***CMXΘ etc
add καὶ ὑποστρέψας ὁ ἐκατοντάρχος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ᾠρᾳ (ἐν . . . ᾠρᾳ om **N***) εὗρον τὸν παῖδα (αὐτοῦ Μ)
ὕγιαίνοντα

LUKE 7

16 Ἐλαβεν δὲ φόβος ἴπαν-
τας¹, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν
λέγοντες ὅτι Προφῆτης μέ-
γας ἡγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι
Ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν
αὐτοῦ. 17 καὶ ἐξῆλθεν ὁ
λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰου-
δαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ
τῇ περιχώρῳ.

47. THE MESSAGE FROM JOHN THE BAPTIST

§ 76+] ΜΑΤΤ 11:2-30 [+§ 31]

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας
ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ

τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ

πέμψας

διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ

3 εἶπεν αὐτῷ

Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος

ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς

Πορευθέντες ἀπαγγέilate

Ἰωάννῃ

ὅτι ἀκούετε καὶ βλέπετε²

LUKE 7:18-35

Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

περὶ πάντων τούτων.

καὶ προσκαλεσάμενος

δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ

ὁ Ἰωάννης ἔπεμψεν

πρὸς τὸν κύριον λέγων

19 Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος

ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

20 παραγενόμενοι δὲ πρὸς

αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν Ἰω-

άννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέστειλεν

ἡμᾶς πρὸς σέ λέγων Σὺ εἶ ὁ

ἐρχόμενος ἢ ἄλλον¹ προσδο-

κῶμεν; 21 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ

ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νό-

σων καὶ μαστίγων καὶ πνευμά-

των πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς

πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν.

22 καὶ ἀποκριθεὶς

εἶπεν αὐτοῖς

Πορευθέντες ἀπαγγέilate

Ἰωάννῃ

ὅτι εἶδετε καὶ ἠκούσατε²

MATT 11

5 ¹“ τυφλοὶ ἁναβλέπουσιν”
καὶ¹ χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
καὶ νεκροὶ ἐγείρονται
καὶ “πτωχοὶ εὐαγγελίζον-
ται.”

6 καὶ μακάριός ἐστιν
ὁς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 Τούτων δὲ πορευομένων

ἦρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον;
8 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς
ἡμφιεσμένον;
ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες

ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων.

9 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε;
προφήτην ἰδεῖν;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

10 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέ-
γραπται

2¹“ Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὁς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ἔμπροσθέν σου.”

11 ἅμην λέγω ὑμῖν,
οὐκ ἐγήγερται

LUKE 7

1¹“ τυφλοὶ ἁναβλέπουσιν,”
χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
νεκροὶ ἐγείρονται,
“πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.”

23 καὶ μακάριός ἐστιν
ὁς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

24 Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγ-
γέλων Ἰωάννου

ἦρξατο λέγειν
πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;

κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον;

25 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις
ἡμφιεσμένον;

ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ
καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες
ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

26 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
προφήτην;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

[MARK 1:2]

Καθὼς γέγραπται

ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ

2¹“ Ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,

ὁς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου”
(§17)

27 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέ-
γραπται

2¹“ Ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὁς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ἔμπροσθέν σου.”

28 λέγω ὑμῖν,

¹ Isa 61:1 ² Mal 3:1

WH mg: Mt 11:5 ἁναβλέπουσιν.

Mt 11:5 καὶ with **NBCLW** al pler; Z4 28. 6 it vg cop etc om 8 μαλακοῖς with **NBDZ** it vg etc; μαλ. ἱματίοις CLWXΔθ al pler 9 προφήτην ἰδεῖν with **NBWZ** Or: ἰδεῖν; προφήτην CDLXθ al pler

MATT 11

ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων
 Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ·
 ὁ δὲ μικρότερος
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
 μείζων αὐτοῦ ἐστίν.
 [Cf Matt 21:31b, 32 (§149)]

[Cf v 13 below]

12 ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου
 τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι
 ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
 βιάζεται,
 καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν.
 13 πάντες γὰρ
 οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος
 ἕως Ἰωάννου ἐπροφῆτευσαν·
 14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι,
 αὐτός ἐστιν Ἡλείας ὁ μέλλων
 ἔρχεσθαι.

[MATT 13:9
 =43b]

15 Ὁ ἔχων ὦτα Ὁ ἔχων ὦτα
 ἀκούετω. ἀκούετω.
 (§§52, 61)

16 Τίτι δὲ ὁμοιώσω
 γὴν γενεὰν ταύτην;

ὁμοία ἐστὶν παιδίους
 καθήμενοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς
 ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις
 17 λέγουσιν
 Ἠυλόησαμεν ὑμῖν
 καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·

LUKE 7

μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν
 Ἰωάννου οὐδεὶς ἔστιν·
 ὁ δὲ μικρότερος
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ
 μείζων αὐτοῦ ἐστίν.—
 29 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας
 καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν
 τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ
 βάπτισμα Ἰωάννου· 30 οἱ δὲ
 Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν
 βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς
 ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ’
 αὐτοῦ.—

[LUKE 16:16]

Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται
 μέχρι Ἰωάννου· ἀπὸ τότε

ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται

καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. (§129)
 [Cf Luke 16:16a above]

[Cf Mark 9:13 (§88)]

[MARK 4:9b]

[MARK 4:23]

Ὁς ἔχει ὦτα Εἴ τις ἔχει ὦτα
 ἀκούειν ἀκούετω. ἀκούειν ἀκούετω.
 (§52) (§55)

[LUKE 8:8b]

[LUKE 14:35b]

Ὁ ἔχων ὦτα Ὁ ἔχων ὦτα
 ἀκούειν ἀκούετω. ἀκούειν ἀκούετω.
 (§52) (§124)

31 Τίτι οὖν ὁμοιώσω τοὺς
 ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης,
 καὶ τίτι εἰσὶν ὅμοιοι;
 32 ὅμοιοί εἰσιν παιδίους
 τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις
 καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις,
 ἃ λέγει
 Ἠυλόησαμεν ὑμῖν
 καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·

Lk 7:32 & λέγει with **Σ***B1.; καὶ λέγουσιν **ΑΧΔΘ** vg etc; λέγοντες **DL** 4 **Per** 6 it cop etc; λέγοντα **W**

MATT 11

ἐθρηνήσαμεν
καὶ οὐκ ἐκόψασθε·
18 ἦλθεν γὰρ
Ἰωάννης
μήτε ἐσθίων
μήτε πίνων,
καὶ λέγουσιν Δαιμόνιον ἔχει·
19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐσθίων καὶ πίνων,
καὶ λέγουσιν
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης,
τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.
καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν
τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ
πλείεσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι
οὐ μετενόησαν·

21 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιᾶν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν,
πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇ”;
ἕως ᾧδου καταβῇ.”

LUKE 7

ἐθρηνήσαμεν
καὶ οὐκ ἐκλαύσατε·
33 ἐλήλυθεν γὰρ
Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς
μὴ ἔσθων ἄρτον
μήτε πίνων οἶνον,
καὶ λέγετε Δαιμόνιον ἔχει.
34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου
ἔσθων καὶ πίνων,
καὶ λέγετε
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης,
φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.
35 καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐ-
τῆς¹.

[LUKE 10:13-15]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιᾶ·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν,
πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
κατήμενοι μετενόησαν.
14 πλὴν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν.
15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇ”;
ἕως τοῦ ᾧδου καταβῇ¹.” (§101)

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 7:35 τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων

Mt 11:19 ἔργων with NB*W 124. cop pesh etc; τέκνων CDLXΘ al pler Lk 7:33 μὴ with NBWΞ 157.; μήτε ADLXΘ al pler — ἔσθων with BD; ἐσθίων NALXΘ etc — D 6 min 7 it syr sin cur etc om ἄρτον, οἶνον 35 τέκνων: N ἔργων

ΜΑΤΤ 11

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενή-
θησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενό-
μεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν
μέχρι τῆς σήμερον.

[ΜΑΤΤ 10:15]

24 πλὴν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον
ἔσται
γῇ Σοδόμων γῇ Σοδόμων
καὶ Γομόρρων
ἀνεκτότερον
ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρί- ἐν ἡμέρᾳ κρί-
σεως σεως

ἢ σοι. ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§71)

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἔκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

[ΜΑΤΤ 28:18b]

27 Πάντα μοι Ἐδόθη μοι
παρεδόθη πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ
ἐπὶ [τῆς] γῆς.
(§185)

ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα

[LUKE 10:12]

λέγω ὑμῖν ὅτι

Σοδόμοις

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ

ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§102)

[LUKE 10:21, 22]

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι
τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

22 Πάντα μοι
παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστιν ὁ υἱὸς
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ

MATT 11

τις ἐπιγινώσκει

εἰ μὴ ὁ υἱὸς

καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς
ἀποκαλύψαι.

28 Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ
κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι,
κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

29 ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ'
ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ,
ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς
τῇ καρδίᾳ, καὶ ¹“εὐρήσετε
ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς
ὑμῶν.” 30 ὁ γὰρ ζυγὸς μου
χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου
ἐλαφρόν ἐστιν. (+§31)

[LUKE 10]

εἰ μὴ ὁ υἱὸς

καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς
ἀποκαλύψαι. (§102)

48. THE ANOINTING OF JESUS (LUKE)

[MATT 26:6, 7]

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γερομένου

ἐν Βηθανίᾳ

ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,
[Cf v 7 below]

7 προσήλθεν αὐτῷ γυνή

ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου
βαρυτίμου

[MARK 14:3]

Καὶ ὄντος αὐτοῦ

ἐν Βηθανίᾳ

ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ
κατακειμένου αὐτοῦ

ἦλθεν γυνή

ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου
πιστικῆς ¹πολυτελοῦς.

LUKE 7:36-50

Ἦρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν
Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ'
αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν

εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου
κατεκλίθη.

37 Καὶ ἰδοὺ γυνή
ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλὸς,
καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται
ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου

38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ
τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίονσα,
τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν
τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς
θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς
ἐξέμασσεν, καὶ κατεφίλει
τοὺς πόδας αὐτοῦ

¹ Jer 6:16 Heb

[MATT 26]	[MARK 14]	LUKE 7
<p>καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. (§171)</p>	<p>συντρίψασα τὴν ἀλάβαττον κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. (§171)</p>	<p>καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ.</p>
<p>[Cf Matt 26:6 above]</p>	<p>[Cf Mark 14:3 above]</p>	<p>39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων Οὗτος εἰ ἦν [ὁ] προ- φήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἢ γυνὴ ἥτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁματωλὸς ἐστίν. 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ Διδάσκαλε, εἰπέ, φησὶν. 41 δύο χρεοφιλέται ἦσαν δανιστῇ τινί· ὁ εἰς ὥφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. 42 μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμ- φοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον ἀγαπήσει αὐ- τόν; 43 ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ὅρθῶς ἔκρινας. 44 καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη Βλέ- πεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσηλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὑδῶρ ἰμοὶ ἐπὶ πόδας οὐκ ἔδω- κας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 φί- λημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσηλθὼν οὐ διέλιπεν¹ καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. 46 ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειπεν τοὺς πόδας μου. 47 οὐ χάριν, λέγω σοι, ἀφένονται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς</p>

WH mg: Lk 7:44 μου ἐπὶ τοὺς

45 διέλιπεν

LUKE 7

αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν
πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,
ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 εἶπεν δὲ
αὐτῇ Ἀφένωνταί σου αἱ ἁμαρ-
τίαι. 49 καὶ ἤρξαντο οἱ συ-
νανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς
Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρ-
τίας ἀφίησιν; 50 εἶπεν δὲ
πρὸς τὴν γυναῖκα Ἡ πίστις
σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς
εἰρήνην.

49. A PREACHING TOUR, WOMEN ACCOMPANYING

LUKE 8:1-3

[+§52

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδευεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ
εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, 2 καὶ γυναῖκες τινες
αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἁσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη
Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, 3 καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου
Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
αὐταῖς. (+§52)

CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§50, 51

50. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (MATT-MARK)

§33+] MATT 12:22-45

MARK 3:19b-30

Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον·
20 καὶ συνέρχεται πάλιν [δ]
ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι
αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν.
21 καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐ-
τοῦ ἐξηλθόν κρατῆσαι αὐτόν,
ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.

[MATT
9:32-34]

Τότε

Αὐτῶν δὲ
ἐξερχομένων
ἰδοὺ

[LUKE 11:14-23]

Καὶ
ἦν ἐκβάλλων

MATT 12	[MATT 9]	MARK 3	[LUKE 11]
Ἰπροσήμεγκαν αὐτῷ	προσήμεγκαν αὐτῷ κωφόν	[Cf Mark 8:22f (§85)]	
δαιμονιζόμε- νον	δαιμονιζόμενον·		δαιμόνιον
τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ .			κωφόν·
καὶ	33 καὶ		ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἐθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου		ἐλάλησεν ὁ κωφός.
ὥστε τὸν κω- φόν	ὁ κωφός.		
λαλεῖν			
καὶ βλέπειν.			
23 Καὶ ἐξίς- ταντο πάντες	καὶ θαύμασαν		Καὶ θαύμασαν
οἱ ὄχλοι	οἱ ὄχλοι		οἱ ὄχλοι·
καὶ ἔλεγον	λέγοντες		
Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς	Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ		
Δαυεὶδ;	Ἰσραήλ.		
24 οἱ δὲ	[34 οἱ δὲ	22 καὶ οἱ	15 τινὲς δὲ
Φαρισαῖοι	Φαρισαῖοι	γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων κατα- βάντες	ἐξ αὐτῶν
ἀκούσαντες			
εἶπον	ἔλεγον	ἔλεγον ὅτι Βεεζεβούλ ἔχει,	εἶπαν
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει			
τὰ δαιμόνια			
εἰ μὴ ἐν τῷ	Ἐν τῷ	καὶ ὅτι ἐν	Ἐν
Βεεζεβούλ			Βεεζεβούλ
ἄρχοντι	ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι
τῶν δαιμονίων.	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων
	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει
	τὰ δαιμόνια.]	τὰ δαιμόνια.	τὰ δαιμόνια·
	(§68)		
[Cf Matt 12:38 below]			16 ἄλλοι δὲ πειράζοντες

WH mg: Mt 12:22 προσηέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός

MATT 12

25 Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν

εἶπεν αὐτοῖς

Πᾶσα βασιλεία
μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς
ἐρημοῦται,

καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία
μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς
οὐ
σταθήσεται.

26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς
τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει,
ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη·
πῶς οὖν σταθήσεται

ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοῦλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
οἱ υἱοὶ ὑμῶν
ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;

διὰ τοῦτο
αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.

28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ
ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 ἢ πῶς δύναται τις
εἰσελθεῖν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ

καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ
ἀρπάσαι.

MARK 3

23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς
ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς
Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατα-
νᾶν ἐκβάλλειν;

24 καὶ ἐὰν βασιλεία
ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ,
οὐ δύναται σταθῆναι
ἡ βασιλεία ἐκείνη·

25 καὶ ἐὰν οἰκία
ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ,
οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη
στήναι·

26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς
ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν
καὶ ἐμερίσθη,
οὐ δύναται στήναι
ἀλλὰ τέλος ἔχει.

[Cf v 30 below]

27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς

εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ
εἰσελθῶν

τὰ σκεύη αὐτοῦ
διαρπάσαι

[LUKE 11]

σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐξήτουν παρ'
αὐτοῦ.

17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν
τὰ διανοήματα

εἶπεν αὐτοῖς

Πᾶσα βασιλεία
'ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα'
ἐρημοῦται,

καὶ οἶκος
ἐπὶ οἶκον

πίπτει.

18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς

ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη,
πῶς σταθήσεται

ἡ βασιλεία αὐτοῦ;
ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβοῦλ
ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοῦλ
ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
οἱ υἱοὶ ὑμῶν
ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;

διὰ τοῦτο
αὐτοὶ 'ὑμῶν κριταὶ' ἔσονται.

20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ
[ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος

φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,
ἐν εἰρήνῃ ἔστιν
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

MATT 12	MARK 3	[LUKE 11]
<p>ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν;</p>	<p>ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δήσῃ,</p>	
<p>καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.</p>	<p>καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.</p>	<p>22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν παροπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἧ ἐπεποιθεῖ, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.</p>
<p>30 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.</p>	<p>28 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ- φημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημή- σωσιν·</p>	<p>23 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. (§106)</p>
<p>31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται Ἵ τοῖς ἀνθρώποις,</p>	<p>29 ὁ δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν</p>	
<p>ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται.</p>	<p>29 ὁ δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν</p>	<p>[LUKE 12:10]</p>
<p>32 καὶ ὁ δ' ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὁ δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,</p>	<p>εἰς τὸν αἰῶνα,</p>	<p>Καὶ πᾶς ὁ ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. (§111)</p>
<p>[οὐκ ἀφεθήσεται] αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.</p>	<p>εἰς τὸν αἰῶνα,</p>	
<p></p>	<p>ἀλλὰ ἐνοχὸς ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρτήματος. 30 ὅτι ἔλεγεν Πνεῦμα ἀκά- θαρτον ἔχει.</p>	<p>[Cf Luke 11:18 above]</p>

Mk 9:40

^a ὁ δ' γὰρ οὐκ ἐστὶν καθ' ἡμῶν,
ὕπὲρ ἡμῶν ἐστίν. (§93)

Lk 9:50b

^a ὁ δ' γὰρ οὐκ ἐστὶν καθ' ὑμῶν
ὕπὲρ ὑμῶν ἐστίν. (§93)

<p>MATT 12 [MATT 7:16-20]</p> <p>ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτοὺς* μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;</p> <p>33 Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν·</p> <p>καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ·</p> <p>18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.</p> <p>[Cf Matt 3:10b (§17)] 19 πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.</p> <p>ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.</p> <p>ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. (§43) [Cf Matt 7:16 above]</p>		<p>[Cf Luke 6:44b below]</p> <p>[LUKE 6:43-45]</p> <p>Οὐ γὰρ ἔστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν,</p> <p>οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.</p> <p>[Cf Luke 3:9b (§17)]</p> <p>44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν</p>
---	--	--

ΜΑΤΤ 12		[LUKE 6]
<p>34^a γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. 35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ</p> <p>ἐκβάλλει τ' ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. [Cf v 34b above]</p>		<p>συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάρτου σταφυλὴν τρυγῶσιν.</p> <p>[Cf v 45b below]</p> <p>45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. (§43)</p>
<p>36 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρί- σεως· 37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.</p> <p>38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.</p>		<p>[Cf Luke 11:16 above (§106)]</p> <p>[LUKE 11:29-32]</p> <p>Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισζομένων</p>
<p>[ΜΑΤΤ 16:4a]</p> <p>39 ὁ δὲ ἀπο- κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Γενεὰ πονηρὰ Γενεὰ πονηρὰ</p>	<p>[MARK 8:12]</p> <p>καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει Τί ἡ γενεὰ αὕτη</p>	<p>ἤρξατο λέγειν Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ</p>
<p>Mt 3:7b ^a Γεννήματα ἐχιδνῶν, (§17) Cf Mt 23:33 (§157)</p>		<p>Lk 3:7b ^a Γεννήματα ἐχιδνῶν, (§17)</p>

WH mg: Mt 12:35 τὰ

Mt 12:35 ἀγαθὰ with BDWXΘ etc; τὰ ἀγαθὰ NCLΔΣ etc

MATT 12

[MATT 16]

καὶ μοιχαλὶς καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπι- σημεῖον ἐπιζη-
ζήτει, τέι,

καὶ σημεῖον καὶ σημεῖον
οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται
αὐτῇ αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ
σημεῖον Ἰωνᾶ σημεῖον Ἰωνᾶ.
τοῦ προφήτου. (§84)

40 ὥσπερ γὰρ “ἦν Ἰωνᾶς

ἓν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς
ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,”
οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που

ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς
ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

41 ἄνδρες Νινευεῖται
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα
Ἰωνᾶ,

καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὤδε.

42 βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ

τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτήν·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων
τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ-
νος,

καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος
ὤδε.

[Cf v 41 above]

[MARK 8]

ζητεῖ σημεῖον;

ἀμὴν λέγω ὅτι,

εἰ δοθήσεται
τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. (§84)

[LUKE 11]

ἐστίν·
σημεῖον ζητεῖ,

καὶ σημεῖον
οὐ δοθήσεται
αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ
σημεῖον Ἰωνᾶ.

30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ] Ἰωνᾶς
τοῖς Νινευεῖταις σημεῖον,

οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που
τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

[Cf v 32 below]

31 βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῶν ἀνδρῶν
τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτούς·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων
τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,

καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὤδε.

32 ἄνδρες Νινευεῖται
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει

¹ Jon 1:17(2:1)

MATT 12		[LUKE 11]
<p>43 Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὐρίσκει. 44 τότε λέγει Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω ὅθεν ἐξῆλθον· καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σχολάζοντα [καί] σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 45 τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.</p>		<p>μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. (§107)</p> <p>[LUKE 11:24-26]</p> <p>Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὐρίσκει [τότε] λέγει Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον· 25 καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει [σχολάζοντα,] σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. 26 τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ ἑπτὰ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. (§106)</p>

51. THE KINDRED OF JESUS

MATT 12:46-50	MARK 3:31-35	§55+ LUKE 8:19-21 [+§66]
<p>Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ</p>	<p>Καὶ ἔρχονται ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ</p>	<p>Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,</p>

Mk 3:31 ἔρχονται with ABCLΔ al pler; ἔρχεται **NDW** 1. 6 it etc Lk 8:19 μήτηρ with ABLWXΘ it vg al pler; **ND** 69. syr sin cur cop etc add αὐτοῦ — ἰδεῖν θέλοντες σε with BWΞ; ἰδ. σε θέλοντες **NALX**Θ al pler; D ζητοῦντές σε

MATT 12

ιστήκεισαν ἔξω
ζητούντες
αὐτῷ λαλήσαι.†

48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ
Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου,
καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί
μου;
49 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα
[αὐτοῦ]
ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
εἶπεν
Ἴδου ἡ μήτηρ μου
καὶ οἱ ἀδελφοί μου·
50 ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ
τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν οὐρανοῖς,

αὐτός μου ἀδελφός καὶ ἀδελφὴ
καὶ μήτηρ ἐστίν.

MARK 3

καὶ ἔξω στήκοντες
ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν
καλοῦντες αὐτόν.
32 καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν
ὄχλος,
καὶ λέγουσιν αὐτῷ
Ἴδου ἡ μήτηρ σου
καὶ οἱ ἀδελφοί σου
ἔξω
ζητοῦσίν σε.
33 καὶ ἀποκριθεὶς
αὐτοῖς λέγει
Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου
καὶ οἱ ἀδελφοί;

34 καὶ περιβλεψάμενος
τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλῳ καθη-
μένους λέγει
Ἴδε ἡ μήτηρ μου
καὶ οἱ ἀδελφοί μου·
35 ὃς ἂν ποιήσῃ
τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ,
οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ
καὶ μήτηρ ἐστίν.

LUKE 8

καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν
αὐτῷ
διὰ τὸν ὄχλον.

20 ἀπηγγέλην δὲ αὐτῷ
Ἡ μήτηρ σου
καὶ οἱ ἀδελφοί σου
ἐστήκασιν ἔξω
ιδεῖν θέλοντές σε.
21 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν πρὸς αὐτοὺς

Μήτηρ μου
καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν
οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούον-
τες
καὶ ποιῶντες. (+§66)

CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§ 52-65

52. THE SOILS

MATT 13:1-9

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν
ὁ Ἰησοῦς ἰς τῆς οἰκίας
ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν·

MARK 4:1-9

Καὶ πάλιν ἤρξατο
διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν.

§49+] LUKE 8:4-8

WH mg: Mt 12:47 εἶπεν δέ τις αὐτῷ Ἴδου ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντες σοι λαλήσαι.
13:1 ἐκ Mk 3:35 γὰρ τὰ θέληματα

Mt 12:47 εἶπεν δέ τις αὐτῷ Ἴδου ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλήσαι om with
NBLT 4 min 2 it syr sin cur; CDWXΘ it vg pesh al pler add 48 B om μου² Mk 3:35 ὅς with BW
(καὶ ὅς) 2 it cop; ὅς γὰρ NACDLΔΘ al pler

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
2 καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,	καὶ συνάγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλείστος,	Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευο- μένων πρὸς αὐτὸν
ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ- βάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἱσθῆκει. 3 καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων	ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ- βάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν. 2 καὶ ἐδίδασκειν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἙΑκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων σπείραι. 4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν δὲ μὲν ἔπесεν παρὰ τὴν ὁδόν,	εἶπεν διὰ παραβολῆς 5 Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι τὸν σπόρον αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν δὲ μὲν ἔπесεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. 6 καὶ ἕτερον κατέπесεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυεὶν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα. 7 καὶ ἕτερον ἔπесεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό. 8 καὶ ἕτερον ἔπесεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν,
Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. 4 καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν δὲ μὲν ἔπесεν παρὰ τὴν ὁδόν,	5 καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἄλλο ἔπесεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες [καὶ] ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· 6 καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἐκαυματίσθη ¹	
5 καὶ ἔλθοντα τὰ πετεινὰ ¹ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπесεν ἐπὶ τὰ πετρῶδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, 6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη	καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. 7 καὶ ἄλλο ἔπесεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν. 8 καὶ ἄλλα ἔπесεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν,	
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. 7 ἄλλα δὲ ἔπесεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν ¹ αὐτά. 8 ἄλλα δὲ ἔπесεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν		

WH mg: Mt 13:4 ἦλθον τὰ πετεινὰ καὶ

7 ἐπνιξαν

Mk 4:6 ἐκαυματίσθησαν

Mt 13:4 ἔλθοντα τὰ πετεινὰ with B⁰ min; ἦλθον τὰ πετ. καὶ **NCWX** etc; ἦλθον τ. π. κ. DLZ 7 ἀπέπνιξαν
with BCW al pler; ἐπνιξαν **ND** 3 min Mk 4:6 καὶ ὅπου with B 1 it; ὅπου **NAOLΔΘ** al pler; καὶ ὅτε DW
it pauc; καὶ ὅπου . . . πολλήν om syr sin Lk 8:5 τοῦ οὐρανοῦ: DW 6 it syr sin cur pesh om — αὐτό: B αὐτά

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
καὶ ἐδίδον καρπὸν,	καὶ ἐδίδον καρπὸν ἀναβαλίνοντα καὶ αὐξανόμενα, καὶ ἔφερεν εἰς τριάκοντα καὶ ἓν ἐξήκοντα καὶ ἓν ¹ ἑκατόν.	καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.
ὁ μὲν ἑκατόν ὁ δὲ ἐξήκοντα ὁ δὲ τριάκοντα.		
9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]	9 Καὶ ἔλεγεν Ὅς ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]	Ταῦτα λέγων ἐφώγει Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]

53. THE REASON FOR THE PARABLES

MATT 13:10-17	MARK 4:10-12	LUKE 8:9, 10
Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ	Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἡρώτων αὐτόν οἱ περὶ αὐτόν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς.	Ἐπρωτῶν δὲ αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;	11 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἐν τῷ μυστήριον δέδοται	τίς αὕτη εἴη ἡ παραβολή.
11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ὅτι Ἐν τῷ μυστήριον δέδοται τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.	11 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἐν τῷ μυστήριον δέδοται τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ἐκείνοις δὲ τοῖς ἑξῶ ¹ [Cf Mark 4:25 (§55)]	10 ὁ δὲ εἶπεν Ἐν τῷ μυστήριον δέδοται τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς [Cf Luke 8:18b (§55)]
12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.	ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, 12 ἵνα 1 ¹ βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσιν,	ἐν παραβολαῖς, ἵνα 2 ¹ βλέποντες μὴ βλέπωσιν
13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν		

¹ Isa 6:9 f ² Isa 6:9

WH mg: Mt 13:11 αὐτοῖς Mk 4:8 εἰς . . . εἰς v. 2ν . . . 2ν 11 ἐξωθεν

Mt 13:11 εἶπεν with NCZ cop etc; BDLWXΘ syr sin etc add αὐτοῖς Mk 4:10 ἡρώτων with ABLΔ 33. etc; ἡρώτων NCZ: ἐκρωτῶν DΘ etc; ἡρώτησαν Π etc; ἐπρωτῶσαν W — οἱ περὶ αὐτόν σὺν τοῖς δώδεκα: DWΘ 5 min it syr sin οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

MATT 13

MARK 4

LUKE 8

19 Παντὸς ἀκούοντος
τὸν λόγον τῆς βασιλείας
καὶ μὴ συνιέντος,
ἔρχεται ὁ πανηρὸς
καὶ ἀρπάξει τὸ ἑσπαρμένον
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ

οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν
σπαρείς.

20 ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη
σπαρείς,
οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων
καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς
λαμβάνων αὐτόν·
21 οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν
ἐν ἑαυτῷ
ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν
γενομένης δὲ θλίψεως
ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον
εὐθὺς σκανδαλίζεται.
22 ὁ δὲ
εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς,
οὗτός ἐστιν
ὁ τὸν λόγον ἀκούων
καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος
καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου

συνπνίγει τὸν λόγον,
καὶ ἄκαρπος γίνεται.

καὶ πῶς πάσας τὰς παρα-
βολὰς γνώσεσθε;
14 Ὁ σπείρων τὸν λόγον
σπείρει.
15 οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ
τὴν ὁδὸν
ὅπου σπείρεται ὁ λόγος,
καὶ ὅταν ἀκούσωσιν

εὐθὺς ἔρχεται ὁ Σατανᾶς
καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν
ἑσπαρμένον εἰς αὐτοὺς.

[Cf Mark 4:12b (§53)]

16 καὶ οὗτοι εἰσιν ὁμοίως
οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη
σπειρόμενοι,
οἳ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον
εὐθὺς μετὰ χαρᾶς
λαμβάνουσιν αὐτόν,
17 καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν
ἐν ἑαυτοῖς
ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν,
εἴτα γενομένης θλίψεως
ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον
εὐθὺς σκανδαλίζονται.
18 καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ
εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι·
οὗτοι εἰσιν
οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες,
19 καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος
καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου
καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι
εἰσπορευόμεναι
συνπνίγουσιν τὸν λόγον,
καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ
θεοῦ.

12 οἱ δὲ παρὰ
τὴν ὁδὸν

εἰσιν οἱ ἀκούσαντες,

εἴτα ἔρχεται ὁ διάβολος
καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς
καρδίας αὐτῶν,
ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

13 οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας¹

οἳ ὅταν ἀκούσωσιν
μετὰ χαρᾶς
δέχονται τὸν λόγον,
καὶ ἱκανοὶ ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν,

οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν
καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ

ἀφίστανται.

14 τὸ δὲ
εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν,
οὗτοι εἰσιν
οἱ ἀκούσαντες,
καὶ ὑπὸ μεριμνῶν
καὶ πλούτου
καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου
πορευόμενοι
συνπνίγονται
καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.

WH mg: Lk 8:13 τὴν πέτραν | αὐτοὶ

Mk 4:15 εἰς αὐτοὺς with BW min; ἐν αὐτοῖς NCLΔ etc; ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν DΘ it etc Lk 8:13 τῇ
πέτρᾳ with ABLRWΘ al pler; τὴν πέτραν NDX Or etc

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
23 ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρεῖς, οὗτός ἐστιν	20 καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἷτινες	15 τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἷτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν
ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὃ μὲν ἑκατόν ὃ δὲ ἐξήκοντα ὃ δὲ τριάκοντα.	ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφοροῦσιν [ἐν τριάκοντα καὶ [ἐν] ἐξή- κοντα καὶ [ἐν] ¹ ἑκατόν.	 ἐν ὑπομονῇ.

55. ON THE USE OF PARABLES

[MATT 5:15]	MARK 4:21-25	LUKE 8:16-18 [+§51]
αὐτοὶ δὲ καίουσιν λύχρον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον	Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι Ἄμῃτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην, οὐχ ἵνα [ἐπὶ] τὴν λυχνίαν τεθῇ;	ἌΟυδεὶς δὲ λύχρον ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθῃσιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθῃσιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. (§35)		

Lk 11:33

^a Οὐδεὶς λύχρον ἄψας
εἰς κρύπτῃν τίθῃσιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι
τὸ φῶς βλέπωσιν. (§108)

WH mg: Mk 4:20 ἐν . . . [ἐν] . . . [ἐν] 21 MSS ὑπὸ

Lk 8:16 ἐπὶ λυχνίας with ABLWΞ etc; ἐπὶ τὴν λυχνίαν ΞDX etc; ἐπὶ λυχνίαν Θ — B om ἵνα . . . φῶς

[MATT 10:26b]	MARK 4	LUKE 8
<p>οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. (§73)</p>	<p>22 οὐ γὰρ ἔστιν¹ κρυπτὸν ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερὸν. 23 Εἰ τις ἔχει ὦτα ἀκοῦν ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74] 24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Βλέπετε τί ἀκούετε.</p>	<p>17 οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ. [Cf § 47, p. 74] 18 Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε·</p>
[MATT 7:2b]		[LUKE 6:38b]
<p>καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν. (§40)</p>	<p>ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.</p>	<p>ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε ἅντιμετρηθήσεται¹ ὑμῖν. (§40)</p>
[MATT 13:12]	[MATT 25:29]	LUKE 8 [LUKE 19:26]
<p>ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ</p>	<p>τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται</p>	<p>λέγω ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν γὰρ παντὶ ἔχῃ, τῷ ἔχοντι δοθήσεται αὐ- τῷ, δοθήσεται,</p>
<p>καὶ περισσεύ- θῇσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει</p>	<p>καὶ περισσεύ- θῇσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει</p>	<p>καὶ ὃς ἂν μὴ ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχῃ, ἔχοντος καὶ ὃ δοκεῖ καὶ ὃ ἔχει ἔχειν</p>
<p>ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)</p>	<p>ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§167)</p>	<p>ἀρθήσεται ἀρθήσεται. ἀπ' αὐτοῦ. (§143) (+§51)</p>

56. THE TARES

MATT 13:24-30

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνά μέσον τοῦ σίτου καὶ

Lk 12:2

^a Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
ὃ οὐ γνωσθήσεται. (§111)

WH mg: Mk 4:22 γὰρ ἐστὶν τι Lk 6:38 μετρηθήσεται

ΜΑΤΤ 13

ἀπῆλθεν. 26 ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 προσελθόντες δὲ οἱ δούλοι τοῦ οἰκοδεσπότης εἶπον αὐτῷ Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ αὐτῷ λέγουσιν Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 ὁ δὲ φησιν Οὐ, μή ποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσῃτε ἅμα αὐτοὺς τὸν σίτον· 30 ἄφετε συνανξάνεσθαι ἀμφοτέρα ἕως¹ τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δῆσατε αὐτὰ [εἰς] δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον ἱσυνάγετε¹ εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

57. THE SEED GROWING OF ITSELF

MARK 4:26-29

Καὶ ἔλεγεν Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς ἄνθρωπος βάλη τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς 27 καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνεται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 αὐτομάτῃ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτεν στάχυν, εἶτεν ἰπλήρη σῖτον¹ ἐν τῷ στάχυϊ. 29 ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εἰθὺς ¹“ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.”

58. THE MUSTARD SEED

ΜΑΤΤ 13:31, 32

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων

Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν

κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων,

ὅταν δὲ αὐξηθῇ

μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν

MARK 4:30-32

Καὶ ἔλεγεν

Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἥ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν;

31 ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς

ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς.

μικρότερον ὃν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεταί

μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι

[LUKE 13:18, 19]

Ἐλεγεν οὖν

Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ.

καὶ ἠῤῥξεν

καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον,

¹ Joel 3(4):13

WH mg: Mt 13:30 ἄχρι ν. μέχρι | συναγάγετε

Mk 4:28 †. . . †

MATT 13

1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ”
καὶ “κατασκηνοῖν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.”

MARK 4

2“ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνοῖν.”

[LUKE 13]

καὶ 1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατεσκήνωται
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§120)

59. THE LEAVEN

MATT 13:33

“Ἄλλην παραβολὴν [ἐλάλη-
σεν αὐτοῖς]:
Ὁμοία ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ζύμῃ,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον.

[LUKE 13:20, 21]

Καὶ πάλιν εἶπεν

Τίμι ὁμοιώσω
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;
21 ὁμοία ἐστὶν ζύμη,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον. (§120)

60. JESUS' CUSTOM OF SPEAKING IN PARABLES

MATT 13:34, 35

Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ
Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς
ὄχλοις,

καὶ χωρὶς παραβολῆς
οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς.

MARK 4:33, 34

Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς
πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν
λόγον,
καθὼς ἠδύναντο ἀκοῦν·
34 χωρὶς δὲ παραβολῆς
οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς,
κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις μα-
θηταῖς ἐπέλυνεν πάντα.

35 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
διὰ τὸ τοῦ προφήτου λέγοντος
3“Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς
τὸ στόμα μου,
ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ
καταβολῆς.”

61. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE TARES

MATT 13:36-43

Τότε ἀφείλ τοὺς ὄχλους
ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταί

¹ Dan 4:12, 21 Chald

² Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23

³ Ps 78(77):2

WH mg: Mt 13:35 Ἱσαίου

Mk 4:34 χωρὶς δὲ: καὶ χωρὶς B cop pesh

ΜΑΤΤ 13

αὐτοῦ λέγοντες Διασάφησον
ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζι-
ζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁ σπείρων
τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου· 38 ὁ δὲ ἀγρός
ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν
σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ
τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια
εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ,
39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας
αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ
θερισμὸς συντέλεια αἰῶνός ἐσ-
τιν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί
εἰσιν. 40 ὥσπερ οὖν συλ-
λέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ
κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν
τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος·
41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ,
καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασι-
λείας αὐτοῦ πάντα ¹τὰ
σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας
τὴν ἀνομίαν,”

καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·
[Cf §45, p. 70]

42 ἔκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 Τότε

²οἱ δίκαιοι

ἐκλάμψουσιν” ὥς ὁ ἥλιος
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς
αὐτῶν.

Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούτω. [Cf §47,
p. 74]

[Cf §47, p. 74]

[Cf Luke 13:28b below and
§45, p. 70]

[LUKE 13:28]

^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ᾿ὀψῇσθε¹
᾿Αβραὰμ καὶ ᾿Ισαὰκ καὶ ᾿Ιακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,

ὕμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους
ἐξω. (§121)

[Cf §47, p. 74]

^a Cf §45, p. 71

¹ Zeph 1:3 Heb ² Dan 12:3

WH mg: Lk 13:28 ὀψεσθε

62. THE HIDDEN TREASURE

MATT 13:44

Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμ-
μένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρὼν
ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ
τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ
πωλεῖ ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει
τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

63. THE PEARL OF GREAT PRICE

MATT 13:45, 46

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν ὅτι ἐμπόρῳ
ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·
46 εὐρὼν δὲ ἓνα πολύτιμον
μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρα-
κεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἡγό-
ρασεν αὐτόν.

64. THE DRAG NET

MATT 13:47-50

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν σαγήνην
βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν
καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγα-
γούσῃ· 48 ἣν ὅτε ἐπληρώθη
ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγια-
λὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν
τὰ καλὰ εἰς ἄγγῃ, τὰ δὲ
σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. 49 οὐ-
τως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ
τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ
ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς
πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων
καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·

[Of Luke 13:28b below and
§45, p. 70]

<p>MATT 13</p> <p>50 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμός καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὁδόντων. [Cf §45, p. 71] [Cf Matt 13:43 (§61)]</p>		<p>[LUKE 13:28]</p> <p>Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμός καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὁδόντων. ὅταν ἔλθῃ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὕμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)</p>
---	--	--

65. THE UNDERSTANDING AND USE OF PARABLES

<p>MATT 13:51-53 [+§69]</p> <p>Συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ Ναί. 52 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκο- δεσπότῃ ὃστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά. 53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέ- λεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παρα- βολὰς ταύτας, μετήρεν ἐκεῖ- θεν. (+§69)</p>		
--	--	--

CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE, AND RETURN TO NAZARETH, §§66-69

66. THE STILLING OF THE TEMPEST

<p>§24+] MATT 8:18-27</p> <p>Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄχλον περὶ αὐτόν</p>	<p>MARK 4:35-41</p>	<p>§51+] LUKE 8:22-25</p> <p>Ἐγένετο δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον</p>
--	---------------------	--

MATT 8

ἐκέλευσεν

ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

19 Καὶ

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς
εἶπεν αὐτῷΔιδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι
ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνώσεις,
ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

21 Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον
ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ
Ἄκολουθε μοι,καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς
θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς.23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς
πλοῖον
ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ.

MARK 4

Καὶ λέγει αὐτοῖς
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ὀψίας γενομένης
Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.36 καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον
παραλαμβάνουσιν αὐτὸν
ὥς ἦν ἐν τῷ
πλοίῳ,

καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ.

LUKE 8

καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺςΔιέλθωμεν εἰς τὸ πέραν
τῆς λίμνης,

[LUKE 9:57-60]

Καὶ

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπεν τις πρὸς αὐτόν

Ἄκολουθήσω σοι

ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνώσεις,ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

Ἄκολουθε μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

Ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

Ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς,

σύ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ. (§100)

καὶ ἀνήχθησαν.

23 πλεόντων δὲ αὐτῶν
ἀφύπνωσεν.

MATT 8	MARK 4	LUKE 8
24 καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ,	37 καὶ γίνεταί λαίλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον,	καὶ κατέβη λαίλαψ ἰάνεμου εἰς τὴν λίμνην ¹ ,
ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων·	ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον.	καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνουν.
αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν.	38 καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων·	
25 καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες Κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα.	καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;	24 προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες Ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα·
26 καὶ λέγει αὐτοῖς Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεῖς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ,	39 καὶ διεγερθεῖς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ Σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	ὁ δὲ διεγερθεῖς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος. καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.
καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	40 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί δειλοί ἐστε; οὐπω ἔχετε πίστιν; 41 καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούει αὐτῷ;	25 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;
27 Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες Ποταπὸς ἐστιν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;		

67. THE GERASENE DEMONIAIC

MATT 8:28-34 [+§28]	MARK 5:1-20	LUKE 8:26-39
Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν	Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης	Καὶ κατέπλευσαν

WH mg: Lk 8:23 εἰς τὴν λίμνην ἀνέμου

Mk 4:41 ὑπακούει αὐτῷ with BL; αὐτῷ ὑπακούει NCA min; ὑπακούουσιν αὐτῷ AWΘ al pler

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν	εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν.	εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλι- λαίας.
ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἔξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν	2 καὶ ἐξελθόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου [εὐθὺς] ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκα- θάρτῳ, 3 δς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἄλυσει οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι 4 διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσεσι δεδέσθαι καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντε- τρίφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι· 5 καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. 6 καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐ- τόν, 7 καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ λέγει Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱέ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;	27 ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ὑπήντησεν ἄνθρωπος ¹ ἐκ τῆς πόλεως ἔχων δαιμόνια· καὶ χρόνῳ ἱκανῷ οὐκ ἐνεδύσατο ἱμάτιον, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. [Cf v 29b below]
ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.		28 ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράζας προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱέ [τοῦ θεοῦ] τοῦ ὑψίστου;
29 καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες Τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱέ τοῦ θεοῦ;		

WH mg: Lk 8:27 ὑπήντησεν [τις] ἄνθρω

Mt 8:28 Γαδαρηνῶν with **N***(Γαζ.)BC*Δ(Γαραδ.) Θ syr sin pesh etc; Γερασηνῶν it vg sah etc; Γεργεσηνῶν **N**^cELWX cop al pler Mk 5:1 Γερασηνῶν with **N***BD it vg; Γαδαρηνῶν ACZ pesh al pler; Γεργεσηνῶν LΔΘ 33. syr sin cop etc; Γεργυστηνῶν W 2 εὐθὺς: BW 5 it syr sin pesh om — ἐκ τῶν μνημείων; syr sin om 6 αὐτῶν with ABCLΔ etc; αὐτῷ **N**DWΘ al pler Lk 8:26 Γερασηνῶν with BD it vg sah; Γαδαρηνῶν ARWA syr sin cur pesh al pler; Γεργεσηνῶν **N**LXΘ 33. cop etc 28 τοῦ θεοῦ: DΞ 1.2 it etc om

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;	ὀρκίζω σε τὸν θεόν, μὴ με βασανίσῃς. 8 ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ "Ἐξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. [Cf v 4 above]	δέομαί σου, μὴ με βασανίσῃς· 29 Ἰαὐρὶ γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσ- μέυετο ἀλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασ- σόμενος, καὶ διαρήσων τὰ δεσμὰ ἡλαύνετο ἵνα τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους. 30 ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς Τί σοι ὄνομα ἐστίν; ὁ δὲ εἶπεν Λεγιών, ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν.
30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. 31 οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.	9 καὶ ἐπηρώτα αὐτόν Τί ὄνομα σοι; καὶ λέγει αὐτῷ Λεγιών ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμεν· 10 καὶ παρεκάλει αὐτόν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. 11 Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη· 12 καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν λέγοντες Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. 13 καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν θάλασσαν,	31 καὶ παρεκάλουν αὐτόν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. 32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν ἵνα ἐκβάλλῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἄβυσσον· καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. 33 ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν λίμνην

WH mg: Mk 5:9 μοί ἐστιν

Lk 8:29 παρήγγειλεν | ὑπὸ

32 βοσκομένων

MATT 8

καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι.
33 Οἱ δὲ βόσκοντες
ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες
εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν
πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζο-
μένων.

34 καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις
ἐξῆλθεν

εἰς ὑπάντησιν ἰτῶ¹ Ἰησοῦ,

καὶ ἰδόντες
αὐτὸν παρεκάλεσαν

ὅπως μεταβῇ
ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. (+§28)

MARK 5

ὥς δισχίλιοι,
καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ.
14 Καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοὺς
ἔφυγον καὶ
ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν

καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς·

καὶ ἦλθον
ἰδεῖν τί ἐστιν τὸ γεγονός.
καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
15 καὶ θεωροῦσιν
τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον
ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα,
τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα,

καὶ ἐφοβήθησαν.
16 καὶ διηγέσαντο αὐτοῖς
οἱ ἰδόντες
πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ
καὶ περὶ τῶν χοίρων.
17 καὶ ἤρξαντο
παρακαλεῖν αὐτὸν

ἀπελθεῖν
ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

18 Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ
εἰς τὸ πλοῖον
παρακάλει αὐτὸν
ὁ δαιμονισθεὶς

ἵνα μετ' αὐτοῦ ᾧ.
19 καὶ οὐκ ἀφήκεν αὐτόν,
ἀλλὰ λέγει αὐτῷ

LUKE 8

καὶ ἀπεπνίγη.
34 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες
τὸ γεγονός ἔφυγον καὶ
ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν

καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

35 ἐξῆλθον δὲ
ἰδεῖν τὸ γεγονός
καὶ ἦλθαν πρὸς τὸν Ἰησοῦν,
καὶ εὗραν
καθήμενον τὸν ἄνθρωπον
ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν
ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα
παρὰ τοὺς πόδας [τοῦ] Ἰησοῦ,
καὶ ἐφοβήθησαν.
36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς
οἱ ἰδόντες
πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς.

37 καὶ
ἠρώτησεν αὐτὸν
ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώ-
ρου τῶν Γερασηνῶν
ἀπελθεῖν
ἀπ' αὐτῶν,
ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο·
αὐτὸς δὲ ἐμβὰς
εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν.
38 ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ
ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ
δαιμόνια
εἶναι σὺν αὐτῷ·
ἀπέλυσεν δὲ αὐτόν
λέγων

WH mg: Mt 8:34 τοῦ

Lk 8:37 ἠρώτησεν with **N**ABCR etc; ἠρώτησαν DLW verss etc; ἐπαρακάλεσαν Θ — πλοῖον with **N**BCLRXG
etc; τὸ πλοῖον AWA al pler

	MARK 5	LUKE 8
	<p>"Γπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ ἡλέησέν σε. 20 καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.</p>	<p>39 Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.</p>
<p>68. THE RAISING OF JAIRUS' DAUGHTER AND OTHER ACTS OF HEALING</p>		
<p>§30+] MATT 9:18-34 [+§70] [Cf Matt 9:1 (§27)]</p> <p>Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς ἰδοὺ ἄρχων '[εἰς] προσελθῶν¹</p> <p>προσεκύνει αὐτῷ</p> <p>λέγων ὅτι 'Ἡ θυγάτηρ μου</p>	<p>MARK 5:21-43</p> <p>Καὶ διαπεράσαςτος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.</p> <p>22 Καὶ ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ 23 καὶ ἰπαρακαλεῖ¹ αὐτόν πολλὰ</p> <p>λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν μου</p> <p>[Cf v 42 below]</p>	<p>LUKE 8:40-56</p> <p>Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτόν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ πάντες προσδο- κῶντες αὐτόν.</p> <p>41 Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ ἰουτος¹ ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρ- χεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν</p> <p>εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 42 ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὥς ἑτῶν δώδεκα</p>

WH mg: Mt 9:18 εἰσελθῶν

Mk 5:23 παρεκάλει

Lk 8:41 αὐτὸς

Mk 5:23 καὶ παρακαλεῖ with Σ ACL 33, etc.; καὶ παρεκάλει BDWΔΘ al pler; παρακαλῶν D 6 it

MATT 9

ἄρτι ἐτελεύτησεν·
ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες
τὴν χειρά σου ἐπ' αὐτήν,
καὶ ζήσεται.
19 καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς

ἡκολούθει¹ αὐτῷ
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

20 Καὶ ἰδοὺ γυνή
αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη

προσελθοῦσα ὀπισθεν
ἤψατο τοῦ κρασπέδου
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·
21 ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ
Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου
αὐτοῦ σωθήσομαι.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς

στραφεὶς

MARK 5

ἐσχάτως ἔχει,
ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς
τὰς χεῖρας αὐτῇ
ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ.

24 καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ.
Καὶ ἡκολούθει αὐτῷ
ὄχλος πολὺς,
καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

25 καὶ γυνή οὖσα ἐν ρύσει
αἵματος δώδεκα ἔτη
26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ
πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανή-
σασα τὰ παρ' αὐτῆς¹ πάντα
καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ
μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα,
27 ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ
Ἰησοῦ,

ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπισθεν
ἤψατο
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·
28 ἔλεγεν γὰρ ὅτι
Ἐὰν ἄψωμαι κἀν τῶν ἱματίων
αὐτοῦ σωθήσομαι.

29 καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ πηγὴ
τοῦ αἵματος αὐτῆς,
καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι
ἵαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

30 καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς
ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ
τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξε-
θούσαν

ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ
ἔλεγεν
Τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων;

31 καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

LUKE 8

καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν.

Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν

οἱ ὄχλοι
συνέπνιγον αὐτόν.

43 καὶ γυνή οὖσα ἐν ρύσει
αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα,

ἥτις οὐκ ἴσχυσεν ἀπ' οὐδενὸς
θεραπευθῆναι,

44 προσελθοῦσα ὀπισθεν
ἤψατο τοῦ κρασπέδου
τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,

καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ρύσις
τοῦ αἵματος αὐτῆς.

[Cf v 46 below]

45 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς
Τίς ὁ ἀψάμενός μου;
ἀρνούμενων δὲ πάντων
εἶπεν ὁ Πέτρος

WH mg: Mt 9:19 ἡκολούθησεν

Mk 5:26 ἑαυτῆς

Lk 8:43 ἥτις BD arm syr sin sah; docc pler add ἱατροῖς προσαναλώσασα ὄλον τὸν βίον 45 Πέτρος with
BΠ syr sin cur sah; ⲬACDLRWΘ etc add καὶ οἱ συν αὐτῷ: EXΔ al pler add καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
καὶ ἰδὼν αὐτὴν	Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις Τίς μου ἤψατο; 32 καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. [Cf v 30 above]	Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχου σὶν σε καὶ ἀποθλίβουσιν. 46 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἦψατό μου τις, ἐγὼ γὰρ ἔγνωνα δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ. 47 ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν τρέμουσα
εἶπεν Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.	33 ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. 34 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὑπάγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὲς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. 35 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες ὅτι Ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκα- λον; 36 ὁ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας τὸν λόγον λαλοῦμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. 37 καὶ οὐκ ἀφήκεν οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακολουθήσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην	ἦλθεν καὶ προσπεσούσα αὐτῇ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοί ἀπήγγειλεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὥς ἰάθη παραχρήμα. 48 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. 49 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκα- λον. 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευσον, καὶ σωθήσεται. 51 ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφήκεν εἰσελθεῖν τινα σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον

Lk 8:45 ἀποθλίβουσιν with NBL0 4 min sah cop etc; AC(τ)D(τίς μου ἤψατο)RWX al pler add καὶ λέγεις· τίς ὁ ἀψάμενός μου Mk 5:36 παρακούσας with NBLWA etc; ἀκούσας AC0D it vg al pler

MATT 9

23 Καὶ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος
καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν
ὄχλον θορυβούμενον
24 ἔλεγεν
Ἄναχωρεῖτε,
οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον
ἀλλὰ καθεύδει·
καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος,

εἰσελθὼν

ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς,

καὶ ἡγέρθη τὸ κοράσιον.

MARK 5

τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου.

[Cf v 40 below]

38 καὶ ἔρχονται εἰς
τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου,
καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίον-
τας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά,
39 καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς
Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε;
τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν
ἀλλὰ καθεύδει.
40 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας
παραλαμβάνει
τὸν πατέρα τοῦ παιδίου
καὶ τὴν μητέρα
καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ,
καὶ εἰσπορεύεται

ὅπου ἦν τὸ παιδίον· 41 καὶ
κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου
λέγει αὐτῇ Ταλειθά· κούμ,
ὃ ἔστιν μεθερμηνεύμενον
Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε.

42 καὶ εὐθὺς ἀνέστη τὸ κορά-
σιον
καὶ περιεπάτει,
ἦν γὰρ ἑτῶν δώδεκα.

[Cf v 43 below]

καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς
ἐκστάσει μεγάλῃ.

43 καὶ διεστείλατο αὐτοῖς
πολλὰ
ἵνα μηδεὶς γνοῖ τοῦτο,
καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φα-
γεῖν.

LUKE 8

καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς
καὶ τὴν μητέρα.

52 ἔκλειον δὲ πάντες καὶ ἐκόπ-
τοντο αὐτήν.

ὁ δὲ εἶπεν

Μὴ κλαίετε,
οὐ γὰρ ἀπέθανεν
ἀλλὰ καθεύδει.

53 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ,
εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

54 αὐτὸς δὲ

[Cf v 51b above]

κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς
ἐφώνησεν λέγων

Ἡ παῖς, ἔγειρε.

55 καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα
αὐτῆς,

καὶ ἀνέστη παραχρῆμα,

[Cf v 42 above]

καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι
φαγεῖν.

56 καὶ ἐξέστησαν
οἱ γονεῖς αὐτῆς·

ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς

μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

[Cf v 55 above]

Lk 8:52 οὐ γὰρ with Σ BODLXW θ etc; οὐκ AR al pler 54 αὐτὸς δὲ with Σ BDLX etc; W min add
ἐκβαλὼν ἔξω πάντας (W πάντας ἔξω) καὶ; Θ ἐκβ. π. ἔξω — ἔγειρε with Σ BCD θ 1. 33. etc; ἐγείρου ARW al pler

MATT 9

26 Καὶ ἐξήλθεν ἡ φήμη ἰατρῆς
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν
τῷ Ἰησοῦ

ἠκολούθησαν τ δύο τυφλοὶ
κράζοντες καὶ λέγοντες
Ἐλέησον ἡμᾶς, ἱσὶ Δαυίδ.

28 ἔλθοντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοί,
καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πιστεῦετε ὅτι ἰδύναμαι τοῦτο
ποιῆσαι;

λέγουσιν αὐτῷ Ναί, κύριε.

29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτῶν λέγων

Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενη-
θήτω ὑμῖν.

30 καὶ ἠνεώχθησαν αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοί.

Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε μηδεὶς
γινωσκέτω

31 οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμι-
σαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων
ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ

κωφὸν δαιμονιζόμενον

33 καὶ

ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου
ἐλάλησεν ὁ κωφός.

καὶ θαύμασαν οἱ ὄχλοι
λέγοντες

Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ
Ἰσραὴλ.

[34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον
Ἐν

τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.]

(+§70) [Cf Matt 12:22-24 (§50)]

MARK 5

[Cf Mark 10:46-52 and paral-
els (§141)]

[Cf also Mark 8:22-26 (§85)]

[Cf Mark 3:19b-22 and paral-
els (§50)]

[LUKE 11:14, 15]

Καὶ ἦν ἐκβάλλων

δαιμόνιον κωφόν

ἐγένετο δὲ

τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος

ἐλάλησεν ὁ κωφός.

Καὶ θαύμασαν οἱ ὄχλοι

15 τινὲς δὲ αὐτῶν εἶπαν

Ἐν Βεεζεβοὺλ

τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων

ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· (§106)

69. THE REJECTION AT NAZARETH (MATT-MARK)

§65+] MATT 13:54-58 [+§77]

καὶ ἐλθὼν
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ

ἐδίδασκεν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,

ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς

καὶ λέγειν
Πόθεν τούτῳ
ἡ σοφία αὕτη

καὶ αἱ δυνάμεις;

MARK 6:1-6a

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,
καὶ ἔρχεται
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Καὶ γενομένου σαββάτου
ἤρξατο διδάσκειν
ἐν τῇ συναγωγῇ·

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες
ἐξεπλήσσοντο

λέγοντες
Πόθεν τούτῳ ταῦτα,
καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα
τούτῳ,
καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται διὰ
τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;

[LUKE 4:16-24]

Καὶ ἦλθεν
εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν 'τεθραμμένος',

καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων

εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.
17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ
προφήτου Ἡσαίου, καὶ ἀνοίξας τὸ
βιβλίον εὗρεν [τὸν] τόπον οὗ ἦν
γεγραμμένον
18 "Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ,
οὗ ἐνεκεν ἔχρισέν με εὐαγγελί-
σασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμαλώτοις
ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,
ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέ-
σει,
19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκ-
τόν."

20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς
τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων
οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν
ἀτενίζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον
πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς
ὠσίν ὑμῶν.

22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ
καὶ θαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις
τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ ἔλεγον

MATT 13	MARK 6	[LUKE 4]
<p>55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἔσκανδαλίζοντο ἐν αὐ- τῷ.</p> <p>ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ ^τ πατρίδι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς</p> <p>διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (+§77).</p>	<p>3 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφός Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτου καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; [Cf v 2 above] καὶ ἔσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.</p> <p>4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενεῦσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπι- θεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. 6 καὶ ἔθαύμασεν¹ διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.</p>	<p>Οὐχὶ υἱὸς ἐστιν Ἰωσήφ οὗτος; 23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην Ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτὸν ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Κα- φαρναοὺμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. 24 εἶπεν δέ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. (§21)</p>

WH mg: Mt 13:57 *id*iaMk 6:6 *θαύμαζεν*

Mt 13:55 Ἰωσήφ with BC⁵² 33. syr sin cur etc; Ἰωσῆς LWA pesh etc; Ἰωάννης NDX etc 57 πατρίδι
with BD⁶ 33 etc; *id*ia pat. NZ etc; πατ. αὐτοῦ LWXA etc; *id*. pat. aut. C Mk 6:3 ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς: ὁ τοῦ
τέκτονος υἱὸς καὶ min it etc — Ἰωσήτος with BDLA⁶ etc; Ἰωσή ACW pesh al pler; Ἰωσήφ N it vg etc

CHAPTER X. THE DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§70-76

70. THE SENDING FORTH OF THE APOSTLES

§68+] MATT 9:35—10:4

^aΚαὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς πόλεις πάσας
καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

36 ^bἸδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν ὅτι
ἦσαν ἐσकुλημένοι καὶ ἐριμμένοι
¹“ὥσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα.”

37 τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ
‘Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι’

MARK 6:6b, 7

^aΚαὶ περιῆγεν
τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων.

[MARK 6:34]

^bΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολλὸν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ’ αὐτοὺς ὅτι
ἦσαν
¹“ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα,”

καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς
πολλά. (§78)

LUKE 9:1

[LUKE 10:2]
ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
‘Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι’

Mt 4:23

^a Καὶ περιῆγεν
ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν
ἐν τῷ λαῷ. (§23)

Mk 1:39

^a καὶ ἦλθεν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν
εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν
καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25)

Lk 4:44

^a Καὶ ἦν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς
τῆς Ἰουδαίας. (§25)

Mt 14:14

^b Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν
πολλὸν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ’ αὐτοὺς
καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους
αὐτῶν. (§78)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5Mt 9:35 μαλακίαν with BCDW syr sin cop etc; ~~¶~~LXΘ etc add ἐν τῷ λαῷ

MATT 9	MARK 6	[LUKE 10]
<p>38 δεήθητε οἷν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.</p>		<p>δεήθητε οἷν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐργάτας ἐκβάλλῃ εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§100)</p>
MATT 10		LUKE 9
<p>1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ</p> <p>ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.</p> <p>2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·</p>	<p>7 Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλ- λειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων,</p>	<p>Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα</p> <p>ἔδωκεν ἑαυτοῖς δύναμιν¹ καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια</p> <p>καὶ νόσους θεραπεύειν,</p>
<p>πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,</p>	<p>[MARK 3:16-19a] (καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι) Πέτρον, [Cf v 18 below] 17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα¹ Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Τίσι Βροντῆς), 18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν</p>	<p>[LUKE 6:14-16] Σίμωνα δὲ καὶ ὠνόμασεν Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην</p>
<p>[Cf v 2 above] 3 Φιλίππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος, 4 Σίμων ὁ Καναναῖος</p>	<p>καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον</p>	<p>[Cf v 14 above] 15 καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν</p> <p>[καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν</p>
<p>καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.</p>	<p>19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. (§34)</p>	<p>16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ ὃς ἐγένετο προδότης, (§34)</p>

71. INSTRUCTIONS FOR THE JOURNEY

MATT 10:5-15	MARK 6:8-11	LUKE 9:2-5
<p>Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγέλλας αὐτοῖς λέγων</p> <p>Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· ὁ πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλὸτα οἴκου Ἰσραὴλ.</p> <p>7 πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι</p> <p>Ἦγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.</p> <p>8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.</p> <p>[Cf Matt 10:16 (§72)]</p> <p>9 Μὴ κτήσησθε</p> <p>[Cf v 10 below]</p> <p>χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον</p> <p>μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν,</p> <p>10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας</p>	<p>[Cf Mark 6:7 and parallels (§70)]</p> <p>[Cf Mark 6:12 (§76)]</p> <p>[Cf Mark 1:15 and parallels (§20)]</p> <p>[Cf Mark 6:13 (§76)]</p> <p>καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρῃσιν</p> <p>εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ πήραν,</p> <p>μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,</p>	<p>καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς</p> <p>[LUKE 10:3-12]</p> <p>ὑπάγετε·</p> <p>κηρύσσειν</p> <p>τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι,</p> <p>[Cf vv 9, 11 below]</p> <p>[Cf v 9 below]</p> <p>ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄγνους ἐν μέσῳ λύκων.</p> <p>3 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Μηδὲν αἴρετε</p> <p>εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδον</p> <p>μήτε πήραν μὴτε ἄρτον μὴτε ἀργύριον,</p> <p>μὴτε δύο χιτῶνας ἔχειν.</p> <p>4 μὴ βαστάζετε βαλλάντιον,</p>

Lk 9:2 ἰᾶσθαι with B syr sin cur; ⲬADL etc add τοὺς ἀσθενεῖς: CWXΘ al pler add τοὺς ἀσθενοῦντας

MATT 10	MARK 6	LUKE 9	[LUKE 10]
μηδὲ ὑποδήματα	9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ ἵμῃ ἐνδύσασθαι ¹ δύο χιτῶνας. [Cf v 8 above]		μη ὑποδήματα, [Cf v 7 below]
μηδὲ ῥάβδον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.			καὶ μηδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάζεσθε.
11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθῃτε,	10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς "Ὅπου ἔαν εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν,	4 καὶ εἰς ἣν ἂν	5 εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλ- θῃτε,
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κακεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε.	ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.	ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.	εἰσέλθῃτε οἰκίαν πρῶτον λέγετε [Cf v 7 below]
12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάζεσθε αὐτήν· 13 καὶ ἔαν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἁγία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἔαν δὲ μὴ ἦ ἁγία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἔφ' ¹ ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.			[LUKE 10] Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 καὶ ἔαν ἔκεῖ ἦ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἔσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν, ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μη μεταβαλινετέ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δεχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
[Cf v 10 above]			
[Cf v 11 and parallels above]			

WH mg: Mt 10:13 πρὸς Mk 6:9 Μὴ ἐνδύσασθε

Mt 10:13 ἐφ' with NBW etc: πρὸς CDLXΘ al pler

MATT 10	MARK 6	[LUKE 10]
[Cf v 8 above]		9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς Ἥγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
		LUKE 9 [LUKE 10]
14 καὶ ὁς ἂν	11 καὶ ὁς ἂν	5 καὶ ὅσοι ἂν
μὴ δέξηται	τόπος	10 εἰς ἣν δ' ἂν
ὑμᾶς	μὴ δέξηται	πόλιν εἰσέλθῃτε
μηδὲ ἀκούσῃ	ὑμᾶς	καὶ μὴ δέχονται
τοὺς λόγους ὑμῶν,	μηδὲ ἀκούσωσιν	ὑμᾶς,
ἐξερχόμενοι	ὑμῶν,	ἐξερχόμενοι
ἐξω τῆς οἰκίας	ἐκπορευόμενοι	ἐξελθόντες
ἢ τῆς πόλεως	ἐκείθεν	εἰς τὰς πλατείας
ἐκείνης		ἀπὸ τῆς πό- λεως ἐκείνης
ἐκτινάξατε	ἐκτινάξατε	αὐτῆς
τὸν κονιορτὸν	τὸν χοῦν	εἴπατε
	τὸν ὑποκάτω	τὸν κονιορτὸν
		ἀπὸ
		τῶν ποδῶν
τ τῶν ποδῶν	τῶν ποδῶν	ὑμῶν
ὑμῶν.	ὑμῶν	ἀποτινάσσετε
[Cf Matt 10:18 and parallels	εἰς μαρτύριον	ἀπομασσόμεθα
(§72)]	αὐτοῖς.	εἰς μαρτύριον
		ἐπ' αὐτούς.
		ὑμῶν
		πλὴν τοῦτο
		γινώσκετε
		ὅτι ἥγγικεν
		ἡ βασιλεία τοῦ
		θεοῦ.
		[Cf v 9 above]

WH mg: Mt 10:14 ἐκ

Mt 10:14 τῶν ποδῶν with BDWΘΣ al pler; ἐκ τ. π. NC 33. it vg pesh etc Mk 6:11 τὸν ὑποκάτω;
D 33. it vg syr sin etc om Lk 9:5 ἀποτινάσσετε with NB 3 min; ἀποτινάξατε ACLWXΘ al pler;
D ἐκτινάξατε

MATT 10
 15 ^a ἂμὴν λέγω ὑμῖν,
 ἀνεκτότερον ἔσται
 γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρων
 ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
 ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

[LUKE 10]
 12 ^a λέγω ὑμῖν
 ὅτι Σοδόμοις
 ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
 ἀνεκτότερον ἔσται
 ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. (§101)

72. PERSECUTION PREDICTED

MATT 10:16-23
 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
 ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων·
 γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς ὅι
 ὄφεις¹
 καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

17 προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν
 ἀνθρώπων·

^b παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς
 εἰς συνέδρια,
 καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
 μαστιγώσουσιν ὑμᾶς·
 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ
 βασιλεῖς ἀχθήσεσθε
 ἕνεκεν ἐμοῦ
^c εἰς μαρτύριον αὐτοῖς
 καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

[MARK 13:9]
 βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς·

^b παραδώσουσιν ὑμᾶς
 εἰς συνέδρια
 καὶ εἰς συναγωγὰς
 δαρήσεσθε
 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων
 σταθήσεσθε
 ἕνεκεν ἐμοῦ
^c εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§161)

[LUKE 10:3]
 ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς
 ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. (§101)

[LUKE 21:12-19]
 πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν
 ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ
 διώξουσιν,
^b παραδιδόντες
 εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς,
 ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ
 ἡγεμόνας
 ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου·
 13 ^c ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον

Mt 11:24
^a πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 γῇ Σοδόμων
 ἀνεκτότερον ἔσται
 ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
 ἢ σοί. (§47)

Mt 24:9a
^b τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
 εἰς θλίψιν
 καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, (§161)

^c Cf Mk 6:11b (§71)

^c Cf Lk 9:5b (§71)

WH mg: Mt 10:16 ὁ ὄφεις

Mt 10:16 ἐν μέσῳ· B εἰς μέσον

MATT 10	[MARK 13:11-13]	[LUKE 21]
19 ^α ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πὼς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·	^α καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,	14 ^α θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι, 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες ¹ οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.
20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. 21 ^β παραδώσει δὲ	οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 12 ^β καὶ παραδώσει	[Cf Luke 12:12a below] 16 ^β παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, 17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.
ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ “Ἐπαναστήσονται ¹ τέκνα ἐπὶ γονεῖς” καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. 22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·	καὶ “Ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς” καὶ θανατώσουσιν αὐτούς· 13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.	18 καὶ θριξέκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

Lk 12:11, 12

^α “Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,
μὴ μεριμνήσητε
πὼς [ἢ τί] ἀπολογήσῃθε
ἢ τί εἰπῇτε·
12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)

Mt 24:9

^β τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς,
καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων τῶν ἐθνῶν
διὰ τὸ ὄνομά μου. (§161)

WH mg: Mt 10:21 ἐπαναστήσεται

ΜΑΤΤ 10	[MARK 13]	[LUKE 21]
<p>^αὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται.</p> <p>23 ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις [τοῦ] Ἰσραὴλ ἕως ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.</p>	<p>^αὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. (§161)</p>	<p>19 ^αὲν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. (§161)</p>

73. COURAGE AND FAITH

ΜΑΤΤ 10:24-33	[LUKE 6:40]
<p>Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.</p> <p>25 ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ Ἦ τὸν οἰκοδεσπότην Βεεζεβοὺλ ἐπεκάλεσαν, πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς¹ αὐτοῦ.</p> <p>26 μὴ οὖν φοβηθῇτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.</p>	<p>οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,</p> <p>κατηρτισμένοι δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. (§40)</p>
	[LUKE 12:2-9]
	<p>^βΟὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἔστιν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.</p>

Mt 24:13	Mk 4:22	Lk 8:17
<p>^αὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. (§161)</p>	<p>^βοὐ Ἦ γὰρ ἔστιν¹ κρυπτὸν ἔαν μὴ ἵνα φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερὸν. (§55)</p>	<p>^βοὐ γὰρ ἔστιν κρυπτὸν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. (§55)</p>

WH mg: Mt 10:25 τῷ οἰκοδεσπότη . . . τοῖς οἰκιακοῖς

MATT 10

27 ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἵπατε ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὃ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε,

κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων.

28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα
τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτείνειν·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν
δυνάμενον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν

οὐ πρὸς τίνα ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

30 ὅμως δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς

πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν.

31 μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε
ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

ὁμολογήσω ἀγὰρ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

[LUKE 12]

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἵπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὃ πρὸς τὸ οὐς ἐλαλήσατε
ἐν τοῖς ταμείοις

κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.

4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα

καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.

5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε·
φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτείνειν
ἐχοντα ἐξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν

οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 ἅλλα καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν

πᾶσαι ἡριθμῶνται·

μὴ φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,

πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ

ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·

Lk 21:18

^a καὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

MATT 10

33 ὅστις ἰδὲ ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν
ἐμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

[LUKE 12]

9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ. (§111)

74. ON TAKING UP ONE'S CROSS

MATT 10:34-39

Μὴ νομίσῃτε ὅτι ἦλθον
βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν·
οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην
ἀλλὰ μάχαιραν.

35 ἦλθον γὰρ διχάσαι
ἄνθρωπον ¹κατὰ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ

καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
αὐτῆς

καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς
αὐτῆς,”

36 καὶ “ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου
οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.”

[Of Mark 13:12 and parallels
(§161)]

37 Ὁ φιλῶν πατέρα

[LUKE 12:51-53]

δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην
δοῦναι ἐν τῇ γῇ;
οὐχί, λέγω ὑμῖν,
ἀλλ’ ἡ διαμερισμὸν.

52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι,
τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν,
53 διαμερισθήσονται
πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹“υἱὸς ἐπὶ
πατρὶ,”

μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα
καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα.”

πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς
καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.”
(§116)

[LUKE 14:26, 27]

Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με
καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ

Mk 8:38

ἃ ὅς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι
καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
(§87)

Lk 9:26

ἃ ὅς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους,
τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ
καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

¹ Mic 7:6

ΜΑΤΤ 10

ἡ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ^ακαὶ ὃς οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.

39 ὁ εὐρῶν
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἀπολέσει αὐτήν,
καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ
ἔνεκεν ἑμοῦ
εὐρήσει αὐτήν.

[LUKE 14]

καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα

καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς,
ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

27 ^αὅστις οὐ βαστάζει
τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
(§124)

[LUKE 17:33]

ὃς ἂν ζητήσῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι
ἀπολέσει αὐτήν,
ὃς δ' ἂν ἀπολέσει

ζωογονήσει αὐτήν. (§133)

75. ON REWARDS

ΜΑΤΤ 10:40–42

^βΟ δεχόμενος ὑμᾶς
ἐμὲ δέχεται,

[LUKE 10:16]

^βΟ ἀκούων ὑμῶν
ἑμοῦ ἀκούει,
καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ·

Mt 16:24b, 25

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
25 ὃς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἑμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§87)

Mk 8:34b, 35

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
35 ὃς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὃς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν [ἑμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου
σώσει αὐτήν. (§87)

Lk 9:23b, 24

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἑαυτὸν ἀπαρνησάσθω¹
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
24 ὃς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι,
ἀπολέσει αὐτήν·
ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἑμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν. (§87)

Mt 18:5

^β καὶ ὃς ἂν
δέξῃται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Mk 9:37a

^β Ὃς ἂν
[ἐν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξῃται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται· (§92)

Lk 9:48b

^β Ὃς ἂν
δέξῃται τοῦτο τὸ παιδίον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται, (§92)

MATT 10	[MARK 9:41]	[LUKE 10]
^a καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. 41 ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 καὶ ὁς ἂν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.	^a Ὁς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§93)	^a ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)

76. THE DEPARTURE OF JESUS AND THE DISCIPLES

MATT 11:1 [+§47]	MARK 6:12, 13	LUKE 9:6
[Cf Matt 10:7, 8 (§71)] ^b Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσωσιν τοῖς δώ- δεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. (+§47)	Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν ἵνα μετανοῶσιν, 13 καὶ δαιμόνια πολλά ἐξε- βαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἄρρώστους καὶ ἐθεράπευον.	Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

	Mk 9:37b	Lk 9:48c
	^a καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέχῃται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)	^a καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέξῃται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με (§92)
^b Cf Mt 7:28 (§14); 13:53 (§65); 19:1 (§99); 26:1 (§170)		

Mt 10:42 ἀπόληται τὸν μισθόν: ἀπόληται ὁ μισθός D lt syr sin cop etc

CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§77-80

77. THE DEATH OF JOHN THE BAPTIST

§69+] ΜΑΤΤ 14:1-12

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἤκουσεν
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ,

2 καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ
Οὗτός ἐστιν
Ἰωάννης ὁ βαπτιστής·
αὐτὸς ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν
αὐτῷ.

[Cf Matt 16:14 (§86)]

MARK 6:14-29

Καὶ ἤκουσεν
ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης,
φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα
αὐτοῦ,

καὶ ἔλεγον ὅτι
[Cf Mark 8:28 (§86)]
Ἰωάννης ὁ βαπτίζων
ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν
αὐτῷ·

15 ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι
Ἡλείας ἐστίν·
ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης
ὡς εἰς τῶν προφητῶν.
16 ἀκούσας δὲ
ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν
"Ὁν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην,
οὗτος ἡγέρθη.

17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης

ἀποστείλας
ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην
καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ
διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·

LUKE 9:7-9

Ἦκουσεν δὲ
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὰ γινόμενα πάντα,
καὶ διηπόρει
διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι
[Cf Luke 9:19 (§86)]

Ἰωάννης
ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν,
8 ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι
Ἡλείας ἐφάνη,
ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης τις
τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

9 εἶπεν δὲ [ὁ] Ἡρώδης
Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα·

τίς δὲ ἐστὶν οὗτος
περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα;
καὶ ἐξήτει ἰδεῖν αὐτόν.

[LUKE 3:19, 20]

ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,
ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ

περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναῖκος
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν
πονηρῶν ὁ Ἡρώδης,

WH mg: Mk 6:14 ἔλεγεν

Mt 14:3 ἔδησεν with NB 2 it Or; CDWθ al pler add αὐτόν — Φιλίππου: D 6 it vg etc om Mk 6:14
ἔλεγον with BD (-σαν) W 2 min 3 it etc; ἔλεγεν NA2CLΔΘ al pler

MATT 14	MARK 6	[LUKE 3]
4 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν·	18 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. 19 ἡ δὲ Ἡρωδιάς ἐνείχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτείνειν, καὶ οὐκ ἠδύνατο· 20 ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκού- σας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει, καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν. 21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγισ- τῆσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρ- χοις καὶ τοῖς πρῶτοις τῆς Γαλιλαίας, 22 καὶ εἰσελθούσης	20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ. (§17)
6 γενεσίοις δὲ γενομένοις τοῦ Ἡρώδου	21 Καὶ εἰσελθούσης	
ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος	τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης,	
ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡρώδῃ,	ἤρεσεν τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ Αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι·	
7 ὅθεν μετὰ ὅρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσεται.	23 καὶ ὤμοσεν αὐτῇ Ἰ'Οτι! Ἰ'εάν με! αἰτήσῃς δώσω σοι ἐως ἡμίους τῆς βασιλείας μου.	

WH mg: Mk 6:23 δτι *Ο | ἐάν

Mk 6:22 αὐτοῦ with **Β**DLΔ etc; αὐτῆς τῆς ACWΘ al pler; τῆς 3 min syr sin etc 2 min etc; δ ἐάν **Β**ACIΘ al pler — με αἰτήσῃς: αἰτήσῃς με A etc; **Β**HΛ 4 it vg cop etc om με

23 ἐάν with BΔ

MATT 14

8 ἡ δὲ προβιβασθεῖσα
ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς

Δός μοι, φησίν, ὦδε
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
9 καὶ λυπηθεὶς
ὁ βασιλεὺς
διὰ τοὺς ὄρκους
καὶ τοὺς συνανακειμένους
ἐκέλευσεν δοθῆναι,
10 καὶ πέμψας

ἀπεκεφάλισεν
Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ·
11 καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ
αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι
καὶ ἔδόθη τῷ κορασίῳ,
καὶ ἤνεγκεν
τῇ μητρὶ αὐτῆς.
12 Καὶ προσελθόντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἦραν τὸ πτῶμα
καὶ ἔθαψαν αὐτόν,
καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ
Ἰησοῦ.

MARK 6

24 καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν
τῇ μητρὶ αὐτῆς
Τί αἰτήσωμαι;
ἡ δὲ εἶπεν Τὴν κεφαλὴν
Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος.
25 καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ
σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα
ῥήτησατο λέγουσα
Θέλω ἵνα ἔξαιτῆς δῶς μοι
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
26 καὶ περίλυπος γενόμενος
ὁ βασιλεὺς
διὰ τοὺς ὄρκους
καὶ τοὺς ἀνακειμένους
οὐκ ἠθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτήν·
27 καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ
βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέ-
ταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ.
28 καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν
αὐτόν ἐν τῇ φυλακῇ
καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι
καὶ ἔδωκεν αὐτήν τῷ κορασίῳ,
καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτήν
τῇ μητρὶ αὐτῆς.
29 καὶ ἀκούσαντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθαν
καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ
καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

78. ^aTHE FEEDING OF THE FIVE THOUSAND

MATT 14:13-23a

MARK 6:30-46

LUKE 9:10-17

Καὶ συνάγονται
οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν,

Καὶ ὑποστρέψαντες
οἱ ἀπόστολοι

^a Cf Mt 15:32-39 (§83)^a Cf Mk 8:1-10 (§83)

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
	καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. 31 καὶ λέγει αὐτοῖς Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.	διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς
Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκείθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν ¹	32 καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. 33 καὶ εἶδαν αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἔγνωσαν ¹ πολλοί, καὶ περὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς.	ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαιδά. 11 οἱ δὲ ὄχλοι γινόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ.
καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ ἰπερὶ ἀπὸ τῶν πόλεων.	34 ἌΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς ὅτι ἦσαν ¹ ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.	καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θερα- πείας ἰάτο.
καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώσ- τους αὐτῶν.		

Mt 9:36

^a Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν
ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι
¹ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα." (§70)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5

WH mg: Mt 14:13 περὶ

Mk 6:33 ἐπέγνωσαν

Lk 9:10 πόλιν καλουμένην with BLX 33, etc.; κώμην λεγομένην DΘ; τόπον ἔρημον N min pauc it vg syr cur
pesh; τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης A (ἐρ. τόπ.) CWD al pler — Βηθσαιδά: om N 4 min syr cur

MATT 14

15 Ὁψίας δὲ γενομένης

προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες

Ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος
καὶ ἡ ὥρα ἥδη παρήλθεν·
ἀπόλυσον¹ τοὺς ὄχλους,
ἵνα ἀπελθόντες εἰς
τὰς κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς
βρώματα.

16 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν·
δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

[Cf v 21 below]

17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ

Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ
πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.

18 ὁ δὲ εἶπεν Φέρετέ μοι ὧδε αὐτοὺς.

19 καὶ ἱκελεύσας τοὺς ὄχλους

ἀνακλιθῆναι

ἐπὶ τοῦ χόρτου,

MARK 6

35 Καὶ ἡδὴ ὥρας πολλῆς
ἱγενομένης¹

προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι

Ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος,

καὶ ἡδὴ ὥρα πολλή·

36 ἀπόλυσον αὐτοὺς,

ἵνα ἀπελθόντες εἰς

τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας

ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς

τί φάγωσιν.

37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς

Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.
καὶ λέγουσιν αὐτῷ

Ἀπελθόντες

ἀγοράσωμεν

δηνარიῶν διακοσίων ἄρτους

καὶ δώσωμεν αὐτοῖς φαγεῖν;

[Cf v 44 below]

38 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς

Πόσους ἔχετε ἄρτους;

ὑπάγετε ἴδετε.

καὶ γνόντες λέγουσιν

Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

39 καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς

ἱἀνακλιθῆναι¹ πάντας

συμπόσια συμπόσια

ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

LUKE 9

12 Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλί-
νειν·προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα
εἶπαν αὐτῷ

Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον,

ἵνα πορευθέντες εἰς

τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς

καταλύσωσιν καὶ εὐρωσιν

ἐπισιτισμόν,

ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς

Δότε αὐτοῖς φαγεῖν ὑμεῖς¹.

οἱ δὲ εἶπαν

Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ

ἄρτοι πέντε¹ καὶ ἰχθύες δύο,

εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς

ἀγοράσωμεν

εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον

βρώματα.

14 ἦσαν γὰρ ὥσει ἄνδρες
πεντακισχίλιοι.εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ

Κατακλίνατε αὐτοὺς

κλισίας ὥσει ἀνὰ πεντήκοντα.

WH mg: Mt 14:15 παρήλθεν ἡδὴ ἀπόλυσον οὖν 19 ἐκέλευσεν τοὺς . . . χόρτου καὶ λαβῶν Mk 6:35 γινο-
μένης 39 ἀνακλῖναι Lk 9:13 ὑμεῖς φαγεῖν | πέντε ἄρτοι

Mt 14:16 Ἰησοῦς with BCLWXΘ etc; ND syr cur pesh etc om Lk 9:13 φαγεῖν ὑμεῖς with B 2 it;
ὑμεῖς φαγεῖν NACDLRWXΘ etc 14 ὥσει² with NBCDLR etc; AWXΔΘ al pler om; Θ ἀνὰ ἑκατὸν καὶ

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
<p>λαβών¹ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.</p> <p>20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις.</p> <p>21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὥσει πεντακισχίλιοι ^aχωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.</p> <p>22 Καὶ [εὐθὺς] ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν,</p> <p>ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. 23 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.</p>	<p>40 καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαὶ κατὰ ἑκατὸν καὶ κατὰ πεν- τήκοντα.</p> <p>41 καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς</p> <p>ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν παῖσιν.</p> <p>42 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν·</p> <p>43 καὶ ἦσαν κλάσματα δώδεκα κοφίνων πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.</p> <p>44 καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες.</p> <p>45 Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαιδάν, ἕως αὐτοῦ ἀπολύει τὸν ὄχλον.</p> <p>46 καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.</p>	<p>15 καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ κατέκλιναν ἅπαντας¹.</p> <p>16 λαβὲν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς</p> <p>παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.</p> <p>17 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινι δώδεκα.</p> <p>[Cf v 14 above]</p>

^a Cf Mt 15:38b (§83)

WH mg; Mt 14:22 τὸ

Lk 9:15 πάντας

Mt 14:19 λαβὼν with BL⁸ al pler; καὶ λαβὼν ⁸C*W etc; λαβεν D 22 εὐθὺς with BDW⁸ it vg al pler; ⁸C syr cur etc om — μαθητὰς with ⁸C DLW al pler; BXG it cop etc add αὐτοῦ — πλοῖον with B² min etc; τὸ πλ. ⁸C DLW X⁸ al pler Mk 6:43 κλάσματα with BL⁸ 28; κλασμάτων ⁸ADW⁸ al pler — κοφίνων with ⁸B 6 min; κοφίνους ADLW Δ⁸ al pler — πληρώματα with ⁸NBL⁸ 6 min; πλήρεις AD⁸ al pler

79. THE WALKING ON THE SEA

ΜΑΤΤ 14:23b-36

ὁψίας δὲ γενομένης
μόνος ἦν ἐκεῖ.

24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη
ἵσταδιους πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς
ἀπείχεν¹,

βασανιζόμενον
ὑπὸ τῶν κυμάτων,
ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

25 Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς
νυκτὸς
ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

26 οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι
Φάντασμα ἔστιν,
καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

27 εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν [ὁ
Ἰησοῦς]
αὐτοῖς λέγων
Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φο-
βεῖσθε.

28 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ Κύριε, εἰ σὺ εἶ,
κέλευσόν με ἐλθεῖν πρὸς σέ
ἐπὶ τὰ ὕδατα· 29 ὁ δὲ εἶπεν
Ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ
πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν
ἐπὶ τὰ ὕδατα [καὶ ἦλθεν]¹

MARK 6:47-56

καὶ ὁψίας γενομένης

ἦν τὸ πλοῖον
ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης,

καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.
48 καὶ ἰδὼν αὐτοὺς
βασανιζομένους
ἐν τῷ ἐλαύνειν,
ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος
αὐτοῖς,

περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς
νυκτὸς
ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης·
καὶ ἤθελεν παρελθεῖν αὐτούς.

49 οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἔδοξαν ὅτι
φάντασμα ἔστιν
καὶ ἀνέκραξαν,
50 πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν
καὶ ἐταράχθησαν.

ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν

μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς
Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φο-
βεῖσθε.

WH mg: Mt 14:24 μέσον τῆς θαλάσσης ἦν 29 ἐλθεῖν

Mt 14:24 σταδ. πολ. ἀπὸ τῆς γῆς ἀπείχεν with B 4 min syr cur pesh cop etc; ἀπείχεν ἀπὸ τῆς γῆς σταδ. 26 οἱ δὲ μαθ. ἰδόντες αὐτὸν
ικανούς Θ; μέσον τῆς θαλάσσης ἦν NCLWX it vg al pler; ἦν εἰς μέσον τῆς θαλάσσης D 26 οἱ δὲ μαθ. ἰδόντες αὐτὸν
with BD 4 min; καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ OLWX al pler; ἰδόντες δὲ αὐτὸν N*Θ it vg 27 ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς
with N*B 131.; αὐτοῖς ὁ Ἰησ. CLWXΘ al pler; αὐτοῖς ND syr cur cop etc

MATT 14

πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη, καὶ ἄρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων Κύριε, σῶσόν με. 31 εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ Ὁλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον

ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ

προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθαν ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ.

35 καὶ ἐπιγόνοντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ

πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

36 καὶ παρεκάλουν [αὐτὸν] ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

MARK 6

51 καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. καὶ

λίαν ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, [Cf Mark 15:39 (§178)]

52 οὐ γὰρ συνήκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.

53 Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρέτ καὶ προσωρμίσθησαν.

54 καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγόνοντες αὐτὸν

55 περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάτοις

τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν

ὅπου ἤκουον ὅτι ἔστιν.

56 καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγροὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας,

καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κὰν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤψαντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.

80. EATING WITH UNWASHEN HANDS

MATT 15:1-20

Τότε προσέρχονται
τῷ Ἰησοῦ
ἀπὸ Ἱεροσολύμων
Φαρισαῖοι
καὶ γραμματεῖς

λέγοντες

2 Διὰ τί

οἱ μαθηταὶ σου παραβαίνουσιν

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων;οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας
ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
[Cf vv 7-9 below]

MARK 7:1-23

Καὶ συνάγονται
πρὸς αὐτὸν

οἱ Φαρισαῖοι
καὶ τινες τῶν γραμματέων
ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων
2 καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν,
τοῦτ' ἐστὶν ἀνίπτοις, ἐσθί-
ουσιν τοὺς ἄρτους.— 3 οἱ
γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῇ
νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθί-
ουσιν, κρατοῦντες τὴν παρά-
δοσιν τῶν πρεσβυτέρων, 4 καὶ
ἀπ' ἀγορᾶς ἐὰν μὴ ῥαντίσων-
ται¹ οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα
πολλὰ ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρα-
τεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ
ξεστῶν καὶ χαλκίων.—

5 καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ
Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς
Διὰ τί
οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταὶ σου
κατὰ

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων,
ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν
ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;

6 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαίας
περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν,
ὡς γέγραπται ὅτι

¹“Ὁ ὄστος ὁ λαὸς⁶ τοῖς χεῖλε-
σὶν με τιμᾷ,
ἢ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω
ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ·

¹ Isa 29:13

WH mg: Mk 7:4 βαπτίζονται

6 Ὁ λαὸς οὗτος

MATT 15

Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;

4 ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν
1“Τίμα τὸν πατέρα
καὶ τὴν μητέρα,”
καὶ 2“Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα θανάτῳ τελευτάτω.”
5 ὑμεῖς δὲ λέγετε
“Ὁς ἂν εἴπῃ
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ
Δῶρον
ὃ ἂν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς,
οὐ μὴ τιμῇσιν τὸν πατέρα
αὐτοῦ·
6 καὶ ἡκυρώσατε
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

7 ὑποκριταί,
καλῶς ἐπροφῆτευσεν
περὶ ὑμῶν Ἡσαίας λέγων
8 3“Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεί-
λεσὶν με τιμᾷ,
ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω
ἀπέχει ἀπ’ ἐμοῦ·
9 μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων.”

MARK 7

7 μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων.”

8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν
τῶν ἀνθρώπων.

9 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Καλῶς ἀθετεῖτε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ,
ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν
τηρήσητε·

10 Μωυσῆς γὰρ εἶπεν
1“Τίμα τὸν πατέρα σου
καὶ τὴν μητέρα σου,”
καὶ 2“Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα θανάτῳ τελευτάτω.”

11 ὑμεῖς δὲ λέγετε
Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ
Κορβάν, ὃ ἐστὶν Δῶρον,
ὃ ἂν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς,
12 οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν
ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ,
13 ἀκυροῦντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
τῇ παραδόσει ὑμῶν
ἣ παρεδώκατε·
καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ
ποιεῖτε.

[Cf vv 6, 7 above]

¹ Ex 20:12; Deut 5:16

² Ex 21:17

³ Isa 29:13

WH mg: Mt 15:6 νόμον

Mt 15:5 αὐτοῦ with Σ BD syr cur; add ἡ τὴν μητέρα αὐτοῦ CLWXΘ (om αὐτοῦ²) al pler

ΜΑΤΤ 15

10 Καὶ προσκαλεσάμενος

τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς
'Ακούετε καὶ συνίετε'

11 οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ
στόμα

κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον,
ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ
στόματος
τοῦτο κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον.

12 Τότε προσελθόντες οἱ
μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ Οἶδας
ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες
τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;
13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν
ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκρι-
ζωθήσεται. 14 ἄφετε αὐ-
τούς· 'τυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοί'.

τυφλὸς δὲ
τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,
ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πεσοῦνται.

15 'Αποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ

Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν.

16 ὁ δὲ εἶπεν 'Ακμὴν
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

17 οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ
εἰσπορευόμενον
εἰς τὸ στόμα

MARK 7

14 Καὶ προσκαλεσάμενος
πάλιν

τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς
'Ακούσατέ μου πάντες καὶ
σύνετε.

15 οὐδὲν ἔστιν ἔξωθεν τοῦ
ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς
αὐτὸν

ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν·
ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου
ἐκπορευόμενά
ἐστὶν τὰ κοινοῦντα
τὸν ἄνθρωπον.

[LUKE 6:39]

Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς
Μήτι δύναται τυφλὸς
τυφλὸν ὁδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται; (§40)

17 Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον
ἀπὸ τοῦ ὄχλου,

ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

τὴν παραβολήν.

18 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὕτως
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν
εἰσπορευόμενον

εἰς τὸν ἄνθρωπον

οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι,
19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐ-
τοῦ εἰς τὴν καρδίαν

WH mg: Mt 15:14 ὁδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ [τυφλῶν]

Mk 7:16 om with **N**BLΔ 2 min cop; add εἰ τις ἔχει ὡτα ἀκούει ἀκούετω (=4:23) ADWXθ it vg al pler

MATT 15	MARK 7
εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρώνα ἐκβάλλεται;	ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρώνα ἐκπορεύεται; —καθαρίζων πάντα τὰ βρώ- ματα.
18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεια κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.	20 ἔλεγεν δὲ ὅτι Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευ- όμενον
19 ἐκ γὰρ τῆς καρδίας	ἐκείνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον·
ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί,	21 ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλοπαί, φόνοι, μοιχεῖαι,
ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.	22 πλεονεξίαι, πονηρίαι, δό- λος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,
20 ταῦτα ἐστίν	βλασφημία, ὑπερφανία, ἀφροσύνη·
τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτους χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.	23 πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§81, 82

81. THE SYROPHOENICIAN WOMAN

MATT 15:21-28	MARK 7:24-30
Καὶ ἐξελθὼν ἐκέλευεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.	Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου [καὶ Σιδῶνος].

Mk 7:19 ἐκπορεύεται; ἐκβάλλεται ⲛ 5 min syr sin; ἐξέρχεται D; χωρεῖ W 24 καὶ Σιδῶνος with ⲛABX
al pler; DLWΔΘ 5 it syr sin etc om

MATT 15

22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χανααῖα ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξεληθοῦσα ἔκραξεν¹ λέγουσα Ἐλέησόν με, κύριε [υἱὸς]¹ Δαυεὶδ¹.

ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

23 ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν λέγοντες Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κρᾶζει ὀπισθεν ἡμῶν.

24 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ.

25 ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ

λέγουσα
Κύριε, βοήθει μοι.

26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

27 ἡ δὲ εἶπεν
Ναί, κύριε,
καὶ [γάρ] τὰ κυνάρια

MARK 7

Καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ᾔθελεν γινῶναι, καὶ οὐκ ἤδυνάσθη λαθεῖν¹.

25 ἀλλ' εὐθὺς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ,

[Cf Mark 10:47b (§141)]

ἣς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,

ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ¹.

26 ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Ἰσυροφονίκισσα¹ τῷ γένει¹ καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

27 καὶ ἔλεγεν αὐτῇ Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα,

οὐ γάρ ἐστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν.

ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ

28 Ναί, κύριε,
καὶ τὰ κυνάρια
ὑποκάτω τῆς τραπέζης

Mt 10:6

^a πορεύεσθε δὲ μᾶλλον
πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
οἴκου Ἰσραὴλ. (§71)

WH mg: Mt 15:22 ἔκραξεν | υἱὲ

Mk 7:26 Σύρα Φοινίκισσα

Mt 15:27 γάρ: om B 1 it syr sin pesh etc
καὶ D 3 it; καὶ γάρ ALX it vg al pler

Mk 7:28 καὶ² with ⲚBWΔΘ min pauc pesh etc; ἀλλὰ

MATT 15	MARK 7
<p>ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τρα- πέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. 28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ ᾿Ω γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὥς θέλεις.</p> <p>καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.</p>	<p>ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν παιδίων. 29 καὶ εἶπεν αὐτῇ Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὑπαγε, ἐξελήλυθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον. 30 καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.</p>

82. THE RETURN TO THE SEA OF GALILEE

MATT 15:29-31	MARK 7:31-37
<p>Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς</p> <p>ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας,</p> <p>καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκά- θητο ἐκεῖ. 30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἐαυτῶν ῥωλούς, κυλλούς, τυφλοὺς, κωφούς,[†] καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς·</p>	<p>Καὶ πάλιν ἐξελθὼν</p> <p>ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπό- λεως.</p> <p>32 Καὶ φέρουσιν αὐτῷ</p> <p>κωφὸν καὶ μογιᾶλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, 34 καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν</p>

WH mg: Mt 15:30 †...†

MATT 15

31 ὥστε τὸν ὄχλον¹
θανμάσαι

βλέποντας κωφούς ἑλαλύντας¹
τ καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας
καὶ τυφλοὺς βλέποντας¹
καὶ ἑδόξασαν¹ τὸν θεόν
Ἰσραήλ.

MARK 7

οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει
αὐτῷ Ἐφθαθά, ὃ ἐστὶν Δια-
νοίχθητι· 35 καὶ ἡνοίγησαν
αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ
δεσμός τῆς γλώσσης αὐτοῦ,
καὶ ἐλάλει ὀρθῶς· 36 καὶ
διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ
λέγωσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διε-
στέλλετο, αὐτοὶ μᾶλλον πε-
ρισσότερον ἐκήρυσσον.

37 καὶ
ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσαντο
λέγοντες Καλῶς πάντα πε-
ποίηκεν,
τ καὶ τοὺς κωφούς ποιεῖ ἀκούειν
καὶ ἀλάλους λαλεῖν.

CHAPTER XIII. EVENTS AROUND THE SEA OF GALILEE, §§83-85

83. ^aTHE FEEDING OF THE FOUR THOUSAND

MATT 15:32-39

Ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν
Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον,
ὅτι [ἤδη] ἡμέραι τρεῖς
προσμένουσίν μοι καὶ

MARK 8:1-10

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος
καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν,
προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς
2 Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον
ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς¹
προσμένουσίν μοι¹ καὶ

^a Cf Mt 14:13-23a (§78)^a Cf Mk 6:30-46 (§78)^a Cf Lk 9:10-17 (§78)

WH mg: Mt 15:31 τοὺς ὄχλους | ἀκούοντας | κυλλοὺς ὑγιεῖς | ἐδόξαζον Mk 7:37 ὥς 8:2 ἡμέραις
τρισίν | προσμένουσιν

Mt 15:31 λαλόντας: ἀκούοντας B 3 min; ἀλάλους λαλόντας min pau; ἀκούοντας καὶ λαλόντας Σ
32 ἤδη; om B syr sin etc Mk 8:1 μαθητὰς with Σ DLΔ it vg etc; αὐτοῦ add ABWXΘ syr sin pesh al
pler 2 ἡμέραι τρεῖς with Σ ALWXΘ al pler: ἡμέραις τρισὶ B: ἡμέρας τρεῖς Δ etc — μοι: om B etc

MATT 15	MARK 8
οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μὴ ποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.	οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· 3 καὶ ἔὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν εἰσίν.
33 καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;	4 καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι Πόθεν τούτους δυνησεται τις ᾧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;
34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.	5 καὶ ἠρώτα αὐτοὺς Πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ.
35 καὶ παραγγείλας τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν 36 ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς	6 καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παρατιθῶσιν καὶ παρέθηκεν τῷ ὄχλῳ.
οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.	7 καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας αὐτὰ εἶπεν καὶ ταῦτα παρατιθέναι.
37 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ τὸ περισσεῖον τῶν κλασ- μάτων ἦραν ἐπτὰ σφυρίδας πλήρεις.	8 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασ- μάτων ἐπτὰ σφυρίδας.
38 οἱ δὲ ἐσθιοντες ἦσαν † τετρακισχίλιοι ἄνδρες ἁχωρὶς ἑγναικῶν καὶ παιδίων ¹ .	9 ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι.

^a Cf Mt 14:21b (§78)

WH mg: Mt 15:38 ὡς | παιδίων καὶ γυναικῶν

Mt 15:38 τετρακισχίλιοι: ὡς τετρακισχίλιοι BΘ min etc

ΜΑΤΤ 15	MARK 8
39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.	καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς. 10 Καὶ εὐθὺς ἐμβὰς [†] εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

84. DEMANDING A SIGN FROM HEAVEN

ΜΑΤΤ 16:1-12	MARK 8:11-21	
Καὶ προσελθόντες [οἱ] Φαρισαῖοι καὶ Σαδδου- καῖοι πειράζοντες ἐπερωτήσαν ¹ αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι αὐτοῖς. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς [Ὁ ψίας γενομένης λέγετε Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 καὶ πρῶ Σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε.]]	Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. 12 καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει καὶ γίνεται οὕτως· 55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. 56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν καιρὸν δὲ τοῦτον πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν; (§117)	[LUKE 12:54-56] Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις Ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὅτι Ὁμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως· 55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. 56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν καιρὸν δὲ τοῦτον πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν; (§117)

WH mg: Mt 16:1 ἐπερωτῶν

Mk 8:10 αὐτός

Mt 16:1 οἱ: om min pauc Or 2, 3 Ὁ ψίας . . . δύνασθε with CDLW (om ὁ οὐρανός· . . . πυρράζει γὰρ) ӨЗ it vg pesh cop al pler; 8BX min syr sin cur etc om

ΜΑΤΤ 16 [ΜΑΤΤ 12:39b]	MARK 8	[LUKE 11:29b]
<p>4 Γενεὰ πον- Γενεὰ πονηρά ηρά καὶ μοιχαλῖς καὶ μοιχαλῖς σημεῖον ἐπι- σημεῖον ἐπι- ζητεῖ, ζητεῖ, καὶ σημεῖον καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται αὐτῇ αὐτῇ εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. (§50) καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.</p>	<p>Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.</p>	<p>Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστίν σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§107)</p>
<p>5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν¹.</p>	<p>14 Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.</p>	
<p>6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ὅρατε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 7 οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς</p>	<p>15 καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων Ὅρατε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. 16 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλ- λήλους</p>	<p>[LUKE 12:1b] ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων. (§111)</p>
<p>λέγοντες ὅτι Ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. 8 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; 9 οὐπω νοεῖτε,</p>	<p>ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχουσιν. 17 καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε;</p>	

WH mg: Mt 16:5 λαβεῖν ἄρτους

Mk 8:12 ὁμῖν

Mt 16:4 σημ. ἐπίζητεῖ; B σημ. αἰτεῖ; D ζητεῖ σημεῖον; Θ σημῖον ζητῖ
NACD WXO 6 It syr sin al plor add δ Ἰησοῦς

Mk 8:17 γνοὺς with BΔ cop etc:

MATT 16	MARK 8	
οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;	πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρ- δίαν ὑμῶν; 18 ¹ “ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε;” 19 καὶ οὐ μνημονεύετε ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἦρατε; λέγουσιν αὐτῷ Δώδεκα. 20 ὅτε [†] τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σφυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἦρατε; καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἑπτὰ. 21 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Οὐπω συνίετε;	
10 οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;	[Cf v 15 above]	[Cf Luke 12:1b above]
11 πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν; προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 12 τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης [τῶν ἄρτων] ἀλλὰ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.		[Cf Luke 12:1b above]

85. THE BLIND MAN OF BETHSAIDA

MARK 8:22-26

Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαιδάν. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἄψηται. 23 καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης, καὶ πτύσας εἰς τὰ ὅμματα αὐτοῦ, ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα 'αὐτόν Εἴ τι βλέπεις;¹ 24 καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας. 25 εἶτα πάλιν ἔθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν, καὶ ἀπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεπεν 'τηλαυγῶς¹ ἅπαντα. 26 καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον αὐτοῦ λέγων Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθης.

¹ Jer 5:21; Ezek 12:2

WH mg: Mk 8:20 καὶ 23 αὐτὸν εἴ τι βλέπει. 25 τηλαυγῶς

Mk 8:19 πόσους with ABLWX al pler; καὶ πόσους ~~SCDM~~ΔΘ etc 21 οὐπω with ~~SC~~Δ etc; πῶς οὐπω ADWXθ it pesh etc; πῶς οὐ B min 3 it cop etc; πῶς οὐν οὐπω min pauc etc — συνίετε: B νοεῖτε: D συννοεῖτε

CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§86-91

86. PETER'S CONFESSION

MATT 16:13-20

Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς

εἰς τὰ μέρη

Καισαρίας τῆς Φιλίππου

ἡρώτα

τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ

λέγων

Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

14 οἱ δὲ εἶπαν

Οἱ μὲν

Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν,

ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,

ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ

ἓνα τῶν προφητῶν.

15 λέγει αὐτοῖς

Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;

16 ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος
εἶπεν

Σὺ εἶ ὁ χριστὸς

ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς

εἶπεν αὐτῷ Μακάριος εἶ,

Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ

αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι

ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν [τοῖς]

οὐρανοῖς· 18 καὶ γὰρ δέ σοι

λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ

ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω

μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι

ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς·

19 δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς

βασιλείας τῶν οὐρανῶν,

MARK 8:27-30

Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς

καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

εἰς τὰς κώμας

Καισαρίας τῆς Φιλίππου·

καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα

τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ

λέγων αὐτοῖς

Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι;28 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες
ὅτι

Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν,

καὶ ἄλλοι Ἡλείαν,

ἄλλοι δὲ ὅτι

εἰς τῶν προφητῶν.

29 καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτοῦς

Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;

ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος

λέγει αὐτῷ

Σὺ εἶ ὁ χριστός.

LUKE 9:18-21

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι
αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ
μόναςἸσυνῆσαν¹ αὐτῷ οἱ μαθηταί,

καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς

λέγων

Τίνα με οἱ ὄχλοι λέγουσιν
εἶναι;

19 οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν

Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν,

ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,

ἄλλοι δὲ ὅτι

προφήτης τις τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη.

20 εἶπεν δὲ αὐτοῖς

Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι

Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς

εἶπεν

Τὸν χριστὸν

τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:18 συνήτησαν

Mt 16:13 τίνα with NB vg cop etc; CDLWXΘ it syr sin cur al pler add με (CW after λέγουσιν)

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
<p>¹καὶ ὁ ἐὰν δῇσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρα- νοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρα- νοῖς.</p> <p>20 Τότε ἔπετίμησεν¹ τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χριστός.</p>	<p>30 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.</p>	<p>21 ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τούτου,</p>

87. JESUS FORETELLS HIS DEATH

MATT 16:21-28	MARK 8:31-9:1	LUKE 9:22-27
<p>^bΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο Ἱη- σοῦς Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν</p> <p>ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.</p>	<p>^bΚαὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι.</p>	<p>εἰπὼν ὅτι ^bΔεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι¹.</p>

Mt 18:18

^a Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅσα ἐὰν δῇσητε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ. (§97)

Lk 17:25

^b πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν
πολλὰ παθεῖν
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§133)
Cf also Lk 9:44 (§90); 18:31-
33 (§139)

^b Cf Mt 17:22, 23 (§90); 20:18
(§139)

^b Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 34
(§139)

WH mg: Mt 16:20 διεστειλάτο

Lk 9:22 ἀναστῆναι

Mk 8:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας: τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ W min 2 it syr sin pesh etc
it syr sin etc μεθ' ἡμέρας τρεῖς

Lk 9:22 τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ: D 7

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
22 καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων ¹ Ὑπεὶς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.	32 καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος αὐτὸν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.	
23 ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.	33 ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν Πέτρῳ καὶ λέγει Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ,	23 Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας
24 Τότε [ὁ] Ἰησοῦς	34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς	23 Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας
εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ	εἶπεν αὐτοῖς Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ	Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἁρνησάσθω ¹ ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθείτω μοι.	καὶ ἀκολουθείτω μοι.	καὶ ἀκολουθείτω μοι.
25 ὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν·	35 ὅς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ¹ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν·	24 ὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν·

Mt 10:38

^a καὶ ὁς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. (§74)

Mt 10:39a

^b ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν,

Lk 14:27

^a ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. (§124)

Lk 17:33a

^b ὁς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἀπολέσει αὐτήν,

WH mg: Mt 16:22 λέγει αὐτῷ ἐπιτιμᾶν

Mk 8:35 ψυχὴν αὐτοῦ

Lk 9:23 ἀπαρνησάσθω

Mk 8:34 ἐλθεῖν with **NBL** 4 it pesh etc; ἀκολουθεῖν CDWXΘ it vg al pler; ἐλθεῖν καὶ ἀκολουθεῖν Δ 35 ἑαυτοῦ ψυχὴν with B Or; ψυχὴν αὐτοῦ **NACDLWXΔΘ** al pler Lk 9:23 ἀρνησάσθω with **NADLΘ** etc; ἀπαρνησάσθω BCRWX al pler — καθ' ἡμέραν with **NABLRWΘ** sah cop syr cur pesh; CDXA 7 it syr sin sah al pler om

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
<p>αὐτοῦ δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ</p> <p>εὐρήσκει αὐτήν.</p> <p>26 τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;</p> <p>ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;</p> <p>27 μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ¹“ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ.”</p>	<p>αὐτοῦ δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν [ἐμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου σώσει αὐτήν.</p> <p>36 τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον¹ κερδῆσαι τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;</p> <p>37 τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;</p> <p>38 ὁ δὲ γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.</p>	<p>αὐτοῦ δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἐμοῦ,</p> <p>οὗτος σώσει αὐτήν.</p> <p>25 τί γὰρ ὠφελεῖται¹ ἄνθρωπος κερδῆσας τ' ἢν κόσμον ὅλον ἐαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιω- θεῖς;</p> <p>26 ὁ δὲ γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους,</p> <p>τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.</p>

Mt 10:39b

α καὶ ὁ ἀπολέσας
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσκει αὐτήν. (§74)

Mt 10:33

ὁ ὅστις ἰδὲ¹ ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

Lk 17:33b

αὐτοῦ δ' ἂν ἀπολέσει

ζωογονήσκει αὐτήν. (§133)

Lk 12:9

ὁ δὲ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον

τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. (§111)

¹ Ps 62(61):12; Prov 24:12

WH mg: Mk 8:36 ὠφελήσκει τὸν ἄνθρωπον

Lk 9:25 ὠφελεῖ

Mt 16:26 ὠφελήσεται with NBLΘ 8 min sah cop etc; ὠφελεῖται CDW XΔ it vg al pler Mk 8:35 ἐμοῦ
καὶ: D 4 it etc om 36 ὠφελεῖ with NBLW 3 it syr sin pesh etc; ὠφελήσκει ACDXΔΘ it vg al pler — ἄνθρωπον
with BKS etc; τὸν ἄνθρωπον AC*DWΘ etc; ἄνθρωπος N*LXΔ etc — κερδῆσαι . . . ζημιωθῆναι with NBL;
ἐὰν κερδήσῃ . . . ζημιωθῇ ACDWXΔΘ al pler Lk 9:25 ὠφελεῖται: ὠφελεῖ NCD — ἄνθρωπος: D* ἄνθρωπον

MATT 16	MARK 9	LUKE 9
28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων	1 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ὧδε τῶν ἐστηκότων	27 Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶν τινες τῶν αὐτοῦ ἐστη- κότων
οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανά- του	οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανά- του	οἱ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου
ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου	ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ	ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.	ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.	

88. THE TRANSFIGURATION

MATT 17:1-13	MARK 9:2-13	LUKE 9:28-36
Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τ' Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.	Καὶ μετὰ ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τ' Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους.	Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λό- γους τούτους ὥσπερ ἡμέραι ὀκτῶ τ' παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.
2 καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.	καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν,	29 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον
3 καὶ ἰδοὺ ᾤφθη αὐτοῖς	3 καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα λευκὰ λίαν οἷα γραφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκᾶναι. 4 καὶ ᾤφθη αὐτοῖς	καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἕξαστράπτων. 30 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωυσῆς καὶ Ἡλείας,
Μωυσῆς καὶ Ἡλείας συνλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ.	Ἡλείας σὺν Μωυσεῖ, καὶ ἦσαν συνλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.	

WH mg: Mt 17:1 τὸν Mk 9:2 τὸν Lk 9:28 καὶ

Mk 9:3 οἷα . . . λευκᾶναι: X 2 it syr sin om; D pesh ὡς οὐ δύναται τις λευκᾶναι ἐπὶ τῆς γῆς

MATT 17

4 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν τῷ Ἰησοῦ
Κύριε, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὥδε εἶναι
εἰ θέλεις,
ποιήσω ὥδε ἵστανάς,
σοὶ μίαν καὶ Μωυσεὶ μίαν
καὶ Ἡλεία μίαν.

[Cf v 6b below]

5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἰδοὺ νεφέλη φωτὶν
ἐπεσκίασεν αὐτούς,
[Cf v 6b below]

καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα
ᾠδὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς μου
ὁ ἀγαπητός,
ἐν ᾧ εὐδόκησα
ἀκούετε αὐτοῦ.

6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ
ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν
καὶ ἐφοβήθησαν φόβῳ.

7 καὶ προσήλθεν ὁ Ἰησοῦς
καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν
Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.

MARK 9

5 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει τῷ Ἰησοῦ
Ῥαββί, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὥδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς,
σοὶ μίαν καὶ Μωυσεὶ μίαν
καὶ Ἡλεία μίαν.
6 οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῇ,
ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο.

7 καὶ ἐγένετο νεφέλη
ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς,
[Cf v 6b above]

καὶ ἐγένετο φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης
ᾠδὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς μου
ὁ ἀγαπητός,

ἀκούετε αὐτοῦ.

[Cf v 6b above]

LUKE 9

31 οἱ ὁφθέντες ἐν δόξῃ
ἔλεγον τὴν ἑξοδὸν αὐτοῦ
ἣν ἤμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερου-
σαλὴμ. 32 ὁ δὲ Πέτρος καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι
ὑπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ
τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
στῶτας αὐτῷ.
33 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρί-
ζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ
εἶπεν ὁ Πέτρος
πρὸς τὸν Ἰησοῦν
Ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὥδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωυσεὶ
καὶ μίαν Ἡλεία,
μὴ εἰδὼς ὁ λέγει.

[Cf v 34b below]

34 ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος
ἐγένετο νεφέλη
καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτούς·
ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν
αὐτοὺς εἰς τὴν νεφέλην.

35 καὶ φωνὴ ἐγένετο
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα
ᾠδὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς μου
ὁ ἐκλελεγμένος,

αὐτοῦ ἀκούετε.

[Cf v 34b above]

^a Cf Mt 3:17 (§18)

^a Cf Mk 1:11 (§18)

^a Cf Lk 3:22 (§18)

WH mg: Mt 17:4 σκηνὰς τρεῖς

Lk 9:35 ἐκλελεγμένος with **N**BLE 3 it syr sin sah cop etc; ἐκλεκτός Θ; ἀγαπητός ACDRWX 5 it vg
syr cur pesh etc; D etc add ἐν ᾧ εὐδόκησα

MATT 17	MARK 9	LUKE 9
<p>8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ 'αὐτὸν' Ἰησοῦν μόνον.</p> <p>9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων</p> <p>Μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἔγερθῇ¹.</p> <p>10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες</p> <p>Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;</p> <p>11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν</p> <p>11¹ "Ἡλείας" μὲν ἔρχεται καὶ "ἀποκαταστήσει" πάντα.</p> <p>[Cf v 12b below]</p> <p>12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἡλείας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν.</p> <p>οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.</p> <p>13 τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάνου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.</p>	<p>8 καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἢ μεθ' αὐτῶν εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον¹.</p> <p>9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἔκ¹ τοῦ ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα</p> <p>μηδενὶ ἂ εἶδον διηγήσωνται, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.</p> <p>10 καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς</p> <p>συνζητοῦντες τί ἐστιν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.</p> <p>11 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες</p> <p>"Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;</p> <p>12 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς</p> <p>12¹ "Ἡλείας" μὲν ἐλθὼν πρῶτον "ἀποκατιστάνει" πάντα, καὶ πῶς γέγραπται</p> <p>ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενηθῇ;</p> <p>13 ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἡλείας ἐλήλυθεν,</p> <p>καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλον,</p> <p>[Cf v 12b above]</p> <p>καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.</p>	<p>36 καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὐρέθη Ἰησοῦς μόνος.</p> <p>καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακαν.</p>

¹ Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg: Mt 17:8 τὸν 9 ἀναστῇ Mk 9:8 ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' αὐτῶν 9 ἀπὸ

Mt 17:8 αὐτὸν Ἰησοῦν μόνον with B9; W om αὐτὸν; Ἰησοῦν αὐτὸν μόνον N; μόνον τὸν Ἰησοῦν D it vg; τὸν Ἰησοῦν μόνον al 9 ἐγερθῇ with BD; ἀναστῇ NOW al pler Mk 9:11 οἱ γραμματεῖς with ABCD WX Δ9 al pler; οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γρ. N L 4 it vg

89. THE EPILEPTIC BOY

MATT 17:14-20

Καὶ ἐλθόντων
 πρὸς τὸν ὄχλον
 προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος
 γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων
 15 Κύριε, ἐλέησόν
 μου τὸν υἱόν,
 ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς
 ἔχει,
 πολλάκις γὰρ
 πίπτει εἰς τὸ πῦρ
 καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ·
 16 καὶ προσήνεγκα αὐτὸν
 τοῖς μαθηταῖς σου,
 καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν
 αὐτὸν θεραπεῦσαι.
 17 Ἐπεὶ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
 εἶπεν
 ὦ γενεὰ ἄπιστος
 καὶ διεστραμμένη,

MARK 9:14-29

Καὶ ἐλθόντες
 πρὸς τοὺς μαθητὰς
 εἶδαν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς
 καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας
 πρὸς αὐτοὺς. 15 καὶ εὐθὺς
 πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν
 ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προσ-
 τρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.
 16 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς·
 τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς;
 17 καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἷς
 ἐκ τοῦ ὄχλου
 Διδάσκαλε, ἡνεγκα
 τὸν υἱόν μου πρὸς σέ,
 ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·
 18 καὶ ὅπου ἔαν αὐτὸν κατα-
 λάβῃ
 ῥήσσει αὐτόν,
 καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς
 ὀδόντας καὶ ξηραίνεται·
 [Cf v 22 below]
 καὶ εἶπα
 τοῖς μαθηταῖς σου
 ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν,
 καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

19 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς
 λέγει
 ὦ γενεὰ ἄπιστος,

LUKE 9:37-43a

Ἐγένετο δὲ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ
 κατελθόντων αὐτῶν
 ἀπὸ τοῦ ὄρους
 συνήνητησεν αὐτῷ ὄχλος πολλός.

38 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ
 ὄχλου ἐβόησεν λέγων
 Διδάσκαλε, δέομαί σου ἐπι-
 βλέψαι
 ἐπὶ τὸν υἱόν μου,
 ὅτι μονογενὴς μοί ἐστιν,
 39 καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει
 αὐτόν,
 καὶ ἐξέφνης κράζει, καὶ

σπαράσσει αὐτόν
 μετὰ ἀφροῦ

καὶ μόλις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ
 συντρίβον αὐτόν·

40 καὶ ἐδεήθη
 τῶν μαθητῶν σου
 ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτόν,
 καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
 εἶπεν
 ὦ γενεὰ ἄπιστος
 καὶ διεστραμμένη,

MATT 17

ἕως ποτε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι;
ἕως ποτε ἀνέξομαι ὑμῶν;
φέρειτέ μοι αὐτὸν ὧδε.

[Cf v 15b above]

18 καὶ ἐπετίμησεν
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,

καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ
δαιμόνιον·

MARK 9

ἔως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι;
 ἔως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
 φέρετε αὐτὸν πρὸς με.
 20 καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς
 αὐτόν.
 καὶ ἰδὼν αὐτόν
 τὸ πνεῦμα
 εὐθύς συνεσπάραξεν αὐτόν,
 καὶ πσῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο
 ἀφρίζων. 21 καὶ ἐπηρώτη-
 σεν τὸν πατέρα αὐτοῦ Πόσος
 χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν
 αὐτῷ;
 22 ὁ δὲ εἶπεν Ἐκ παιδιόθεν·
 καὶ πολλάκις
 καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν
 καὶ εἰς ὕδατα
 ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν·
 ἀλλ' εἴ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν
 σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.
 23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
 Ἱὸ! Εἰ δύνη, πάντα δυνατὰ
 τῷ πιστεύοντι. 24 εὐθύς
 κράζας ὁ πατὴρ τοῦ παιδιοῦ
 ἔλεγεν Πιστεύω· βοήθει
 μου τῇ ἀπιστίᾳ.
 25 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι
 ἐπισυντρέχει ὄχλος
 ἐπετίμησεν
 τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ
 λέγων αὐτῷ Τὸ ἄλαλον καὶ
 κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω
 σοι, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι
 ἐσέλθῃς εἰς αὐτόν.
 26 καὶ κράζας καὶ πολλὰ
 σπαράξας ἐξῆλθεν·
 καὶ ἐγένετο ὥσει νεκρὸς ὥστε
 τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέ-
 θανεν.
 27 ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς
 χειρὸς αὐτοῦ

LUKE 9

ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς
καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν;
προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

42 ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ
ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον
καὶ συνεσπάραξεν·

ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς
τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ.

MATT 17

καὶ ἑθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ
τῆς ὥρας ἐκείνης.

19 Τότε προσελθόντες

οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ
κατ' ἰδίαν εἶπαν
Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,
εἰρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἔνθεν
ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν.

MARK 9

ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.

28 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ
εἰς οἶκον
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν
"Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

29 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ
δύναται ἐξελθεῖν εἰ μὴ ἐν προσ-
ευχῇ.

LUKE 9

καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα

καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ
αὐτοῦ.

43 ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες
ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.

[LUKE 17:6]

^a εἶπεν δὲ ὁ κύριος

Εἰ ἔχετε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,
ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ]
Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι
ἐν τῇ θαλάσσῃ·
καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)

Mt 21:21

^a ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
καὶ μὴ διακριθῇτε,
οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἰπητε
Ἀρθῇτι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται' (§147)

Mk 11:22, 23

^a καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς
Ἔχετε πίστιν θεοῦ·
23 ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ
Ἀρθῇτι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτῷ. (§147)

Mt 17:21 ^a BΘ 33. 2 it syr sin cur sah cop al pauc om; ^b (ἐκβάλλεται) CDLWX al pler add τοῦτο δὲ
τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ (cf Mk 9:29)

90. JESUS AGAIN FORETELLS HIS DEATH

MATT 17:22, 23	MARK 9:30-32	LUKE 9:43b-45
Συστρεφόμενων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ	Κἀκείθεν ἐξελθόντες ἔπορεύοντο ¹ διὰ τῆς Γαλι- λαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ ¹	Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	31 ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μα- θητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν [αὐτοῖς] ὅτι	εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ 44 Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὧτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους, ᾧ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.
ᾧ Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔγερθήσεται ¹ .	ᾧ Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. 32 οἱ δὲ ἡγνόουν τὸ ῥῆμα,	45 οἱ δὲ ἡγνόουν τὸ ῥῆμα τούτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἰσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτόν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.
καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.	καὶ ἐφοβοῦντο αὐτόν ἐπερω- τῆσαι.	

91. THE TEMPLE TAX

MATT 17:24-27

¹Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25 λέγει Ναί. καὶ ἔλθοντα¹ εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς λέγων Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων¹ λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ

^a Cf Mt 16:21 (§87); 20:18 ^a Cf Mk 8:31 (§87); 10:33, ^a Cf Lk 9:22 (§87); 17:25 (§139) 34 (§139) (§133); 18:31-33 (§139)

^b Cf Mk 9:33a (§92)

WH mg: Mt 17:23 ἀναστήσεται 25 ἐσελθόντα | τίνος Mk 9:30 παρεπορεύοντο

Mt 17:23 ἐγερθήσεται with Σ CDΘ al pler; B min etc ἀναστήσεται Mk 9:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with Σ BCDIA it cop etc; ANXΘ it pauc vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

MATT 17

τῶν ἀλλοτρίων; 26 εἰπόντος δὲ ᾿Απὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ᾿Αραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί; 27 ἵνα δὲ μὴ ᾿σκανδαλισωμεν¹ αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§ 92-98

92. WHO IS GREATEST?

MATT 18:1-5

[Cf Matt 17:24a (§91)]

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσ-
ἤλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ

λέγοντες

Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

[MATT 23:11]

αὐτὸ δὲ μείζων ὑμῶν

ἔσται

ὑμῶν διάκονος. (§156)

2 καὶ προσκαλεσάμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

3 καὶ

εἶπεν

MARK 9:33-37

Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναούμ.
Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος

ἐπηρώτα αὐτοὺς Τί ἐν τῇ ὁδῷ
διελογίζεσθε; 34 οἱ δὲ ἐσιώ-
πων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ
διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ

τίς μείζων.

35 καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς
δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς

Ἐἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι
ἔσται πάντων ἔσχατος
καὶ πάντων διάκονος.

36 καὶ λαβὼν

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ

εἶπεν αὐτοῖς

LUKE 9:46-48

Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς
ἐν αὐτοῖς,
τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

47 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼς¹ τὸν
διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν

[Cf v 48c below]

ἐπιλαβόμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτοῦ,

48 καὶ

εἶπεν αὐτοῖς

Mt 20:26, 27

αὐτὸς οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν μέγας¹
γενέσθαι

ἔσται ὑμῶν διάκονος,

27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν εἶναι¹

πρῶτος

ἔσται ὑμῶν δοῦλος· (§140)

Mk 10:43, 44

αὐτὸς οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν
ὑμῖν,

ἔσται ὑμῶν διάκονος,

44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι

πρῶτος,

ἔσται πάντων δοῦλος· (§140)

Lk 22:26

αὐμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν

γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος

ὡς ὁ διακονῶν· (§173)

WH mg: Mt 17:27 σκανδαλίζωμεν

18:1 δὲ

Lk 9:47 ἰδὼν

MATT 18	[MARK 10:15]	[LUKE 18:17]
<p>Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παῖδια, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 5 ἃ καὶ ὁς ἐὰν δέξεται ἓν παιδίον τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται·</p>	<p>ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παῖδιον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. (§136)</p> <p>MARK 9</p> <p>37 ἃ^ος ἂν [ἐν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. [OI v 35 above]</p>	<p>ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παῖδιον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. (§136)</p> <p>LUKE 9</p> <p>ἃ^ος ἂν δέξεται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας.</p>

93. THE MAN CASTING OUT DEMONS

Mt 10:40	MARK 9:38-41	LUKE 9:49, 50
<p>ἃ Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)</p>	<p>Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης Διδάσκαλε, εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν. 39 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Μὴ κωλύετε αὐτόν, οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ὁς ποιήσει</p>	<p>Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωάννης εἶπεν Ἐπιστάτα, εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν ὅτι οὐκ ἠκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. 50 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν Ἰησοῦς Μὴ κωλύετε, τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)</p>

Mk 9:37 δέχεται with \aleph BL 5 it etc; δέξηται ACDWXΘ 5 it vg al pler 38 ἠκολούθει with \aleph BWΔΘ;

	MARK 9	LUKE 9
	δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολο- γῆσαί με· 40 ὁδὸς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. 41 Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.	ὁδὸς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.
[MATTHEW 10:42] καὶ ὁς ἂν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§75)		

94. ON OFFENSES

MATTHEW 18:6-10 [Cf v 7b below]	MARK 9:42-50	[LUKE 17:1b, 2]
ὁς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρεῖ αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.	Καὶ ὁς ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων, καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περικείται μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.	Ἄνενδεκτόν ἐστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν, πλὴν οὐαὶ δι' οὗ ἔρχεται· 2 λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περικείται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ τῶν μικρῶν τούτων ἓνα. (§131)
7 Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.		[Cf Luke 17:1b above]

Mt 12:30a ὁ δὲ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§50)	Lk 11:23a ὁ δὲ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§106)
---	--

Mk 9:42 πιστευόντων with NA 4 it cop etc; ABLWΘ it vg syr sin pesh sah etc add εἰς ἐμέ: CD 1 it πιστὶν ἐχόντων

MATT 18	MARK 9
<p>8 ^aΕἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν ἢ χωλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. [Cf v 8 above]</p> <p>9 ^bκαὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοὶ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν</p>	<p>43 ^aΚαὶ ἐὰν ἴσκανδαλίσῃ σε ἡ χεὶρ σου, [Cf v 45 below] ἀπόκοψον αὐτήν· καλὸν ἐστὶν σε κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. 45 καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδα- λίσῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλὸν ἐστὶν σε εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν. 47 ^bκαὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίξῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλὸν σέ ἐστὶν μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς ^c γέενναν,</p>

Mt 5:30

^a καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδα-
λίζει σε,
ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,
συμφέρι γάρ σοι
ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου
καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου
εἰς γέενναν ἀπέλθῃ. (§37)

Mt 5:29

^b εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς
σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,
συμφέρι γάρ σοι ἵνα ἀπόληται
ἐν τῶν μελῶν σου
καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου
βληθῇ εἰς γέενναν' (§37)

WH mg: Mk 9:43 σκανδαλίξῃ 47 τὴν

Mk 9:43 σκανδαλίσῃ with Σ BLΔ etc; σκανδαλίξῃ ACD al pier; -λίξει EXΘ etc 44, 46 ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν
οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται om with Σ BCLWΔ syr sin cop etc 47 γέενναν with BL 28.; τὴν γέ. Σ ACDWXΔΘ
al pier

MATT 18

τοῦ πυρός.

[MATT 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἁλισθῆσεται; (§35)

10 Ὁρᾶτε μὴ καταφρονή-
σητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων,
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι
αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς¹ διὰ παν-
τός βλέπουσι τὸ πρόσωπον
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς.

MARK 9

48 ὅπου ¹“ὁ σκώληξ αὐτῶν
οὐ τέλευτᾷ
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.”
49 πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθῆσεται.
50 Καλὸν τὸ ἅλας
ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;
ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα, καὶ
εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

[LUKE 14:34]

Καλὸν οὖν τὸ ἅλας
ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; (§124)

95. THE NINETY AND NINE

MATT 18:12-14

τί ὑμῖν δοκεῖ;
ἐὰν γένηται τινα ἀνθρώπων
ἐκατὸν πρόβατα
καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν,
οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώ-
μενον;

13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν
αὐτό,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον
ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα
τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

[LUKE 15:4-7]

Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων
ἐκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός

ἕως εὕρῃ αὐτό;

5 καὶ εὐρών

ἐπιτίθῃσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ
χαίρων,

[Cf v 7 below]

¹ Isa 66:24

WH mg: Mt 18:10 [ἐν τῷ οὐρανῷ]

Mt 18:11 NBL*Θ*1.*13. 33. 2 it syr sin sah cop al pauc om; DEWXΘ^b it vg syr cur pesh al pler
add ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός (cf Lk 19:10)

MATT 18

14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου¹
τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν
τούτων.

[LUKE 15]

6 καὶ ἔλθων εἰς τὸν οἶκον συναλεῖ
τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας,
λέγων αὐτοῖς Συνχάρητέ μοι
ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ
ἀπολωλός.

7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις
οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετα-
νοίας. (§125)

96. CONCERNING RECONCILIATION

MATT 18:15-17

Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελ-
φός σου,
ὑπάγε ἔλεγξον αὐτὸν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου·
16 ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παρά-
λαβε ἑμετά σοῦ ἕτι ἓνα ἢ
δύο¹, ἵνα ¹“ἐπὶ στόματος δύο
μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν
ῥῆμα.” 17 ἐὰν δὲ παρα-
κούσῃ αὐτῶν, εἰπὸν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας
παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ
ἐθνικός καὶ ὁ τελώνης.

[LUKE 17:3]

προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐὰν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου

ἐπιτίμησον αὐτῷ,

καὶ ἐὰν μετανοήσῃ
ἄφες αὐτόν· (§131)

¹ Deut 19:15

WH mg: Mt 18:14 τοῦ πατρὸς ὑμῶν

16 ἕτι ἓνα ἢ δύο μετὰ σοῦ

97. BINDING AND LOOSING

MATT 18:18-20

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
^a ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
 καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς
 γῆς
 ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.
 19 Πάλιν [ἀμὴν] λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ
 ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντός
 πράγματος οὐδὲν αἰτήσονται,
 γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ
 πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
 20 οὐ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς
 συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα,
 ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

98. ON FORGIVENESS

MATT 18:21-35

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος
 εἶπεν [αὐτῷ]
 Κύριε, ποσάκις
 ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου
 καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπ-
 τάκις;
 22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
 Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις
 ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

[LUKE 17:4]

καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
 ἁμαρτήσῃ εἰς σέ
 καὶ ἑπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ
 λέγων Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ. (§131)

Mt 16:19b

^a καὶ ὁ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
 καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
 (§86)

MATT 18

23 Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. 24 ἄρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσήχθη εἰς αὐτῷ ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀποδοθῆναι. 26 πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνη αὐτῷ λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. 27 σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου [ἐκείνου] ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνιον ἀφῆκεν αὐτῷ. 28 ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκείνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὥφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτόν ἐπνιγεν λέγων Ἀπόδος εἰ τι ὀφείλεις. 29 πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτόν λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. 30 ὁ δὲ οὐκ ᾔθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδοῦναι τὸ ὀφειλόμενον. 31 ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. 32 τότε προσκαλεσάμενος αὐτόν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεις με· 33 οὐκ ᾔδει καὶ

MATT 18

σέ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου,
ὥς ἀγὼ σέ ἤλεησα ; 34 καὶ
ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέ-
δωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς
ἕως [οὗ] ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλό-
μενον.

35 Ὡὕτως καὶ ὁ πατήρ μου
ὁ οὐράνιος
ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,

ἀφίετε εἴ τι ἔχετε
κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀφή ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§147)

Mt 6:15

^a ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε
τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν
ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§38)

PART IV

FROM GALILEE TO JERUSALEM

CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§ 99-103

99. THE DEPARTURE FROM GALILEE

MATT 19:1, 2
 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
 ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
 μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
 καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια
 τῆς Ἰουδαίας
 πέραν τοῦ Ἰορδάνου.
 2 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ
 ὄχλοι πολλοί,
 καὶ ἐθεράπευσεν
 αὐτοὺς ἐκεῖ.

MARK 10:1
 Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς
 ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια
 τῆς Ἰουδαίας
 καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
 καὶ συνπορεύονται πάλιν
 ὄχλοι πρὸς αὐτόν,
 καὶ ὡς εἴωθει πάλιν ἐδίδασκεν
 αὐτούς.

LUKE 9:51-56
 Ἐγένετο δὲ
 ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέ-
 ρας τῆς ἀναλήμψεως αὐτοῦ καὶ
 αὐτὸς τὸ πρόσωπον ἐστήρισεν
 τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσα-
 λὴμ, 52 καὶ ἀπέστειλεν ἀγ-
 γέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ.
 Καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς
 κώμην Σαμαρειτῶν, ὡς ἐτοι-
 μάσαι αὐτῷ· 53 καὶ οὐκ ἐδέ-
 ξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον
 αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς
 Ἱερουσαλὴμ. 54 ἰδόντες
 δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ
 Ἰωάννης εἶπαν Κύριε, θέ-
 λεις εἰπῶμεν ¹“πῦρ κατα-
 βῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
 ἀναλῶσαι” αὐτούς; 55
 στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν
 αὐτοῖς. 56 καὶ ἐπορεύθησαν
 εἰς ἑτέραν κώμην.

¹ II Kings 1:10

100. ANSWERS TO THREE DISCIPLES

[MATTHEW 8:19-22]

Καὶ

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς

εἶπεν αὐτῷ

Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

21 Ἐπεὶ δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ

'Ακολουθεῖ μοι,

καὶ ἄψες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. (§66)

LUKE 9:57-62

Καὶ

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπεν τις πρὸς αὐτόν

'Ακολουθήσω σοι

ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

'Ακολουθεῖ μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

'Επίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

'Αψες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς,

σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν

βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61 εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος

'Ακολουθήσω σοι, κύριε·

πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι

ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν

οἶκόν μου. 62 εἶπεν δὲ

[πρὸς αὐτόν] ὁ Ἰησοῦς Οὐ-

δεῖς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ'

ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ

ὀπίσω εὐθετὸς ἐστὶν τῇ βασι-

λείᾳ τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:59 Κύριε, ἐπίτρεψόν

Lk 9:59 'Επίτρεψόν with BDV etc; κύριε, ἐπίτρεψόν **NA**CLW^ΔΘ al pler

101. MISSION OF THE SEVENTY

[Cf Matt 10:1 (§70)]

[MATT 9:37, 38]

τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
 Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
 οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·
 38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἐκβάλῃ ἔργατας
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§70)

[MATT 10:7-16a]

πορευόμενοι δὲ

κηρύσσετε
 λέγοντες ὅτι
 Ἡγγικεν ἡ βασιλεία
 τῶν οὐρανῶν.
 8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
 νεκροὺς ἐγείρετε,
 λεπροὺς καθαρίζετε,
 δαιμόνια ἐκβάλλετε·
 δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

[Cf v 16 below]

9 Μὴ κτήσῃθε

[Cf Mark 6:7 and parallels (§70)]

[MARK 6:8-11]

καὶ παρήγγειλεν
 αὐτοῖς ἵνα
 μὴδὲν αἴρωσιν

εἰς ὁδὸν
 εἰ μὴ ράβδον μόνον,
 μὴ ἄρτον,

LUKE 10:1-16

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ
 κύριος ἑτέρους ἑβδομήκοντα
 [δύο] καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ
 δύο [δύο] πρὸς πρόσωπον
 αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ
 τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσ-
 θαι.

2 ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
 Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
 οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·
 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἔργατας ἐκβάλῃ
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

[LUKE 9:2-4]

3 ὑπάγετε· καὶ ἀπέστειλεν
 αὐτοὺς
 κηρύσσειν

[Cf v 11 below]

τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ
 καὶ ἰᾶσθαι,

ἰδοὺ ἀποστέλλω
 ὑμᾶς ὡς ἄρνas
 ἐν μέσῳ λύκων.

3 καὶ εἶπεν
 πρὸς αὐτοὺς

4 μὴ βαστά- Μὴδὲν αἴρετε
 ζετε
 βαλλάντιον,

εἰς τὴν ὁδόν,
 μήτε ράβδον

[MATT 10]

χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον
μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
ὑμῶν,
10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν
μηδὲ δύο
χιτῶνας
μηδὲ ὑποδήματα

μηδὲ ῥάβδον·
ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης
τῆς τροφῆς αὐτοῦ.

11 εἰς ἣν δ' ἂν
πόδιον ἢ κώμην
εἰσέλθῃτε,

ἐξετάσατε
τίς ἐν αὐτῇ ἁξιὸς ἐστιν·
κακεῖ μείνατε
ἕως ἂν ἐξέλθῃτε.

12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
ἀσπάσασθε αὐτήν·

13 καὶ ἐὰν μὲν ᾗ ἡ οἰκία ἁγία,
ἐλθάτω
ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν·
ἐὰν δὲ μὴ ᾗ ἁγία,
ἡ εἰρήνη ὑμῶν
ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

[Cf v 10 above]

[MARK 6]

μὴ πήραν,

μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,

9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια,
καὶ ἡ μὴ ἐνδύσασθαι¹ δύο
χιτῶνας.

10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Ὅπου ἐὰν

εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν,

ἐκεῖ μένετε
ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.

LUKE 10

μὴ πήραν,

μὴ ὑποδήματα,

[Cf v 7 below]

καὶ μηδὲνα
κατὰ τὴν ὁδὸν
ἀσπάσῃσθε.

5 εἰς ἣν δ' ἂν 4 καὶ εἰς ἣν ἂν

εἰσέλθῃτε οἰκίαν εἰσέλθῃτε,
κίαν
πρῶτον λέγετε

ἐκεῖ μένετε
καὶ ἐκεῖθεν
ἐξέρχεσθε. (§71)

Εἰρήνην τῷ οἴκῳ τούτῳ.
6 καὶ ἐὰν ἐκεῖ¹ υἱὸς εἰρήνης,
ἐπαναπαήσεται
ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν·
εἰ δὲ μήγε,

ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.
7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε,
ἐσθοντες καὶ πίνοντες
τὰ παρ' αὐτῶν,
ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης
τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

[MATT 10]	[MARK 6]	LUKE 10
[Cf v 11 and parallels above]		μὴ μεταβαίνειτε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.
		8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρ- χησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς,
[Cf v 8 above]		ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
		9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς,
[Cf v 7 above]		καὶ λέγετε αὐτοῖς Ἥγγικεν ἐφ' ὑμᾶς
		ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
		[LUKE 9:5]
14 καὶ ὁς ἂν	11 καὶ ὁς ἂν τόπος	10 εἰς ἣν δ' ἂν καὶ ὅσοι ἂν πόλιν εἰσέλ- θῃτε
μὴ δέξεται	μὴ δέξεται	καὶ μὴ δέχων- μὴ δέχωνται ται
ὑμᾶς	ὑμᾶς	ὑμᾶς, ὑμᾶς,
μηδὲ ἀκούσῃ	μηδὲ ἀκούσωσιν	
τοὺς λόγους ὑμῶν,	ὑμῶν,	
ἐξερχόμενοι	ἐκπορευόμενοι	ἐξελθόντες ἐξερχόμενοι
ἔξω τῆς οἰκίας	ἐκεῖθεν	εἰς τὰς πλα- τείας
ἢ τῆς πόλεως		ἀπὸ τῆς πόλεως
ἐκείνης		αὐτῆς ἐκείνης
ἐκτινάξατε	ἐκτινάξατε	εἴπατε
τὸν κοινορτὸν	τὸν χοῦν	11 Καὶ τὸν τὸν κοινορτὸν κοινορτὸν
	τὸν ὑποκάτω	τὸν κολληθέν- ἀπὸ τα
		ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν
τῶν ποδῶν ὑμῶν.	τῶν ποδῶν ὑμῶν	εἰς τοὺς πόδας τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ἀποτινάσσετε
[Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§71)	εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτοὺς. (§71)
		ὑμῖν· πλὴν τοῦτο
		γινώσκετε ὅτι ἡγγικεν
		ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

[MATT 10]

15 ^aἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται
γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

16 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· (§71)

[MATT 11:21-24]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἐγένοντο αἱ δυνάμεις

αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇ;
ἕως ᾧδου καταβῇ.”
ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν σοί,
ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 πλὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι γῇ Σοδόμων
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ σοί. (§47)

LUKE 10

12 ^aλέγω ὑμῖν

ὅτι Σοδόμοις
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

[Cf v 3 above]

13 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδά·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν.

14 πλὴν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν.

15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇ;
ἕως τοῦ ᾧδου καταβῇ.”
[Cf v 13 and parallel above]

[Cf v 12 and parallel above]

^a Cf Mt 11:24 (§47), at foot of column

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 10:15 καταβιβασθήσῃ

Lk 10:15 τοῦ ᾧδου with BL min pauc; \aleph ACDRWXΘ al pler om τοῦ

[MATT 10:40]		LUKE 10
<p>α·Ο δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται</p> <p>τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)</p>		<p>16 α·Ο ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.</p>

102. THE RETURN OF THE SEVENTY

	[MARK 16:18]	LUKE 10:17-24
<p>Mt 18:5</p> <p>α καὶ ὁς ἂν δέξηται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. (§92)</p>	<p>[[καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὅφεις ἀροῦσιν</p> <p>καὶ θανάσιμόν τι πίωσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ, ἐπὶ ἁρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.]] (§185)</p>	<p>17 Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομήκοντα [δύο] μετὰ χαρᾶς λέγοντες Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. 18 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὥς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ¹ πεσόντα. 19 ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ¹⁴πατεῖν ἐπάνω ὄφεων¹⁹ καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἁδικήσῃ. 20 πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.</p> <p>Lk 9:48b</p> <p>α·Ὅς ἂν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)</p>

¹ Ps 91(90):13

WH mg: Lk 10:18 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν

19 ἀδικήση

[MATTHEW 11:25-27]

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς

εἶπεν Ἐξομολογοῦμαί σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἐκρύψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἐμπροσθέν σου.
27 ^αΠάντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ὃ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι. (§47)

[MATTHEW 13:16, 17]

ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
ὅτι βλέπουσιν,
καὶ τὰ ὧτα [ὑμῶν] ὅτι ἀκούουσιν.
17 ἁμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι
ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§53)

LUKE 10

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἡγαλλίασατο τῷ πνεύματι τῷ
ἀγίῳ
καὶ εἶπεν Ἐξομολογοῦμαί σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἐμπροσθέν σου.
22 ^αΠάντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ὃ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι.

23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς
μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν
Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς
ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν.

103. THE GOOD SAMARITAN

LUKE 10:25-37

Καὶ ἰδοὺ ^βνομικός τις ἀνέσ-
τη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων
Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζῶν

Mt 28:18b

^α Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς· (§185)

^β Cf Mt 22:35a (§154)

[MATT 22:37-40]

ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ

1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου

ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου”

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή.

39 δευτέρα ὁμοίᾳ αὐτῇ¹

2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

40 ἐν ταύταις ταῖς δυσιν ἐντολαῖς ὁλος ὁ νόμος κρέμαται

καὶ οἱ προφῆται. (§154)

[MARK 12:29-31]

ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι

Πρώτη ἐστίν

3“Ἄκουε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ

θεὸς ἡμῶν κύριος¹ εἷς ἐστίν,

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου

ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”

31 δευτέρα αὕτη

2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή

οὐκ ἔστιν. (§154)

LUKE 10

αἰώνιον κληρονομήσω; 26 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου¹

ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύι σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”

καὶ 2“τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

28 εἶπεν δὲ αὐτῷ Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· 4“τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήσῃ.” 29 Ὁ δὲ θέλων δι-

καιῶσαι ἑαυτόν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Καὶ τίς ἐστίν μου πλησίον;

30 ὑπολαβὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἀνθρωπὸς τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσα-

λήμ εἰς Ἱερειχῶ καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανή.

31 κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεὺς τις κατέβαινεν [ἐν] τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτόν ἀντι-

παρῆλθεν· 32 ὁμοίως δὲ καὶ Λευεΐτης κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν

¹ Deut 6:5² Lev 19:18³ Deut 6:4 f⁴ Lev 18:5

LUKE 10

καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν. 33
 Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων
 ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν
 ἐσπλαγχνίσθη, 34 καὶ προσ-
 ελθὼν κατέδωκεν τὰ τραύ-
 ματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον
 καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δέ αὐ-
 τὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν
 αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ
 ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35 καὶ ἐπὶ
 τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνά-
 ρια ἔδωκεν¹ τῷ πανδοχεῖ καὶ
 εἶπεν Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ,
 καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσης
 ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με
 ἀποδώσω σοι. 36 τίς τούτων
 τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι
 γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς
 τοὺς ληστάς; 37 ὁ δὲ εἶπεν
 Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ'
 αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ [ὁ]
 Ἰησοῦς Πορεύου καὶ σὺ
 ποίει ὁμοίως.

CHAPTER II. SINGLENESSE OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER,
 §§ 104, 105

104. VISIT TO MARTHA AND MARY

LUKE 10:38-42

Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνή δέ τις ὀνόματι
 Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν [εἰς τὴν οἰκίαν]. 39 καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρίας,
 [ἥ] καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. 40 ἡ δὲ
 Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν Κύριε, οὐ μέλει σοι
 ἔτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνον με κατέλειπεν διακονεῖν; εἰπὼν οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλά-
 βηται. 41 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος Μάρθα Μάρθα, [μεριμνᾷς καὶ θορυβάζῃ
 περὶ πολλά, ὀλίγων δὲ ἐστὶν χρεῖα ἢ ἐνός· 42 Μαρίας γὰρ¹ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέ-
 ξατο ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.

WH mg: Lk 10:35 ἔδωκεν δύο δηνάρια

38 [εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς]

41 θορυβάζῃ Μαρίας

105. CONCERNING PRAYER

[MATT 6:9-13]

Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς
 Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
 Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
 10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,
 γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
 ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς;
 11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν
 τὸν ἐπιούσιον
 δὸς ἡμῖν σήμερον·
 12 καὶ ἄφες ἡμῖν
 τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
 ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
 τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·
 13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
 εἰς πειρασμόν,
 ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
 πονηροῦ. (§38)

[Cf Mark 14:38 and parallels
 (§174)]

[Cf Mark 14:38 and parallels
 (§174)]

LUKE 11:1-13

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι
 αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον,
 ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις
 τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς
 αὐτόν Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς
 προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ
 Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς
 αὐτοῦ.

2 εἶπεν δὲ αὐτοῖς
 Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε
 Πάτερ,
 ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν
 τὸν ἐπιούσιον
 δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·
 4 καὶ ἄφες ἡμῖν
 τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,
 καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν
 παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·
 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
 εἰς πειρασμόν.

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
 Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον καὶ
 πορεύσεται πρὸς αὐτόν μεσο-
 νυκτίου καὶ εἴπῃ αὐτῷ Φίλε,
 χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους,
 6 ἐπειδὴ φίλος μου παρεγέ-
 νετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ
 οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·
 7 κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς

Lk 11:2 Πάτερ with NB vg syr sin etc; L add ἡμῶν; ACDWXΘ 9 it syr cur pesh al pler add ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς — ἡ βασιλεία σου with BL vg syr cur etc; XACDWXΘ it pesh al pler add γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς 3 δίδου: δὸς ND etc — τὸ καθ' ἡμέραν: σήμερον D min it etc 4 τὰς ἁμαρτίας: τὰ ὀφειλήματα D 131. 3 it etc — καὶ γὰρ: ὡς καὶ ND 6 it syr cur — αὐτοὶ: ἡμεῖς D 4 it syr cur — πειρασμόν (without add) with NBL min vg syr sin etc; ACDRWXΘ it cop syr cur pesh al pler add ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ

[MATT 7:7-11]

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν

λαμβάνει

καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει

καὶ τῷ κρούοντι ἁνοιγήσεται¹.

9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—

μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ;

10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—

μὴ ὄφιν

ἐπιδώσῃ αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες

οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι

τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν

ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

δώσει ἀγαθὰ

τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§41)

LUKE 11

εἶπη Μὴ μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσὶν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. 8 λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναιδίαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.

9 Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν

λαμβάνει,

καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει,

καὶ τῷ κρούοντι ἁνοιγήσεται¹.

11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν ἁπατέρων

αἰτήσῃ¹ ὁ υἱὸς τ ἰχθύν,

μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν

αὐτῷ ἐπιδώσῃ;

12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ψόν,

ἐπιδώσῃ αὐτῷ σκορπίον·

13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες

οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι

τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ

[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ

δώσει πνεῦμα ἅγιον

τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

WH mg: Lk 11:10 ἀνοίγεται

11 αἰτήσῃ τὸν πατέρα | ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ἢ [καὶ]

Lk 11:11 υἱὸς (without add) with B 3 it syr sin sah etc; al pler add ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ἢ καὶ 12 ἐπιδώσῃ with BL sah; μὴ ἐπιδώσῃ NACRW(-ση) XΘ al pler 13 πνεῦμα ἅγιον: L vg etc πνεῦμα ἀγαθόν; ἀγαθὸν δόμα D 5 it Or; δόματα ἀγαθὰ Θ; ἀγαθὰ syr sin

CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§106-110

106. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (LUKE)

[MATT 12:22-24]	[MATT 9:32-34]	LUKE 11:14-28
Τότε	Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων ἰδοὺ	Καὶ
ἤ προσήνεγκαν αὐτῷ	προσήνεγκαν αὐτῷ	ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον κωφόν·
δαιμονιζόμενον τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ . καὶ	κωφὸν δαιμονιζόμενον· 33 καὶ	ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἐθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν	ἐλάλησεν ὁ κωφός.
ὥστε τὸν κωφὸν λαλεῖν καὶ βλέπειν.	ὁ κωφός.	Καὶ ἐθαύμασαν
23 Καὶ ἐξίσταν- το πάντες	καὶ ἐθαύμασαν	οἱ ὄχλοι·
οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυείδ;	οἱ ὄχλοι λέγοντες Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ.	15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν
24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον	34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον	εἶπαν
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεεζεβοῦλ	Ἐν	Ἐν Βεεζεβοῦλ
	[MARK 3:22-27, 30] καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεεζεβοῦλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν	

[MATT 12]	[MATT 9]	[MARK 3]	LUKE 11
<p>ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. (§50)</p>	<p>τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.] (§68)</p>	<p>τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.</p>	<p>τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·</p>
[MATT 12:38]			
<p>Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεί- ον ἰδεῖν. (§50)</p>			<p>16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐζητοῦν παρ' αὐτοῦ.</p>
[MATT 12:25-30]		23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς	
<p>Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς</p>		<p>ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν;</p>	
<p>Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται,</p>		<p>24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·</p>	
<p>καὶ πᾶσα πόλις ἡ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.</p>		<p>25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκεῖνη στήναι·</p>	
<p>26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p>		<p>26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι</p>	
		<p>ἀλλὰ τέλος ἔχει. [Cf v 30 below]</p>	
<p>27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;</p>			
<p>διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.</p>			
28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ			
<p>17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα¹ ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. 18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβούλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλ- λουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ Ἵμῶν κριταὶ¹ ἔσονται. 20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ</p>			

[MATT 12]

ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ

καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι,
ἐὰν μὴ πρῶτον δῇσῃ τὸν ἰσχυρόν;

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

30 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει. (§50)

[MATT 12:43-45]

“Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὐρίσκει.

44 τότε λέγει

Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·

καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει
σχολάζοντα

[καὶ] σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

45 τότε πορεύεται

καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ,

καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα

[MARK 3]

27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθῶν

τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι
ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δῇσῃ,

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

[Cf Mark 9:40 and parallel
(§93)]

30 ὅτι ἔλεγον

Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. (§50)

LUKE 11

[ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισ-
μένος φυλάσῃ

τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,
ἐν εἰρήνῃ ἐστὶν
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ
ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν,
τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει
ἐφ' ἣ ἐπεποίθει,
καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ
διαδίδωσιν.

23 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει.

[Cf v 18 above]

24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ μὴ εὐρίσκει
[τότε]¹ λέγει

Ἔποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·

25 καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει
[σχολάζοντα],

σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

26 τότε πορεύεται

καὶ παραλαμβάνει
ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ ἑπτὰ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα

[MATT 12]

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ πονηρᾷ. (§50)

[Cf Matt 12:50 (§51)]

LUKE 11

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν
αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις
φωνὴν γυνή ἐκ τοῦ ὄχλου
εἶπεν αὐτῷ Μακαρία ἡ
κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ
μαστοὶ οὓς ἐθήλασας· 28 αὐ-
τὸς δὲ εἶπεν
Μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυ-
λάσσοντες.

[Cf Mark 3:35 (§51)]

107. THE SIGN OF JONAH

[MATT 12:39-42]

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Ἄ Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ
τοῦ προφήτου.
40 ὥσπερ γὰρ
1“ ἦν Ἰωνᾶς

ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,”
οὕτως ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Mt 16:4a

Ἄ Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§84)

Mk 8:12b

Ἄ Τί ἡ γενεὰ αὐτῇ
ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ἰ,
εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.
(§84)

LUKE 11:29-32

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμέ-
νων
ἤρξατο λέγειν
Ἄ Ἡ γενεὰ αὕτῃ γενεὰ πονηρὰ
ἐστίν·
σημεῖον ζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.

30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ]
Ἰωνᾶς
τοῖς Νινευίταις σημεῖον,

οὕτως ἔσται
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

¹ Jonah 1:17(2:1)

[MATT 12]		LUKE 11
<p>.Cf v 42 below]</p> <p>41 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωῆ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωῆ ὧδε. 42 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. (§50)</p>		<p>31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτοὺς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ- νος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. 32 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωῆ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωῆ ὧδε. [Cf v 31 above]</p>

108. THE INNER LIGHT

[MATT 5:15]		LUKE 11:33-36
<p>οὐδὲ καίουσιν λύχνον</p> <p>καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. (§35)</p>		<p>οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρύπτειν τίθεισιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέπωσιν.</p>

Mk 4:21b

^a Μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος
ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ
ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,
οὐχ ἵνα ἔπι τὴν λυχνίαν τεθῇ;
(§55)

Lk 8:16

^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας
καλύπτει αὐτὸν σκεύει
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθεισιν,
ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθεισιν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
φῶς. (§55)

[MATT 6:22, 23]

Ο λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός.
ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονη-
ρὸς ᾗ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν ἔσται.
εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον. (§39)

LUKE 11

34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾗ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἐστὶν·
ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾗ,

καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινόν.
35 Ἰσκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.

36 εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον
φωτινόν, μὴ ἔχον ἴμερος τι¹
σκοτινόν, ἔσται φωτινὸν ὅλον
ὥς ὅταν ὁ λύχνος τ¹ τῇ ἀστρα-
πῇ φωτίζῃ σε.¹

109. THE REBUKE OF THE PHARISEES

[Cf Matt 23:25 f below]

[MATT 23:23-27]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

LUKE 11:37-44

Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι ἐρωτᾷ
αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀρι-
στήσῃ παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν
δὲ ἀνέπεσεν. 38 ὁ δὲ Φαρι-
σαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ
πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ
ἀρίστου.

39 εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς
αὐτόν

Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι
τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ
τοῦ πίνακος καθαρίζετε,
τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40 ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ
ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;

41 πλὴν τὰ ἐνόντα
δότε ἐλεημοσύνην,
καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρά ὑμῖν ἐστίν.

42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαῖοις,

[MATT 23]

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἥδύοσμον
καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμνον,

καὶ ἀφήκατε

τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,

τὴν κρίσιν

καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·

ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι

κάκεῖνα μὴ ἀφείναι,

24 ὁδηγοὶ τυφλοί, διυλίζοντες τὸν
κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον κατα-
πίνοντες.

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς

καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ

ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν

ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκραςίας.

26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ

ποτηρίου [καὶ τῆς παροψίδος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ
καθαρόν.

LUKE 11

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἥδύοσμον
καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχα-
νον,

καὶ παρέρχεσθε

τὴν κρίσιν

καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·

ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι

κάκεῖνα μὴ παρῆναι.

[Of v 39 f above]

43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρι-
σαίοις

ὅτι ἀγαπᾶτε

τὴν πρωτοκαθεδρίαν

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mt 23:6, 7a

^a φιλοῦσι δὲ

τὴν πρωτοκλισίαν

ἐν τοῖς δέπνοις

καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς (§156)

Mk 12:38b, 39

^a Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελόντων

ἐν στολαῖς περιπατεῖν

καὶ ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς

39 καὶ πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ πρωτοκλισίας

ἐν τοῖς δέπνοις, (§156)

Lk 20:46

^a Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελόντων

περιπατεῖν ἐν στολαῖς

καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς

καὶ πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ πρωτοκλισίας

ἐν τοῖς δέπνοις, (§156)

[MATT 23]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι ἑπαρομοιάζετε¹
τάφοις κεκοσμημένοις,
οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται
ὡραῖοι
ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὁστέων νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· (§157)

LUKE 11

44 οὐαὶ ὑμῖν,
ὅτι ἐστὲ ὡς
τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπα-
τοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.

110. THE REBUKE OF THE SCRIBES

[MATT 23:4]

δεσμεύουσιν δὲ
φορτία βαρέα[†]
καὶ ἐπιτιθέασιν
ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων,

αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν

οὐ θέλουσιν κωῆσαι αὐτά. (§156)

[MATT 23:29-31]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,
30 καὶ λέγετε Εἰ ἡμεῖς ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἡμεῖς αὐτῶν κοινωνοὶ
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

LUKE 11:45-54

Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν
λέγει αὐτῷ Διδάσκαλε,
ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρί-
ζεις.

46 ὁ δὲ εἶπεν
Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί,

ὅτι φορτίζετε
τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα,
καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων
ὕμνων
οὐ προσψάυετε τοῖς φορτίοις.

47 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.
48 ἄρα μάρτυρές ἐστε

Lk 11:48 μάρτυρές ἐστε with **NBL**; μαρτυρεῖτε ACDWXΘ al pler

[MATT 23]

ὅτι υἱοὶ ἐστε
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφῆτας. (§157)

[MATT 23:34-36]

διὰ τοῦτο

ἰδοὺ ἔγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς προφῆτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς·
ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσετε,
καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·
35 ὅπως ἔλθῃ
ἐφ' ὑμᾶς
πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ τοῦ ναοῦ
καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἅπαντα
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. (§157)

[MATT 23:14]

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν. (§157)

LUKE 11

καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς
ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε.

49 διὰ τοῦτο
καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν
Ἀποστελῶ
εἰς αὐτοὺς προφῆτας
καὶ ἀποστόλους,
καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεύουσιν

καὶ διώξουσιν,
50 ἵνα ἐκζητηθῇ

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον¹
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος Ἀβελ
ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου
καὶ τοῦ οἴκου·
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλύσατε.

WH mg: Lk 11:50 ἐκχυνόμενον

Lk 11:50 ἐκκεχυμένον with B 33. 69. syr sin; ἐκχυνόμενον ⲬACDLWΘ (-uno-) etc

LUKE 11

53 Κακέλθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, 54 ἐνεδρεύοντες αὐτὸν θηρεῦσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§111-116

111. CONCERNING FEARING AND TRUSTING GOD

[MATT 16:6]

δ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

^αὉρᾶτε καὶ προσέχετε
ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων. (§84)

[MATT 10:26b-33]

^βοὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον

δ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
δ οὐ γνωσθήσεται.

[MARK 8:15]

καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων

^αὉρᾶτε, βλέπετε
ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων
καὶ τῆς ζύμης Ἑρῳδοῦ. (§84)

LUKE 12:1-12

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεῖσιν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον ^αΠροσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων.

2 ^βΟὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν

δ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτὸν
δ οὐ γνωσθήσεται.

Mt 16:11b

^α προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
(§84)

Mk 4:22

^β οὐ ἴγάρ ἐστιν κρυπτὸν
ἐὰν μὴ ἴνα φανερωθῇ,
οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον
ἀλλ' ἴνα ἔλθῃ εἰς φανερὸν. (§55)

Lk 8:17

^β οὐ γὰρ ἐστὶν κρυπτὸν
δ οὐ φανερόν γενήσεται,
οὐδὲ ἀπόκρυφον δ οὐ μὴ γνωσθῇ
καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ. (§55)

[MATTH 10]

27 ὁ λέγων ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἵπατε
ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὁ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε,

κηρύξατε
ἐπὶ τῶν δωμάτων.

28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα

τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτείνει·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν

δυνάμενον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν

οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

30 ἡμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν.

31 μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

LUKE 12

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ
εἵπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὁ πρὸς τὸ οὐς ἐλαλήσατε
ἐν τοῖς ταμίαις
κηρυχθήσεται
ἐπὶ τῶν δωμάτων.
4 Λέγων δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,

μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ
σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.
5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φο-
βηθῆτε·
φοβήθητε τὸν
μετὰ τὸ ἀποκτείνειναι
ἔχοντα ἐξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγων ὑμῖν, τοῦτον φοβή-
θητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 ἅλλα καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἡριθμῶνται·
μὴ φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε.

8 Λέγων δὲ ὑμῖν,
πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

Lk 21:18

α καὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

[MATT 10]

ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
33 ἂς τις ἴδῃ ἀρνήσηται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

[MATT 12:31, 32]

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία
ἀφεθήσεται
τῷ τοῖς ἀνθρώποις,

ἢ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία
οὐκ ἀφεθήσεται.
32 καὶ ὁς ἐὰν εἴπῃ λόγον
κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
ὁς δ' ἂν εἴπῃ
κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,
ἴσως ἀφεθήσεται αὐτῷ
οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. (§50)

[MATT 10:19, 20]

ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς,

[MARK 3:28, 29]

Ἄμην λέγω ὑμῖν
ὅτι πάντα
ἀφεθήσεται
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων,
τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ-
φημῖαι ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν·

[Cf v 28 above]

29 ὁς δ' ἂν βλασφημήσῃ
εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
οὐκ ἔχει ἄφεσιν
εἰς τὸν αἰῶνα,

ἀλλὰ ἐνοχὸς ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρ-
τήματος. (§50)

[MARK 13:11]

καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς
παραδιδόντες,

LUKE 12

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·
9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

[Cf v 10 below]

10 Καὶ πᾶς ὁς ἐρεῖ λόγον
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
βλασφημήσαντι
οὐκ ἀφεθήσεται.

11 Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς
ἐπὶ τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,

Mk 8:38

ἂς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
(§87)

Lk 9:26

ἂς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους,
τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

[MATT 10]	[MARK 13]	LUKE 12
ἂ μὴ μεριμνήσητε πῶς	ἂ μὴ προμεριμνᾶτε	ἂ μὴ μεριμνήσητε πῶς
ἢ τί λαλήσητε·	τί λαλήσητε,	[ἢ τί] ἀπολογίασησθε ἢ τί εἴπητε·
δοθήσεται γὰρ ὑμῖν	ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν	12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·	ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,	διδάξει ὑμᾶς
20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες	οὐ γὰρ ἐστέ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες	ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν	ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. (§161)	
τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. (§72)		

112. THE RICH FOOL

LUKE 12:13-21

Εἶπεν δέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ Διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. 14 ὃ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; 15 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Ὅρατε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἢ ζωῇ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. 16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων Ἄνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. 17 καὶ διελογίζετο ἐν αὐτῷ λέγων Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρποὺς μου; 18 καὶ εἶπεν Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὸν σίτον καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, 19 καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου Ψυχῇ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ [κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ· ἀναπαύου, φάγε, πίε], εὐφραίνου. 20 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεὸς Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου αἰτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; 21 [Οὕτως ὁ θησαυρίζων αὐτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.]

113. CONCERNING GOD'S CARE

[MATT 6:25-33]	LUKE 12:22-34
Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν	Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς [αὐτοῦ] Διὰ τοῦτο ἰλέγω ὑμῖν ¹ , μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ
	Lk 21:14, 15
	ἂ θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογίαθῆναι, 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντι- στήναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες ¹ οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. (§161)

WH mg: Lk 12:22 ὑμῖν λέγω

Lk 12:11 πῶς ἢ τί with ᾤABLRWXΘ al pler; πῶς D 157. it syr cur pesh etc; τί syr sin

[MATTHEW 6]

τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσθησθε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστι
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;
26 ἐμβλέψατε
εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν

οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε
αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι
ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμ-
νᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν,
οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες
τί φάγωμεν; ἢ τί πίωμεν;.·
ἢ τί περιβαλώμεθα;

LUKE 12

τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσθησθε.
23 ἡ γὰρ ψυχὴ πλεῖον ἐστι
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.
24 κατανοήσατε
τοὺς κόρακας
ὅτι 'οὐ σπείρουσιν οὐδὲ' θερί-
ζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον
οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς
τρέφει αὐτούς·
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε
τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται
'ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι' πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον
δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον
ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι.
29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε
τί φάγητε καὶ τί πίητε,
καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,

WH mg: Lk 12:24 οὐτε σπείρουσιν οὐτε 25 προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ

Lk 12:23 γὰρ with **NBDLXΘ** 3 it etc; AQW 7 it vg al pler om 28 ἀμφιάζει with B; -εῖται DL;
ἀμφιένυσσι AQW XΘ al pler

[MATT 6]		LUKE 12
<p>32 ^απάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν·</p> <p>οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων. 33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. (§39)</p>		<p>30 ^αταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπι- ζητοῦσιν, ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῆζετε τούτων· 31 πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν. 32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμ- νιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασι- λείαν.</p>
<p>[MATT 6:19-21]</p> <p>Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν·</p> <p>20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρώσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·</p> <p>21 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς σου, ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδιά σου. (§39)</p>		<p>33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην·</p> <p> ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει</p> <p>οὐδὲ σῆς διαφθείρει· 34 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.</p>

114. CONCERNING WATCHFULNESS

[Cf Matt 25:3 ff (§166)]		LUKE 12:35-40 Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι
--------------------------	--	--

Mt 6:8
^α μὴ οὖν ὁμοιωθῇτε αὐτοῖς,
οἶδεν γὰρ [ὁ θεός] ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὡν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. (§38)

<p>[MATT 24:43, 44]</p> <p>ἐκείνο δὲ γινώσκετε ὅτι εἰ ἦδαι ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἰσεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. 44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. (§164)</p>		<p>LUKE 12</p> <p>καίόμενοι, 36 καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοί- ξωσιν αὐτῷ. 37 μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περι- ζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐ- τοῖς. 38 κὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ κὰν ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὖρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν ἐκεῖνοι.</p> <p>39 τοῦτο δὲ γινώσκετε ὅτι εἰ ἦδαι ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ¹ ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.</p> <p>40 καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.</p>
---	--	--

115. THE FAITHFUL STEWARD

<p>[MATT 24:45-51]</p> <p>Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς</p>		<p>LUKE 12:41-48</p> <p>Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας; 42 καὶ εἶπεν ὁ κύριος Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος, ὁ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι</p>
---	--	--

WH mg: Lk 12:39 οὐκ ἂν

Lk 12:39 ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ with ABLWXΔΘ it vg pesh al pler; N*D 2 it syr cur etc om — οὐκ with BLW etc; NADXDΘ al pler οὐκ ἂν

[MATT 24]

τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;
 46 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
 ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὐρήσει οὕτως ποιοῦντα·
 47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 48 ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει μου ὁ κύριος,
 49 καὶ ἄρξηται τύπτειν
 τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,
 ἐσθίη δὲ καὶ πίνειν
 μετὰ τῶν μεθύοντων,
 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ᾧρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,
 51 καὶ διχοτομήσει αὐτόν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσεται·
 ἂ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
 βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§165)

LUKE 12

ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
 43 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
 ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως·
 44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 45 ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
 καὶ ἄρξηται τύπτειν
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,
 ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
 καὶ μεθύσκεσθαι,
 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ᾧρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει,
 καὶ διχοτομήσει αὐτόν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ἀπίστων θήσεται.

47 ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς
 τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ
 καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας
 πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσε-
 ται πολλάς· 48 ὁ δὲ μὴ
 γνοὺς ποιήσας δὲ ἄξια πλη-
 γῶν δαρήσεται ὀλίγας. παν-
 τὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητη-
 θήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ
 παρέθεντο πολὺ, περισσότερον
 αἰτήσουσιν αὐτόν.

116. CONCERNING FIRE AND DIVISION

LUKE 12:49-53

Πῦρ ἤλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν
 γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη
 ἀνήφθῃ;

^a Cf §45, p. 71

	[MARK 10:38b]	LUKE 12
<p>[ΜΑΤΤ 10:34-36]</p> <p>Μὴ νομίσῃτε ὅτι ἤλθον</p>	<p>^aδύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; (§140)</p>	<p>50 ^aβάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως ὅτου τελεσθῇ.</p>
<p>βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.</p>		<p>51 δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρε- γενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμὸν.</p>
<p>35 ἤλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον ¹“κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,” 36 καὶ “ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.” (§74)</p>		<p>52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισ- μένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν, 53 διαμερισθήσονται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹“υἱὸς ἐπὶ πατρί,” μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,” πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.”</p>

CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§117, 118

117. INTERPRETING THE TIMES

[ΜΑΤΤ 16:2, 3]		LUKE 12:54-59
<p>ὃ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>[[Ὁψίας γενομένης</p>		<p>“Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις “Ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν,</p>

Mk 10:39b

^a Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε
καὶ τὸ βάπτισμα
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθήσεσθε, (§140)

¹ Mic 7:6

[MATT 16]

λέγετε
Εὐδία,
πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός·

3 καὶ πρωὶ
Σήμερον χεიმῶν,
πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός.

τὸ μὲν πρόσωπον
τοῦ οὐρανοῦ
γινώσκετε διακρίνειν,
τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν·
οὐ δύνασθε.] (§84)

[MATT 5:25, 26]

ἴσθι εὐνοῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ
ἕως οὗτο εἰ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ,

μή ποτέ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτῆς
τῷ ὑπηρέτῃ,

καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ·
26 ἀμὴν λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράν-
την. (§37)

LUKE 12

εὐθέως λέγετε ὅτι
"Ὁμβρος ἔρχεται,

καὶ γίνεται οὕτως·
55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα,
λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται,

καὶ γίνεται.
56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον
τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ
οἴδατε δοκιμάζειν,
τὸν ἱκαιρὸν δὲ¹ τοῦτον
πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν;
57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῶν οὐ
κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 ὥς γὰρ ὑπάγεις μετὰ
τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα,
ἐν τῇ ὁδῷ
δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι
[ἀπ'] αὐτοῦ,
μή ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ σε
βαλεῖ εἰς φυλακὴν.
59 λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν
ἀποδῷς.

118. THE GALILEANS SLAIN BY PILATE

LUKE 13:1-9

Παρήσαν δὲ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν
τὸ αἷμα Πειλάτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. 2 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δοκεῖτε
ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα
πεπόνθασιν; 3 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε. 4 ἡ
ἐκείνοι οἱ δέκα ὁκτώ ἐφ' οὓς ἔπεσαν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, δοκεῖτε

LUKE 13

ὅτι αὐτοὶ ὀφείλεται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλὴμ· 5 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ 'μετανοήσητε' πάντες ὡσαύτως ἀπολείσθε.

6 Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολήν. Συκὴν εἶχεν τις πεφυτευμένη ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εὗρεν. 7 εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· Ἴδου τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὕρισκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; 8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια· 9 κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον— εἰ δὲ μήγε, ἐκκόψεις αὐτήν.

CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§ 119–124

119. THE WOMAN HEALED ON A SABBATH

LUKE 13:10–17

*Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασιν. 11 καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα ὀκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακίψαι εἰς τὸ παντελές. 12 ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου, 13 καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. 14 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἑθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι· Ἐξ ἡμέραι ἐκ τῆς ἡμέρας εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. 15 ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν· Ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λυεῖ τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἁπάγων· ποτίζει; 16 ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτώ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; 17 Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

120. THE PARABLES OF THE MUSTARD SEED AND THE LEAVEN

[MATTHEW 13:31–33]

[MARK 4:30–32]

LUKE 13:18–21

*Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων,

Καὶ ἔλεγεν

Πῶς ὁμοιωσώμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἣ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολὴ θῶμεν; 31 ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὢν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

Ἐλεγεν οὖν

Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιωσώ αὐτήν; 19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

^a Cf Lk 14:5 (§123)

[MATT 13]	[MARK 4]	LUKE 13
<p>ὅταν δὲ αὐξηθῇ μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεταί δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν</p> <p>1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ” καὶ “κατασκηνοῖν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§58)</p> <p>33 “Ἄλλην παραβολὴν [ἐλάλησεν αὐτοῖς]. ‘Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον. (§59)</p>	<p>32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεταί μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ²“ὐπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῖν.” (§58)</p>	<p>καὶ ηὔξησεν</p> <p>καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον, καὶ ¹“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.”</p> <p>20 Καὶ πάλιν εἶπεν Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 21 ὁμοία ἐστὶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμώθη ὅλον.</p>

121. THE QUESTION WHETHER FEW ARE SAVED

[MATT 7:13, 14]		LUKE 13:22-30
<p>Εἰσελθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεία ἔστι καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι’ αὐτῆς·</p> <p>14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμ- μένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν (§43)</p>		<p>Καὶ διεπορεύετο κατὰ πό- λεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερο- σόλυμα. 23 Εἶπεν δέ τις αὐτῷ Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς</p> <p>24 Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας, ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητή- σουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν,</p>

¹ Dan 4:12, 21 Chald² Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23Lk 13:21 ἐκρυψεν with BL min etc; ἐνέκρυψεν ~~MS~~ADWX min etc

[MATT 25:11b, 12]

Κυριε κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν·
 12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
 Ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
 (§166)

[MATT 7:22, 23]

πολλοὶ ἐροῦσιν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ
 ἡμέρᾳ Κύριε κύριε, οὐ ¹“τῷ σῷ
 ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν,” καὶ τῷ
 σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
 καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς
 ἐποιήσαμεν;
 23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι
 Οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς·
 2“ἀποχωρεῖτε ἀπ’ ἐμοῦ
 οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”
 (§43)

[MATT 8:11, 12]

λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
 πολλοὶ ³“ἀπὸ ἀνατολῶν
 καὶ δυσμῶν” ἔξουσιν
 καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ
 Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
 Ἰακώβ

ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·
 12 ^aοἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
 ἐκβληθήσονται
 εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§45)

LUKE 13

25 ἀφ’ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκο-
 δεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν
 θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἐστά-
 ναι καὶ κρούειν τὴν θύραν
 λέγοντες

Κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν
 καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν
 Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

26 τότε ἡρξέσθαι ¹λέγειν
 Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ
 ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις
 ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν
 Οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ·
 2“ἀπόστητε ἀπ’ ἐμοῦ,
 πάντες ἐργάται ἀδικίας.”

28 ^aΕκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,

[Cf v 29 below]

ὅταν ἡδύσηθαι ¹
 Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
 Ἰακώβ
 καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
 ὑμᾶς δὲ
 ἐκβαλλομένους
 ἔξω.

[Cf v 28 above]

^a Cf §45, pp. 70, 71¹ Jer 27:15(34:12); 14:14 ² Ps 6:8 ³ Mal 1:11; Isa 59:19

WH mg: Lk 13:26 ἀρξήσθε 2S δψεσθε

Lk 13:27 λέγων with B 070.; λέγω al pler.; ἀμην λέγω syr sin cur; om **Σ** it vg sah cop pesh etc — οἶδα with BLR etc; ὑμᾶς add **Σ**AWXΔΘ 7 it vg syr sin etc

<p>[Cf Matt 8:11 above]</p> <p>[MATT 19:30]</p> <p>^aΠολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι</p> <p>καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)</p>	<p>[MARK 10:31]</p> <p>^aπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι</p> <p>καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)</p>	<p>LUKE 13</p> <p>29 καὶ ἤξουσιν ¹“ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν” καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.</p> <p>30 ^aκαὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.</p>
---	--	--

122. REPLY TO THE WARNING AGAINST HEROD

<p>[MATT 23:37-39]</p> <p>Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἢ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυναγάγει τὰ</p>		<p>LUKE 13:31-35</p> <p>Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ “Ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτείνειν. 32 καὶ εἶπει αὐτοῖς Πορευθέντες εἴπατι τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ Ἴδοὶ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. 33 πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλὴμ.</p> <p>34 Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἢ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἐαυτῆς</p>
---	--	--

Mt 20:16

^a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. (§138)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

[MATT 23]

νοσσία [αὐτῆς] ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

38 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος
ὑμῶν”^τ.

39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδῃτε ἀπ’ ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.” (§158)

LUKE 13

νοσσίαν ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.

35 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ
οἶκος ὑμῶν.”

λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδῃτέ με
ἕως εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

123. DISCOURSE AT THE TABLE OF A CHIEF PHARISEE

[MATT 12:10b, 11]

^aκαὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες
Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν
θεραπεύειν;

ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

[MARK 3:4]

^aκαὶ λέγει αὐτοῖς
“Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτείνειν;

οἱ δὲ ἐσιώπων. (§32)

LUKE 14:1-24

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν
αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν
ἀρχόντων [τῶν] Φαρισαίων
σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον καὶ
αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι
αὐτόν. 2 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός
τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν
αὐτοῦ.

3 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ
Φαρισαίους

^aλέγων
“Ἐξεστὶν τῷ σαββάτῳ
θεραπεύσαι ἢ οὐ;

οἱ δὲ ἡσύχασαν.

4 καὶ ἐπιλαβόμενος ἴασατο
αὐτόν καὶ ἀπέλυσεν.

Lk 6:9

^aεἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς
Ἐπερωτῶ ὑμᾶς,
εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι; (§32)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

Lk 13:35 ἕως with BLR 79. pesh.; ἕως ἂν \aleph MWXΘ etc

[MATT 12]

11 ^aὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
 Τίς [ἔσται] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς
 ἔξει πρόβατον ἕν,
 καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάβ-
 βασιν εἰς βόθυνον,
 οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;
 (§32)

[MATT 23:12]

^bὍστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑνυτὸν ὑψω-
 θήσεται. (§156)

LUKE 14

5 ^aκαὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν
 Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς

εἰς φρέαρ πεσεῖται,

καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει
 αὐτὸν
 ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;
 6 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκρι-
 θῆναι πρὸς ταῦτα.

7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κε-
 κλημένους παραβολήν, ἐπέχων
 πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξε-
 λέγοντο, λέγων πρὸς αὐτοὺς
 8 Ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς
 γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν
 πρωτοκλισίαν, μὴ ποτε ἐντι-
 μότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ'
 αὐτοῦ, 9 καὶ ἔλθῶν ὁ σὲ καὶ
 αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι Δὸς
 τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ
 μετὰ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τό-
 πον κατέχειν. 10 Ἄλλ' ὅταν
 κληθῇς πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς
 τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν
 ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε ἐρεῖ σοι
 Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον·
 τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον
 πάντων τῶν συνανακειμένων
 σοι.

11 ^bὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται
 καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω-
 θήσεται.

^a Cf Lk 13:15 (§119)

Lk 18:14b

^b ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
 (§134)

Lk 14:5 υἱὸς with ABWΔΘ min 3 it sah pesh etc; δυνος N LX 5 it vg cop etc; πρόβατον D — υἱὸς ἢ βοῦς:
 syr sin βοῦς ἢ δυνος; syr cur υἱὸς ἢ βοῦς ἢ δυνος

LUKE 14

12 Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κληκῷ αὐτόν· Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φάwei τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσιν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά σοι. 13 ἀλλ' ὅταν δοχὴν ποιῇς, κάλει πτωχοὺς, ἀναπίρους, χωλοὺς, τυφλοὺς· 14 καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναι σοι, ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

15 Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 16 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπός τις ἐποίει δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς, 17 καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δεῖπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἔρχεσθε! ὅτι ἤδη ἔτοιμά ἔστιν. 18 καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἀγρὸν ἡγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθὼν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 19 καὶ ἕτερος εἶπεν· Ζεύγη βοῶν ἡγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 20 καὶ ἕτερος εἶπεν· Γυναικὰ ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. 21 καὶ παραγενόμενος ὁ δούλος ἀπήγ-

[Cf Mt 22:1-10 (§151)]

LUKE 14

γειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα.
τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης
εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ "Ἐξ-
ελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας
καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ
τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπίρους
καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσά-
γαγε ὧδε. 22 καὶ εἶπεν ὁ
δοῦλος Κύριε, γέγονεν ὁ
ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν.
23 καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς
τὸν δοῦλον "Ἐξελθε εἰς τὰς
ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγ-
κασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ
μου ὁ οἶκος· 24 λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκεί-
νων τῶν κεκλημένων γεύσεται
μου τοῦ δείπνου.

124. DISCOURSE ON COUNTING THE COST

LUKE 14:25-35

Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχ-
λοι πολλοί, καὶ στραφεὶς
εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
26 Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με
καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ
καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς
ἀδελφάς,
ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
27 ὅστις οὐ βαστάζει
τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

[ΜΑΤΤ 10:37, 38]

Ὁ φιλῶν πατέρα
ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν
υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ἃ καὶ ὁ οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. (§74)

Mt 16:24b

ἃ Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

Mk 8:34b

ἃ Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

Lk 9:23b

ἃ Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἁρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

LUKE 14

28 τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων
 πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶ-
 τον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπά-
 νην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν;
 29 ἵνα μὴ ποτε θέντος αὐτοῦ
 θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος
 ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦν-
 τες ἄρξωνται αὐτῷ ἐμπαίξιν
 30 λέγοντες ὅτι Οὗτος ὁ
 ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν
 καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.
 31 ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος
 ἐτέρῳ βασιλεῖ συνβαλεῖν εἰς
 πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον
 βουλευσεται εἰ δυνατός ἐστιν
 ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι
 τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων
 ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; 32 εἰ
 δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω
 ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλλας
 ἐρωτᾷ 'πρὸς' εἰρήνην. 33
 οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ
 ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαν-
 τοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται
 εἶναί μου μαθητής.

[MARK 9:50a]

Καλὸν τὸ ἄλας·

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἄναλον γένηται,
 ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)

[MATTH 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
 ἐν τίνι ἀλισθήσεται;
 εἰς οὐδὲν

ἰσχύει ἔτι
 εἰ μὴ βληθὲν ἔξω
 καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
 (§35)

34 Καλὸν οὖν τὸ ἄλας·

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
 ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς
 κοπρίαν
 εὐθετόν ἐστιν·
 ἔξω βάλλουσιν αὐτό.

^a Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

^a Cf §47, p. 74

CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§ 125-127

125. THE LOST SHEEP

[MATT 18:12-14]

τί ὑμῖν δοκεῖ;
 ἐὰν γένηται τινι ἀνθρώπῳ
 ἑκατὸν πρόβατα
 καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν,
 οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα
 ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
 καὶ πορευθεὶς ζητεῖ
 τὸ πλανώμενον;
 13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό,
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ
 μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα
 ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 οὕτως
 οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ
 πατρὸς μου¹
 τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν
 τούτων. (§95)

LUKE 15:1-7

*Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες
 πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 καὶ διεγόγγυζον οἱ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. 3 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων

4 Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν
 ἔχων ἑκατὸν πρόβατα
 καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
 οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα
 ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
 καὶ πορεύεται ἐπὶ
 τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό;
 5 καὶ εὕρων

ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
 αὐτοῦ χαίρων,
 [Cf v 7 below]

6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον
 συναλεῖ τοὺς φίλους καὶ
 τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς
 Συγχάριτέ μοι ὅτι εὔρον τὸ
 πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.
 7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως
 χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
 ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
 ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις
 οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
 μετανοίας.

126. THE LOST COIN

LUKE 15:8-10

Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὗ εὑρῇ; 9 καὶ εὐρόῦσα συνακαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα. Συνχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. 10 οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶν μετανοούντι.

127. THE LOST SON

LUKE 15:11-32

Εἶπεν δὲ ὁ ἄνθρωπος τις εἶχεν δύο υἱούς. 12 καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας· ὁ δὲ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. 13 καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν. καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. 14 δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. 15 καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. 16 καὶ ἐπεθύμει χορτασθῆναι ἐκ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. 17 εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη. Πόσοι μισθιοὶ τοῦ πατρὸς μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ὥδε ἀπόλλυμαι. 18 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ. Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, 19 οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. 20 Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακράν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη καὶ ὀραμὴν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 21 εἶπεν δὲ ὁ υἱὸς αὐτῷ. Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου [ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου]. 22 εἶπεν δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ. Ταχὺ ἐξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, 23 καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, 24 ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἠνέστη, ἦν ἀπολωλὼς καὶ ἐνέβη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεισθαι. 25 ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν, 26 καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη ταῦτα. 27 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι. Ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. 28 ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. Ἴδοὺ τὸσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἓνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. 30 ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ τῶν πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν σιτευτόν μόσχον. 31 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἔστιν. 32 εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἔζησεν, καὶ ἀπολωλὼς καὶ ἐνέβη.

CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS,
AND AVARICE, §§128-131

128. THE UNJUST STEWARD

LUKE 16:1-13

Ἔλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 2 καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου, οὐ γὰρ δύνη ἔτι οἰκονομεῖν. 3 εἶπεν δὲ ἐν αὐτῷ ὁ οἰκονόμος· Τί ποιήσω ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. 4 ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. 5 καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἑκαστὸν τῶν χρεοφιλῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ· Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; 6 ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ἑταχέως γράψον πεντήκοντα. 7 ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν· Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ· Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. 8 καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι

[MATT 6:24]

Οὐδεὶς δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει·
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
 καὶ μαμωνᾷ. (§39)

129. CONCERNING THE LAW AND THE KINGDOM

[MATT 11:13]

πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ
 νόμος
 ἕως Ἰωάνου ἐπροφήτευσαν· (§47)

LUKE 16

ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς
 εἰς τὴν γενεὰν τὴν αὐτῶν
 εἰσίν. 9 Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω,
 αὐτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ
 τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα
 ὅταν ἐκλίπη δέξωνται ὑμᾶς
 εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. 10
 ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν
 πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν
 ἐλαχίστῳ ἀδικὸς καὶ ἐν πολ-
 λῷ ἀδικός ἐστιν. 11 εἰ οὖν
 ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ
 οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς
 ὑμῖν πιστεύσει; 12 καὶ εἰ ἐν
 τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγέν-
 εσθε, τὸ ἡμέτερον¹ τίς ἰδώσει
 ὑμῖν¹;

13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
 καὶ μαμωνᾷ.

LUKE 16:14-18

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ
 Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρ-
 χοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐ-
 τόν. 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
 Ἰμεῖς ἐστέ οἱ δικαιοῦντες
 αὐτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ-
 πων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς
 καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν
 ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

16 Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται
 μέχρι Ἰωάνου

[MATT 11:12]

ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν
 Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι
 ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
 βιάζεται,
 καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν.
 (§47)

[MATT 5:18]

ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
 ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
 ἰῶτα ἓν ἢ μία κερέα
 οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου
 ἕως [ἂν] πάντα γένηται. (§36)

[MATT 5:32]

^a Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
 πᾶς ὁ ἀπολύων
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 παρεκτὸς λόγου πορνείας

ποιεῖ αὐτήν μοιχευθῆναι
 [, καὶ ὁς ἐὰν ἀπολελυμένην
 γαμήσῃ
 μοιχᾶται]. (§37)

LUKE 16

ἀπὸ τότε

ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
 εὐαγγελίζεται
 καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

17 Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν
 τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
 παρελθεῖν
 ἢ τοῦ νόμου ἑμίαν κερέα¹
 πεσεῖν.

18 ^a Πᾶς ὁ ἀπολύων
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
 μοιχεύει,
 καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
 γαμῶν
 μοιχεύει.

130. THE RICH MAN AND LAZARUS

LUKE 16:19-31

Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος
 καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. 20 πτωχὸς δέ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα
 αὐτοῦ εἰλκωμένος 21 καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης

Mt 19:9

^a Ἐγὼ δὲ ὑμῖν ὅτι
 ὁς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
 καὶ γαμήσῃ ἄλλην
 μοιχᾶται.¹ (§135)

Mk 10:11, 12

^a καὶ λέγει αὐτοῖς
 Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
 καὶ γαμήσῃ ἄλλην
 μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν,
 12 καὶ ἐὰν αὕτῃ ἀπολύσασα
 τὸν ἄνδρα αὐτῆς
 γαμήσῃ ἄλλον
 μοιχᾶται. (§135)

WH mg: Lk 16:17 κέρειαν μίαν

LUKE 16

τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. 22 ἐγένετο δὲ ἀποθαιεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. 23 καὶ ἐν τῷ ᾧ ἔπαρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. 24 καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. 25 εἶπεν δὲ Ἀβραάμ Τέκνον, μὴ στήθῃς ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. 26 καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. 27 εἶπεν δὲ Ἐρωτῶ σε οὖν, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, 28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὅπως διαμαρτῖνῃται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. 29 λέγει δὲ Ἀβραάμ Ἐχουσι Μωυσῆα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκούστωσαν αὐτῶν. 30 ὁ δὲ εἶπεν Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἕαν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς μετανοήσουσιν. 31 εἶπεν δὲ αὐτῷ Εἰ Μωυσῆς καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἕαν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

131. CONCERNING FORGIVENESS AND FAITH

[MATT 18:7]

Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
σκανδάλων·
ἀνάγκη γὰρ
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. (§94)

[MATT 18:6]

ὁς δ' ἂν σκανδαλίσῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρι αὐτῷ
ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὄνικος
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ καταποντισθῇ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.
(§94)

[MATT 18:15]

Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός
σου,

LUKE 17:1-10

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ

Ἀνένδεκτόν ἐστιν
τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν,
πλὴν οὐαὶ
δι' οὗ ἔρχεται·

[MARK 9:42]

Καὶ ὁς ἂν σκανδαλίσῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων,
καλὸν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον
εἰ περικείται μύλος ὄνικος
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ βέβληται
εἰς τὴν θάλασσαν. (§94)

2 λυσιτελεῖ αὐτῷ
εἰ λίθος μυλικὸς περικείται
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ ἔρριπται
εἰς τὴν θάλασσαν
ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ
τῶν μικρῶν τούτων ἓνα.
3 προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐὰν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου

[MATT 18]

ὑπαγε ἔλεγχον αὐτὸν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου· (§96)

[MATT 18:21, 22]

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν
[αὐτῷ]
Κύριε, ποσάκις
ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου
καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;
22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις

ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.
(§98)

[MATT 21:21]

ἡποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς
ᾠ Ἄμην λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν

καὶ μὴ διακριθῇτε,

οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἰπητε

ᾠ Ἀρθῇτι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται· (§147)

[MARK 11:22, 23]

καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς

ᾠ Ἐχετε πίστιν θεοῦ·

23 ᾠ Ἄμην λέγω ὑμῖν

ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ

ᾠ Ἀρθῇτι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτῷ. (§147)

LUKE 17

ἐπιτίμησον αὐτῷ,

καὶ ἐὰν μετανοήσῃ
ἄφες αὐτῷ·

4 καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
ἀμαρτήσῃ εἰς σέ

καὶ ἑπτάκις
ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ λέγων
Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ.

5 Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι
τῷ κυρίῳ Πρόσθετε ἡμῖν πίστιν.
6 εἶπεν δὲ ὁ κύριος

ᾠ Εἰ ἔχετε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,

ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ
[ταύτῃ]
ᾠ Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι
ἐν τῇ θαλάσσῃ·

καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Mt 17:20b

ᾠ Ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,
ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάββα ἔνθεν
ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. (§89)

LUKE 17

7 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δούλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ Εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε, 8 ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ Ἑτοιμάσον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πῖω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; 9 μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; 10 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§ 132-134

132. THE TEN LEPERS

LUKE 17:11-19

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας. 12 Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην ἠπήντησαν¹ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἠνέστησαν¹ πόρρωθεν, 13 καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. 14 καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες ¹“ἐπιδείξατε” ἑαυτοὺς “τοῖς ἱερεῦσιν.” καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. 15 εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, 16 καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης. 17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐχ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ [δὲ] ἐννέα ποῦ; 18 οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος; 19 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

133. THE COMING OF THE KINGDOM

LUKE 17:20-18:8

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀπεκρίθη

¹ Lev 13:49

WH mg: Lk 17:12 ὑπήντησαν | ἔστησαν

<p>[MATT 24:23, 26, 27]</p> <p>Τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ 'Ιδοὺ ὧδε ὁ χριστός ἢ Ὡδε, μὴ πιστεύσητε' . . . 26 ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν 'Ιδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθῃτε 'Ιδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε' 27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου* (§162)</p> <p>[MATT 16:21]</p> <p>^aΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο 'Ιησοῦς Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν</p>	<p>[MARK 13:21]</p> <p>Καὶ τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ "Ἴδε ὧδε ὁ χριστός "Ἴδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε' (§162)</p> <p>[MARK 8:31]</p> <p>^aΚαὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι</p>	<p>LUKE 17</p> <p>αὐτοῖς καὶ εἶπεν Οὐκ ἔρχε- ται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, 21 οὐδὲ ἐροῦ- σιν 'Ιδοὺ ὧδε ἢ 'Εκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. 22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα- θητάς 'Ελεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν καὶ οὐκ ὄψεσθε.</p> <p>23 καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν 'Ιδοὺ 'Εκεῖ ἢ¹ 'Ιδοὺ ὧδε·</p> <p>μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε.</p> <p>24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου¹.</p> <p>25 ^aπρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι</p>
--	--	---

^a Cf Mt 17:22, 23 (§90); ^a Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 20:18 (§139)

34 (§139)

Lk 9:22a

^a εἰπὼν ὅτι
Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
πολλὰ παθεῖν
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι

[MATT 16]

^aἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. (§87)

[MATT 24:37-39]

ὥσπερ γὰρ
αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·
38 ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις
[ἐκείναις] ταῖς πρὸ τοῦ
κατακλυσμοῦ
τρώγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες,
ἄχρι ἧς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”
39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν
ἕως ἥλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἦρεν ἅπαντας,

οὕτως ἔσται
ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. (§164)

[MARK 8]

^aὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν
ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·
(§87)

LUKE 17

^aἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26 καὶ καθὼς ἐγένετο
ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἥσθιον, ἔπινον,
ἐγάμου, ἐγαμίζοντο,
ἄχρι ἧς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”

καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἀπώλεσεν ¹πάντας.
28 ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν
ταῖς ἡμέραις Δῶτ· ἥσθιον,
ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν,
ἐφύτευον, ῥυτιζοῦν· 29 ἡ
δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Δῶτ ἀπὸ
Σοδόμων, ²“ἐβρέξεν πῦρ καὶ
θεῖον ἀπ’ οὐρανοῦ” καὶ ἀπώλε-
σεν ¹πάντας.
30 κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται

ἡ ἡμέρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἀποκαλύπτεται.

Lk 9:22b

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ¹ἐγερθῆναι. (§87)
Cf Lk 9:44 (§90); 18:31-33
(§139)

¹ Gen 7:7 ² Gen 19:24

[MATT 24:17, 18]	[MARK 13:15, 16]	LUKE 17
<p>α^ο ἐπὶ τοῦ δώματος</p> <p>μὴ καταβάτω</p> <p>ἄραι</p> <p>τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,</p> <p>18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ</p> <p>μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω</p> <p>ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)</p>	<p>α^ο τ ἐπὶ τοῦ δώματος</p> <p>μὴ καταβάτω</p> <p>μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι</p> <p>ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,</p> <p>16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν</p> <p>μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω</p> <p>ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)</p>	<p>31 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ</p> <p>α^οδς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος</p> <p>καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ,</p> <p>μὴ καταβάτω</p> <p>ἄραι αὐτά,</p> <p>καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως</p> <p>μὴ ¹“ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”</p> <p>32 μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.</p>
<p>[MATT 10:39]</p> <p>β^ο εὐρῶν</p> <p>τὴν ψυχὴν αὐτοῦ</p> <p>ἀπολέσει αὐτήν,</p> <p>καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ</p> <p>ἔνεκεν ἐμοῦ</p> <p>εὐρήσει αὐτήν. (§74)</p>		<p>33 β^ος ἐὰν ζητήσῃ</p> <p>τὴν ψυχὴν αὐτοῦ</p> <p>περιποιήσασθαι</p> <p>ἀπολέσει αὐτήν,</p> <p>δς δ' ἂν ἀπολέσει</p> <p>ζωογονήσει αὐτήν.</p>
<p>[MATT 24:40, 41]</p> <p>τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ,</p> <p>εἰς παραλαμβάνεται</p> <p>καὶ εἰς ἀφίεται·</p> <p>41 δύο ἀλήθουσαι</p> <p>ἐν τῷ μύλῳ,</p> <p>μία παραλαμβάνεται</p> <p>καὶ μία ἀφίεται. (§164)</p>		<p>34 λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ</p> <p>ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης [μῖας]</p> <p>ὁ εἰς παραλημφθήσεται</p> <p>καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται·</p> <p>35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι</p> <p>ἐπὶ τὸ αὐτό,</p> <p>ἢ μία παραλημφθήσεται</p> <p>ἢ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται.</p> <p>37 καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν</p>

Mt 16:25	Mk 8:35	α Cf Lk 21:21 (§162)
<p>β δς γὰρ ἐὰν θέλῃ</p> <p>τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι</p> <p>ἀπολέσει αὐτήν·</p> <p>δς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ</p> <p>ἔνεκεν ἐμοῦ</p> <p>εὐρήσει αὐτήν. (§87)</p>	<p>β δς γὰρ ἐὰν θέλῃ</p> <p>τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι</p> <p>ἀπολέσει αὐτήν·</p> <p>δς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ</p> <p>ἔνεκεν [ἐμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου</p> <p>σώσει αὐτήν. (§87)</p>	<p>β δς γὰρ ἂν θέλῃ</p> <p>τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι,</p> <p>ἀπολέσει αὐτήν·</p> <p>δς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ</p> <p>ἔνεκεν ἐμοῦ,</p> <p>οὗτος σώσει αὐτήν. (§87)</p>

¹ Gen 19:26Lk 17:33 ἀπολέσει² with **Σ**ALR etc; ἀπολέσῃ BDEWΘ etc; ALWΔ al pler add αὐτήν min cop; al pler om ὁ 35 ἢ μία with BDRΘ min; ALWX al pler om ἢ34 ὁ εἰς **Σ**BΘ

[ΜΑΤΤ 24:28]

ὅπου ἔσθ' ἡ τὸ πτώμα, ἐκεῖ
συναχθήσονται οἱ ἄετοι. (§162)

LUKE 17-18

αὐτῷ Ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς

"Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ
καὶ οἱ ἄετοι ἐπισυναχθήσονται.

1 Ἐλεγεν δὲ παραβολὴν
αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε
προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ
ἐγκακεῖν, 2 λέγων Κριτῆς
τις ἦν ἐν τινι πόλει τὸν θεὸν
μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον
μὴ ἐντρέπόμενος. 3 χήρα δὲ
ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ ἤρ-
χετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα
Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδι-
κου μου. 4 καὶ οὐκ ἤθελεν
ἐπὶ χρόνον, μετὰ ταῦτα δὲ
εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Εἰ καὶ τὸν
θεὸν οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἄν-
θρωπον ἐντρέπομαι, 5 διὰ γε
τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν
χήραν ταύτην ἐκδικήσω αὐτήν,
ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη
ὑπωπιάξῃ με. 6 Εἶπεν δὲ
ὁ κύριος Ἀκούσατε τί ὁ
κριτῆς τῆς ἀδικίας λέγει·
7 ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν
ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
τῶν βιώντων αὐτῷ ἡμέρας
καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ
ἐπ' αὐτοῖς; 8 λέγω ὑμῖν ὅτι
ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν
ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει
τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

134. THE PHARISEE AND THE PUBLICAN

LUKE 18:9-14

Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς
πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰ-
σὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενοῦντας

LUKE 18

τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην. 10 Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. 11 ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν¹ προσήνευχετο Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὥσπερ¹ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὥς οὗτος ὁ τελώνης. 12 νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι. 13 ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στήθος ἑαυτοῦ λέγων Ὁ θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. 14 λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκείνων^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§135-141

135. CONCERNING DIVORCE

MATTHEW 19:3-12

Καὶ προσῆλθαν αὐτῷ Φαρι-
σαῖοι
πειράζοντες αὐτὸν
καὶ λέγοντες

MARK 10:2-12

Καὶ [προσελθόντες Φαρισαῖοι]
ἐπηρώτων αὐτὸν

Mt 23:12

^a Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§156)

Lk 14:11

^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται (§123)

WH mg: Lk 18:10 ὁ 11 πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα ὥς

MATT 19

Εἰ ἔξεστιν
ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
[Cf vv 7, 8 below]

Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι
ὁ κτίσας ἀπ' ἀρχῆς
1¹ ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν αὐτούς²
5 καὶ εἶπεν

2² Ὕνεκα τούτου καταλείψει
ἄνθρωπος
τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα

καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ
αὐτοῦ,
καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν³;

6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ σὰρξ μία⁴

8 οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

7 λέγουσιν αὐτῷ

Τί οὖν Μωυσῆς ἐνετείλατο
3³ δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου
καὶ ἀπολῦσαι τ⁴;

8 λέγει αὐτοῖς ὅτι Μωυσῆς
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν

MARK 10

εἰ ἔξεστιν
ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι,

πειράζοντες αὐτόν.

3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωυσῆς;

4 οἱ δὲ εἶπαν

Ἐπέτρεψεν Μωυσῆς

3³ βιβλίον ἀποστασίου γράψαι
καὶ ἀπολῦσαι."

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν
ταύτην⁴

6 ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως

1¹ ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν [αὐτούς].

7 2² ὕνεκεν τούτου καταλείψει
ἄνθρωπος
τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν
μητέρα,

8 καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν³;

ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ μία σὰρξ⁴

9 ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

[Cf vv 3-5 above]

¹ Gen 1:27 ² Gen 2:24 ³ Deut 24:1(3)

WH mg. Mt 19:7 αὐτήν

Mk 10:7 AC DLNWX ΔΘ (ACLND etc τῇ γυναικὶ) it vg cop sah al pler add καὶ προσκολληθήσεται πρὸς
γυναῖκα αὐτοῦ; **SB** l min go om

MATT 19	MARK 10	
ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως.	10 Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν. 11 ^a καὶ λέγει αὐτοῖς	
9 ^a λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι		[LUKE 16:18]
ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται. ¹	Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν, 12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται.	^a Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. (§129)
10 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμήσαι. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον, ἀλλ' οἷς δέδοται. 12 εἰσὶν γὰρ εὐνού- χοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνούχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνούχοι οἵτινες εὐνούχισαν		

Mt 5:32

^a Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας
ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι[,
καὶ ὅς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾶται]. (§37)

WH mg: Mt 19:9 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται.

Mt 19:9 ὅτι with Σ CI,WΔO al pler; BDZ 7 it om — μὴ ἐπὶ πορνείᾳ with Σ CN,WZΘ al pler; BD 1, 33. it syr sin cur sah cop etc παρεκτὸς λόγου πορνείας — καὶ γαμήσῃ ἄλλην with Σ CDW (om kai) ZΘ al pler; BNΣ*cop etc om — μοιχᾶται with Σ 1DWZΘ al pler; ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι BC*NS*cop etc — μοιχᾶται (without addition) with Σ DL min 9 it syr sin cur sah etc; BCIN,WZΘ al pler add καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας (γαμῶν C*IN,WΔΘ etc) μοιχᾶται

MATT 19

ἐαντοὺς διὰ τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος
χωρεῖν χωρεῖτω.

136. BLESSING LITTLE CHILDREN

MATT 19:13-15

Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ
παιδιά,
ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς
καὶ προσεύχεται·
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν ὅτι
"Ἀφετε τὰ παιδιά
καὶ μὴ κωλύετε αὐτά
ἐλθεῖν πρὸς με,

τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[MATT 18:3]

καὶ εἶπεν Ὁ μὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γέννησθε

ὥς τὰ παιδιά,
οὐ μὴ εἰσέλθῃτε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
(§92)

15 καὶ

ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς
ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

MARK 10:13-16

Καὶ προσέφερον αὐτῷ
παιδιά
ἵνα αὐτῶν ἅψηται·
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς
"Ἀφετε τὰ παιδιά
ἐρχεσθαι πρὸς με,
μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὥς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

16 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ
κατευλόγει
τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.

LUKE 18:15-17

Προσέφερον δὲ αὐτῷ
καὶ τὰ βρέφη
ἵνα αὐτῶν ἅπτηται·
ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐπετίμων αὐτοῖς.
16 ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσεκαλέσατο [αὐτὰ] λέγων
"Ἀφετε τὰ παιδιά
ἐρχεσθαι πρὸς με
καὶ μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

17 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὥς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

137. THE RICH YOUNG MAN

MATT 19:16-30

Καὶ
ἰδοὺ εἰς προσελθὼν αὐτῷ·

MARK 10:17-31

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ
εἰς ὁδὸν
προσδραμὼν εἰς

LUKE 18:18-30

Καὶ

WH mg; Mt 19:14 αὐτοῖς

Mt 19:14 εἶπεν (without addition) with B9 al pler; ⁸CDLMW vg syr cur pesh etc add αὐτοῖς
Mk 10:13 ἐπετίμησαν with ⁸BCLD cop etc; ADNWX9 al pler ἐπετίμων

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
εἶπεν Διδάσκαλε, τί ἐγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον;	καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 18 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός.	ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων Διδέσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 19 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς [ὁ] θεός.
17 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἰς ἐστὶν ὁ ἀγαθός· εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἴτῃρ ¹ τὰς ἐντολάς. 18 ἴλεγει αὐτῷ Ποίας; ¹ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη ¹ Τὸ ¹ “Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις, 19 ³ Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα,” καὶ ^{α4} “Ἀγαπήσεις τὸν πλη- σίον σου ὡς σεαυτόν.” 20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος Ἰταῦτα πάντα ἐφύλαξα· τί ἔτι ὑστερῶ;	19 τὰς ἐντολάς οἶδας ¹ “Μὴ φονεύσης, Μὴ μοιχεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης,” Μὴ ἀποστερήσης, ³ “Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.” 20 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφύλαξά μιν ἐκ νεότητός μου. 21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἡγάπησεν αὐτόν καὶ εἶπεν αὐτῷ	20 τὰς ἐντολάς οἶδας ² “Μὴ μοιχεύσης, Μὴ φονεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης,” ³ “Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.” 21 ὁ δὲ εἶπεν Ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητος. 22 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ

^a Cf Mt 22:39 (§154)^a Cf Mk 12:31 (§154)^a Cf Lk 10:27 (§103)¹ Ex 20:13-16; Deut 5:17-20
Lev 19:18² Ex 20:12-16; Deut 5:16-20³ Ex 20:12; Deut 5:16

WH mg: Mt 19:17 τήρησον

18 Ποίας; φησίν. | εἶπεν

20 Πάντα ταῦτα

21 λέγει

Mt 19:16 Διδάσκαλε with **ΣBDL** 3 it etc; CDW^Θ al pler add ἀγαθέ — σχῶ with BD^Θ Or; C(?)W^Δ al pler ἔχω; **ΣL** min cop syr sin cur etc κληρονομήσω 17 Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ with **ΣBD** (τοῦ om) L^Θ it vg syr sin cur etc; Τί με λέγεις ἀγαθόν CW^Δ (λέγεις om) 2 it pesh sah al pler — εἰς ἐστὶν ὁ ἀγαθός with **ΣBD** (ὁ om) L^Θ it syr sin cur (ὁ θεός add); οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἰς ὁ θεός CW^Δ 5 it pesh al pler 20 ἐφύλαξα with **ΣBDL** etc; ἐφύλαξά μιν CW al pler; CD (μου om) W it sah cop al pler add ἐκ νεότητός μου Mk 10:19 μὴ ἀποστερήσης with **ΣACDLX** etc; BKW^Δ min syr sin arm etc om

MATT 19

Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι,
ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρ-
χοντα καὶ δὸς [τοῖς] πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος
τὸν λόγον [τοῦτον]
ἀπῆλθεν λυπούμενος,
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος
δυσκόλως

εἰσελεύσεται

εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν,¹
εὐκοπώτερόν ἐστιν
κάμηλον διὰ τῆρας¹
ραφίδος εἰσελθεῖν
ἢ πλούσιον¹ εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ.

25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐξεπλήσσοντο σφόδρα
λέγοντες

Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

26 ἐμβλέψας δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

MARK 10

Ἐν σε ὑστερεῖ.
ὑπάγε ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ δὸς [τοῖς] πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανῷ,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
22 ὁ δὲ στυγνάσας
ἐπὶ τῷ λόγῳ
ἀπῆλθεν λυπούμενος,
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Καὶ περιβεβήμενος
ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Πῶς δυσκόλως

οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσελεύσονται.

24 οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο
ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέ-
γει αὐτοῖς Τέκνα, πῶς δύσ-
κόλόν ἐστιν εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

25 εὐκοπώτερόν ἐστιν
κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς¹
ραφίδος διελθεῖν
ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 οἱ δὲ
περισσῶς ἐξεπλήσσοντο
λέγοντες πρὸς αὐτόν

Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 ἐμβλέψας αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς λέγει

LUKE 18

Ἔτι ἐν σοὶ λείπει.
πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ διάδος πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι.
23 ὁ δὲ ἀκούσας
ταῦτα
περίλυπος ἐγενήθη,
ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν
[ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν

Πῶς δυσκόλως

οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσπορεύονται.

25 εὐκοπώτερον γὰρ ἐστιν
κάμηλον διὰ τρήματος
καμήλου εἰσελθεῖν
ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες
Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 ὁ δὲ εἶπεν

WH mg: Mt 19:24 ὑμῖν ὅτι | τρυπήματος | διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰσελθεῖν

Mk 10:25 τῆς τρυμαλιᾶς τῆς

Mt 19:24 τρήματος with **Σ***B Or; DLWZX al pler τρυπήματος; CKΘΣ etc τρυμαλιᾶς — εἰσελθεῖν with **Σ**OLWΔ sah cop syr sin pesh al pler; BDΧθ it vg syr cur διελθεῖν etc — πλούσιον (without addition) with **Σ**LZ syr cur etc; BDθ it vg sah cop pesh etc add εἰσελθεῖν; CWXΣ al pler add εἰσελθ. after θεοῦ
Mk 10:25 διελθεῖν with BC it vg etc; **Σ**LWΧΔΘ syr sin etc εἰσελθεῖν Lk 18:25 τρήματος with **Σ**BD
49; LRθ 157. etc τρυπήματος; τρυμαλιᾶς **Δ**WΧΔ al pler — εἰσελθεῖν with **Σ**BLRWX cop pesh al pler; **Δ**Θθ
it vg syr sin cur etc διελθεῖν

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
Παρά ανθρώποις τούτο αδύνα- τόν ἐστιν,	Παρά ανθρώποις αδύνατον ἀλλ' οὐ παρά θεῷ, 1“πάντα” γάρ “δυνατὰ πα- ρὰ [τῷ] θεῷ.”	Τὰ ἀδύνατα παρὰ ανθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.
1“παρὰ” δὲ “θεῷ πάντα δυνατά.”	28 Ἦρξατο λέγειν ὁ Πέ- τρος αὐτῷ	28 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος
27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; 28 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολου- θήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγε- σίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,	Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμεν σοι.	Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολουθήσαμεν σοι.
καθήσθε καὶ ἑμεῖς ¹ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.	29 ἔφη ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ [ἔνεκεν] τοῦ εὐαγγελίου, 30 ἂν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελ- φάς καὶ ἑμεῖς ¹ καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν,	[LUKE 22:30b] καὶ ἑμεῖς ¹ ἐπὶ θρόνων τὰς δώδεκα φυλὰς κρίνοντες τοῦ Ἰσραήλ. (§173) 29 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφούς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα εἵνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, 30 ὃς οὐχὶ μὴ ἑλάβῃ ¹ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ

¹ Gen 18:14; Job 42:2; Zech 8:6 LXX

WH mg: Mt 19:28 αὐτοὶ 29 ἀδελφούς ἢ . . . ἀγροὺς ἢ οἰκίας Mk 10:30 μητέρα Lk 18:30 ἀπολάβῃ

Mt 19:29 μητέρα without addition with BD 7 it syr sin Or; NCWXΘ 7 it syr cur sah al pler add ἢ
γυναῖκα — πολλαπλασίονα with BL sah Or etc; ἑκατονταπλασίονα NCWΘ it vg syr sin cur pesh al pler
Mk 10:27 τῷ; BΘ 124. om 28 ἠκολουθήκαμεν with BCDW; XAΘ ἡγάγαμεν 29 ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ; N om

MATT 19

καὶ
ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

30 ^aΠολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι
ἔσχατοι
καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.

MARK 10

καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ
ζωὴν αἰώνιον.

31 ^aπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι
ἔσχατοι
καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι.

LUKE 18

καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ
ζωὴν αἰώνιον.

[LUKE 13:30]

^aκαὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι
οἱ ἔσονται πρῶτοι,
καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται
ἔσχατοι. (§121)

138. THE VINEYARD AND THE HUSBANDMEN

MATT 20:1-16

Ὅμοία γάρ ἐστιν ἡ βα-
σιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ
οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐξῆλθεν ἄμα
πρῶτὶ μισθώσασθαι ἐργάτας
εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ·
2 συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν
ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέ-
ραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν
ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 καὶ ἐξελ-
θὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν
ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ
ἀργούς· 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν
Ἵπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν
ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἕαν ᾗ δίκαιον
δώσω ὑμῖν· οἱ δὲ ἀπήλθον.
5 πάλιν [δὲ] ἐξελθὼν περὶ ἑκ-
την καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν
ὡσαύτως. 6 περὶ δὲ τὴν ἐνδε-
κάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους
ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς
Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν
ἡμέραν ἀργοί; 7 λέγουσιν
αὐτῷ Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισ-
θώσατο· λέγει αὐτοῖς Ἵπά-
γετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπε-
λῶνα. 8 ὁ ψίλος δὲ γενομένης

Mt 20:16

^a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι
πρῶτοι
καὶ οἱ πρῶτοι
ἔσχατοι. (§138)

MATT 20

λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος
τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον
τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος ^τ τὸν
μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν
ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
9 ἔλθόντες δὲ οἱ περὶ τὴν
ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ
δηνάριον. 10 καὶ ἔλθόντες οἱ
πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον
λήψονται· καὶ ἔλαβον [τὸ]
ἀνὰ δηνάριον καὶ αὐτοί.
11 λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον
κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου 12 λέ-
γοντες· Οὗτοι οἱ ἐσχατοὶ μίαν
ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ^τ αὐ-
τοὺς ἡμῖν¹ ἐποίησας τοῖς βασ-
τάσαι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας
καὶ τὸν καύσωνα. 13 ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς ^τ ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν¹
Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ
δηναρίου συνεφώνησάς μοι;
14 ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπάγε·
θέλω ^τ δέ¹ τούτῳ τῷ ἐσχατῷ
δοῦναι ὡς καὶ σοί· 15 οὐκ
ἐξεστὶν μοι ὁ θέλω ποιῆσαι
ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός
σου πονηρὸς ἐστίν ὅτι ἐγὼ
ἀγαθὸς εἰμι;

16 ^αΟὕτως ἔσονται οἱ ἐσχατοὶ
πρῶτοι
καὶ οἱ πρῶτοι ἐσχατοί.

[LUKE 13:30]

^α καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἐσχατοὶ οἱ ἔσονται
πρῶτοι,
καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἐσχατοί.
(§121)

139. PREDICTION OF THE CRUCIFIXION

MATT 20:17-19

Ἰσχυρὸν δὲ ἀναβαίνειν
Ἰησοῦς¹ εἰς Ἱεροσόλυμα

MARK 10:32-34

Ἰσχυρὸν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀνα-
βαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα,

LUKE 18:31-34

Mt 19:30

^α Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἐσχατοὶ
καὶ ἐσχατοὶ πρῶτοι. (§137)

Mk 10:31

^α πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἐσχατοὶ
καὶ οἱ ἐσχατοὶ πρῶτοι (§137)

WH mg: Μτ 20·8 αὐτοῖς

12 ἡμῖν αὐτοῖς

13 εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν

14 [ἐγὼ]

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς

MATT 20

παρέλαβεν
τοὺς δώδεκα [μαθητὰς]
κατ' ἰδίαν,
καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς
18 Ἴδου ἀναβαίνομεν
εἰς Ἱεροσόλυμα,

^aκαὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ-
σιν
καὶ γραμματεῦσιν, καὶ
κατακρινούσιν αὐτὸν [θανάτῳ],
19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν
τοῖς ἔθνεσιν
εἰς τὸ ἐμπαῖξαι

καὶ μαστιγῶσαι
καὶ σταυρῶσαι,
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐγερθήσεται¹.

MARK 10

καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ
Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, οἱ
δὲ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο.
καὶ παραλαβὼν πάλιν
τοὺς δώδεκα
ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν
τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν
33 ὅτι Ἴδου ἀναβαίνομεν
εἰς Ἱεροσόλυμα,

^aκαὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ-
σιν
καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ
κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ
καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν
τοῖς ἔθνεσιν
34 καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ

καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ
καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν
καὶ ἀποκτενοῦσιν,
καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας
ἀναστήσεται.

LUKE 18

Παραλαβὼν δὲ
τοὺς δώδεκα

εἶπεν πρὸς αὐτούς

Ἴδου ἀναβαίνομεν
εἰς Ἱερουσαλὴμ,
καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ
γεγραμμένα διὰ τῶν προ-
φητῶν
^aτῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου·

32 παραδοθήσεται γὰρ
τοῖς ἔθνεσιν
καὶ ἐμπαιχθήσεται
καὶ ὕβρισθήσεται
καὶ ἐμπτυσθήσεται,
33 καὶ μαστιγώσαντες
ἀποκτενοῦσιν αὐτόν,
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ
ἀναστήσεται.
34 Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων
συνήκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο
κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ
οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα

140. THE AMBITION OF JAMES AND JOHN

MATT 20:20-28

Τότε προσῆλθεν αὐτῷ
ἡ μήτηρ

MARK 10:35-45

Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ

^a Cf Mt 16:21 (§87); 17:22,
23 (§90)

^a Cf Mk 8:31 (§87); 9:31
(§90)

^a Cf Lk 9:22 (§87), 44 (§90);
17:25 (§133)

WH mg: Mt 20:19 ἀναστήσεται

Mt 20:17 μαθητὰς with BCNW^x al pler; ²DLZ⁹ syr sin cur cop etc om 18 θανάτῳ with CDNWZ⁹
al pler; ³ eis θάνατον: B eth om 19 ἐγερθήσεται with ⁴OC*LNZ etc; BDWXX^Δ al pler ἀναστήσεται
Mk 10:34 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with ⁵BCDL^Δ it cop etc; ANWX^Θ vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

MATT 20	MARK 10	
<p>τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνούσα καὶ αἰτοῦσά τι ἅπ' αὐτοῦ.</p>	<p>Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ [δύο] υἱοὶ Ζεβεδαίου λέγοντες αὐτῷ Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὁ ἕαν αἰτήσωμέν σε ποιήσης ἡμῖν.</p>	
<p>21 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ Τί θέλεις; Ἰλέγει αὐτῷ¹ Εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου εἰς ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου</p>	<p>36 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Τί θέλετε¹ ποιήσω ὑμῖν; 37 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Δὸς ἡμῖν ἵνα εἰς σου ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ ἀριστερῶν καθίσωμεν</p>	
<p>ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. 22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;</p>	<p>ἐν τῇ δόξῃ σου. 38 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω,</p>	
<p>λέγουσιν αὐτῷ Δυνάμεθα. 23 λέγει αὐτοῖς Τὸ μὲν ποτήριόν μοι πίεσθε,</p>	<p>ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισ- θῆναι; 39 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε</p>	<p>[LUKE 12:50a] βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)</p>
<p>τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου 'καὶ' ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν τ¹ δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. 24 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. 25 ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλε- σάμενος αὐτοὺς</p>	<p>καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆσθε, 40 τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. 41 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάνου. 42 καὶ προσκαλεσάμενος αὐ- τοὺς ὁ Ἰησοῦς</p>	<p>[LUKE 12:50a] βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)</p>

ΜΑΤΤ 20	MARK 10	[LUKE 22:25-27]
<p>εἶπεν Οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν μέγας' γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος, 27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ 'ἐν ὑμῖν εἶναι' πρῶτος ἔσται ὑμῶν δοῦλος·</p> <p>28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.</p>	<p>λέγει αὐτοῖς Οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 43 οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, 'ἔσται' ὑμῶν διάκονος, 44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος·</p> <p>45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.</p>	<p>25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν 26 καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἄλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακωνῶν· 27 τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακωνῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι ὡς ὁ διακωνῶν. (§173)</p>

141. BARTIMAEUS HEALED

ΜΑΤΤ 20:29-34	[ΜΑΤΤ 9:27-31]	MARK 10:46-52	LUKE 18:35-43
<p>Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ 'Ιερειχῶ ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς.</p>	<p>Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ 'Ιησοῦ</p>	<p>Καὶ ἔρχονται εἰς 'Ιερειχῶ. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ 'Ιερειχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ</p>	<p>'Εγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς 'Ιερειχῶ</p>

Mt 23:11	Mk 9:35b	Lk 9:48b
<p>α ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. (§156)</p>	<p>α Εἰ τις θέλει πρῶτος εἶναι ἔσται πάντων ἑσχατος καὶ πάντων διάκονος. (§92)</p>	<p>α ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας (§92)</p>

WH mg: Mt 20:26 μέγας ἐν ὑμῖν 27 εἶναι ὑμῶν Mk 10:43 ἔστω

MATT 20	[MATT 9]	MARK 10	LUKE 18
30 καὶ ἰδοὺ			
δύο τυφλοὶ δύο τυφλοὶ καθήμενοι πα- ρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες		ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμαιος τυφλὸς προσαίτης ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν. 47 καὶ ἀκούσας	τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαι- τῶν. 36 ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί ἔειπεν τοῦτο· 37 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. 38 καὶ ἐβόησεν λέγων
ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἐκραξαν κρᾶζοντες λέγοντες καὶ λέγοντες Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, Ἐλέησον ἡμᾶς, ἡμιδ. ἡμιδ. Δαυείδ. ἡμιδ. Δαυείδ.		ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνὸς ἐστίν ¹ ἤρξατο κρᾶζειν καὶ λέγειν Τις Δαυείδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.	Ἰησοῦ υἱὲ Δαυείδ, ἐλέησόν με. 39 καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἐκραζειν
31 ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσω- σιν· οἱ δὲ μείζον ἐκραξαν [Cf v 27 and parallels above, and Matt 15:22 (§81)] λέγοντες Κύριε,		48 καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἐκραζειν Τις Δαυείδ, ἐλέησόν με.	Τις Δαυείδ, ἐλέησόν με.
ἐλέησον ἡμᾶς, ἡμιδ. Δαυείδ. 32 καὶ στὰς [ὁ] Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς 28 ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν		49 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Φωνήσατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέ- γοντες αὐτῷ Θάρσει, ἔγει- ρε, φωνεῖ σε. 50 ὁ δὲ ἀπο- βαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ	40 σταθεὶς δὲ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.
WH mg: Mt 20:30 υἱὲ 31 υἱὲ Mk 10:47 ἐστίν ὁ Ναζαρηνὸς Lk 18:36 ἀν			

Mt 20:30 *Kóme* with BLZ 3 it vs sah cop etc; after ἡμᾶς C W X Σ 3 it posh al pler; *Σ* D θ min 6 it syr cur etc om 30, 31 υἱὸς with BW Z Δ θ (in 31) al pler; υἱὲ *Σ* C D L θ (in 30) *Σ* etc Lk 18:40 Ἰησοῦς with BD; om A 63.; ὁ Ἰησ. *Σ* L R W X Δ θ al pler

MATT 20	[MATT 9]	MARK 10	LUKE 18
	προσηλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πιστεύετε ὅτι ἰδύναμαι ποιήσω ὑμῖν; 33 λέγουσιν αὐτῷ Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. 34 σπλαγχ- νισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθη- σαν αὐτῷ. Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε μη- δεὶς γινωσκέτω· 31 οἱ δὲ ἐξεληθόν- τες διεφήμεσαν αὐτὸν ἐν ὁλῇ τῇ γῇ ἐκεῖνη. (§68)	ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 51 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ Ῥαββουνεὶ, ἵνα ἀναβλέψω. 52 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἵπαγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 43 καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ. 29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γεννηθήτω ὑμῖν. 30 καὶ ἠνεώχθησαν αὐ- τῶν οἱ ὀφθαλμοί.	ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν 41 Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπεν Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. 42 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 43 καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§142, 143

142. ZACCHAEUS THE PUBLICAN

LUKE 19:1-10

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερειχώ. 2 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης ¹καὶ αὐτὸς ¹πλούσιος· 3 καὶ ἐζήτει εἶδέν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. 4 καὶ προδοαμὼν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης ἡμελλεν διέρχεσθαι. 5 καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι. 6 καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαίρων. 7 καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι· Παρὰ ἁμαρτωλῶ ἄνδρι εἰσῆλθεν καταλῦσαι. 8 σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον· Ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, [τοῖς] πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἴ τι νὺξ τι ἐσυκοφάντησα ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. 9 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν [ὁ] Ἰησοῦς ὅτι· Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ [ἐστίν]. 10 ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ¹“ζητῆσαι” καὶ σῶσαι “τὸ ἀπολωλός.”

143. PARABLE OF THE MINAE

LUKE 19:11-28

Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολὴν διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι Ἱερουσαλὴμ αὐτόν καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι· 12 εἶπεν οὖν

[MATT 25:14]

“Ὡςπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους

καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, (§167)

[MARK 13:34]

ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείλς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δὸς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστω τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. (§164)

Ἀνθρώπος τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι. 13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς

¹ Ezek 34:16

WH mg: Lk 19:2 καὶ ἦν

[ΜΑΤΤ 25:19-29]

μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων

καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν

ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν

προσήμεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα
λέγων

Κύριε,

πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας·

ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα

21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ

Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,

ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,

ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα

εἶπεν

Κύριε, δύο τάλαντά

μοι παρέδωκας·

ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ

Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,

ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,

ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.

LUKE 19

Ἰαυτοὺς πραγματεύεσθαι¹ ἐν
ᾧ ἔρχομαι.

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμί-
σουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν
πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέ-
γοντες Οὐ θέλομεν τοῦτον
βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελ-
θεῖν αὐτὸν

λαβόντα τὴν βασιλείαν

καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διε-
πραγματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ

ὁ πρῶτος

λέγων

Κύριε,

ἡ μὲν σου

δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

17 καὶ εἶπεν αὐτῷ

ἸΕὐγε¹, ἀγαθὲ δοῦλε,

ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,

ἵσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλεων.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος

λέγων

Ἦ μὲν σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε
πόλεων.

[MATT 25]

24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ξν
τάλαντον εἰληφώς
εἶπεν

Κύριε,

[Cf v 25 below]

ἐγνων σε

ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας

καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα

τὸ τάλαντόν σου

ἐν τῇ γῇ·

ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ

εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ,

ἦδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα

καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα;

27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν

τὰ ἀργυρία μου

τοῖς τραπέζιταις,

καὶ ἔλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν

τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ

τὸ τάλαντον

καὶ δότε

τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

LUKE 19

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων

Κύριε,

ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἣν εἶχον

ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 ἐφοβούμην γάρ σε

ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ,

αἵρεις δ' οὐκ ἔθηκας

καὶ θερίζεις δ' οὐκ ἔσπειρας

[Cf v 20 above]

22 λέγει αὐτῷ

Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε,

πονηρὲ δοῦλε·

ἦδεις ὅτι

ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,

αἵρων δ' οὐκ ἔθηκα

καὶ θερίζων δ' οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς μου

τὸ ἀργύριον

ἐπὶ τράπεζαν;

καγὼ ἔλθων

σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν

Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ

τὴν μνᾶν

καὶ δότε

τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι·—

25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε,

ἔχει δέκα μνᾶς·—

26 λέγω ὑμῖν ὅτι

Lk 19:25 om DW 69. 3 ft syr sln cur etc

[MATT 25]

29 ^α τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται
καὶ περισσευθήσεται·
τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος
καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
(§167)

[Cf Mark 10:32 (§139)]

LUKE 19

^α παντὶ τῷ ἔχοντι
δοθήσεται,

ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος
καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται.

27 Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου
τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με
βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγά-
γετε ὥδε καὶ κατασφάξατε
αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου. 28
Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο
ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς
Ἱεροσόλυμα.

Mt 13:12

^α ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ
καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,
καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ. (§53)

Mk 4:25

^α ὅς γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·

καὶ ὅς οὐκ ἔχει,
καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

Lk 8:18b

^α ὅς ἂν γὰρ ἔχη,
δοθήσεται αὐτῷ,

καὶ ὅς ἂν μὴ ἔχη,
καὶ ὁ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ'
αὐτοῦ. (§55)

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§ 144-148

144. THE TRIUMPHAL ENTRY

MATT 21:1-11	MARK 11:1-11	LUKE 19:29-44
<p>Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ εἰς τὸ "Ὅρος τῶν Ἑλαιῶν, τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητὰς 2 λέγων αὐτοῖς Πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς</p> <p>εὐρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς·</p> <p>λύσαντες ἱάγαγετέ μοι. 3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη τι, ἐρεῖτε ὅτι Ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει· εὐθὺς δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.</p> <p>4 Τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πλη- ρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προ- φήτου λέγοντος</p>	<p>Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα ἑῖς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ "Ὅρος τῶν Ἑλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ 2 καὶ λέγει αὐτοῖς Ἵπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον</p> <p>ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὐπὼ ἀνθρώπων ἐκάθισεν· λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε. 3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη τί ποιεῖτε τοῦτο; εἰπάτε Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει· καὶ εὐθὺς ἑαυτὸν ἀποστέλλει πάλιν ὧδε.</p>	<p>Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν, ἀπέστειλεν δύο τῶν μαθητῶν 30 λέγων Ἵπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην, ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὐρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισεν, καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε. 31 καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.</p>

WH mg: Mt 21:2 ἄγετέ

Mk 11:1 καὶ εἰς τὸ

3 ἀποστέλλει πάλιν αὐτὸν

Mt 11:1 εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν with BLWXA al pler; A praef καλ: NCΘ arm eth εἰς Βηθφ. κ εἰς Βηθαν.: D it vg Or καὶ εἰς Βηθανίαν

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
<p>5 ¹“Εἰπατε τῇ θυγατρὶ Σιών ²Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σὺ πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.” 6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες</p> <p>καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς</p> <p>ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον,</p> <p>7 καὶ ἐπέθηκαν ἐπ’ αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν.</p> <p>8 ὁ δὲ πλείστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἔστρώννουν ἐν τῇ ὁδῷ.</p>	<p>4 καὶ ἀπῆλθον</p> <p>καὶ εὗρον</p> <p>πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφοδου, καὶ λουσιν αὐτόν. 5 καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς</p> <p>Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; 6 οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφήκαν αὐτούς. 7 καὶ φέρουσιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια ἑαυτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ’ αὐτόν.</p> <p>8 καὶ πολλοὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας κόψαντες ἐκ τῶν ἁγρῶν.</p>	<p>32 ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι</p> <p>εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.</p> <p>33 λύνοντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον</p> <p>εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς Τί λύετε τὸν πῶλον; 34 οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.</p> <p>35 καὶ ἤγαγον αὐτόν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιρίψαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν 36 πορευομένου δὲ αὐτοῦ</p> <p>ὑπεστρώννουν τὰ ἱμάτια ἑαυ- τῶν ἐν τῇ ὁδῷ.</p> <p>37 ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τὴν καταβάσει τοῦ Ὁρους τῶν Ἑλαιῶν</p>

¹ Isa 62:11 ² Zech 9:9

WH mg: Mk 11:7 ἑαυτῶν

Mk 11:8 κόψαντες (C sah ἔκοπτον) ἐκ τ. ἁγρῶν with NBCLWA sah; ADN X it vg Θ al pler ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἔστρώννουν εἰς (om D) τὴν ὁδόν (ἐν τῇ ὁδῷ Θ)

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες	9 καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες	ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλην περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, 38 λέγοντες
ἔκραζον λέγοντες 1“Ὡσαννά” τῷ υἱῷ Δαυεὶδ· “Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου·	ἔκραζον 1“Ὡσαννά· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου·” 10 Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυεὶδ·	2“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος,” ὁ ¹ βασιλεὺς, “ἐν ὀνόματι Κυρίου·”
‘Ὡσαννά’ ἐν τοῖς ὑψίστοις.	“Ὡσαννά” ἐν τοῖς ὑψίστοις.	ἐν οὐρανῷ εἰρήνῃ καὶ δόξᾳ ἐν ὑψίστοις. 39 Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου. 40 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Λέγω ὑμῖν, ¹ ἐὰν οὗτοι σιωπήσουσιν, οἱ λίθοι κράξουσιν. 41 Καὶ ὥς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ’ αὐτήν, 42 λέγων ὅτι· Εἰ ἔγνωσ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην— νῦν δὲ ἐκρύβῃ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. 43 ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ καὶ ἱππεῖς σου χάρακά σοι καὶ περικυκλώσουσιν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, 44 καὶ ³ “ἐδαφιοῦσίν” σε καὶ “τὰ τέκνα σου” ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ’ ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
	[Cf Mark 13:2 and parallels (§160)]	

¹ Ps 118(117):25 f² Ps 118(117):26³ Ps 137(136):9

WH mg: Lk 19:38 ὁ π. ὁ ἐρχόμενος

40 ὑμῖν ὅτι

43 περιβαλοῦσιν

MATT 21	MARK 11	
10 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέ- γουσα Τίς ἐστὶν οὗτος; 11 οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον Οὗ- τός ἐστιν ὁ προφήτης Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέθ τῆς Γαλι- λαίας. (+§146) [Cf Matt 21:17 (§146)]	11 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερόν καὶ περιβλεψάμενος πάντα ἰδὼς ἤδη οὕσης τῆς ὥρας ¹ ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.	[Cf Luke 21:37 (§169)]

145. THE CURSING OF THE FIG TREE

[MATT 21:18, 19]	MARK 11:12-14	
Πρῶτὴ δὲ ἱπαναγαγὼν ¹ εἰς τὴν πόλιν ἐπέειπεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. (§147)	Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπέειπεν. 13 καὶ ἰδὼν συκὴν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα ἦλθεν εἰς αὐτήν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν οὐδὲν εὔρεν εἰ μὴ φύλλα, ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων. 14 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [Cf Mark 11:20 (§147)]	

146. THE CLEANSING OF THE TEMPLE

MATT 21:12-17	MARK 11:15-19	LUKE 19:45-48
Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν,	Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσό- λυμα. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν	Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερόν

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηγρίσω αἶνον ;”	ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν,	48 καὶ οὐχ ἠῤῥισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.
[MATT 22:33] Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§153)	πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.	[LUKE 21:37] *Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἑν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος
17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἐξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ. (+§145)	19 Καὶ ὅταν ὀψέ ἐγένετο, ἔξεπορεύοντο ἔξω τῆς πόλεως. [Cf Mark 11:11b (§144)]	ἠύλιζτο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν· (§169)

147. THE LESSON OF THE WITHERED FIG TREE

MATT 21:18-22	MARK 11:20-25
Πρῶτὶ δὲ ἔπαναγαγὼν ¹ εἰς τὴν πόλιν ἐπέειπεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ’ αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα·	[Cf Mark 11:12-14 (§145)] Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτὶ εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. 21 καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ Ῥαββεί, ἴδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.
καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. 20 καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκὴ;	

MATT 21	MARK 11	[LUKE 17:6]
<p>21 ^αἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἰπῆτε Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται· 22 ^βκαὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήμψεσθε.</p>	<p>22 ^ακαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς 23 Ἔχετε πίστιν θεοῦ· ἀμην λέγω ὑμῖν ὅτι ὁς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ. 24 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ^βπάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. 25 καὶ ὅταν στήκετε προσευ- χόμενοι, ἀφίετε εἰ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς</p>	<p>^αεἶπεν δὲ ὁ κύριος Εἰ ἔχετε πίστιν ὥς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ] Ἐκκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)</p>

[MATT 6:14, 15]

Ἐὰν γὰρ ἀφῇτε τοῖς ἀνθρώποις
τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
ἀφήσει καὶ ὑμῖν
ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος·

Mt 17:20

^α ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
ἀμην γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,
ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. (§89)

^β Cf Mt 7:7 (§41); 18:19 (§97)

^β Cf Lk 11:9 (§105)

<p>[MATT 6]</p> <p>15 ^aἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις [τὰ παραπτώματα αὐτῶν], οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§38)</p>	<p>^aἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.</p>	
--	--	--

148. JESUS' AUTHORITY CHALLENGED

MATT 21:23-27	MARK 11:27-33	LUKE 20:1-8
<p>Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ</p> <p>εἰς τὸ ἱερὸν</p> <p>προσηλθάν ^bαὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες</p> <p>'Εν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην;</p> <p>24 ἀποκριθεὶς [δὲ] ὁ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς 'Ερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· 25 τὸ βάπτισμα τὸ 'Ιωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ</p>	<p>Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς 'Ιεροσόλυμα.</p> <p>Καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι 28 καὶ ἔλεγον αὐτῷ</p> <p>'Εν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῇς; 29 ὁ δὲ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς 'Επερωτήσω ὑμᾶς ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ· 30 τὸ βάπτισμα τὸ 'Ιωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν</p>	<p>Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ^bδιδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαόν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου ἐπέστησαν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, 2 καὶ εἶπαν λέγοντες πρὸς αὐτόν Εἰπὸν ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.</p> <p>3 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς 'Ερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον, καὶ εἰπατέ μοι</p> <p>4 Τὸ βάπτισμα 'Ιωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν</p>

Mt 18:35

^a Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου
ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε
ἐκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

^b Cf Mk 12:35 (§155); 14:49 ^b Cf Lk 21:37 (§169)
(§175)

Mk 11:26 ^zNBLSWΔ 3 it syr sin cop om; ἐλ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς (om CD etc) οὐρανοῖς ἀφήσει (ὑμῖν add D it vg etc) τὰ παραπτώματα ὑμῶν add ACDXΘ it vg pesh arm al pler (from Mt 6:15)

MATT 21	MARK 11	LUKE 20
ἡ ἐξ ἀνθρώπων;	ἡ ἐξ ἀνθρώπων;	ἡ ἐξ ἀνθρώπων;
οἱ δὲ διελογίζοντο	ἀποκρίθητέ μοι.	5 οἱ δὲ συνελογίσαντο
ἔν' ἑαυτοῖς λέγοντες	31 καὶ διελογίζοντο	πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες
Ἐὰν εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ,	πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες	πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι
ἔρεϊ ἡμῖν Διὰ τί οὖν	Ἐὰν εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ,	Ἐὰν εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ,
οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;	ἔρεϊ Διὰ τί [οὖν]	ἔρεϊ Διὰ τί
26 ἂν δὲ εἴπωμεν	οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;	οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;
Ἐξ ἀνθρώπων,	32 ἀλλὰ εἴπωμεν	6 ἂν δὲ εἴπωμεν
φοβούμεθα τὸν ὄχλον,	Ἐξ ἀνθρώπων;—	Ἐξ ἀνθρώπων,
πάντες γὰρ ὡς προφήτην	ἐφοβοῦντο τὸν ὄχλον,	ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς,
ἔχουσιν τὸν Ἰωάνην·	ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάνην	πεπεισμένους γὰρ ἔστιν Ἰωάνην
27 καὶ ἀποκριθέντες	ὄντως ὅτι προφήτης ἦν.	προφήτην εἶναι·
τῷ Ἰησοῦ εἶπαν	33 καὶ ἀποκριθέντες	7 καὶ ἀπεκρίθησαν
Οὐκ οἶδαμεν.	τῷ Ἰησοῦ λέγουσιν	μὴ εἶδέναι πόθεν.
ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός	Οὐκ οἶδαμεν.	8 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν	καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς	Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.	Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν	Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν
	ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.	ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§149-151

149. THE TWO SONS

MATT 21:28-32

Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν ἑτέκνα δύο.¹ τ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι.¹ 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἐγώ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπήλθεν. 30 προσελθὼν δὲ τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως· ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐ θέλω ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; Ἰλέγουσιν Ὁ ὕστερος.¹ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

150. THE UNFAITHFUL HUSBANDMEN

MATT 21:33-46

Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε.

MARK 12:1-12

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν

LUKE 20:9-19

Ἦρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην

WH mg: Mt 21:25 παρ'

28 δύο τέκνα | καὶ | ἀμπελῶνι μου

31 †...†

Mk 11:31 οὖν with **NBD*** Θ vg sah etc; AC***LW**XΔ it cop syr sin etc om 33. etc; AD**LWX**Δ al pler λαόν

32 ὄχλον with **NBCN**Σ

MATT 21

“Ἀνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης
ὅστις ¹“ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα
καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν
καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν
καὶ ὠκοδόμησεν πύργον,”
καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν.

34 ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς
τῶν καρπῶν,
ἀπέστειλεν
τοὺς δούλους αὐτοῦ
πρὸς τοὺς γεωργοὺς

λαβεῖν
τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ
τοὺς δούλους αὐτοῦ
ὃν μὲν ἔδειραν,
ὃν δὲ ἀπέκτειναν,
ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.
36 πάλιν ἀπέστειλεν

ἄλλους δούλους
πλείονας τῶν πρώτων,
καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν
πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ

MARK 12

¹“Ἀμπελῶνα” ἄνθρωπος
“ἐφύτευσεν,
καὶ περιέθηκεν φραγμὸν
καὶ ὥρυξεν ὑπολήνιον
καὶ ὠκοδόμησεν πύργον,”
καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν.

2 καὶ ἀπέστειλεν

πρὸς τοὺς γεωργοὺς
τῷ καιρῷ δοῦλον,
ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ
ἀπὸ τῶν καρπῶν
τοῦ ἀμπελῶνος·
3 καὶ λαβόντες
αὐτὸν
ἔδειραν

καὶ ἀπέστειλαν κενόν.
4 καὶ πάλιν ἀπέστειλεν
πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον·
κάκεινον
ἐκεφαλίωσαν καὶ ἠτίμασαν.

5 καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν·

κάκεινον ἀπέκτειναν,

καὶ πολλοὺς ἄλλους,

οὓς μὲν δέροντες
οὓς δὲ ἀποκτενύντες.

6 ἔτι ἓνα εἶχεν,
υἱὸν ἀγαπητόν·
ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον
πρὸς αὐτοὺς

LUKE 20

“Ἀνθρωπος
²“ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα,”

καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν
χρόνους ἱκανοὺς.
10 καὶ καιρῷ

ἀπέστειλεν

πρὸς τοὺς γεωργοὺς
δοῦλον,
ἵνα
ἀπὸ τοῦ καρποῦ
τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ·
οἱ δὲ γεωργοὶ ἐξαπέστειλαν
αὐτόν
δείραντες κενόν.

11 καὶ προσέθετο
ἕτερον πέμψαι δοῦλον·
οἱ δὲ κάκεινον
δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες
ἐξαπέστειλαν κενόν.
12 καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι·
οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματί-
σαντες ἐξέβαλον.

13 εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ
ἀμπελῶνος

Τί ποιήσω; πέμψω
τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν·

¹ Isa 5:1 f² Isa 5:1

MATT 21	MARK 12	LUKE 20
λέγων 'Εντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. 38 οἱ δὲ γεωργοὶ ιδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· 39 καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. 40 ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 λέγουσιν αὐτῷ Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. 42 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς 1 ¹ "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,	λέγων ὅτι 'Εντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. 7 ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. 8 καὶ λαβόντες ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἐξέβαλον αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. 9 τί ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. 10 Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε 1 ¹ "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· 11 παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,	ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται. 14 ιδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρο- νομία· 15 καὶ ἐκβαλόντες αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; 16 ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπαν Μὴ γένοιτο. 17 ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο 2 ² "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;"

¹ Ps 118(117):22 f² Ps 118(117):22

MATT 21

καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὄφ-
θαλμοῖς ἡμῶν;”
43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι¹
ἀρθήσεται ἀφ’ ὑμῶν ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται
ἐθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς
αὐτῆς.

44 [Καὶ ὁ πεσὼν
ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον
συνθλασθήσεται·
ἐφ’ ὃν δ’ ἂν πέσῃ
λικμήσει αὐτόν.]

45 [Καὶ ἀκούσαντες]¹
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι
τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν
ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει·
46 καὶ ζητοῦντες αὐτὸν

κρατῆσαι

ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους,
ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

MARK 12

καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὄφ-
θαλμοῖς ἡμῶν;”

12 Καὶ ἐξήτουν αὐτόν

κρατῆσαι,

καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον,

ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς
τὴν παραβολὴν εἶπεν.
καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.

LUKE 20

18 πᾶς ὁ πεσὼν
ἐπ’ ἐκείνον τὸν λίθον
συνθλασθήσεται·
ἐφ’ ὃν δ’ ἂν πέσῃ,
λικμήσει αὐτόν.

19 Καὶ ἐξήτησαν
οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς
ἐπιβαλεῖν ἐπ’ αὐτὸν τὰς χεῖρας
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ,
καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν,

ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς
εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.

151. THE MARRIAGE FEAST

MATT 22:1-14

^aΚαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς
αὐτοῖς λέγων 2 Ὡμοιώθη ἡ
βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώ-
πῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν
γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 3 καὶ
ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ

^a Cf Lk 14:16 ff (§1).

WH mg: Mt 21:43 ὑμῖν, 45 Ἀκούσαντες δὲ

Mt 21:44 Καὶ . . . αὐτόν with **Β** **Θ** **W** **X** **Θ** (om καὶ) **Σ** 6 it vg syr cur pesh cop arm eth al pler (cf Lk 20:18); D 33. 5 it syr sin Or om Lk 20:19 οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς (Φαρισαῖοι C) with **ABCLW** **Θ** cop arm eth etc; οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ γραμ. **Ν** **D** **R** it vg syr sin cur pesh etc

ΜΑΤΤ 22

καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν. 4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· Ἐπατε τοῖς κεκλημένοις· Ἴδού τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. 5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· 6 οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὑβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. 8 τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· 9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. 10 καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκείνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφῶν ἀνακειμένων. 11 εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου· 12 καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφिमώθη. 13 τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνοις· Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας

MATT 22

^aἐκβάλετε αὐτὸν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
14 πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοὶ
ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§152-155

152. PAYING TRIBUTE TO CAESAR

MATT 22:15-22

Τότε πορευθέντες
[Cf v 16 below]
οἱ Φαρισαῖοι
[Cf v 16 below]
συμβούλιον ἔλαβον
ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν
ἐν λόγῳ.

16 καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ
τοὺς μαθητὰς αὐτῶν
μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν

λέγοντας
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ
καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις,
καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἐνθρώπων·
[Cf v 16 above]

MARK 12:13-17

Καὶ
ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτόν
τινας τῶν Φαρισαίων
καὶ τῶν Ἑρωδιανῶν
ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν
λόγῳ.

[Cf v 13 above]

14 καὶ ἐλθόντες
λέγουσιν αὐτῷ
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ
καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

LUKE 20:20-26

Καὶ παρατηρήσαντες
ἀπέστειλαν
ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους
ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι,
ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ
λόγου,
ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ
ἀρχῇ
καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.

21 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν
λέγοντες
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ὀρθῶς λέγεις
καὶ
διδάσκεις
καὶ οὐ λαμβάνεις
πρόσωπον,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

^a Cf Mt 8:12 (§15, pp 70, 71)

Lk 13:28

^a Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ὕψησθε Ἰσραὴλ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς
προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
17 εἰπὼν οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ;	ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; 15 δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. 16 οἱ δὲ ἤνεγκαν.	22 ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ; 23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτοὺς 24 Δεῖξατέ μοι δηνάριον·
18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; 19 ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. 20 καὶ λέγει αὐτοῖς τ' Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν Καίσαρος. 21 τότε λέγει αὐτοῖς Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.	καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Καίσαρος. 17 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.	τίνας ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφὴν; οἱ δὲ εἶπαν Καίσαρος. 25 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τοῖνυν ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. 26 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλα- βέσθαι τοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.
22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.	καὶ ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.	

153. THE QUESTION ABOUT THE RESURRECTION

MATT 22:23-33	MARK 12:18-27	LUKE 20:27-38
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν	Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν	Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, 28 ἐπηρώτησαν αὐτόν

WH mg: Mt 22:20 δ Ἰησοῦς Lk 20:27 ἐπηρώτων

Mt 22:20 αὐτοῖς with **NBWXΔE** al pler; δ Ἰησοῦς add **DIJΘ** it vg syr cur pesh cop etc
 Mk 12:14, 15 syr sin om ἢ οὐ; δῶμεν—D 6 it om δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; 17 εἶπεν with **BD**; **ΞACIΛVXΔθ** al pler
 add αὐτοῖς Lk 20:23 αὐτοῖς with **ΣBL** etc; **ACD**Wθ al pler add τί με πειράζετε (ὑποκριταί G)

MATT 22

24 λέγοντες

Διδάσκαλε,

Μωυσῆς εἶπεν

1“Ἐάν τις ἀποθάνῃ

μὴ ἔχων τέκνα,

ἐπιγαμβρεύσει

ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ

τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ ἀναστήσει σπέρμα

τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”

ἦσαν δὲ παρ’ ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί·

25 καὶ ὁ πρῶτος γήμας

ἐτελεύτησεν,

καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφήκεν

τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ·

26 ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος

καὶ ὁ τρίτος,

ὥς τῶν ἑπτὰ·

27 ὕστερον δὲ πάντων

ἀπέθανεν ἡ γυνή.

28 ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν

τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή;
πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.

29 ἀποκριθεὶς δὲ

ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Πλανᾶσθε

μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς

μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ·

MARK 12

λέγοντες

19 Διδάσκαλε,

Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι

1“ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ”

καὶ καταλίπῃ γυναῖκα·

“καὶ μὴ ἀφῇ τέκνον,”

ἵνα “λάβῃ

ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ

τὴν γυναῖκα

καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα

τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”

20 ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν·

καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα,

καὶ ἀποθνήσκων

οὐκ ἀφήκεν σπέρμα·

21 καὶ ὁ δεύτερος

ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν

μὴ καταλιπὼν σπέρμα,

καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως·

καὶ οἱ ἑπτὰ

οὐκ ἀφήκαν σπέρμα·

22 ἔσχατον πάντων

καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.

23 ἐν τῇ ἀναστάσει

τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή;

οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν
γυναῖκα.

24 ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς .

Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε

μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς

μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;

LUKE 20

λέγοντες

Διδάσκαλε,

Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν,

1“ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ”

ἔχων γυναῖκα,

“καὶ οὗτος ἄτεκνος ᾗ,”

ἵνα “λάβῃ

ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ

τὴν γυναῖκα

καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα

τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”

29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν·

καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα

ἀπέθανεν

ἄτεκνος·

30 καὶ ὁ δεύτερος

καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν,

31 ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ

οὐ κατέλιπον τέκνα

καὶ ἀπέθανον·

32 ὕστερον

καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.

33 ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει

τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή;

οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν
γυναῖκα.

34 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς

Οἱ υἱοὶ τοῦ αἵματος τούτου

γαμοῦσιν καὶ γαμίσκονται,

35 οἱ δὲ καταξιοθέnte

τοῦ αἵματος ἐκείνου τυχεῖ.

1 Deut 25:5; Gen 38:8

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
30 ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν·	25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀνα- στῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσιν ὡς ἄγγελοι ¹ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·	καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται ¹ . 36 οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν ἐτι δύνανται, ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ καὶ Μωυσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει ¹ “Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ.” 38 θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.
31 περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος 32 ¹ “Εγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;” οὐκ ἔστιν [ὁ] θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.	26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωυσέως ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων ¹ “Εγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ;” 27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πολὺ πλανᾷσθε. [MARK 11:18b] πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§146)	
33 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.		

154. THE QUESTION ABOUT THE GREAT COMMANDMENT

MATT 22:34-40	MARK 12:28-31	LUKE 20:39, 40
Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.	Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων,	ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων

¹ Ex 3:6

WH mg: Mk 12:25 οἱ ἄγγελοι οἱ 27 δ Lk 20:35 γαμίζονται

Mt 22:32 δ θεός¹ with B1Δ sah cop syr sin etc; ΣΔW min pauc etc θεός; ΕΓΘΣ arm al pler δ θεός θεός
Mk 12:26 θεός Ἰσαὰκ καὶ θεός with BDW Or; ΣACLXΔΘ al pler δ θεός Ἰσ. καὶ ὁ θεός 27 θεός with BDLW Δ
etc; ΣAOE etc ὁ θεός; Θ ὁ θεός θεός

ΜΑΤΤ 22

35 καὶ ἐπηρώτησεν
εἰς ἐξ αὐτῶν νομικὸς
πειράζων αὐτόν
36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ
μεγάλῃ ἐν τῷ νόμῳ;

37 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ

1“ Ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου
ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.”

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ
πρώτη ἐντολή.

39 δευτέρα ὁμοίᾳ ¹ αὕτη¹
a2“ Ἀγαπήσεις

τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”
40 ^b ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν
ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμα-
ται καὶ οἱ προφῆται.

MARK 12

εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη
αὐτοῖς,
ἐπηρώτησεν αὐτόν

Ποία ἐστὶν ἐντολὴ
πρώτη πάντων;

29 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι
Πρώτη ἐστὶν 3“ Ἀκουε, Ἰσ-
ραήλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν
κύριος¹ εἰς ἐστὶν,

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου
ἐξ ὅλης ^τ καρδίας σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”

31 δευτέρα αὕτη

a2“ Ἀγαπήσεις

τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”
μείζων τούτων
ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.

32 ¹ Εἶπεν¹ αὐτῷ ὁ γραμ-
ματεὺς

Καλῶς, διδάσκαλε,
ἐπ’ ἀληθείας εἶπες
ὅτι 4“ εἰς ἐστὶν ⁵ καὶ οὐκ ἔστιν
ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.”

33 καὶ τὸ ¹ ἀγαπᾶν αὐτόν

[LUKE 10:27]

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

1“ Ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου¹
ἐξ ὅλης ^τ καρδίας σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύι σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”

καὶ

a2“ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”
(§103)

LUKE 20

εἶπαν

Διδάσκαλε, καλῶς
εἶπας·

^a Cf Mt 5:43 (§37); 19:19b
(§137)

Mt 7:12b

^b οὗτος γὰρ ἐστὶν
ὁ νόμος
καὶ οἱ προφῆται. (§42)

¹ Deut 6:5

² Lev 19:18

³ Deut 6:4 f (two texts of LXX)

⁴ Deut 6:4

⁵ Deut 4:35

WH mg: Mt 22:39 ὁμοίως | αὐτῇ

Mk 12:29 ἡμῶν, Κύριος 30 τῆς

32 Καὶ εἶπεν

Lk 10:27 θεόν | τῇς

	MARK 12	LUKE 20
	<p>ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος” καὶ τὸ ²“ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν” περισσότερόν ἐστιν πάντων ³“τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυ- σιῶν.” 34 καὶ ὁ Ἰησοῦς ιδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπε- κρίθη εἶπεν αὐτῷ Οὐ μακρὰν [εἶ] ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.</p>	
<p>[MATT 22:46] καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ’ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι. (§155)</p>	<p>Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.</p>	<p>40 οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.</p>

155. JESUS' QUESTION ABOUT THE SON OF DAVID

MATT 22:41-46	MARK 12:35-37	LUKE 20:41-44
<p>Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρι- σαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς 42 λέγων Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱὸς ἐστίν; λέγουσιν αὐτῷ Τοῦ Δαυεὶδ. 43 λέγει αὐτοῖς Πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ ¹αὐτὸν κύριον λέγων 44 ¹“Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου;” 45 εἰ οὖν Δαυεὶδ</p>	<p>Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱὸς Δαυεὶδ ἐστίν; 36 αὐτὸς Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ¹“Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου.” 37 αὐτὸς Δαυεὶδ</p>	<p>Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν εἶναι Δαυεὶδ υἱόν; 42 αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ λέγει ἐν Βίβλῳ Ψαλμῶν ¹“Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου 43 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου” 44 Δαυεὶδ οὖν</p>

¹ Ps 110(109):1² Lev 19:18³ I Sam 15:22

WH mg; Mt 22:43 κύριον αὐτόν

Mk 12:33 τῆς

36 Κάθισον

Mk 12:36 ὑποκάτω with BD^g W 28. sah cop; ὑποπόδιον **Σ**ALXΔΘ al pler

ΜΑΤΤ 22

καλεῖ αὐτὸν κύριον,
πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;
46 καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκρι-
θῆναι αὐτῷ λόγον,

οὐδὲ ἐτόλμησέν τις
ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας
ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

ΜΑΡΚ 12

λέγει αὐτὸν κύριον,
καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστὶν υἱός;

[ΜΑΡΚ 12:34b]

Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα

αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. (§154)

Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν
αὐτοῦ ἡδέως.

ΛΟΥΚ 20

αὐτὸν κύριον καλεῖ,
καὶ πῶς αὐτοῦ υἱὸς ἐστίν;

[ΛΟΥΚ 20:40]

οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων

ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. (§154)

CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§156-159

156. OSTENTATION

ΜΑΤΤ 23:1-12

Τότε [ὁ] Ἰησοῦς
ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων
2 Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδ-
ρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι. 3 πάντα
οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν
ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ
δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε,
λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν.

4 δεσμεύουσιν δὲ
φορτία βαρέα ὧς
καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
τῶν ἀνθρώπων,
αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν
οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά.
5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς
ἀνθρώποις· πλατύνουσι γὰρ
τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ
μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα,

ΜΑΡΚ 12:38-40

Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ
ἔλεγεν

ΛΟΥΚ 20:45-47

Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ
λαοῦ
εἶπεν τοῖς μαθηταῖς

[ΛΟΥΚ 11:46]

ὁ δὲ εἶπεν
Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί,
ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα,

καὶ αὐτοὶ ἐνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν
οὐ πρὸςψαύετε τοῖς φορτίοις. (§110)

WH mg: Mt 23:4 καὶ δυσβάστακτα

ΜΤ 23:4 βαρία (without addition) with Σ (μεγάλα βαρέα) L 2 min 5 it syr sin cur pesh cop; BDWΔΘΣ
it vg sah al pler add καὶ δυσβάστακτα (D)* ἀνυσβ.)

MATT 23

6 ^αφιλοῦσι δὲ

τὴν πρωτοκλισίαν
ἐν ἰούσι δείπνοις
καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
7 καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς
καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώ-
πων 'Ραββεῖ.
8 ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε 'Ραβ-
βεῖ, εἰς γὰρ ἔστιν ὑμῶν ὁ
διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς
ἀδελφοί ἐστε· 9 καὶ πατέρα
μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς,
εἰς γὰρ ἔστιν ὑμῶν ὁ πατὴρ ὁ
οὐράνιος· 10 μηδὲ κληθῆτε
καθηγηταί, ὅτι καθηγητὴς
ὑμῶν ἔστιν εἰς ὁ χριστός·
11 ^βὁ δὲ
μείζων ὑμῶν
ἔσται
ὑμῶν διάκονος.

MARK 12

^αΒλέπετε ἀπὸ τῶν
γραμματέων
τῶν θελόντων
ἐν στολαῖς περιπατεῖν

καὶ ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς
39 καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς 'δείπνοις,
[Cf v 39 above]

[Cf v 38 above]

[MARK 9:35b]

^βΕἰ τις θέλει
πρῶτος εἶναι
ἔσται πάντων ἔσχατος
καὶ πάντων διάκονος. (§92)

LUKE 20

46 ^αΠροσέχετε ἀπὸ τῶν
γραμματέων
τῶν θελόντων
περιπατεῖν ἐν στολαῖς
καὶ φιλοῦντων
ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς
καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς δείπνοις,
[Cf v 46c above]

[Cf v 46b above]

[LUKE 9:48b]

^βὁ γὰρ
μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων
οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

Lk 11:43

^α οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε
τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς. (§109)

Lk 22:26

^β ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλ'
ὁ μεῖζων ἐν ὑμῖν
γινέσθω
ὡς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος

ὡς ὁ διακονῶν. (§173)

Mt 20:26, 27

^β οὐχ οὕτως ἔστιν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
'ἐν ὑμῖν μέγας' γενέσθαι
ἔσται
ὑμῶν διάκονος,
27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
'ἐν ὑμῖν εἶναι' πρῶτος
ἔσται ὑμῶν δοῦλος. (§140)

Mk 10:43, 44

^β οὐχ οὕτως δὲ ἔστιν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
'ἔσται'
ὑμῶν διάκονος,
44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
ἔσται πάντων δοῦλος. (§140)

MATT 23

12 ὡς οἱ ὅστις δὲ
ὕψώσει ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὕψωθήσεται.

MARK 12

40 οἱ κατέσθοντες τὰς οἰκίας
τῶν χηρῶν
καὶ προφάσει
μακρὰ προσευχόμενοι·¹
οὗτοι λήμψονται
περισσότερον κρίμα.

[LUKE 14:11]

^a ὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὕψωθήσεται. (§123)

LUKE 20

47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας
τῶν χηρῶν
καὶ προφάσει
μακρὰ προσεύχονται·
οὗτοι λήμψονται
περισσότερον κρίμα.

157. VARIOUS SINS

MATT 23:14-36

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν.

15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ
τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσή-
λυτον, καὶ ὅταν γένηται ποι-
εῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλό-
τερον ὑμῶν. 16 Οὐαὶ ὑμῖν,
ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες
Ὡς ἂν ὁμότης ἐν τῷ ναῶ,

[LUKE 11:52]

οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλόσατε. (§110)

Lk 18:14b

^a ὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὕψωθήσεται. (§134)

WH mg: Mk 12:39, 40 δελπνοὶ οἱ . . . προσευχόμενοι,

Mt 23:13 **BDLZ** syr sin etc om; min 4 it syr cur etc add after v 14 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψετε περισσότερον
κρίμα (cf Mk 12:40; Lk 20:47); al pler add οὐαὶ δὲ ὑμῖν etc before v 14

MATT 23

οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν ὁμώσει ἐν
 τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφείλει·
 17 μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ
 μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ
 ναὸς ὁ ἁγιάσας τὸν χρυσόν;
 18 καὶ Ὅς ἂν ὁμώσει ἐν
 τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν,
 ὃς δ' ἂν ὁμώσει ἐν τῷ δώρῳ
 τῷ ἐπάνω αὐτοῦ ὀφείλει·
 19 ^τ τυφλοί, τί γὰρ μείζων,
 τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
 τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; 20 ὁ
 οὖν ὁμώσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ
 ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι
 τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· 21 καὶ
 ὁ ὁμώσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει ἐν
 αὐτῷ καὶ ἐν τῷ ^τκατοικοῦντι
 αὐτόν· 22 ^ακαὶ ὁ ὁμώσας ἐν
 τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ
 θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ
 καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
 23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
 ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
 καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον,
 καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα
 τοῦ νόμου,
 τὴν κρίσιν
 καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·
 ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
 κάκεινα μὴ ἀφείναι
 24 ὁδηγοὶ τυφλοί, διυλίζοντες
 τὸν κώνωπα τὴν δὲ κάμῃλον
 καταπίνοντες.

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
 ὅτι καθαρίζετε τὸ ἐξώθεν
 τοῦ ποτηρίου
 καὶ τῆς παροψίδος,

[Of Luke 11:42 below]

[LUKE 11:39-44]

εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν
 Νῦν ὁμοῖς
 οἱ Φαρισαῖοι
 τὸ ἐξώθεν
 τοῦ ποτηρίου
 καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε,

^a Cf Mt 5:34 (§37)

ΜΑΤΤ 23

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.
26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς
τοῦ ποτηρίου [καὶ τῆς παροψί-
δος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ
καθαρόν.

[Cf v 23 above]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι [παρομοιάσετε] τάφοις
κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν
μὲν φαίνονται ὡραῖοι ἔσωθεν
δὲ γέμουσιν ὀστέων
νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας·

28 οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν
μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις
δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἐστε μεστὸι
ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

[LUKE 11]

τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.
40 ἄφρονες,
οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν
καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;
41 πλὴν τὰ ἐνόντα

δότε ἐλεημοσύνην,
καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρά ὑμῖν ἐστίν.
42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ πῆγανον καὶ πᾶν λάχανον,
καὶ παρέρχεσθε
τὴν κρίσιν
καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
καὶ κείνα μὴ παρῆναι.
43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμούς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς.
44 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα

τὰ ἔδγηλα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες
ἐπάνω οὐκ οἶδασιν. (§109)

^a Cf Mt 23:6 (§156)

^a Cf Mk 12:38 (§156)

^a Cf Lk 20:46 (§156)

MATT 23

29 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,

30 καὶ λέγετε Εἰ ἡμεθα ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων
ἡμῶν,

οὐκ ἂν ἡμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

ὅτι υἱοὶ ἐστε
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφῆτας.

32 καὶ ὑμεῖς 'πληρώσατε' τὸ
μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

33 ὁφείβετε γεννήματα ἐχιδνῶν,
πὼς φύγητε
ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;

34 διὰ τοῦτο

'ἰδοὺ' ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς

προφῆτας καὶ σοφοὺς καὶ
γραμματεῖς·

ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε

καὶ σταυρώσετε,

καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε

ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς
πόλιν·

35 ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς

Mt 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,

τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν

ἀπὸ τῆς μελλούσης ὁργῆς; (§17)

Cf Mt 12:34 (§50)

[LUKE 11:47,48]

οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.

48 ἄρα μάρτυρές ἐστε

καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις

τῶν πατέρων ὑμῶν,

ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν

αὐτοὺς

ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε. (§110)

[LUKE 11:49–51]

διὰ τοῦτο

καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν

'Ἀποστελῶ

εἰς αὐτοὺς

προφῆτας καὶ ἀποστόλους,

50 καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ διώξουσιν,

ἵνα ἐκζητηθῇ

Lk 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,

τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν

ἀπὸ τῆς μελλούσης ὁργῆς; (§17)

ΜΑΤΤ 23

πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυννόμενον
ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ
τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
οἰοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ
τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἅπαντα ταῦτα
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

[ΛΥΚΕ 11]

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυνμένον¹

ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος Ἀβελ

ἕως αἵματος Ζαχαρίου
τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ
τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου·
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§110)

158. LAMENT OVER JERUSALEM

ΜΑΤΤ 23:37-39

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυναγαγεῖν
τὰ τέκνα σου,
ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει
τὰ νοσσία [αὐτῆς]
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
38 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν” τ.
39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ’ ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε
²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

[ΛΥΚΕ 13:34, 35]

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυνάξαι
τὰ τέκνα σου
ὃν τρόπον ὄρνις
τὴν ἑαυτῆς νοσσίαν
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.
35 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν.”
λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδητέ με
ἕως εἴπητε
²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.” (§122)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

WH mg: Mt 23:36 πάντα ταῦτα 38 ἔρμος Lk 11:50 ἐκχυννόμενον

Mt 23:35 οἰοῦ Βαρ.: om **2** min Eus

159. THE WIDOW'S MITE

MARK 12:41-44

Καὶ καθίσας
 ἱκανέναντι τοῦ γαζοφυλακίου
 ἐθεώρει
 πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν
 εἰς τὸ γαζοφυλάκιον·
 καὶ πολλοὶ πλουσιοὶ ἐβαλλον
 πολλά·
 42 καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα
 πτωχή
 ἔβαλεν λεπτὰ δύο,
 ὅ ἐστιν κοδράντης.
 43 καὶ προσκαλεσάμενος
 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
 εἶπεν αὐτοῖς
 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχή
 πλεῖον πάντων ἔβαλεν
 τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζο-
 φυλάκιον·
 44 πάντες γὰρ
 ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς
 ἔβαλον, αὕτη δὲ
 ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς
 πάντα
 ὅσα εἶχεν ἔβαλεν,
 ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

LUKE 21:1-4

Ἀναβλέψας δὲ
 εἶδεν
 τοὺς βάλλοντας
 εἰς τὸ γαζοφυλάκιον
 τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίων.
 2 εἶδεν δὲ τινα χήραν
 πενιχράν
 βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο.
 3 καὶ εἶπεν
 Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχή
 πλεῖον πάντων ἔβαλεν·
 4 πάντες γὰρ οὗτοι
 ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς
 ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ
 ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς
 πάντα τὸν βίον
 ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§160-169

160. PREDICTION OF THE DESTRUCTION OF THE TEMPLE

MATT 24:1, 2

Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς
 ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο,
 καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ

ἐπιειῆσαι αὐτῷ
 τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ·

MARK 13:1, 2

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ
 ἐκ τοῦ ἱεροῦ
 λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν
 αὐτοῦ

Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι
 καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

LUKE 21:5, 6

Καὶ τινων λεγόντων

περὶ τοῦ ἱεροῦ,
 ὅτι λίθοις καλοῖς
 καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται,

MATT 24

2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα;

ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

οὐ μὴ ἀφεθῇ
ᾧδε λίθος ἐπὶ λίθον
ὃς οὐ καταλυθήσεται.

MARK 13

2 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας
οἰκοδομὰς;

οὐ μὴ ἀφεθῇ
ᾧδε λίθος ἐπὶ λίθον
ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

LUKE 21

6 εἶπεν
Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε,

ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς
οὐκ ἀφεθήσεται
λίθος ἐπὶ λίθῳ ᾧδε
ὃς οὐ καταλυθήσεται.

161. THE GREAT TRIBULATION

MATT 24:3-14

Καθημένου δὲ αὐτοῦ
ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν

προσηλθον αὐτῷ
οἱ μαθηταί

κατ' ἰδίαν λέγοντες
Εἰπὸν ἡμῖν
πότε ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον
τῆς σῆς παρουσίας

καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος.

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Βλέπετε

μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες Ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός,

καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

6 μελλήσετε δὲ ἀκοῦειν
πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων·
ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε·

MARK 13:3-13

Καὶ καθημένου αὐτοῦ
εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἑλαιῶν
κατέναντι τοῦ ἱεροῦ
ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν
Πέτρος καὶ Ἰάκωβος
καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας

4 Εἰπὸν ἡμῖν
πότε ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον

ὅταν μέλλῃ
ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα.

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς
Βλέπετε

μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
6 πολλοὶ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι,

καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

7 ὅταν δὲ ἰακούσητε¹
πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων,
μὴ θροεῖσθε·

LUKE 21:7-19

ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν

λέγοντες Διδάσκαλε,

πότε οὖν ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον

ὅταν μέλλῃ
ταῦτα γίνεσθαι;

8 ὁ δὲ
εἶπεν
Βλέπετε

μὴ πλανηθῇτε·
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες Ἐγὼ εἰμι
καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικεν·

μὴ πορευθῇτε ὀπίσω αὐτῶν.

9 ὅταν δὲ ἀκούσητε
πολέμους καὶ ἀκαταστασίας,
μὴ πτοηθῇτε·

^a Cf Lk 19:44 (§144)

WH mg: Mk 13:7 ἀκούητε

Mk 13:2 οὐ μὴ καταλυθῇ with ABDXΔ al pler; ⚭*LΘ etc οὐ καταλυθήσεται: οὐ μὴ ἀφεθῇ οὐδὲ διαλυθήσεται W

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
1“δεῖ” γὰρ “γενέσθαι,” ἀλλ’ οὕπω ἐστὶν τὸ τέλος.	1“δεῖ” γενέσθαι,” ἀλλ’ οὕπω τὸ τέλος.	1“δεῖ” γὰρ ταῦτα “γενέσθαι” πρῶτον, ἀλλ’ οὐκ εἰθέως τὸ τέλος.
7 ² “ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους·	8 ² “ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοί·	10 Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς ² “Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” 11 σεισμοὶ τε μεγάλοι καὶ κατὰ τόπους Ἰλοῖμοι καὶ λιμοί ¹ ἔσονται, φόβηθρά τε καὶ Ἰὰπ’ οὐρανοῦ σημεῖα μεγάλα ¹ ἔσται. 12 πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ’ ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν,
8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὧδί- νων. [MATT 10:17-21] προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώ- πων·	ἀρχὴ ὧδίνων ταῦτα. 9 βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς·	
9 τότε παρα- δώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἐνεκεν ἐμοῦ	παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἐνεκεν ἐμοῦ	παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· 13 ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.
[Cf v 14 below] εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη	

¹ Dan 2:28² Isa 19:2

WH mg: Lk 21:11 λιμοὶ καὶ λοιμοὶ | σημεῖα μεγάλα ἀπ’ οὐρανοῦ

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
<p>[MATT 10]</p> <p>19 ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς,</p> <p>μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν</p> <p>ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·</p> <p>20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.</p> <p>21 παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον,</p> <p>καὶ ἑπαναστήσονται¹ τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. (§72) ^bκαὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>	<p>πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.</p> <p>11 ^aκαὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες,</p> <p>μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν</p> <p>ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,</p> <p>οὐ γὰρ ἐστέ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.</p> <p>12 καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον,</p> <p>καὶ ¹“ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς” καὶ θανατώσουσιν αὐτούς· 13 ^bκαὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>	<p>14 ἄθετε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι, 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν</p> <p>ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες¹ οἱ ἀντικεί- μενοι ὑμῖν.</p> <p>16 παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων,</p> <p>καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, 17 ^bκαὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>

Lk 12:11, 12

^a Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ
τὰς ἐξουσίας,
μὴ μεριμνήσητε
πῶς [ἢ τί] ἀπολογήσησθε
ἢ τί εἴπητε·
12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)

Mt 10:22a

^b καὶ ἔσεσθε μισούμενοι
ὑπὸ πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου· (§72)

¹ Mic 7:6

WH mg: Lk 21:15 πάντες

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
<p>10 καὶ τότε ¹“σκανδαλισθή- σονται πολλοὶ” καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους· 11 καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς· 12 καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. 13 ^bὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. 14 καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασι- λείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθ- νεσιν, καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.</p>	<p>[Cf vv 12, 13 above] [Cf Mark 13:22 (§162)] ^bὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. [Cf v 10 above]</p>	<p>18 ^aκαὶ θρῖξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. 19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτῆσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.</p>

162. THE ABOMINATION OF DESOLATION

MATT 24:15-28	MARK 13:14-23	LUKE 21:20-24
<p>“Ὅταν οὖν ἴδῃτε ²“τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώ- σεως” τὸ ρηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προ- φήτου ἑστὸς “ἐν τόπῳ ἁγίῳ,” ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω,</p>	<p>“Ὅταν δὲ ἴδῃτε ²“τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώ- σεως” ἑστηκότα ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω,</p>	<p>“Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων Ἱερουσαλὴμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.</p>

<p>Mt 10:30 ^a ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν. (§73) Mt 10:22b ^b ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. (§72)</p>	<p>Lk 12:7a ^a ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡριθμῆνται· (§111)</p>
---	---

¹ Dan 11:41 LXX

² Dan 9:17; 12:11

MATT 24

16 ^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν ¹εἰς τὰ ὄρη,
17 ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος
μὴ καταβάτω
ἄραι
τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ
μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

19 οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
20 προσεύχεσθε δὲ
ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν
χειμῶνος μηδὲ σαββάτω·
21 ἔσται γὰρ
τότε ²“θλίψις” μεγάλη

“οἷα οὐ γέγονεν
ἀπ’ ἀρχῆς κόσμου

ἕως τοῦ νῦν”
οὐδ’ οὐ μὴ γένηται.
22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν
αἱ ἡμέραι ἐκείναι,
οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ·
διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς

MARK 13

^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
15 ὁ ^τ ἐπὶ τοῦ δώματος
μὴ καταβάτω
μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι
ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν
μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

17 οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
18 προσεύχεσθε δὲ
ἵνα μὴ γένηται
χειμῶνος·
19 ἔσονται γὰρ
αἱ ἡμέραι ἐκείναι ²“θλίψις

οἷα οὐ γέγονεν τοιαύτη
ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως”
ἦν ἔκτισεν ὁ θεὸς
“ἕως τοῦ νῦν”
καὶ οὐ μὴ γένηται.
20 καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν
Κύριος τὰς ἡμέρας,
οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ.
ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς
οὗς ἐξελέξατο

LUKE 21

21 ^ατότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς
ἐκχωρείτωσαν,

καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις
μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν,

22 ὅτι ¹“ἡμέραι ἐκδικήσεως”
αὐταὶ εἰσιν τοῦ πλησθῆναι
πάντα τὰ γεγραμμένα.

23 οὐαὶ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·

ἔσται γὰρ
ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς
καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ,

Lk 17:31

^α ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ὅς ἐσται ἐπὶ τοῦ δώματος
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ,
μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά,
καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως
μὴ “ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”
(§133)

¹ Hos 9:7² Dan 12:1

MATT 24

κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι
ἐκείναι.

23 Τότε ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ
Ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός ἢ Ὡδὲ,
μὴ πιστεύσητε·
24 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο-
χριστοὶ
καὶ ²“ψευδοπροφήται,”
καὶ “δώσουσιν σημεῖα” με-
γάλα “καὶ τέρατα”
ὥστε ἵπλανᾶσθαι¹
εἰ δυνατόν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς·

25 ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν.

26 ἂν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν,
μὴ ἐξέλθῃτε·
Ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις,
μὴ πιστεύσητε·

27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή
ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν
καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

28 ὅπου ἂν ᾦ τὸ πτώμα,
ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί.

MARK 13

ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.

21 Καὶ τότε ἂν τις ὑμῖν εἴπῃ
Ἰδε ὧδε ὁ χριστός Ἰδε ἐκεῖ,
μὴ πιστεύετε·
22 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο-
χριστοὶ
καὶ ²“ψευδοπροφήται”
καὶ “δώσουσιν σημεῖα
καὶ τέρατα”
πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν
εἰ δυνατόν τοὺς ἐκλεκτούς·
23 ὑμεῖς δὲ βλέπετε·
προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.

LUKE 21

24 καὶ πεσοῦνται στόματι
μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισ-
θήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα,
καὶ ¹“Ἱερουσαλὴμ” ἔσται
“πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν,” ἄχρι
οὗ πληρωθῶσιν [καὶ ἔσονται]
καιροὶ ἐθνῶν.

[LUKE 17:23]

καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἔκεῖ ἢ Ἰδοὺ ὧδε·
μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε. (§133)

[LUKE 17:23, 24]

καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἔκεῖ ἢ Ἰδοὺ ὧδε·
μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε.

24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή
ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρα-
νὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει,
οὕτως ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὧς. (§133)

[LUKE 17:37b]

“Ὅπου τὸ σῶμα,
ἐκεῖ καὶ οἱ ἄετοί ἐπισυναχθήσονται
(§133)

¹ Zech 12:3 LXX; Isa 63:18; Ps 79(78):1; Dan 8:13 ² Deut 13:1

WH mg: Mt 24:24 πλανῆσαι

Mt 24:23 πιστεύσητε with Σ DLWZ Θ al pler; B* 1 min πιστεύετε
with Σ LUW vg syr sin etc; B sah add καὶ: ADX Δ Θ it etc add ἢ

Mk 13:21 χριστός (without addition,

163. CONCERNING THE COMING OF THE SON OF MAN

MATT 24:29-31

Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν
τῶν ἡμερῶν ἐκείνων

1“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”
2“καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,

καὶ αἱ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

30 καὶ τότε φανήσεται τὸ
σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε 3“κύψου-
ται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς,”
καὶ ὄψονται
4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς·

31 καὶ ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ
5“μετὰ σάλπιγγος ἡμεγάλης,”
καὶ 6“ἐπισυναΐξουσιν”
τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ
“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρων οὐρανῶν
ἕως [τῶν] ἄκρων αὐτῶν.”

MARK 13:24-27

Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην

1“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”
25 2“καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες,

καὶ αἱ δυνάμεις
αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
σαλευθήσονται.”

26 καὶ τότε ὄψονται
4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις”

μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ
δόξης·

27 καὶ τότε ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους

καὶ 6“ἐπισυναΐξει”
τοὺς ἐκλεκτοὺς [αὐτοῦ]
“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρου” γῆς
“ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.”

LUKE 21:25-28

καὶ ἔσονται σημεῖα
ἐν ἡλίῳ
καὶ σελήνῃ

καὶ ἄστροις,

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχή
7“ἐθνῶν” ἐν ἀπορίᾳ “ἡχοῦς
θαλάσσης” καὶ “σάλου,”
26 ἀποψυχόντων ἀνθρώπων
ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν
ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ,
2“αἱ” γὰρ “δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

27 καὶ τότε ὄψονται
4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς.

28 Ἀρχομένων δὲ τούτων
γίνεσθαι ἀνακίψατε καὶ ἐπά-
ρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι
ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

1 Isa 13:10 2 Isa 34:4 3 Zech 12:12 4 Dan 7:13 5 Isa 27:13 6 Zech 2:6; Deut 30:4 7 Ps 65(64):7

164. THE HOUR THAT NO ONE KNOWETH

MATT 24:32-44

'Απὸ δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς
γένηται ἀπαλὸς
καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ,

γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος·
33 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδῃτε πάντα ταῦτα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἐπὶ θύραις.

34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἂν]

πάντα ταῦτα γένηται.

35 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσεται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ μὴ παρέλθωσιν.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν
οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος.

37 ὥσπερ γὰρ
αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
οὕτως ἐστίαι ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

38 ὡς γὰρ ἦσαν
ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις]
ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ
τρῶγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες,

MARK 13:28-37

'Απὸ δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς
ἀπαλὸς γένηται
καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα,

γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·
29 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδῃτε ταῦτα γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἐπὶ θύραις.

30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
μέχρις οὗ

ταῦτα πάντα γένηται.

31 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσονται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ ἔπαυονται.

32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
ἡ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ
οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατὴρ.

LUKE 21:29-33

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς
"Ἴδετε τὴν συκὴν
καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30 ὅταν προβάλωσιν ᾗδῃ,

βλέποντες ἀφ' ἐαυτῶν

γινώσκετε

ὅτι ᾗδῃ ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

31 οὕτως καὶ ὑμεῖς,

ὅταν ἴδῃτε ταῦτα γινόμενα,

γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι

οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἂν]

πάντα γένηται.

33 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσονται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ μὴ παρέλεύσονται.

[LUKE 17:26, 27]

καὶ καθὼς ἐγένετο

ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,

οὕτως ἐστίαι καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἥσθιον, ἐπινον,
ἐγάμων, ἐγαμίζοντο,

WH mg: Mk 13:31 μὴ 32 ἄγγελος

Mk 13:31 οὐ with BD*; NACLWΘ al pler οὐ μὴ — παρελεύσονται² with NBL etc; ACDWΞΘ al pler
παρέλθωσιν Lk 21:30 βλέποντες ἀφ' ἐαυτῶν: om D it syr sin cur eth

MATT 24

ἄχρι ἣς ἡμέρας

1^a "εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,"

39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν
ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἦρεν ἅπαντας,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

40 τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ
ἀγρῷ,
εἷς παραλαμβάνεται
καὶ εἷς ἀφίεται·
41 δύο ἀλήθουσαι
ἐν τῷ μύλῳ,
μία παραλαμβάνεται
καὶ μία ἀφίεται.

[Cf v 42 below]

[MATT 25:14]

"Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους
καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα
αὐτοῦ, (§167)

42 ^a γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ἡμέρα
ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

MARK 13

33 ^a βλέπετε ἐγρυπνεῖτε,
οὐκ οἴδατε γὰρ πότε
ὁ καιρὸς [ἐστίν].

34 ὡς ἄνθρωπος
ἀπόδημος ἀφείλ τὴν οἰκίαν
αὐτοῦ

καὶ δούς τοῖς δούλοις αὐτοῦ
τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον
αὐτοῦ,

καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορή.

35 ^a γρηγορεῖτε οὖν,
οὐκ οἴδατε γὰρ πότε
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται,

[LUKE 17]

ἄχρι ἣς ἡμέρας

1^a "εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,"

καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς
καὶ ἀπώλεσεν 'πάντας'. (§133)

[LUKE 17:34, 35]

λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ
ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης [μίας],

ὁ εἷς παραλημφθήσεται
καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται·
35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι
ἐπὶ τὸ αὐτό,
ἡ μία παραλημφθήσεται
ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται. (§133)

[LUKE 19:12, 13]

εἶπεν οὖν

"Ἀνθρώπος τις εὐγενὴς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν

λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑπο-
στρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς

καὶ εἶπεν πρὸς 'αὐτοὺς πραγ-
ματεύσασθαι' ἐν ᾧ ἔρχομαι. (§143)

Mt 25:13

^a Γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν
οὐδὲ τὴν ὥραν. (§166)

¹ Gen 7:7

MATT 24

43 ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε
ὅτι εἰ ᾗδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποία φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχε-
ται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν εἴασεν
διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς
γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ᾗ οὐ δοκεῖτε ὥρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

MARK 13

ἢ ὧς ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτο-
ροφωνίας ἢ πρωί, 36 μὴ
ἐλθὼν ἐξέφνης εὖρη ὑμᾶς κα-
θεύδοντας· 37 ὁ δὲ ὑμῖν λέγω
πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε.

[LUKE 12:39, 40]

τοῦτο δὲ γινώσκετε
ὅτι εἰ ᾗδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποία ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν εἴηκεν
διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.
40 καὶ ὑμεῖς
γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ᾗ ὥρα οὐ δοκεῖτε
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται
(§114)

165. CONCERNING FAITHFULNESS

MATT 24:45-51

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δούλος
καὶ φρόνιμος
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ
τοῦ δοῦναι αὐτοῖς
τὴν τροφήν ἐν καιρῷ;
46 μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
εὕρησει οὕτως ποιοῦντα·
47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν.
48 ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ κακὸς δούλος ἐκεῖνος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
Χρονίζει μου ὁ κύριος,
49 καὶ ἄρξηται τύπτειν
τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,

LUKE 21:34-36

[LUKE 12:42-46]

καὶ εἶπεν ὁ κύριος
Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος,
ὁ φρόνιμος,
ὃν καταστήσει ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ
τοῦ διδόναι
ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
43 μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
εὕρησει ποιοῦντα οὕτως·
44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν.
45 ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ δούλος ἐκεῖνος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι.
καὶ ἄρξηται τύπτειν
τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας.

ΜΑΤΤ 24

ἐσθίη δὲ καὶ πίνη
μετὰ τῶν μεθυνόντων,
50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου
ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
51 ^ακαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει·

^βἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[LUKE 12]

ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
καὶ μεθύσκεσθαι,
46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου
ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
^ακαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. (§115)

[LUKE 13:28a]

^βἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§121)

LUKE 21

Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μή
ποτε βαρηθῶσιν αἱ καρδίαι
ὑμῶν ἐν κρεπάλῃ καὶ μέθῃ
καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ
ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς ἐφνίδιος ἡ
ἡμέρα ἐκείνη ὥς “παγίς”.
35 ἐπεισελεύσεται γὰρ ¹“ἐπὶ”
πάντας “τοὺς καθημένους ἐπὶ”
πρόσωπον πάσης “τῆς γῆς”.
36 ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ
καιρῷ δεόμενοι ἵνα κατισ-
χύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα
τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ
σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου.

166. PARABLE OF THE TEN VIRGINS

ΜΑΤΤ 25:1-13

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασι-
λεῖα τῶν οὐρανῶν δέκα παρ-
θένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς
λαμπάδας ἑαυτῶν ἐξῆλθον εἰς
ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2
πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν
μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι·

^α Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

^β Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Isa 24:17

MATT 25

3 αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας [αὐτῶν] οὐκ
ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·
4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον
ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν
λαμπάδων ἑαυτῶν. 5 χρονί-
ζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύστα-
ξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθηνδον.
6 μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ
γένετο· Ἴδου ὁ νυμφίος,
ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν.
7 τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ
παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσ-
μησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν.
8 αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις
εἶπαν Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ
ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
ἡμῶν σβέννυνται. 9 ἀπεκρί-
θησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι
Μήποτε 'οὐ μὴ' ἀρκέσῃ ἡμῖν
καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον
πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ
ἀγοράσατε ἑαυταῖς. 10
ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγορά-
σαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ
ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ
εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη
ἡ θύρα. 11 ὕστερον δὲ ἔρχον-
ται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι
λέγουσαι
Κύριε κύριε, ἀνοιξὸν ἡμῖν·
12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
'Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
13 Ὁ γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν
οὐδὲ τὴν ὥραν.

[Of Luke 12:35, 36 (§114)]

[LUKE 13:25b]

λέγοντες
Κύριε, ἀνοιξὸν ἡμῖν·
καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν

Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. (§121)

[MARK 13:33]

^aβλέπετε ἀγρυπνεῖτε,
οὐκ οἶδατε γὰρ πότε
ὁ καιρὸς [ἔστιν]. (§164)

Mt 24:42

^a γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἶδατε ποία ἡμέρα
ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. (§164)

Mk 13:35a

^a γρηγορεῖτε οὖν,
οὐκ οἶδατε γὰρ πότε
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, (§164)

167. PARABLE OF THE TALENTS

MATT 25:14-30

Ὡςπερ γὰρ ἄνθρωπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους
καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,

15 καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε
τάλαντα ᾧ δὲ δύο ᾧ δὲ ἓν,
ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύνα-
μιν, καὶ ἀπεδήμησεν. 16 εὐ-
θέως πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν ἡργάσατο
ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα
πέντε· 17 ὡσαύτως ὁ τὰ
δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο· 18 ὁ
δὲ τὸ ἐν λαβὼν ἀπελθὼν
ᾠρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ
ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19 μετὰ δὲ πολὺν χρόνον
ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων
καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν

[MARK 13:34]

ὡς ἄνθρωπος
ἀπόδημος ἀφείλς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ
τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον
αὐτοῦ,

καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορῇ. (§164)

[LUKE 19:12-27]

εἶπεν οὖν Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑπο-
στρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς
δέκα μνᾶς

καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς πραγματεῦ-
σασθαι¹ ἐν ᾧ ἔρχομαι.

[Cf v 20 below]

14 Οἱ δὲ πολλοὶ αὐτοῦ ἐμίσουν
αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν
ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες Οὐ θέλο-
μεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο

ἐν τῷ ἐπανελθεῖν

αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἷς δέδωκε τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διεπραγ-
ματέυσαντο.

16 παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος

MATT 25

ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων
Κύριε, πέντε τάλαντά μοι
παρέδωκας·

ἶδε ἄλλα πέντε τάλαντα
ἐκέρδησα.

21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο
τάλαντα
εἶπεν

Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέ-
δωκας·

ἶδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρ-
δησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός,¹
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου.

24 προσελθὼν δὲ
καὶ ὁ ἐν τάλαντον εἰληφώς
εἶπεν Κύριε,

ἔγνων σε
ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας
καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν
ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν
τῇ γῇ· ἶδε ἔχεις τὸ σόν.

[LUKE 19]

λέγων

Κύριε, ἡ μνᾶ σου

δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

17 καὶ εἶπεν αὐτῷ

Ἐὖγε¹, ἀγαθὲ δοῦλε,

ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,
ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλεων.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεῦτερος

λέγων

Ἡ μνᾶ σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ

[Cf v 17 above]

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων.

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων Κύριε,

ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἣν εἶχον

ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 ἐφοβούμην γὰρ σε

ὅτι ἄνθρωπος αἰσθηρὸς εἶ,

αἴρεις ὁ οὐκ ἔθikas

καὶ θερίζεις ὁ οὐκ ἔσπειρας.

[Cf v 20 above]

MATT 25

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος
αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,
ἦδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα
καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισα;

27 ἔδεις σε οὖν βαλεῖν
τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπε-
ζίταις,
καὶ ἐλθὼν ἐγὼ
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν
τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ
τὸ τάλαντον καὶ δότε
τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

29 ^ατῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται
καὶ περισσευθήσεται·
τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
30 ^βκαὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον

[LUKE 19]

22 λέγει αὐτῷ
Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε.
πονηρὲ δοῦλε·
ἦδεις ὅτι
ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,
αἵρων ὃ οὐκ ἔθηκα
καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς
μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν;

κάγὼ ἐλθὼν
σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν
Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ
τὴν μνᾶν καὶ δότε
τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι· –
25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε, ἔχει
δέκα μνᾶς –

26 λέγω ὑμῖν
ὅτι ^απαντὶ τῷ ἔχοντι
δοθήσεται,

ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται.
27 Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τούτους
τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι
ἐπ' αὐτοὺς

[MARK 4:25]

^αὃς γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·

καὶ ὃς οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

Mt 13:12

^α ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ
καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)

^β Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

Lk 8:18b

^α ὃς ἂν γὰρ ἔχῃ,
δοθήσεται αὐτῷ,
καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ,
καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

MATT 25

ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον^a

^aἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων.

[Cf v 30a above]

[LUKE 19]

ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε
αὐτοὺς ἐμπροσθέν μου. (§143)

[LUKE 13:28]

^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων,
ὅταν ὁψῇσθαι Ἄβραάμ καὶ Ἰσαάκ
καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

168. CONCERNING THE JUDGMENT OF THE SON OF MAN

MATT 25:31-46

“Ὅταν δὲ ¹“ἔλθῃ” ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ “πάντες οἱ ἄγγελοι
μετ’ αὐτοῦ,” τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, 32 καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν
αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει
τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τὰ
δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Δεῦτε,
οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. 35 ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ
ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, 36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα
καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθατε πρὸς με. 37 τότε ἀποκριθήσονται
αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδαμεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ
διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; 38 πότε δέ σε εἶδαμεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν
καὶ περιεβάλομεν; 39 πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν
πρὸς σε; 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον
ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41 τότε
ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων Πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον
τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42 ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ
ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, [καὶ] ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, 43 ξένος ἤμην καὶ οὐ
συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ
ἐπεσκέψασθέ με. 44 τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες Κύριε, πότε σε
εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσα-
μέν σοι; 45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον οὐκ
ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 καὶ ἀπελεύσονται
²“οὗτοι εἰς” κόλασιν “αἰώνιον, οἱ δὲ” δίκαιοι “εἰς ζωὴν αἰώνιον.”

^a Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Zech 14:5

² Dan 12:2

169. JESUS LODGES ON THE MOUNT OF OLIVES

<p>[MATT 21:17] [Cf Matt 21:23 and parallels (§148)]</p> <p>^aΚαὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ. (§146)</p>	<p>[MARK 11:19]</p> <p>^aΚαὶ ὅταν ὀψέ ἐγένετο, ἔξεπορεύοντο¹ ἔξω τῆς πόλεως. (§146)</p>	<p>LUKE 21:37, 38</p> <p>^{a*}Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων¹, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ἠύλιζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλοῦ- μενον Ἑλαιῶν· 38 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθριζεν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.</p>
--	--	--

CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§ 170-173

170. CONSPIRACY OF THE CHIEF PRIESTS

<p>MATT 26:1-5</p> <p>Ἡ ΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ὅτε ἔτέ- λεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ 2 Οἶδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται,</p>	<p>MARK 14:1, 2</p> <p>HN ΔΕ ΤΟ ΠΑΣΧΑ καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας.</p>	<p>LUKE 22:1, 2</p> <p>ΗΓΓΙΖΕΝ δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύμων ἡ λεγομένη Πάσχα.</p>
<p>καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα- δίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. 3 Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ- βύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα,</p>	<p>Καὶ ἐξήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς</p>	<p>2 Καὶ ἐξήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς</p>

Mk 11:11

^a Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα
εἰς τὸ ἱερόν·
καὶ περιβλεψάμενος πάντα
'ὅτε ἤδη οὔσης τῆς ὥρας'
ἐξῆλθεν
εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. (§144)

^b Cf Mt 7:28 (§44); 11:1 (§76); 13:53 (§65); 19:1 (§99)

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
4 καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλῳ κρατή- σωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν· 5 ἔλεγον δέ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.	πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαν- τες ἀποκτείνωσιν, 2 ἔλεγον γάρ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μή ποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.	τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν, έφοβούντο γάρ τὸν λαόν.

171. THE ANOINTING OF JESUS (MATT-MARK)

MATT 26:7-13	MARK 14:3-9	[LUKE 7:36-38]
Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ	Καὶ οὗτος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ	Ἦρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν Φαρι- σαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου [Cf Luke 7:40 (§48)] κατεκλίθη.
ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,	ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ κατακειμένου αὐτοῦ	37 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἀμαρτωλὸς, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
7 προσήλθεν αὐτῷ γυνή	ἦλθεν γυνή	κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου
ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου βαρυτίμου	ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς Ἰσολυτελοῦς· ¹ συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον	38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίονσα, τοῖς δάκ- ρυσιν ἥρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. (§48)
καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.	κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.	
8 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἡγανάκτησαν λέγοντες Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῇ;	4 ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῇ τοῦ μύρου γέγονεν;	
9 ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι	5 ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι	

WH mg: Mk 14:3 πολυτελοῦς,—

Mt 26:7 βαρυτίμου with BGA al pler; πολυτίμου **Σ**ADL⁸ 33. pesh etc Mk 14:4 τοῦ μύρου: om W
4 min 3 it syr sin (cf Mt 26:8)

MATT 26

πολλοῦ
καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.

10 γνούς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς

Τί κόπους παρέχετε τῇ γυ-
ναικί;

ἔργον γὰρ καλὸν
ἡργάσατο εἰς ἐμέ·

11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς
ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,

ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·

12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ
μύρον τοῦτο
ἐπὶ τοῦ σώματός μου
πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με
ἐποίησεν.

13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἂν κηρυχθῇ
τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο
ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ,
λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν
αὕτη
εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

MARK 14

ἐπάνω ἑβδομήκοντα τριακοσίων¹
καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς·
καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν

Ἄφετε αὐτήν·

τί αὐτῇ κόπους παρέχετε;

καλὸν ἔργον

ἡργάσατο ἐν ἐμοί·

7 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς
ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,

καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε
αὐτοῖς [πάντοτε] εὖ ποιῆσαι,

ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·

8 ὁ ἔσχεν ἐποίησεν,
προέλαβεν μυρίσαι

τὸ σῶμά μου

εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.

9 ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἂν κηρυχθῇ

τὸ εὐαγγέλιον

εἰς ὅλον τὸν κόσμον,

καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη λαλη-
θήσεται

εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

172. PLOT OF JUDAS AND THE RULERS

MATT 26:14-16

Τότε πορευθεὶς εἰς

τῶν δώδεκα,

ὁ λεγόμενος Ἰούδας

Ἰσκαριώτης,

πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν

MARK 14:10, 11

Καὶ Ἰούδας

Ἰσκαριώθ

ὁ εἷς

τῶν δώδεκα

ἀπῆλθεν

πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς

LUKE 22:3-6

Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς

εἰς Ἰούδαν

τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην,

ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ

τῶν δώδεκα·

4 καὶ ἀπελθὼν

συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
15 Τί θέλετέ μοι δοῦναι κάγῳ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;	ἵνα αὐτόν παραδοῖ αὐτοῖς. 11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.	καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῶ αὐτόν. 5 καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. 6 καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐξήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτόν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.
16 καὶ ἀπὸ τότε ἐξήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτόν παραδῶ.	καὶ ἐξήτει πῶς αὐτόν εὐκαίρως παραδοῖ.	

173. THE LAST SUPPER

MATT 26:17-35	MARK 14:12-31	LUKE 22:7-38
Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα; 18 ὁ δὲ εἶπεν Ἑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ Ὁ διδάσκαλος λέγει Ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστιν ¹	Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθουν, [Cf v 13 below] λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; 13 καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς Ἑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων [†] 14 ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἂν εἰσέλθῃ εἶπατε τῷ οἰκοδεσπότη ὅτι Ὁ διδάσκαλος λέγει Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου	Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα [†] 8 καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπὼν Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα ἵνα φάγωμεν. 9 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; [Cf v 8 above] 10 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἴδου εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων [†] ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύ- εται. 11 καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσ- πότη τῆς οἰκίας [†] Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα

¹ Zech 11:12

WH mg: Lk 22:11 λέγοντες

MATT 26

πρὸς σέ ποιῶ τὸ πάσχα
μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ

ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

20 Ὁψίας δὲ γενομένης
ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα
[μαθητῶν].

[Cf v 27 below]

21 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν
εἶπεν
Ἄμην λέγω ὑμῖν
ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα
ἤρξαντο
λέγειν αὐτῷ εἰς ἕκαστος
Μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;
23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν
χείρα

MARK 14

ὅπου τὸ πάσχα
μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει
ἀνάγαιον
μέγα ἐστρωμένον ἑτοιμον·
καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν.
16 καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ
καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν
καὶ εὔρον

καθὼς εἶπεν αὐτοῖς,
καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

17 Καὶ ὁψίας γενομένης
ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

[Cf v 23 below]

18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν
καὶ ἐσθιόντων
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
Ἄμην λέγω ὑμῖν
ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με
1¹ "Ὁ ἐσθίων¹ μετ' ἐμοῦ."

19 ἤρξαντο λυπεῖσθαι

καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς κατὰ εἷς
Μήτι ἐγώ;
20 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Εἰς τῶν δώδεκα,

ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ

LUKE 22

ὅπου τὸ πάσχα
μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
12 κακεῖνος ὑμῖν δείξει
ἀνάγαιον
μέγα ἐστρωμένον·
ἐκεῖ ἐτοιμάσατε.

13 ἀπελθόντες δὲ
εὔρον
καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς,
καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα,
ἀνέπεσεν καὶ οἱ ἀπόστολοι
σὺν αὐτῷ.

15 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο
τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν
πρὸ τοῦ με παθεῖν. 16 λέγω
γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ φάγω
αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 17 καὶ
δεξιόμενος ποτήριον εὐχαρισ-
τήσας εἶπεν Δάβετε τοῦτο
καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτοὺς¹

[Cf v 21 below]

[Cf v 23 below]

¹ Ps 41(40):9

WH mg: Mk 14:18 τῶν ἐσθιόντων

Mt 26:20 μαθητῶν with ALMWΘ it vg cop etc; om BD syr sin sah al pler

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>ἐν τῷ τρυβλίῳ οὗτός με παραδώσει· 24 ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος. 25 ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν εἶπεν Μήτι ἐγὼ εἰμι, ῥα ββαί; λέγει αὐτῷ Σὺ εἶπας. 26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ δούς τοῖς μαθηταῖς εἶπεν Λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 27 καὶ λαβὼν ποτήριον [καὶ] εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, 28 τοῦτο γάρ ἐστιν 1“ τὸ αἷμά” μου “τῆς δια- θήκης” τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν· 29 λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πῶς ἀπ’ ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ’ ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.</p>	<p>εἰς τὸ [ἐν] τρυβλίον· 21 ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος. 22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν Λάβετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 23 καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτό ἐστιν 1“ τὸ αἷμά” μου “τῆς δια- θήκης” τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν· 25 ἐμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πῶς ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.</p>	<p>[Cf v 22 below] [Cf v 19 below] [Cf vv 17 above and 20 below] 18 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ πῶς ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.</p>

1 Ex 24:8; Zech 9:11

Mt 26:28 τῆς διαθήκης with **SB**LZ 2 min; **ACD**W it vg cop al pler τῆς καινῆς διαθ.; διαθήκη καινὴ syr sin
Mk 14:24 διαθήκης with **BCD**LW 6 cop; **AX**ΔΣ 6 it vg syr sin pesh al pler καινῆς διαθ. Lk 22:18 ὑμῖν
(without addition) with **BCD**L eth etc; **SAW**XΔθ al pler add δτι.

MATT 26 [Cf v 26 above]	MARK 14 [Cf v 22 above]	LUKE 22
[Cf vv 27, 28 above]	[Cf vv 23, 24 above]	19 καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου [[τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. 20 ^a καὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνήσαι, λέγων Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ ¹ “διαθήκη” ἐν “τῷ αἵματί” μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον]].
[Cf v 21 above]	[Cf v 18 above]	21 πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ’ ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης· 22 ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὠρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι’ οὗ παραδίδοται.
[Cf v 24 above]	[Cf v 21 above]	23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἶη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.
[Cf v 22 above]	[Cf v 19 above]	24 ^b Ἐγένετο δὲ καὶ φιλο- νεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. 25 ὁ δὲ
[MATT 20:25-28]	[MARK 10:42-45]	
ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.	καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.	εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται.

^b Cf Mt 18:1 (§92)^b Cf Mk 9:34 (§92)^a Cf v 17 above^b Cf Lk 9:46 (§92)¹ Ex 24:8; Zech 9:11

Lk 22:19, 20 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν . . . ἐκχυννόμενον (διδόμενον Θ): D 6 it om

[MATT 20]
 26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
 ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ
 'ἐν ὑμῖν μέγας' γενέσθαι
 ἔσται ὑμῶν διάκονος,
 27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
 'ἐν ὑμῖν εἶναι' πρῶτος
 ἔσται ὑμῶν δοῦλος·

28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι
 ἀλλὰ διακονῆσαι
 καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)

[MATT 19:28]
 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
 Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι
 ὑμεῖς
 οἱ ἀκολουθήσαντές μοι

ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ,
 ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,
 καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς¹
 ἐπὶ δώδεκα θρόνους
 κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς
 τοῦ Ἰσραὴλ. (§137)

MATT 26
 30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον
 εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

Mt 23:11
 ἃ ὁ δὲ μεῖζων ὑμῶν

ἔσται
 ὑμῶν διάκονος. (§156)

WH mg: Lk 22:29 μου, 30 καθήσεσθε

[MARK 10]
 43 οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
 ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ
 μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
 'ἔσται' ὑμῶν διάκονος,
 44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
 ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
 ἔσται πάντων δοῦλος·

45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι
 ἀλλὰ διακονῆσαι
 καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)

MARK 14
 26 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον
 εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

Mk 9:35b
 ἃ Εἰ τις θέλει πρῶτος εἶναι

ἔσται πάντων ἑσχατος,
 καὶ πάντων διάκονος. (§92)

LUKE 22
 26 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
 ἄλλ'
 ὁ μεῖζων ἐν ὑμῖν
 γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος,
 καὶ
 ὁ ἡγούμενος
 ὡς ὁ διακονῶν·
 27 τίς γὰρ μεῖζων,
 ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν;
 οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;
 ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμὶ
 ὡς ὁ διακονῶν.

28 Ὑμεῖς δὲ ἔστε
 οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ
 ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου·
 29 καγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, κα-
 θὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ¹ μου·
 βασιλείαν, 30 ἵνα ἔσθῃτε καὶ
 πίνῃτε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου
 ἐν τῇ βασιλείᾳ μου,

καὶ καθήσθε¹
 ἐπὶ θρόνων
 τὰς δώδεκα φυλὰς κρίνοντες
 τοῦ Ἰσραὴλ.

Lk 9:48c
 ἃ δὲ γὰρ μικρότερος
 ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων
 οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

Lk 22:30 καθήσεσθε with B*TA; καθήσεσθε ~~Ν~~ALQWΘ etc; καθίσθησε D

MATT 26

31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθή-
σεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ
ταύτῃ,
γέγραπται γάρ
¹“Πατάξω τὸν ποιμένα,

καὶ διασκορπισθήσονται
τὰ πρόβατα τῆς ποιμένης.”
32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν.

33 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ
Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται
ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε
σκανδαλισθήσομαι.

[Cf v 35 below]

34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι
ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
35 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος
Κἀν δέ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν,
οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ
εἶπαν.

MARK 14

27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς ὅτι
Πάντες σκανδαλισθήσεσθε,
ὅτι γέγραπται
¹“Πατάξω τὸν ποιμένα,
καὶ τὰ πρόβατα
διασκορπισθήσονται.”

28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν.

29 ὁ δὲ Πέτρος
ἔφη αὐτῷ
Εἰ καὶ πάντες σκανδαλισ-
θήσονται, ἀλλ’ οὐκ ἐγώ.

[Cf v 31 below]

30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἀμὴν λέγω σοι ὅτι
σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρὶς με ἀπαρνήσῃ.
31 ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει
Ἐὰν δέ με συναποθανεῖν σοι,
οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
ὥσαύτως [δὲ] καὶ πάντες
ἔλεγον.

LUKE 22

31 Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ
Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ
σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον·
32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ
ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου·
καὶ σὺ ποτε ἐπιστρέψας στήρι-
σον τοὺς ἀδελφούς σου.

33 ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, μετὰ σοῦ
ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν
καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 ὁ δὲ εἶπεν
Λέγω σοι, Πέτρε,

οὐ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτωρ
ἕως τρὶς με ἀπαρνήσῃ εἰδέναι.

[Cf v 33 above]

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὅτε
ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαν-
τίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημά-

LUKE 22

των, μή τινος ὑστερήσατε;
οἱ δὲ εἶπαν Οὐθένος.
36 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἄλλα
νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράται,
ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ
ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαι-
ραν. 37 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ
τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό¹· Καὶ
μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη” καὶ
γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.
38 οἱ δὲ εἶπαν Κύριε, ἰδοὺ
μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς Ἰκανόν ἐστιν.

CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS, §§ 174–180

174. THE AGONY IN GETHSEMANE

MATT 26:36–46

Τότε ἔρχεται μετ’ αὐτῶν ὁ
Ἰησοῦς
εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθση-
μανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς
Καθίσατε αὐτοῦ
ἕως [οὔ] ἀπελθὼν ἐκεῖ
προσεύξωμαι.

[Cf v 41 below]

37 καὶ παραλαβὼν
τὸν Πέτρον
καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου

ἤρξατο λυπεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν.

MARK 14:32–42

Καὶ ἔρχονται

εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθ-
σημανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Καθίσατε ὧδε
ἕως
προσεύξωμαι.

[Cf v 38 below]

33 καὶ παραλαμβάνει
τὸν Πέτρον
καὶ Ἰὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν¹
Ἰωάννην μετ’ αὐτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν,

LUKE 22:39–46

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη

κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος
τῶν Ἐλαιῶν·
ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ [καὶ] οἱ
μαθηταί.
40 γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου
εἶπεν αὐτοῖς

Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν
εἰς πειρασμόν. [Cf v 46 below]

¹ Isa 53:12

WH nig: Mk 14:33 Ἰάκωβον καὶ

MATT 26

38 τότε λέγει αὐτοῖς
 1“Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ
 μου” ἕως θανάτου·
 μέναιτε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε
 μετ’ ἐμοῦ.

39 καὶ ἵπροελθὼν¹
 μικρὸν
 ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ
 προσευχόμενος

καὶ λέγων Πάτερ μου,

εἰ δυνατόν ἐστιν,
 παρελθάτω
 ἀπ’ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο·
 πλην οὐχ ὥς ἐγὼ θέλω
 ἀλλ’ ὥς σύ.

40 καὶ ἔρχεται
 πρὸς τοὺς μαθητὰς
 καὶ εὗρίσκει αὐτοὺς καθεύδον-
 τας,

καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ

Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε
 μίαν ὥραν γρηγορῆσαι
 μετ’ ἐμοῦ;

MARK 14

34 καὶ λέγει αὐτοῖς
 1“Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ
 μου” ἕως θανάτου·
 μέναιτε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.

35 καὶ ἵπροελθὼν¹
 μικρὸν
 ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς,
 καὶ προσηύχετο ἵνα
 εἰ δυνατόν ἐστιν
 παρέλθῃ ἀπ’ αὐτοῦ ἡ ὥρα,
 36 καὶ ἔλεγεν Ἀββὰ ὁ πατήρ,
 πάντα δυνατά σοι·

παρένεγκε
 τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ’ ἐμοῦ·
 ἀλλ’ οὐ τί ἐγὼ θέλω
 ἀλλὰ τί σύ.

37 καὶ ἔρχεται

καὶ εὗρίσκει αὐτοὺς καθεύδον-
 τας,

καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ
 Σίμων, καθεύδεις;
 οὐκ ἰσχύσας
 μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;

LUKE 22

41 καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη
 ἀπ’ αὐτῶν ὥσει λίθου βολήν,
 καὶ θεὸς τὰ γόνατα
 προσηύχετο

42 λέγων Πάτερ,

εἰ βούλει
 παρένεγκε
 τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ’ ἐμοῦ·
 πλην μὴ τὸ θέλημά μου
 ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.

43 Ὡφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος
 ἵππο τοῦ οὐρανοῦ ἐνισχύων
 αὐτόν. 44 καὶ γενόμενος ἐν
 ἀγωνίᾳ ἔκτενέστερον προσηύ-
 χετο· ἵνα ἐγένετο ὁ ἰδρὼς
 αὐτοῦ ὥσει θρόμβοι αἵματος
 καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.]]
 45 καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς
 προσευχῆς

ἐλθὼν
 πρὸς τοὺς μαθητὰς
 εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς

ἀπὸ τῆς λύπης,
 46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
 Τί καθεύδετε;

¹ Ps 42(41):5

WH mg: Mt 26:39 προσελθὼν

Mk 14:35 προσελθὼν

Lk 22:43 ἀπ’

44 ἐγένετο δὲ

Mt 26:39 Πάτερ μου with **Σ**ABCDWΘ al pler; LΔΣ etc om μου Mk 14:35 ἐπιπτεν with **Σ**BΛ;
 ἔπεσεν ACDNWΧΔΘ al pler Lk 22:43, 44 ὥφθη . . . γῆν substantially with **Σ***DLQXΘ it syr cur
 pesh al pler; **Σ***ABRTW 4 Fer syr sin etc om

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>41 ἄγρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 42 πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο [λέγων] Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἐὰν μὴ αὐτὸ πῶ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου. 43 καὶ ἔλθων πάλιν εὖρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ᾗσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.</p> <p>44 καὶ ἀφείλ αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον [εἰπὼν πάλιν]. 45 τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἡ γῆγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παράδίδεται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν. 46 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἡγγικεν ὁ παραδιδούς με.</p>	<p>38 ἄγρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἔλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἢ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 39 καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο [τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν]. 40 καὶ πάλιν ἔλθων εὖρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ᾗσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ. 41 καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε [τὸ] λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. 42 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἡγγικεν.</p>	<p>ἁναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.</p>

Mt 6:13a

^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν, (§38)

Lk 11:4b

^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν. (§105)
Cf Lk 22:40b above

WH mg: Mt 26:44, 45 εἰπὼν. πάλιν τότε 45 γὰρ

Mt 26:45 λοιπὸν with BCLW etc; NADΔΘ al pler τὸ λοιπ. Mk 14:38 ελθτε with N*B 346, it syr
sin; εἰσέλθητε ACDLNXΔΘ 3 it vg al pler 41 τὸ λοιπὸν with NBNΔΘ al pler; λοιπὸν ACDLWX it etc;
om syr sin cop

175. THE BETRAYAL AND ARREST

MATT 26:47-56

Καί
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἰδοὺ
Ἰούδας
εἷς τῶν δώδεκα ἦλθεν
καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων

καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.
48 ὁ δὲ παραδιδούς αὐτὸν
ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων
"Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
κρατήσατε αὐτόν.

49 καὶ εὐθέως προσελθὼν
τῷ Ἰησοῦ
εἶπεν Χαῖρε, ῥαββεί·
καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
50 ὁ δὲ Ἰησοὺς εἶπεν αὐτῷ
Ἐταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει.

τότε προσελθόντες ἐπέβαλον
τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν
καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

51 καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ
ἐκτείνας τὴν χεῖρα
ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐ-
τοῦ καὶ πατάξας
τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
ἀφείλεν
αὐτοῦ τὸ ὠτίον.
52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοὺς

MARK 14:43-52

Καὶ εὐθὺς
ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
παραγίνεται [ὁ] Ἰούδας
εἷς τῶν δώδεκα
καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων
παρὰ τῶν ἀρχιερέων
καὶ τῶν γραμματέων
καὶ τῶν πρεσβυτέρων.
44 δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς
αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων
"Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
κρατήσατε αὐτόν
καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς.

45 καὶ ἐλθὼν εὐθὺς προσελθὼν
αὐτῷ
λέγει Ῥαββεί,
καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

46 οἱ δὲ ἐπέβαλαν
τὰς χεῖρας αὐτῷ
καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

47 εἷς δὲ [τις] τῶν παρεστη-
κότων

σπασάμενος τὴν μάχαιραν
ἔπαισεν
τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
καὶ ἀφείλεν
αὐτοῦ τὸ ὠτάριον.

LUKE 22:47-53

"Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἰδοὺ ὄχλος,
καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας
εἷς τῶν δώδεκα
προήρχετο αὐτούς,

καὶ ἤγγισεν
τῷ Ἰησοῦ

φιλήσαι αὐτόν.
48 Ἰησοὺς δὲ εἶπεν αὐτῷ

Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ
ἀνθρώπου παραδίδως;

49 ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν
τὸ ἐσόμενον εἶπαν Κύριε,
εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ;
50 καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ
αὐτῶν

τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον
καὶ ἀφείλεν
τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ δεξιόν.
51 ἀποκριθεὶς δὲ [ὁ] Ἰησοὺς
εἶπεν

Mk 14:43 ὁ Ἰούδας with AB; ⲚCDLWXΔΘ al pler om ὁ — τῶν πρεσβυτέρων with BCDLXΘ al pler;
Ⲛ*AUW min om τῶν 47 εἷς δὲ τις with BCXΔΘ al pler; ⲚALM etc om τις: D καὶ τις: W καὶ εἷς τις

ΜΑΤΤ 26	MARK 14	LUKE 22
<p>Ἀπόστρεψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται· 53 ἡ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνας ἀγγέλων; 54 πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;</p> <p>55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις</p> <p>Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; καθ' ἡμέραν</p> <p>ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμεν διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.</p> <p>56 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα ^απληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ ^τ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.</p>	<p>48 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; 49 καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ¹ με·</p> <p>ἀλλ' ἵνα ^απληρωθῶσιν αἱ γραφαί. 50 καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες. 51 Καὶ νεανίσκος τις συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν, 52 ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν.</p>	<p>Ἐὰτε ἕως τούτου· καὶ ἀψήμενος τοῦ ὠτίου ἰάσατο αὐτόν.</p> <p>52 εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους</p> <p>Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;</p> <p>53 καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ</p> <p>οὐκ ἐξετείνετε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ· ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.</p>

¹ Cf Mt 8:17 (§24)

176. TRIAL BEFORE THE JEWISH AUTHORITIES

MATT 26:57-75

Οἱ δὲ κρατήσαντες
τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον
πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα,

ὅπου οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι

συνήχθησαν.

58 ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει αὐτῷ [ἀπὸ] μακρόθεν

ἕως τῆς αὐλῆς
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
ιδεῖν τὸ τέλος.

59 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν
ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ
Ἰησοῦ

ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν,
60 καὶ οὐχ εὔρον
πολλῶν προσελθόντων
ψευδομαρτύρων.

ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο

εἶπαν

61 Οὗτος ἔφη
Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ

MARK 14:53-72

Καὶ
ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν
πρὸς τὸν ἀρχιερέα,
καὶ συνέρχονται ἑ πάντες
οἱ ἀρχιερεῖς

καὶ οἱ πρεσβύτεροι
καὶ οἱ γραμματεῖς.

54 καὶ ὁ Πέτρος
ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν
αὐτῷ

ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ ἦν συνκαθήμενος
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ
φῶς.

55 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν

εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν,
καὶ οὐχ ἠύρισκον·
56 πολλοὶ γὰρ
ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ,
καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ
ἦσαν. [Cf v 59 below]

57 καὶ τινες ἀναστάντες
ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ
λέγοντες ὅτι

58 Ἡμεῖς ἠκούσαμεν
αὐτοῦ λέγοντος ὅτι
Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν
τούτου

LUKE 22:54-71

Συλλαβόντες δὲ
αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως·
[Cf v 66 below]

ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει μακρόθεν.

55 περιψάντων δὲ πύρ
ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς

καὶ συνκαθισάντων
ἐκάθητο ὁ Πέτρος
μέσος αὐτῶν.
[Cf v 56 below]

WH mg: Mk 14:53 αὐτῷ

Lk 22:54 καὶ εἰσήγαγον with **N**ABLX al pler; καὶ συνήγαγον W; DΘ min it vg syr sin cur pesh et com

MATT 26	MARK 14	
καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομήσαι.	τὸν χειροποιήτον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποιήτον οἰκοδομήσω·	
62 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς	59 καὶ οὐδὲ οὕτως ἴσῃ ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. [Cf v 56b]	
εἶπεν αὐτῷ Οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;	60 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; [τῷ] οὗτοί σου καταμαρτυροῦ- σιν;	
63 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.	61 ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν. πάλιν	
καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.	ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ	
64 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας. ¹ πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε	Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; 62 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐγώ εἰμι, καὶ ¹ “ὄψεσθε	[Cf vv 67, 70 below]
¹ “τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μεως	τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνά- μεως	[Cf v 69 below]
καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.”	καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.”	
65 τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων;	63 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων;	
Ἴδε νῦν ἡκούσατε τὴν βλασ- φημίαν·	64 ἡκούσατε τῆς βλασ- φημίας;	
66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν Ἐνοχὸς θανάτου ἐστίν.	τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἐνοχόν εἶναι θανάτου.	[Cf v 71 below]

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

MATT 26

67 Τότε
ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ

καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν,
68 οἱ δὲ ἐράπισαν λέγοντες
Προφῆτευσον ἡμῖν, χριστέ
τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε;

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο
ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ·
καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία
παιδίσκη

λέγουσα
Καὶ σὺ
ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ
τοῦ Γαλιλαίου·
70 ὁ δὲ ἡρνήσατο
ἐμπροσθεν πάντων λέγων
Οὐκ οἶδα
τί λέγεις.
71 ἐξελθόντα δὲ εἰς τὸν πυλῶνα

εἶδεν αὐτόν ἄλλη

καὶ λέγει
τοῖς ἐκεῖ
Οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ
Ναζωραίου·
72 καὶ πάλιν ἡρνήσατο
μετὰ ὅρκου
ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.
73 μετὰ μικρὸν δὲ προσελ-
θόντες
οἱ ἐστῶτες
εἶπον τῷ Πέτρῳ

MARK 14

65 Καὶ ἤρξαντό τινες
ἐμπτύειν αὐτῷ

καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ
πρόσωπον
καὶ κολαφίζειν αὐτόν
καὶ λέγειν αὐτῷ
Προφῆτευσον,

καὶ οἱ ὑπηρέται ραπίσμασιν
αὐτόν ἔλαβον.

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου
κάτω ἐν τῇ αὐλῇ
ἔρχεται μία
τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως
67 καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον

θερμαινόμενον
ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει
Καὶ σὺ
μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα
τοῦ Ἰησοῦ·

68 ὁ δὲ ἡρνήσατο
λέγων
Οὔτε οἶδα οὔτε ἑπίσταμαι
σὺ τί λέγεις.¹
καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύ-
λιον.

69 καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα
αὐτόν
ἤρξατο πάλιν λέγειν¹
τοῖς παρεστῶσιν ὅτι
Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.

70 ὁ δὲ πάλιν ἡρνεῖτο.

καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν
οἱ παρεστῶτες
ἔλεγον τῷ Πέτρῳ

LUKE 22

[Cf vv 63, 64 below]

56 ἰδοῦσα δὲ αὐτόν
παιδίσκη τις
καθήμενον πρὸς τὸ φῶς
καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπει
57 Καὶ οὗτος
σὺν αὐτῷ ἦν·

ὁ δὲ ἡρνήσατο
λέγων
Οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι.

58 καὶ μετὰ βραχύ

ἕτερος ἰδὼν αὐτόν

ἔφη

Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ·

ὁ δὲ Πέτρος ἔφη

Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

59 καὶ διαστάσης ὥσει ὥρας
μίας
ἄλλος τις διυσχυρίζετο λέγων

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ· 74 τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὁμνῶν ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθὺς ἀλέκτωρ ἐφώνησεν· 75 καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι τρὶς ἀπαρνήσῃ με, καὶ ἐξελθὼν ἕξω ἐκλαυσεν πικρῶς.</p> <p>[Cf v 67 above]</p> <p>[Cf v 68 above]</p> <p>[Cf v 57 above]</p> <p>[Cf v 63 above]</p>	<p>Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ· 71 ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὁμνῶν ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. 72 καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὥς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα δις φωνῆσαι τρὶς με ἀπαρνήσῃ, καὶ ἐπιβαλὼν ἐκλαίεν.</p> <p>[Cf v 65 above]</p> <p>[Cf v 53 above]</p> <p>[Cf v 61 above]</p>	<p>Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν· 60 εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Ἀνθρώπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. 61 καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου ὥς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σή- μερον ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62 [καὶ ἐξελθὼν ἕξω ἐκλαυσεν πικρῶς.] 63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, 64 καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες Προφήτευσον, τίς ἐστιν ὁ παῖσας σε; 65 καὶ ἕτερα πολλὰ βλασ- φημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. 66 Καὶ ὥς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, λέγοντες 67 Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὸν ἡμῖν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἐὰν ὑμῖν εἴπω οὐ μὴ πιστεῦ- σητε· 68 ἐὰν δὲ ἐρωτήσω</p>

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
[Cf v 64 above]	[Cf v 62b above]	οὐ μὴ ἀποκριθῇτε. 69 ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται 1“ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μεως τοῦ θεοῦ.” 70 εἶπαν δὲ πάντες Σὺ οὖν εἰ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη ‘Τμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι.’ 71 οἱ δὲ εἶπαν Τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας χρεῖαν; αὐτοὶ γὰρ ἤκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.
[Cf vv 63, 64a above]	[Cf vv 61, 62a above]	
[Cf v 65 above]	[Cf v 63 above] [Cf v 64 above]	

177. THE TRIAL BEFORE PILATE

MATT 27:1-31	MARK 15:1-20	LUKE 23:1-25
<p>Πρωίας δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ</p> <p>κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὥστε θανατῶσαι αὐτόν· 2 καὶ δῆσαντες αὐτόν ἀπή- γαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. 3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ ‘παραδοὺς’¹ αὐτόν ὅτι κατε- κρίθη μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις 4 λέγων Ἡμάρτον παρα- δοὺς αἷμα ἱδίκαιον¹. οἱ δὲ εἶπαν Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ</p>	<p>Καὶ εὐθὺς πρωὶ συμβούλιον ποιήσαντες¹ οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὄλον τὸ συνέδριον</p> <p>δῆσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπή- νεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ.</p>	<p>Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆ- θος αὐτῶν</p> <p>ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸν Πειλᾶτον.</p>

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

WH mg: Mt 27:3 παραδιδούς | ἀθῶον

Mk 15:1 ἐτοιμάσαντες

Lk 22:70 εἰμι;

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>ὄψη. 5 καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγεστο. 6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν· 7 συμβούλιον δὲ λαβόντες ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν Ἀγρὸν τοῦ Κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἀγρὸς Αἵματος ἕως τῆς σήμερον. 9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος ¹“Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὄντι ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξεν μοι Κύριος.”</p> <p>11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος</p>	<p>2 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πειλᾶτος</p> <p>Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει Σὺ Ἰλέγεις.¹</p> <p>3 καὶ κατηγόρουں αὐτοῦ</p>	<p>2 ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες Τούτον εὗραμεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι διδόναι καὶ λέγοντα αὐτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.</p> <p>3 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη Σὺ Ἰλέγεις.¹</p>

¹ Zech 11:13

WH mg: Mt 27:10 ἔδωκα

11 αὐτῷ | λέγεις;

Mk 15:2 λέγεις;

Lk 23:3 λέγεις;

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο. 13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πει- λᾶτος Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν; 14 καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.</p>	<p>οἱ ἀρχιερεῖς πολλά. 4 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἐπη- ρώτα αὐτὸν [λέγων] Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν. 5 ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πειλᾶτον.</p>	<p>4 ὁ δὲ Πειλᾶτος εἶπεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὀχ- λους Οὐδὲν εὗρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. 5 οἱ δὲ ἐπίσχον λέγοντες ὅτι Ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε. 6 Πειλᾶτος δὲ ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ [ὁ] ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν, 7 καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστὶν ἀνέ- πεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύ- μοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. 8 Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν, ἣν γὰρ ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν αὐτὸν διὰ τὸ ἀκοῦειν περὶ αὐτοῦ, καὶ ἡλπίζεν τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. 9 ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ικανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρί- νατο αὐτῷ. 10 ἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. 11 ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύ- μασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας</p>

MATT 27

15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν
εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν
ἓνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ᾔθε-
λον.
16 εἶχον δὲ τότε δέσμιον
ἐπίσημον
λεγόμενον Βαραββάν.

17 συνηγμένων οὖν αὐτῶν
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος
Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,

MARK 15

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν
ἀπέλυνε
αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὃν παρη-
τοῦντο.

7 ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς
μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδε-
μένος οἵτινες ἐν τῇ στάσει
φόνον πεποιήκεισαν. 8 καὶ
ἀναβὰς ὁ ὄχλος ᾗρξατο
αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίει αὐ-
τοῖς.

9 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἀπεκρίθη
αὐτοῖς λέγων
Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν

LUKE 23

περιβαλὼν ἐσθήτα λαμπρὰν
ἀνέπεμφεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ.
12 Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὃ τε
Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλᾶτος ἐν
αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων·
προϋπήρχον γὰρ ἐν ἐχθρᾷ
δυντε πρὸς αὐτούς.

13 Πειλᾶτος δὲ συνκαλε-
σάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν
14 εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Προσ-
ηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον
τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν
λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον
ὑμῶν ἀνακρίνας οὐθέν εὑρον
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἷτιον
ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ.
15 ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης, ἀνέ-
πεμφεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς·
καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου
ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ·
16 παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπο-
λύσω.

[Cf vv 18, 19, 25 below]

Lk 23:17 ABKLTΠ 1 it sah etc om; ⲬD (after v 19 with syr sin cur eth) WΧΘ (tr to κατὰ ἑορτὴν ἀπολύειν αὐτοῖς ἓνα) 9 it vg etc add ἀνάγκη δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἓνα; cf Mt 27:15; Mk 15:6

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>[τὸν] Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; 18 ἦδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκεν αὐτόν.</p>	<p>τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 10 ἐγίνωσκεν γὰρ ἔτι διὰ φθόνον παραδédωκεσαν αὐτὸν [οἱ ἀρχιερεῖς].</p>	
<p>19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. 20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους</p>	<p>11 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον</p>	
<p>ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. [Cf v 16 above]</p>	<p>ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. [Cf v 7 above]</p>	<p>18 ἀνέκραγον δὲ πανπληθεὶ λέγοντες Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν·</p>
<p>21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν Τὸν Βαραββᾶν. 22 Λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν πάντες Σταυρωθήτω. 23 ὁ δὲ ἔφη</p>	<p>12 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀποκριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς Τί οὖν ποιήσω [δν] λέγετε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 13 οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν Σταύρωσον αὐτόν. 14 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς Τί γὰρ ἐποίησεν κακόν;</p>	<p>19 ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ. 20 πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσεφώνησεν αὐτοῖς, θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν.</p>
<p>Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες Σταυρωθήτω. 24 ἰδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι</p>	<p>οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν Σταύρωσον αὐτόν.</p>	<p>21 οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες Σταύρου σταύρου αὐτόν. 22 ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτούς Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. 23 οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτούμενοι αὐτὸν Ἰσταυρωθῆναι,</p>

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
οὐδέν ὥφελει ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἱκατέ- ναντι ¹ τοῦ ὄχλου λέγων 'Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος ὅ- τούτου' ὑμεῖς ὅψεσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.		
26 τότε	15 ὁ δὲ Πειλᾶτος	καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν. 24 καὶ Πειλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἶτημα αὐτῶν
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν,	βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, [Cf v 7 above]	25 ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλακὴν ὃν ἤτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν
τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν	καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.	τῷ θελήματι αὐτῶν.
ἵνα σταυρωθῇ. 27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. 28 καὶ ἑκδύσαντες ¹ αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, 29 καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἁκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ	16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν πραιτώριον, καὶ συνκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν. 17 καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἁκάνθινον στέφανον. 18 καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν	

WH mg: Mt 27:24 ἀπέναντι | τοῦ δικαίου 28 ἐνδύσαντες

Mt 27:28 ἐκδύσαντες with ⁸*ALNWΘ it sah cop al pler; ἐνδύσαι: res BD 157. 5 it Mk 15:15 καὶ
φραγελλώσας: D 1 it sah τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν

MATT 27	MARK 15
ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγοντες Χαῖρε, βασιλεῦ! τῶν Ἰου- δαίων, 30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.	Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰου- δαίων· 19 καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. 20 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν·
31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτόν εἰς τὸ σταυρώσαι.	

178. THE CRUCIFIXION OF JESUS

MATT 27:32-56	MARK 15:21-41	LUKE 23:26-49
Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.	καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.	Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνα τινὰ Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὁπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. 27 Ἐκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. 28 στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτάς Ἰησοῦς εἶπεν Θυ- γατέρες Ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαί- ετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, 29 ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν Μακά- ραιοι αἱ στεῖραι καὶ αἱ κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
[Cf v 38 below]	[Cf v 27 below]	οὐ οὐκ ἔθρεψαν. 30 τότε ἄρ- ξονται ³ “λέγειν τοῖς ὄρεσιν Πέσατε ἐφ’ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς Καλύψατε ἡμᾶς.” 31 ὅτι εἰ ἐν τ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιούσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; 32 Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι κακοῦργοι δύο σὺν αὐτῷ ἀναι- ρεθῆναι. 33 Καὶ ὅτε ἦλθαν ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,
33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἔστιν Κρανίου Τόπος λεγόμενος, 34 ¹ “ἔδωκαν” αὐτῷ “πιεῖν οἶνον” μετὰ “χολῆς” μεμιγ- μένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. 35 σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν [Cf v 38 below]	22 καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἔστιν Ἰμεθερμηνεύμενος ¹ Κρανίου Τόπος. 23 καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἔσμυρνισμένον οἶνον, ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν. 24 καὶ σταυροῦσιν αὐτὸν [Cf v 27 below]	ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακοῦργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. 34 [ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν.] ² “διαμερίζομενοι” δὲ “τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον κλήρον.”
² “διαμερίσαντο τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ “ἑβάλλοντες ¹ κλήρον,”	καὶ ² “διαμερίζονται τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ, “ἑβάλλοντες κλήρον ἐπ’ αὐτὰ” τίς τί ἄρῃ. 25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.	35 καὶ ἰστήκει ὁ λαὸς ⁴ “θεωρῶν. ἑξήμεκτῆριζον” δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες “Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὃ ἐκλεκτός.
36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. [Cf v 41 below]	[Cf v 31 below]	
[Cf v 42 below]	[Cf v 32 below]	

¹ Ps 69(68):21² Ps 22(21):18³ Hos 10:8⁴ Ps 22(21):7

WH mg: Mt 27:35 βαλόντες

Mk 15:22 μεθερμηνεύμενον

Lk 23:31 τῷ

Lk 23:34 ὁ δὲ Ἰησ., . . . ποιῶσιν with N¹A (om Πάτερ) CLX 5 it vg syr cur pesh al pler; BD*We
2 min 3 it syr sin sah cop etc om

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
[Cf v 48 below]	[Cf v 36 below]	36 ἐνέπαιξαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, ² “ὄξος” προσφέροντες αὐτῷ
[Cf v 40 below]	[Cf v 30 below]	37 καὶ λέγοντες Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.
37 καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.	26 καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη	38 ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπ’ αὐτῷ
38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ ἐωνύμων.	Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.	Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΟΥΤΟΣ.
39 Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν ¹ “κινῶντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν”	27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ ἐωνύμων αὐτοῦ.	[Cf vv 32, 33b above]
40 καὶ λέγοντες Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν· εἰ υἱὸς [εἶ] τοῦ θεοῦ, καταβῆθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.	29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν ¹ “κινῶντες τὰς κεφαλὰς” αὐτῶν καὶ λέγοντες Οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ οἰκοδομῶν [ἐν] τρισὶν ἡμέραις, σῶσον σεαυτόν	[Cf v 37 above]
41 ὁμοίως [καὶ] οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον	καταβὰς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. 31 ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων	[Cf v 35 above]
42 Ἄλλους ἔσωσεν, ἐαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν,	ἔλεγον Ἄλλους ἔσωσεν, ἐαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι· 32 ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ	[Cf v 35 above] [Cf v 37 above and parallels]

¹ Ps 22(21):7; 109(108):25² Ps 69(68):21

WH mg: Mt 27:40 θεοῦ εἶ

Mk 15:28 **ABC***DX 1 it syr sin sah etc om; ELΔΘ 5 it vg cop pesh etc add καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἢ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη (Isa 53:12, Lk 22:37) 29 καὶ οἰκοδ. with BDL 3 it sah cop pesh etc; οἰκοδ. after ἡμέραις **ACX**ΔΘ al pler — ἐν τρισὶν with **NBCLX**Δ 3 it vg cop syr sin al pler; τρισὶν ADΘΘ 2 it sah

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσωμεν ἐπ' αὐτόν. 43 ¹“πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν”, ῥυσάσθω” νῦν “εἰ θέλει αὐτόν” εἶπεν γὰρ ὅτι Θεοῦ εἰμι υἱός. 44 τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ ληστὰι οἱ συνσταυρωθέντες σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.</p>	<p>καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.</p>	<p>39 Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν Οὐχὶ σὺ εἶ ὁ χριστός; σώσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. 40 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; 41 καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπραξεν. 42 καὶ ἔλεγεν Ἰησοῦς, μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν σου. 43 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀμήν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παράδεισῳ. 44 Καὶ ἦν ἡδὴ ὥσει ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης 45 τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος,</p>
<p>45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.</p>	<p>33 Καὶ γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.</p>	
<p>46 περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ με- γάλῃ λέγων ²“Ἐλωὶ ἐλωὶ λεμὰ σαβαχ- θανεὶ;” τοῦτ' ἔστιν “Θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;”</p>	<p>34 καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ με- γάλῃ ²“Ἐλωὶ ἐλωὶ λαμὰ σαβαχ- θανεὶ;” ὃ ἔστιν μεθερμηνευόμενον “Ὁ θεός μου [ὁ θεός μου], εἰς τί ἐγκατέλιπές με;”</p>	

¹ Ps 22(21):8² Ps 22(21):1

WH mg; Mt 27:43 τῷ θεῷ

Lk 23:42 ἐν τῇ βασιλείᾳ

Mt 27:45 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν: om **Σ*** 248. 1 it Mk 15:34 ὁ θεός μου² om B

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>47 τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκό- των ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι 'Ἡλείαν φωνεῖ οὗτος. 48 καὶ εὐθέως δραμὼν εἰς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε 1 "ὄξους" καὶ περιθεὶς καλάμῳ "ἐπότιζεν" αὐτόν. 49 οἱ δὲ λοιποὶ 'εἶπαν' 'Ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται 'Ηλείας σώσων αὐτόν. [ἄλλος δὲ λαβὼν λόγχην ἐνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα.] [Cf v 51 below]</p> <p>50 ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ ἔφηκεν τὸ πνεῦμα. 51 Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη [ἀπ'] ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημέ- νων ἁγίων ἠγέρθησαν, 53 καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλ- θον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.</p>	<p>35 καὶ τινες τῶν ἱπαρεστη- κότων¹ ἀκούσαντες ἔλεγον 'Ἴδε 'Ἡλείαν φωνεῖ. 36 δραμὼν δὲ τις γεμίσας σπόγγον 1 "ὄξους" περιθεὶς καλάμῳ "ἐπότιζεν" αὐτόν, λέγων 'Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται 'Ηλείας καθελεῖν αὐτόν. [Cf v 38 below]</p> <p>37 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἄφεις φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν. 38 Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπ' ἄνωθεν ἕως κάτω.</p>	<p>[Cf v 36 above]</p> <p>ἐσχίσθη δὲ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. 46 καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πάτερ, ² "εἰς χεῖράς σου παραιτίθην τὸ πνεῦμά μου." τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν. [Cf v 45b above]</p>

¹ Ps 69(68):21 ² Ps 31(30):5

WH mg: Mt 27:49 λέγων Mk 15:35 ἐστηκότων

Mt 27:49 ἄλλος αἷμα (Jo. 19:34) with **Ξ**BCL etc; ADΔΘ It vg syr sin pesh cop al pler om

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>54 Ὁ δὲ ἐκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ιδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες 'Ἀληθῶς 'θεοῦ υἱὸς¹ ἦν οὗτος.</p> <p>55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ².</p> <p>56 ἐν αἷς ἦν Ἡ Μαρία¹ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ¹ μήτηρ καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβε- δαίου. [Cf v 55 above]</p>	<p>39 Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν εἶπεν 'Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν.</p> <p>40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, [Cf v 41 below]</p> <p>ἐν αἷς καὶ Μαριάμ ἡ Μαγ- δαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μήτηρ καὶ Σαλώμῃ, 41 αἱ δτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συνανα- βᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.</p>	<p>47 Ἰδὼν δὲ ὁ ἐκατοντάρχη¹ τὸ γινόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων "Οὕτως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. 48 καὶ πάντες οἱ συνπα- γενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεω- ρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γινόμενα, τύπτοντες τὰ στήθη ὑπέστρεφον. 49 ¹"Ἰσθήκεισαν" δὲ πάντες "οἱ γνωστοί" αὐτῷ "ἀπὸ μακρόθεν," καὶ ^τ γυναῖκες αἱ συνακολουθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα. [Cf v 49 above]</p>
179. THE BURIAL OF JESUS		
<p>MATT 27:57-61 'Οψίας δὲ γενομένης [Cf v 62 below]</p> <p>ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος</p>	<p>MARK 15:42-47 Καὶ ἥδη ὥψιας γενομένης, ἔπει ἦν παρασκευή, ὃ ἐστὶν προσάβατον, 43 ἔλθων Ἰωσήφ ^τ ἀπὸ Ἀριμαθαίας</p>	<p>LUKE 23:50-56 [Cf v 54 below]</p> <p>Καὶ ἰδὼν ἀνὴρ δνόματι Ἰωσήφ</p>

¹ Ps 88(87):8; 38(37):11

WH mg: Mt 27:54 υἱὸς θεοῦ

56 Μαριάμ ἡ Ἰωσή

Mk 15:43 δ

Lk 23:49 αἱ

MAT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθτεύθη¹ τῷ Ἰησοῦ· 58 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πειλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοῆναι. 59 καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ [ἐν] σινδόνι καθαρῇ, 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν [Cf v 62 below] 61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριὰμ ἡ Μαγδαληνὴ</p>	<p>εὐσχήμων βουλευτῆς, [Cf v 43a above] ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλάτον καὶ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 44 ὁ δὲ Πειλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν, καὶ προσ- καλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ ἤδη ἀπέθανεν· 45 καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδώρῃσατο τὸ πτῶμα τῷ Ἰωσήφ. 46 καὶ ἀγοράσας σινδὸνα καθελὼν αὐτὸν ἐνέειλσεν τῇ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. [Cf v 42 above] 47 Ἦ δὲ Μαρία ἡ Μαγδα- ληνὴ</p>	<p>βουλευτῆς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἁγαθὸς καὶ δίκαιος,¹ 51 οὗτος οὐκ ἦν συνκατατεθει- μένος¹ τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν,— ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, [Cf v 50 above] ὃς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, 52 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, 53 καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ οὗ οὐκ ἦν οὐδεὶς οὕτω κείμενος. 54 Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν. 55 Κατακολουθήσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυλαὶ ἐκ τῆς Γαλι- λαίας αὐτῷ,</p>

WH mg: Mt 27:57 ἐμαθῆτευσεν

Mk 15:44 πάλαι

Lk 23:50 ἀγαθός,—δίκαιος

51 συνκατατιθέμενος

MATT 27
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία

καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

MARK 15
καὶ Μαρία ἡ Ἰωσῆτος
ἐθεώρουν
ποῦ τέθεται.

[MARK 16:1]
Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου
[ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ
Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ
Σαλώμῃ

ἠγόρασαν ἀρώματα
ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.
(§181)

LUKE 23

ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον
καὶ ὥς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ,

56 ὑποστρέψασαι δὲ
ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα.

Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύ-
χασαν κατὰ τὴν ἐντολήν,

180. THE WATCH AT THE SEPULCHRE

MATT 27:62-66

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον 63 λέγοντες Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος
εἶπεν ἐπὶ ζῶν Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι· 64 κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν
τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ ἡ κλέψωσιν αὐτόν καὶ εἴπωσιν
τῷ λαῷ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χειρῶν τῆς πρώτης.
65 ἔφη ὁ αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος Ἐχετε κουστῶδιον ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὥς οὔδατε.
66 οἱ δὲ πορευθέντες ἡσφάλισαν τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς
κουστῶδιος.

WH mg: Mt 27:64 αὐτοῦ

65 δὲ

PART VI

APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

181. THE RESURRECTION MORNING

MATT 28:1-10

MARK 16:1-8 [9-11]

LUKE 24:1-12

[LUKE 23:56a]

Ὅψι δὲ σαββάτων,

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου

ὑποστρέψασαι δὲ
[Cf v 10 below]

τῇ ἐπιφωσκούσῃ
εἰς μίαν σαββάτων,

[ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου
καὶ Σαλώμῃ
ἠγόρασαν ἀρώματα
ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.
2 καὶ λίαν πρῶτῃ
[τῇ] μιᾷ τῶν σαββάτων

ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα.
 (§179)

ἦλθεν
Ἰμαρία¹ ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία

ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον
[Cf v 1 above]

τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων
ὄρθρου βαθείως
ἐπὶ τὸ μνῆμα ἦλθαν

θεωρῆσαι τὸν τάφον.

Ἰανατεῖλαντος¹ τοῦ ἡλίου.

[Cf v 1b above]

φέρουσαι δὲ ἠτοίμασαν ἀρώματα.

2 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. 3 ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιών. 4 ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί.

[Cf vv 4, 5 below]

3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς
Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον
ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;

WH mg: Mt 28:1 Μαριάμ

Mk 16:2 ἀνατέλλοντος

MATT 28	MARK 16	LUKE 24
[Cf v 2b above]	4 καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀνακεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. 5 καὶ ἵεσθαι εἰς τὸ μνημεῖον	2 εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, 3 εἰσελθοῦσαι δὲ οὐχ εὗρον τὸ σῶμα [[τοῦ κυρίου Ἰησοῦ]]. 4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσ- θαι αὐτάς περὶ τούτου καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήτι ἀστραπτούσῃ. 5 ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν
[Cf vv 2, 3 above]	εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευ- κὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.	εἶπαν πρὸς αὐτάς Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα
5 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε·	6 ὁ δὲ λέγει αὐταῖς Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον·	μετὰ τῶν νεκρῶν; 6 [[οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἡγέρθη.]]
6 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἡγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν·	ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·	μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 λέ- γων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.
δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο 7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,	ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν· 7 ἀλλὰ ὑπάγετε εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι	

WH mg: Mk 16:5 ἐλθοῦσαι

Lk 24:6 οὐκ . . . ἡγέρθη: om D 5 it

MATT 28	MARK 16	LUKE 24
καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ εἶπον ¹ ὑμῖν. 8 καὶ ἀπελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς με- γάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.	Προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. 8 καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν γὰρ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις· καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν, ἐφοβοῦντο γάρ· * * * * 9 [Ἄναστὰς δὲ πρῶτῃ πρώτῃ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαι- μόνια.	8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 9 καὶ ὑποστρέψασαι [ἀπὸ τοῦ μνημείου] ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκά καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. 10 ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου· καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.
9 καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς λέγων Χαίρετε· αἱ δὲ προσ- ελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγεῖλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλι- λαίαν, κακεῖ με ὕψονται. [Cf v 1 above]	10 ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλεν τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν· [Cf v 7 above] [Cf vv 1, 9 above]	

WH mg: Mt 28:7 † . . . †

Mk 16:9-20 with ACDWΘ it vg syr cur pesh al pler; NB 1 it syr sin etc om; LΨ 099. 0112 have both the Long and Short Conclusions, cf p. 316 Lk 24:9 ἀπο τοῦ μνημείου: om D 6 it arm.

MARK 16	LUKE 24
<p>11 <i>καὶ οἱ ἀκούσαντες ὅτι ἡ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς</i></p> <p><i>ἠπίστησαν.]]</i></p>	<p>11 <i>καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐ- τῶν ὥσπερ λέγεται τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἠπίσταντο αὐταῖς.</i></p> <p>12 <i>[[Ὁ δὲ Πέτρος ἀνασ- τὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ παρακίνας βλέπει τὰ ὀθόνια μόνα· καὶ ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν θαυμάζων τὸ γε- γονός.]]</i></p>

182. THE REPORT OF THE WATCH

MATT 28:11-15

Πορευομένων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγει-
λαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέ-
ρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις 13 λέγοντες
Εἴπατε ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων·
14 καὶ ἂν ἀκουσθῇ τοῦτο [ἐπὶ] τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους
ποιήσομεν. 15 οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ [διε-
φήμισθη] ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον [ἡμέρας].

183. THE WALK TO EMMAUS

[[MARK 16:12, 13]]

LUKE 24:13-35

*[[Μετὰ δὲ ταῦτα
δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν
ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ
πορευομένοις εἰς ἀγρόν·*

*Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ*

*ἦσαν πορευόμενοι εἰς κώμην
ἀπέχουσαν σταδίου ἐξήκοντα
ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἥ ὄνομα
Ἑμμαούς, 14 καὶ αὐτοὶ ὡμί-
λουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάν-
των τῶν συμβεβηκότων τού-
των. 15 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν
[καὶ] αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας
συνεπορεύετο αὐτοῖς, 16 οἱ*

WH mg: Mt 28:14 ὑπὸ 15 τὰ | ἐφήμισθη

Lk 24:12 Ὁ δὲ . . . γεγονός (Jo 20:6, 7, 10) with NABLWXE al pler; om D 4 it 1 vg

LUKE 24

δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι αὐτόν. 17 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς Τίνας οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. 18 ἀποκριθεὶς δὲ εἰς ὄνόματι Κλεόπας εἶπεν πρὸς αὐτόν Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ποία; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, 20 ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 21 ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. 22 ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθριναὶ ἐπὶ τὸ μνημεῖον 23 καὶ μὴ εὐροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθαν λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. 24 καὶ ἀπήλθαν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτως καθὼς αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. 25 καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς Ὡς ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ

	[[MARK 16]]	LUKE 24
		<p>τοῦ πιστεῦν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· 26 οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; 27 καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωυσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ. 28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσποιήσατο πορρώτερον πορεύεσθαι. 29 καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἤδη ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μέναι σὺν αὐτοῖς. 30 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδου αὐτοῖς· 31 αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. 32 καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὥς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; 33 Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εὗρον ἡθροισμένους τοὺς ἑνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, 34 λέγοντας· ὅτι ὁντως ἡγέρθη ὁ κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι. 35 καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὥς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.</p>
	13 κακέينوι ἀπελθόντες	
	ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς·	
	οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.]]	

184. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN JERUSALEM, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (LUKE)

[[MARK 16:14]]

[[“Ὅστερον [δὲ] ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκά ἐφανερώθη,

καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγηγερόμενον [ἐκ νεκρῶν] οὐκ ἐπίστευσαν.]]

LUKE 24:36-49

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν [[καὶ λέγει αὐτοῖς Εἰρήνη ὑμῖν]]. 37 Ἐποηθέντες¹ δὲ καὶ ἔμβοφοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

38 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαλίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν;

39 Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου ὅτι ἐγὼ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμέ θεωρεῖτε ἔχοντα. 40 [[καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.]] 41 Ἐτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων εἶπεν αὐτοῖς Ἐχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; 42 οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος· 43 καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

44 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Οὔτοι οἱ λόγοι μου οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὦν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως καὶ τοῖς προφήταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. 45 τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς. 46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται

		<p>LUKE 24</p> <p>παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 47 καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν ¹εἰς ²ἅφεςιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, — ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ· 48 ὑμεῖς ³μάρτυρες τούτων. 49 καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε ἐξ ὕψους δύναμιν.</p>
--	--	---

185. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN GALILEE, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (MATT)

<p>MATT 28:16–20</p> <p>Οἱ δὲ ἔνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 17 καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων ^aἘδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς·</p> <p>19 πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, ¹βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ</p>	<p>[MARK 16:15–18]</p> <p>[[καὶ εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.</p>	<p>[LUKE 10:22a]</p> <p>^aΠάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§102)</p>
--	---	---

Mt 11:27a
^a Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§47)

WH mg: Mt 28:19 βαπτίζοντες	Lk 24:47 καὶ ἔθνη ἄρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ὑμεῖς
-----------------------------	--

Mt 28:19 πορευθέντες οὖν with BWΔΘΠΣ 1. 33. it vg pesh etc; ~~NA~~ al pler om οὖν Mk 16:15 κάκεινοι ἀπελογούντε λίγοντες ὅτι ὁ αἰὼν οὗτος τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπιστίας ὑπὸ τὸν σατανᾶν ἐστίν ὁ μὴ ἔων τὰ ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀκόθαρτα τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ καταλαβέσθαι δύναμιν διὰ τοῦτο ἀποκάλιψον σου τὴν δικαιοσύνην ἥδη ἐκείνοι ἐλεγον τῷ χριστῷ καὶ ὁ χριστὸς ἐκείνους προσέλεγεν ὅτι πεπλήρωται ὁ ὅρος τῶν ἐτῶν τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἀλλὰ ἐγγίξει ἄλλα δυνάμει καὶ ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἁμαρτησάντων παρεδόθην εἰς θάνατον ἵνα ὑποστρέψωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ μηκέτι ἁμαρτήσωσιν ἵνα τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πνευματικὴν καὶ ἄφθαρτον τῆς δικαιοσύνης δόξαν κληρονομήσωσιν ἀλλὰ W for καὶ εἶπεν αὐτοῖς: κάκεινοι . . . ἥδη Hier

MATT 28

ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν
πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν
καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ
πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς
συντελείας τοῦ αἰῶνος.

[[MARK 16]]

16 ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισ-
θεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπισ-
τήσας κατακριθήσεται. 17
σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσιν
ἰακουλῶσιν ταῦτα¹, ἐν τῷ
ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦ-
σιν, γλώσσαις λαλήσουσιν²,

18 [καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὄφεις
ἄρουσιν

καὶ θανάσιμόν τι πίωσιν
οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ,
ἐπὶ ἁρρώστους χεῖρας ἐπι-
θήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.]]

[LUKE 10:19]

ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν
τοῦ³ πατεῖν ἐπάνω ὄφειων⁴ καὶ
σκορπίων,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
ἐχθροῦ,
καὶ οὐδὲν
ὑμᾶς οὐ μὴ ἁδικήσῃ. (§102)

186. THE ASCENSION

[[MARK 16:19, 20]]

[[Ὁ μὲν οὖν κύριος [Ἰησοῦς]
μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς

1“ ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανόν”

καὶ 2“ ἰκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ
θεοῦ.”

LUKE 24:50-53

Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως
πρὸς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας
τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν
αὐτοὺς.

51 καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς
διέστη ἀπ' αὐτῶν
[[καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρα-
νόν]].

¹ II K 2:11 ² Ps 110 (109):1 ³ Ps 91(90):13

WH mg: Mk 16:17 ταῦτα παρακολουθήσει | καινὰς

Lk 24:51 καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν with ABCLWXΘ it vg pesh al pler; ⲚD 5 it syr sin om

	[[MARK 16]]	LUKE 24
	<p>20 ἐκεῖνοι δὲ ἐξεληθόντες ἐκῆ- ρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακο- λουθούντων σημείων. [†]]]</p> <p>ΑΛΛΩΣ</p> <p>[[Πάντα δὲ τὰ παρηγγελ- μένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον συντόμως ἐξηγγείλαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἄχρι δύ- σεως ἐξαπέστειλεν δι' αὐτῶν τὸ ἱερὸν καὶ ἄφθαρτον κή- ρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας.]]</p>	<p>52 καὶ αὐτοὶ [[προσκυνήσαν- τες αὐτὸν]] ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς με- γάλης, 53 καὶ ᾗσαν διὰ παν- τός ἐν τῷ ἱερῷ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.</p>

WH mg: Mk 16:20 Ἀμήν

Short Conclusion of Mk (Πάντα δὲ etc) read by L⁹ 099.0112 (which contain the Long Conclusion, 16:9-20, also) 274. mg 1 it syr har mg eth codd.

DATE DUE

DEMCO 38-297

226.1 BURTON, E. & Goodspeed
B974 , Edgar
1920 A Harmony of the
Synoptic Gospels in
Greek

226.1 BURTON, E. & Goodspeed
B974 , Edgar
1920 A Harmony of the
Synoptic Gospels in
Greek

**BETHEL SEMINARY WEST
LIBRARY**

6116 Arosa Street
San Diego, CA 92115-3902

DEMCO

